

શ્રી. ૧૮૮૭
વર્દમાનદેશના.

૨૨ આ ૭૩ જાપાતર. ની ૬૨

આશુદ્ધ, કામદેવ, યુવનીપિતા, સૂત્ર, યુધિમગત, કુકરોચીક, સદાવપૂન, મહા શત્રુ, નદિનાપ્રિય અને તેતવીપ્રિય એ રીતે દશ આનકોના વ્યત્રિ

તે
માગધી અને સસ્કૃત ઉપરથી
ભાષાતર કરાવી

પ્રસિદ્ધ કરનાર.

શા મગનલાલ હરીસગ
જ્ઞાનપ્રકાશના માલેક.

[આવૃત્તિ બીજી]

અમદાવાદમાં

“રાજનગર પ્રિન્ટીંગ” પ્રેમભા છાપી

વીરમ નં ૨૪૩૨-સને ૧૯૦૬

કિમત રૂ ૨-૦-૦

આ પુસ્તક કાયદા પ્રમાણે રજીસ્ટર કરાવેલું છે, માટે
પ્રસિદ્ધ કરનારની રાજ શિવાય તેમનો કાંઈપણ
ભાગ છાપવો અગર છપાવવો નહીં.

પ્રસ્તાવના

આ સસારરૂપ ઘોર અરણ્યમા બે મહોદય રસ્તા છે, જેમાં જો પહેલો રસ્તો અપ્રસિદ્ધ અને વિનમ હોના છતાં સ્વર્ગ અને મોક્ષનગરે લાગ્ય છે, તથા બીજો રસ્તો પ્રસિદ્ધ અને સરળ હોવા છતાં દુઃખ અને દુર્ગતિ નામની લયકર નગરીને વિષે પહોંચાડે છે. જો કે સર્વ માણસો મનથી બીજા રસ્તાને તાલ પહેને રસ્તે જવાને બહુ ઉત્સાહ ધરાવે છે, પણ તે વિનમ હોનાથી સહજમાં બીજા રસ્તાને પકડી લે છે અને તેથી તેઓ દુઃખ અને દુર્ગતિ નામની લયકર નગરીને વિષે જવાની ઇચ્છા કરતા નથી, તોપણ પકડી રાખેલો રસ્તો તેમને તેજ નગરીને વિષે લાગ્ય છે. આ ઉપરથી પહેલો રસ્તો સારો અને બીજો રસ્તો ખોટો એમ સર્વ માણસો જાણે છે, પરંતુ પહેલો રસ્તો કયો ? અને બીજો કયો ? તે જાનનારા તો કોઈ વિશ્વાસુરૂપ હશે સર્વ જાનિમા માણસમતિ ઉત્તમ છે, તેના પણ આ વક્રપલ એ દુરામા માંદર મળના જેવું છે. આની ઉત્તમ જાતિ પામેના માણસોને પહેલો રસ્તો યોગી કાકાના બહુ ઉપાયો છતાં મુખ્ય ઉપાય તિર્થંકર વચન છે, પરંતુ વર્તમાનકાળને વિષે ભરતક્ષેત્રમાં નિચરતા તિર્થંકર ન હોતાથી તેમના વચન રૂપ આમમજ ઉત્તમ રસ્તો બતાવનાર છે. ચરમતિર્થંકર શ્રી મહાવીરસ્વામી કે જેમનું 'વર્દમાન' સ્વામી એવું જગત્પ્રસિદ્ધ નામ છે, તેમણે લવ્યછત્રોડિપર અપૂર્વ ઉપકાર કરના માટે આ જાદિ આંકોને પ્રથમનો રસ્તો દેખાડવા માટે ઉત્તમ દેશના આપી છે, અને તે રસ્તે ચાલનારા આજુબાદિ આંકો સ્વર્ગાદિ ઉત્તમસ્થાન પામ્યા છે.

શ્રી વર્દમાનસ્વામીએ આજુબાદિ આંકોને ઉત્તમ ધર્મદેશના આપી છે, તેજ દેશના શ્રી મુખ્યસ્વામીએ જ જૂસ્વામીને વિષ્ણુપૂર્વક કહી છે, અને તે ઉપરથી વાયકરત્ન લાલગણીના શિષ્ય રાજકીર્તિમુનિએ "શ્રી વર્દમાનદેશના" એ નામનો આ સંસ્કૃત ગ્રંથ રચ્યો છે. આ ગ્રંથમાં દરેક આવકોના ઉત્તમચરિત્ર

અને દ્રષ્ટાંતસહિત કથાઓ આવી છે. તે નિચે પ્રમાણે:--

આશુદેવશ્રાવકના ચરિત્રમાં સમકિત ઉપર આરામશોભાની કથા; અને પહેલા પ્રત ઉપર હરિભગમન્હીની કથા; બીજા પ્રત ઉપર હસરાજની કથા; ત્રીજા પ્રત ઉપર લક્ષ્મીપુત્રની કથા; ચોથા પ્રત ઉપર લક્ષ્મીવતીની કથા; પાંચમા પ્રત ઉપર ધનસારની કથા; રાત્રીસોજન ઉપર હંસ તથા કેશવની કથા; છઠ્ઠા પ્રત ઉપર ચાક્રદત્તની કથા; સાતમા પ્રત ઉપર ધર્મકુમારની કથા; આઠમા પ્રત ઉપર મુરસેન વીરસેનની કથા; નવમા પ્રત ઉપર કેશરીચોરની કથા; દસમા પ્રત ઉપર સુમિત્રમત્રીની કથા; અગીયારમા પ્રત ઉપર રણસૂરની કથા; બારમાપ્રત ઉપર જિતદત્તની કથા. બીજા કામદેવશ્રાવકના ચરિત્રમાં પરિગ્રહુ પરિમાણ ઉપર રત્નસારકુમારની અદ્ભૂત કથા. ત્રીજા ચુલ્લનીપિતા શ્રાવકના ચરિત્રમાં જિતધર્મની આરાધના ઉપર સહસ્ત્રમંત્રીચોરની કથા. ચોથા સૂરાદેવશ્રાવકના ચરિત્રમાં ધર્મની આરાધના ઉપર ધિષ્ટની કથા. પાંચમા ચુલ્લગણતકશ્રાવકના ચરિત્રમાં અભયદાનઉપર ધનદેવ અને ધનમિત્રની કથા. છઠ્ઠા કુંડકોલિકશ્રાવકના ચરિત્રમાં શીળ પાળવા ઉપર કુલધ્વજની કથા, સાતમા સદાસિપુત્રશ્રાવકના ચરિત્રમાં તપ કરવા ઉપર દામત્રકની કથા. આઠમા મહાશતકશ્રાવકના ચરિત્રમાં ભાવના ઉપર અસંમતની કથા. નવમા નંદિનીપ્રિયશ્રાવકના ચરિત્રમાં છાંદ્યા ઉપર ભીમકુમારની કથા અને દસમા તેતડીપિતાશ્રાવકના ચરિત્રમાં જ્ઞાન ઉપર સાગર્ય દ્રવી કથા આવી છે.

આ અંથ પ્રાકૃત (માગધી) ભાષામાં તેમજ સંસ્કૃતભાષામાં હોવાથી તેનો સ્વધર્મ જૈનખંધુઓ પુરતો લાભ લઈ શકે નહીં, તેથી ગુજરાતીભાષામાં તે અંથ હોય તો તેનો પુરતો લાભ લઈ શકશે, એમ ધારી અમે તે અંથનું વિદ્યાશાળાના શાસ્ત્રી હરિશંકર કાળીદાસ પાસે ગુજરાતી સરલ ભાષાંતર કરાવી છપાવ્યું છે; તેથી આશા રાખીએ છીએ કે સર્વે જૈનખંધુઓ આ અપૂર્વ અથનો લાભ લઈ અમારા અમને સદ્ગુણ કરશે.

જે પ્રતનું અમેએ ભાષાંતર કરાવ્યું છે, તે પ્રતની અંદર

પહેલા આઠ વ્રત ઉચરનાના આગાના તથા અતિચાર માન્ય પડ્યા તે પ્રમાણે આ ગ્રંથમાં દાખવ કરનામા આવેના છે, બા દીના ચાર વ્રતના આગાવા તેમાં નહીં હોનાના સમમથી દા ખન કરવામા આવેના નથી ફક્ત એકવા અતિચાર હતા તે પ્રમાણે દાખવ કરવામા આવેના છે મારે આગાના ગુરૂમહા રાજ પાસથી સમજી લેના.

આ ગ્રંથની પેહેની આવૃત્તિ ખપી જવાથી અને મુજાજનો ની માગણી થવાથી આ બીજી આવૃત્તિ સુધારે કરી છાપના મા આવી છે. વળી સાધુ મુનિરાજોની માગણી શાસ્ત્રી અક્ષરથી છાપેની છુકની વગાથી શાસ્ત્રી જૈન લોપીના મોટા અક્ષરથી પાનાને આગારે છાપવામા આવી છે તેનું કદ આ ગુજરાતી છુક કરતા ટોડુ મોટું થયું છે, તોપણ તેની કિંમત આ છુક કરતા ફક્ત આઠ આનાજ વધારે રાખનામા આવેની છે

આ ગ્રંથમાં કોઝ ઠેકાણે જિનાજા નિરૂદ્ધ લખાયુ હોય અથવા દ્રષ્ટિદોષથી જૂન રહી ગઝ હોય તો તેનું ચતુર્નિધ સઘ પામે મિટનાદુષ્ટ ભાગીએ છીએ

હી
પ્રસિદ્ધકર્તા

શ્રી વર્ધમાનદેશના જ્ઞાપાંતરની અનુક્રમણિકા.

વિષય.	પૃષ્ઠ.
વ્યાખ્યા	૮
આણંદશ્રાવકતું ચરિત્ર	૧૧-૧૬૮
સમકિતતું સ્વરૂપ	૧૩
સમકિત ઉપર આરામચોભાની કથા... ..	૧૫
સમકિતના આળોવા તથા અતિચાર... ..	૪૧
પહેલા પ્રાણાતિપાત પ્રતું સ્વરૂપ	૪૩
પહેલા પ્રત (છવદયા) ઉપર હરિભગ્નમંત્રીની કથા	૪૬
પહેલા પ્રતના આળોવા તથા અતિચાર	૭૫
બીજા મુખાવાદપ્રતતું સ્વરૂપ	૭૫
બીજા પ્રત ઉપર હંસરાજની કથા	૭૬
બીજા પ્રતના આળોવા તથા અતિચાર	૮૨
ત્રીજા અદ્વૈતાદ્યપ્રતતુ સ્વરૂપ	૮૩
ત્રીજા પ્રત ઉપર લક્ષ્મીપુત્રની કથા	૮૪
ત્રીજા પ્રતના આળોવા તથા અતિચાર	૮૯
ચોથા મૈથુનપ્રતતું સ્વરૂપ	૯૦
ચોથા પ્રત ઉપર મદિરાવતીની કથા	૯૦
ચોથા પ્રતના આળોવા તથા અતિચાર	૯૮
પાંચમા પરિચલ્લપરિમાણપ્રતતું સ્વરૂપ	૯૯
પાંચમા પ્રત ઉપર ધનસારની કથા	૯૯
પાંચમા પ્રતના આળોવા તથા અતિચાર	૧૦૪
સત્રીસોજનપ્રતતું સ્વરૂપ	૧૦૫
સત્રીસોજનપ્રત ઉપર હંસ તથા કેશવની કથા,	૧૦૭
છઠ્ઠા દિગ્વિરમણપ્રતતું સ્વરૂપ	૧૧૮

છઠ્ઠા નંબર ઉપર ચારત્તની વ્ધા	૧૨૯
છઠ્ઠા નંબર આગેવા તથા અતિયાર	૧૨૮
સાતમા સોગોપસોગનનુ સ્વરૂપ	૧૨૯
સાતમા નંબર ઉપર ધર્મક્રમારની કથા	૧૨૯
સાતમા નંબર આગેવા તથા અતિયાર	૧૩૪
આઠમા અનર્થકલતનુ સ્વરૂપ	૧૩૫
આઠમા નંબર ઉપર મુગ્ધેન અને નીરસે ની કથા	૧૩૬
આઠમા નંબર આગેવા તથા અતિયાર	૧૩૯
નવમા મામાયિત્રતનુ સ્વરૂપ	૧૪૦
નવમા નંબર ઉપર કેમરી ચોર ની કથા	૧૪૧
નવમા નંબર અતિયાર	૧૪૧
દસમા દેશાનંદસિંધતનુ સ્વરૂપ	૧૪૭
દસમા નંબર ઉપર મુખિત્રમ નીની કથા	૧૪૮
દસમા નંબર અતિયાર	૧૫૨
અગીયારમા પૌપધવતનુ સ્વરૂપ	૧૫૨
અગીયારમા નંબર ઉપર રણસૂરની કથા	૧૫૨
અગીયારમા નંબર અતિયાર	૧૫૬
બારમા અનિધિગવિભાગતનુ સ્વરૂપ	૧૫૭
બારમા નંબર ઉપર જિતકલતની કથા	૧૫૭
બારમા નંબર અતિયાર	૧૬૦
અગીયાર પડિમાની ગાથા તથા સ્વરૂપ	૧૬૩
બીજા કામદેવશ્રાવકનુ ચરિત્ર	૧૬૬-૨૦૩
પરિમલ પરિમાલ ઉપર રત્નમાગની કથા	૧૭૭
ત્રીજા સુનળીપિતાશ્રાવકનુ ચરિત્ર	૨૦૪-૨૨૬
નિતધર્મની આરાધના ઉપર સદસ્સમગ્રીની કથા	૨૦૫
ચોથા સુરદેવશ્રાવકનુ ચરિત્ર	૨૨૭-૨૪૩
ધર્મની આરાધના ઉપર વિષ્ણુની કથા	૨૨૮
પાંચમા સુત્રગણનાશ્રાવકનુ ચરિત્ર	૨૪૪-૨૫૪

સુપાત્રાનઉપર ધનદેવ અને ધનમિત્રની કથા.	૨૪૫
છટ્ટા કુડકોત્તિકાવકનું ચરિત્ર	૨૫૫-૨૬૮
શીલવત ઉપર કુલંચજની કથા...	૨૫૬
સાતમા સદાલપુત્રાવકનું ચરિત્ર. ...	૨૬૯-૨૮૨
તપવત ઉપર દામવતની કથા. ...	૨૭૨
આઠમા મહાશતકાવકનું ચરિત્ર. ...	૨૮૩-૨૯૩
ભાવના ઉપર અસંમતની કથા...	૨૮૪
નવમા નદિનીપ્રિયઆવકનું ચરિત્ર. ...	૨૯૪-૩૦૨
છવદયા પાળવા ઉપર ભીમકુમારની કથા...	૨૯૫
દસમા તેતસીપિનાઆવકનું ચરિત્ર. ...	૩૦૩-૩૧૪
જ્ઞાન ઉપર સાગરચંદ્રની કથા. ...	૩૦૫
જૈનપુસ્તકોની જાહેર ખબર. ...	૩૧૫

॥ श्री जिनाय नमः ॥

श्री

॥ वर्द्धमानदेशना ॥

॥ ज्ञापातर ॥

(૧૬૧ પ્રથમ અધ્યાય એક સ્તોત્રકરે મગલાચરણ કરે છે)

મગલાચરણ.

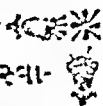
શ્રીસિદ્ધાર્થસુત વીર, વર્દમાનરમાલયમ્ ॥

સ્મૃત્વા કુર્વે વર્દમાન-દેશનાનિવૃત્તિ સ્ફુટમ્ ॥૧॥

અર્થ — શ્રી સિદ્ધાર્થ રાજાના પુત્ર અને વૃદ્ધિ પામતી લક્ષ્મીના નિનાસસ્થાન એના શ્રી વીરપ્રભુનું સ્મરણ કરીને હું આ વર્દમાનદેશનાનું વ્યાખ્યાન પ્રગટ કરું છું.

ધર્મદિ દેવતાઓએ વદના કરેલા અને મોહને છતનારા એવા શ્રી વીરપ્રભુને, ચોલાઓ કરીને યુક્ત એના શ્રી જોતમ ગણધરને અને ઉત્તમ છે ધર્મ લેખનો એવા શ્રી સુધર્માશ્વામીને વદન કરીને હું પોતાના અને બીજા સર્વ જીવોના પ્રતિબોધને અર્થ માત્રના ઉપાસકદશાગ સૂનથી પોતાના ગુરૂના પ્રસાદરૂપે આજુબ, કામદેવ નિગરે દસ આનંદોના ચરિત્રોને કહું છું.

આ જ બુદ્ધીપતે વિષે ભરતક્ષેત્રમા ધન, ધાન્યાદિથી બહુ સમૃદ્ધિનાળી એવા નામની પ્રસિદ્ધ નગરી છે, જે પોતાની પૂર્ણ સમૃદ્ધિને લીધે બહુ ગોલાચૂન છે, એવી તે નગરીના પૂર્ણભદ્ર નામના ચૈત્ય (ન) ને વિષે એના પચ્ચમહાવ્રતના ધારક શ્રી મુવર્માશ્વામી નામના પાત્રમા ગણપર મમવર્મા, તે વખતે દેવતા

ઓએ ત્યાં સુવર્ણકમલ રચ્યું, તેના ઉપર બેસી શ્રી મુર્ધમાસ્વા-
મીએ મધુરવાણીથી લવ્ય જીવોને ધર્મદેશના આપી. મોક્ષમુખના
સાધનના ઉપાયરૂપ, તે ધર્મદેશના ઉત્તમ રીતે સાંભળી ધર્મને
અગિકાર કરી સર્વે લવ્યજીવો પોત પોતાને સ્થાનકે ગયા. પછી
શ્રી મુર્ધમાસ્વામીના શિષ્ય શ્રી જંબૂસ્વામીએ હર્ષિતચિત્તવાળા
થઈને પૂછ્યું:—“હે ભગવન્! ઉપાસકદશાંગ નામના સાતમા અ-
ંગને વિષે ભગવાન્ શ્રી વર્ધમાનસ્વામીએ શા શા ભાવો કહેલા
છે? તે મહારી આગળ પ્રકાશ કરો. ”

શ્રી મુર્ધમાસ્વામીએ કહ્યું:—“હે જંબૂ! ૧ આણંદ, ૨ કા-
મદેવ, ૩ સુલનીપિતા, ૪ મુરારેવ, ૫ ચુક્તશતક, ૬ કુંડકોલિકનામે
ગાથાપતિ, ૭ સદાલપુત્ર, ૮ મહાશતક, ૯ નંદનીપિતા, ૧૦ તેત-
સિપ્રિય. આ દસ શ્રાવકો જિનરાજ એવા શ્રી મહાવીર પ્રભુએ
કહ્યા છે.” તેવારે જંબૂસ્વામીએ ફરી પૂછ્યું કે:—“હે સ્વામિન્!
એ આણંદ વિગેરે દસે શ્રાવકનાં શું નામ? તેઓ કયા ગોત્રને
વિષે ઉત્પન્ન થયા છે? તેઓનો રાજ કોણ છે? અને તેઓ કયા
નગરમાં રહેતા હતા? એ વિગેરે તેઓનું સઘળું વૃત્તાંત મને કહો.
વળી હે સ્વામિન્! તેઓને કેટલી અને કયા કયા નામની સ્ત્રીઓ
હતી? તેઓને સમૃદ્ધિ કેટલી હતી અને તેઓએ શ્રી વર્ધમાન
સ્વામી પાસેથી શી રીતે શ્રાવકધર્મ અગીકાર કર્યો? ઇત્યાદિ સર્વ
વાત હું આપના મુખકમળથી જાણવાની ઇચ્છા રાખું છું.”

પછી શ્રી મુર્ધમાસ્વામીએ મેઘના સરખી ગંભીર વાણીવડે
ફરે શ્રાવકોનાં ચરિત્રો કહેવાનો આરંભ કર્યો. તેમાં શ્રી મહાવીર
પ્રભુએ જેવી રીતે આણંદ શ્રાવકનું ચરિત્ર કહ્યું હતું, તેવી રીતે
પ્રથમ આણંદ શ્રાવકનું ચરિત્ર શરૂ કર્યું.

ઉલ્લાસ ૧ લો.

આણદ શ્રાવકનુ ચરિત્ર.

આ જ છુદ્ધીપના સરતક્ષેત્રને વિષે પૃથ્વીરૂપ સ્ત્રીના કાનના કડક સરખા આબૂપલ સમાન, સમૃદ્ધિએ કરીને દેવધુરી સમાન અને પાપરહિત એવુ વાલિન્ય નામનુ નગર છે, ત્યાં પોતાના યશસ્વ ચક્રે ઠગીને જગતમા ગહેવા માણુએને આનંદ પ્રમાડનારો, મનુષ્યોને છતવાને લોભે 'જિતમનુ' એવા ખરેખરા નામને ધારણ કરનારો, અને રાજ્યોને વિરે મુગટપુદર અને દુર્ઘ્ન એવા મનુષ્યોએ રૂપ પર્વતોની પામોને તોડી પાડવાને સમર્થ એવા જિતમનુ નામનો રાજા, સૌર્વર્ગ દેવોએને વિષે સૌધર્મેઠની પેઠે રાજ્ય કરતો હતો, અને મુખે રાજ્યનુ પુત્રની પેઠે પાવન કરતો હતો તે નગરમા કુબેગના મંત્રો ધનવત આણદ નામનો આવક રહેતો હતો, તેને શુદ્ધ આચારવાળી રૂપ, લાવણ્ય અને શીવાદિ કે કરાને યુક્ત એની 'શિવાનદા' નામે સ્ત્રી હતી તે આણદ શ્રાવકને ઘેર ચાલ કોઠ મુવર્ણ ૬૦૨ (મોના ગહેગે) નિવાસરૂપે પૃથ્વીમા ડાટેનુ હતુ, ચાર કોઠ મુવર્ણ ૬૦૨ વેપાનમા હતુ, ચાર કોઠ મુવર્ણ ૬૦૨ વ્યાળે આપેલુ હતુ, વળી તેના પાચમે ગાડા વ્યાપાર માટે પંદરમા દરતા હતા, પાચમે ગાડા ધાસ અને લામ્હા લાવવામા ગેકાયના હતા, ચાર ગહેગા વહાણો વેપાન માટે સમુદ્રમા દરતા હતા, વળી સહનર ગાયોનુ એક 'ગોકુન' કહેવાય એના ચાર ગોકુન, તે આણદ શ્રાવકને હતા ઇત્યાદિ તેને બહુ સમૃદ્ધિ હતી ધન, પ્રમા કંવા યોગ્ય ગુણોથી વ્યાપ્ત, પૂર્વજવને વિષે પુણ્ય કરનારો, મર્મ પ્રમારની કળાનો બળ અને રાજ્યને બહુ માન્ય એવો તે આણદ શ્રાવક પોતાની શિવાનદા સ્ત્રીની સાથે નિરતર વિવિધ પ્રમાના મુખોને ભોગવતો હતો તે આણદ શ્રાવક પોતે વાલિન્ય ગામમા રહો મુખે દિનમો ગમાનતો હતો, અને તેનો

સ્વજનાદિ સર્વ પરિવાર તે વાણિજ્ય નગરની પાસે આવેલા કો-
શ્લાગ નામના સનિવેશને વિષે રહેતો હતો.

એકદા દેવતાઓ એ રથેલાં સુવર્ણનાં નવ કમલ ઉપર ચો-
તાના ચરણકમલને સ્થાપન કરી મુખે વિહાર કરતા અને લવ્ય
છવોને પ્રતિબોધ દેતા એવા શ્રી પદ્મમાનદવાગી ચૌદ હજાર સાદુ
અને છત્રીશ હજાર સાધ્વીઓના પરિવારસહિત તે વાણિજ્ય ગા-
મના દ્યુતિપલાસ ચૈત્યને વિષે સમવસર્યા, તે વખતે પાંચ પ્રકારના
કૂલની વૃષ્ટિ કરતા અને ચોતાની દેદીપ્યમાન કાંતિના સમૃદ્ધી
આકાશને પ્રકાશિત કરતા એવા ચોસઠ ઇંદ્રો અત્યંત હર્ષ પામતા
હતા પ્રભુના ચરણકમલની પાસે આવ્યા. બહુ પ્રભુએ રાગ, દ્વેષ
અને મોહને છતી લેવાથીજ હોયની ! તેમ દેવતાઓએ મણિ,
સુવર્ણ અને રૂપાના ત્રણ ગઢો રચ્યા. શ્રી મહાવીર પ્રભુને વિષે
મોક્ષ મુખનાં આપનારાં જ્ઞાન, દર્શન અને ચારિત્રરૂપ ત્રણ રત્નો
હોવાને લીધેજ હોયની ! તેમ દેવતાઓએ સમવસરજીમાં વિરાજિત
થએલા પ્રભુના મસ્તક ઉપર ત્રણ છત્રો ધારણ કર્યાં. તે અવસરે
વ્યાખ્યાન કરેલા “ ઉપનેઠવા, નિગમેઠવા, ધુવેઠવા ” એ ત્રીપદી
ઉપરથી દ્વાદશાંગ વાણી પરિણામી એ કારણને લીધેજ હોયની !
તેમ દેવતાઓએ પ્રભુના શરીરથી બારગણુ ઉચું અશોકવૃક્ષ બ-
નાવ્યું. મુખના અભિલાષી સજ્જન પુરૂષો, નિશ્ચે તે પ્રભુના
ચરણકમલની સેવા કરશે તે કારણથી હોયની ! તેમ દેવતાઓએ
જળ અને સ્વર્ણમાં ઉત્પન્ન થએલા પુષ્પોનો વર્ષાદ વરસાવ્યો.
પ્રભુએ આ પ્રત્યક્ષ અનંત દુઃખ આપનારા અંતરના રાગાદિ
શત્રુને તથા અવળા ચાલનારા બાહ્ય શત્રુને છતી લઇ ત્રણ ભુવ-
નનું રાજ્ય મેળવવાને લીધેજ હોયની ! તેમ દેવતાએ પ્રભુને માટે
સિંહાસન રચ્યું. શ્રી મહાવીર પ્રભુ અનંતાનુંબધી એવા ચાર
કપાયરૂપ પર્વતોને છતી શાંત ચિત્તવાળા થયા, તે કારણથીજ
હોયની ! તેમ જે પ્રભુની વાણી એક ચોજન પ્રમાણ ભૂમિ ગુંધી
સર્વ છવોને વિષે ચોત ચોતાની ભાષામાં પરિણામ પામવા લા-
ગી. પ્રભુના અતિ દુઃખેશ્ય (નહિ જોઈ શકાય) એવા સ્વરૂપને

જોનાગ નાભીને અતરાય ન થાય એ કારણને લીધે દેવતાઓએ મર્મ તેજને એમ્હું કરી તેનું સામકવ બનાવ્યું “મોક્ષનગર પ્રત્યે લઈ જનારા માર્થવાહરૂપ આ પ્રભુ તમને સાગરોએ મળ્યા છે, માટે હું સ્વયંજનો’ એ મોક્ષનગરના સાર્થવાહને તમે ઉત્તમગતિ મેવો ” આ પ્રમાણે ઉદ્ધોષ કરનારા કારણથીજ હોયતી’ તેમ દેવતાઓએ આકાશમા દુહ્લિતો શબ્દ કરના માડ્યો આ શ્રી વીરપ્રભુએ માધુર્વમ અને શ્રાવ્યર્વમ એના બે પ્રકારે ધર્મ નિરૂપણ કર્યો છે, એજ કારણથીજ હોયતી’ તેમ દેવતાઓએ પ્રભુના મતે પાને ચામરો વીજવા માડ્યા આ પ્રકારે દેવેદ્રોએ રચેલા આઠ પ્રાતિહાર્યથી ઉત્તમ ગોલાનત થએલા શ્રી મહાવીર પ્રભુ, સિદ્ધા મન ઉપર પૂર્વાભિમુખે બેઠા બાર પર્વદાઓ એકઠી થઈ હતી, તેમા ગણધરો, દેવતાની શ્રીઓ અને મા’નીઓ એ ત્રણ પર્વદાઓ અભિપ્રૂણામા બેઠી જ્યોતિષી દેવતાની શ્રીઓ, વ્યતર દેવતાની શ્રીઓ અને સુવનપતિની શ્રીઓ એ ત્રણ પર્વદાઓ નૈઋત્યપૂણા મા બેઠી જ્યોતિષી દેવતાઓ, વ્યતર દેવતાઓ અને સુવનપતિ દેવતાઓ એ ત્રણ પર્વદાઓ વાવ્યપૂણે બેઠી વૈશાનિક દેવતાઓ, મનુષ્યો અને મનુષ્યની શ્રીઓ આ ત્રણ પર્વદાઓ ધરાનપૂણે બેઠી

હવે પ્રભુના આગમનને સાક્ષી આપત હર્ષ પામેના જિતરાનુ રાજા પિતે અનેક નગરવાસી જનોને તેમનું દર્શન કરવા જતા જોઈ આજ નામના આવકે પોતાની મમીપે ઉભેના કોઈ માણસને પૂછ્યું કે — “હું ઉત્તમ પુરૂષો! હર્ષથી ભરપૂર દ્વંદ્વવાળા તમે ઉતાવળા કયા જાઓ છો? તે મને કહો ” તેનારે તે પુરૂષે કહ્યું — “હું ચોઠ! મર્મ પદાર્થને જાણનારા, સર્વ પદાર્થને દેખનારા અને સર્વ લોકોને મુખ આપનારા શ્રી મહાવીર પ્રભુ અહિં સમ વસરેલા છે, તમને વદન કરના માટે જઈએ છીએ ” તે પુરૂષના એવા વચન સાક્ષી આણંદ આવક પોતાના મનમા વિચાર કરવા લાગ્યો કે, ‘ એ મહાવીર જિતરાજ નિરામી છે, માટે તેમને વદન કરવાથી મહોરો લાભ થાય છે, તો હું પણ તેમને વદન કરવા જઉં ” આ પ્રમાણે વિચાર કરી તે આણંદ આવક દ્વિતિપ

લાગ નામના ચિત્તને વિષે ગયો, ત્યાં તે પ્રભુને ત્રણ પ્રવચિત્ત
કરી પાંચાંગ નમાવીને વદના કરી તેમની માગણ બોલો. પછી
વિષયના મનને મંથન કરનારા, ત્રણ ભુવનના શુદ્ધ મને બન્ધ
જનોના નેત્રને આનંદ આપનારા શ્રી વર્દ્ધમાનસ્વામીએ આ
પ્રમાણે ધર્મોપદેશ દીધો:—

“હે ભવ્યલોકો! જાતિ, જન્મ વગર, અને મરણના ભય
રૂપ જળથી ભરપૂર તથા વિયોગ અને રોગરૂપ મેઘા મગરથી
વ્યાપ્ત એવા આ સંસારરૂપ મમુદને વિષે ચિંતામણિ રત્નની જે
મનુષ્યભવ જાતિ દુર્લભ છે; તેમાં પણ આર્યદાત્ર દુર્લભ, તેથી ઉ-
ત્તમ કૃણમાં જન્મ પામવો દુર્લભ, તેથી પણ મનીષની નિરોધના
દુર્લભ છે, એ સર્વથી આગળ્ય દુર્લભ છે, તેનાથી રૂપ દુર્લભ જ-
લુલુ, એથી પણ પાંચ ઇન્દ્રિયનું પટ્ટપલ્લુ દુર્લભ, તેમાં પણ જુદી
દુર્લભ છે, એવડ શુદ્ધમદ્દા અને તેથી પણ ઉત્તમ શુદ્ધો યોગ મ-
ળવો દુર્લભ છે, ધર્મ સાંભળવો એ તેનાથી પણ દુર્લભ વસ્તુવો.
લોકમાં આ પ્રમાણે એક પછી એક દુર્લભ છે, તોપણ પુરુષના
વશથી તે સર્વ સામગ્રીને મેળવીને હે પદ્મિતજનો! તમે તે સામ-
ગ્રીને નિદ્રા, કપાપ, વિગેરે પ્રમાદથી વૃથા ગુમાવી દેશો નહીં. પ્ર-
માદને વશ થએલા સાધારણ માણસો તો શું? પરંતુ પૂર્વવરો પણ
દુઃખે તરી ન શકાય એવા આ ભયંકર મસારસમુદમાં ભટકે છે;
માટે દુઃખોના કારણરૂપ એ પ્રમાદને તણ દઇ મુખકારી ધર્મને
વિષે આદર કરો. ત્રણલોકને વિષે તિલકસમાન એવા તિર્થંકરોએ
ભવ્યજીવોના હિતને માટે તે ધર્મને ‘સાધુધર્મ’ અને ‘આવકધર્મ’
એવા બે ભેદથી કહ્યો છે, તેમાં પ્રથમ પાંચ મહાવ્રતરૂપ સાધુધર્મ,
પાંચ સમિતિ અને ત્રણ ગુણ સહિત છે; વળી તે મોક્ષાનુબનું
કારણ પણ છે. બીજો સમ્યક્ત્વરૂપ મૂળવાળો આવકધર્મ આરત્રતને
લીધે બાર પ્રકારનો છે, તે ધર્મનું આરાધન કરી ભવ્યજીવો, હિંદુ-
પૃથી બારમા અમુત દેવલોકને વિષે જાય છે, અને જઘન્યથી
સૌધર્મ દેવલોકને વિષે જાય છે. આ બે પ્રકારના ધર્મનું મૂળ કા-
રણ જે શુદ્ધ સમ્યક્ત્વ તેને વીતરાગ એવા શ્રી જિનેશ્વરે કહ્યું છે.

—

—

લેને માટે કહ્યું છે કે —

ચારિત્ર વર્મના મૂળ રૂપ, ખારબારૂપ, સ્થાનરૂપ, નિવાનરૂપ, આધારરૂપ, પાત્રરૂપ એવા મર્યાદાને ભાવવું અને છ ભાવનાને વિષે લોકવું હે ભવ્ય જનો ! જે તમે સત્ય, ગાયત્રી અને બાધા રહિત એવા મુખની રચના કરતા હો તો, જિનેશ્વરજી નિરૂપણ કરેના મર્યાદાને વિષે આદર કરો.

સિદ્ધાંતમા કહ્યું છે કે —

વસણજઠો જઠો, વસણજઠસ્ત નત્થિ નિવાણ ॥

સિજ્ઞંતિ ચરણરહિયા, વસણરહિયા ન સિજ્ઞંતિ ॥૧॥

અર્થ — પુરૂષ સમન્વિતથી ભ્રૂત થયો હોય, તેજ ભ્રૂત હોવાય છે, મમન્વિતથી ભ્રૂત થએલાને મોક્ષ પ્રાપ્ત થતું નથી, દ્રવ્ય ચાગ્રિથી રહિત એવા પુરૂષો મોક્ષ પ્રાપ્ત છે, પરંતુ સમન્વિત હિત પુરૂષો મોક્ષને પામી શકતા નથી ૧

માટે જે પુરૂષ, પોતાના કલ્પને વિષે સમન્વિતને ઉત્તમ રીતે ધારણ કરે છે તે પુરૂષ, આરામરોજીની પેઠે અપૂર્વસિદ્ધિને પ્રાપ્ત છે ॥ શ્રી વીરપ્રભુના આજ્ઞા વચન સાંભળી આણંદ આનંદે શ્રી વીરપ્રભુને પૂછ્યું — ‘હે ભગવન્ ! એ આરામરોજી કેણું હતી ? અને તેને મર્યાદાના પ્રભાવથી અપૂર્વ સિદ્ધિ માં રીતે પ્રાપ્ત ન ? તે મને કૃપા કરીને કહો ॥’ આ પ્રમાણે આણંદ આનંદના પૂછવા ઉપર શ્રી વીરપ્રભુએ કહ્યું —

મમન્વિત ઉપર

આગમરોજીની કથા

આ બંનેને વિષે સર્વ દેવોની મધ્યે એક એવો કુમાર નામે દેવ છે, તેમા સર્વ પ્રમાણની મર્યાદાથી પૂર્ણ એવું મધ્યાશ્રય નામે નામ છે, તે ગામમા પોતાના વડાદિકર્મને વિષે કુમાર, વત્તુ પેલાદિ ચાર વે. અને સર્વ ગામનો પાગ પાનેતો તેમજ સર્વ શા

—

સના રહસ્યનો જાણ એવો અગ્નિશર્મા નામે બ્રાહ્મણ રહેતો હતો; તેને ધર્મદિકાર્યને વિષે ઉદ્યમવાળી, શીળસમૃદ્ધિથી સર્વ પાપોને દૂર કરનારી અને અગ્નિની જ્વાળાની જેઠે પરપુરૂષોથી સ્પર્શ નહિ કરી શકાય તેવી ખરેખરા નામવાળી જવલનશિખા નામની સ્ત્રી હતી. જાણે છીપમાંથી માતી ઉત્પન્ન થયું હોયની ! એવી અને વિજળીના સરખી છે શરીરની કાંતિ જેની એવી વિદ્યુત્પ્રભા નામની તે જવલનશિખાને પુત્રી હતી; વિદ્યુત્પ્રભાનું લોકોત્તર રૂપ, લોકોત્તર સૌભાગ્ય, લોકોત્તર ચતુરાઈપણું અને લોકોત્તર વિનીતપણું હોવાને લીધે તે એક ન વર્ણવી શકાય તેવા રત્નરૂપ હતી; કારણ કે તેના સરખુ રૂપાદિ બીજી કોઈ કન્યાને વિષે નહોતું. વિદ્યુત્પ્રભા અતુલક્રમે આઠ વર્ષની થઈ, તેટલામાં કર્મના દોષથી તેની માતા મરણ પામી. કહું છું કે:—

વાલસ્ય માયમરણં, જ્ઞામરણં ચ જુવણારંજે ॥

ધેરસ્ત પુત્તમરણં, તિન્નિવિ ગુરુઆઈં હસ્કાઈં ॥૧॥

અર્થ:—બાળકને માતાનું મરણ, જવાન અવસ્થાના આરંભ માં સ્ત્રીનું મરણ અને વૃદ્ધને પુત્રનું મરણ એ ત્રણ મહોટાં દુઃખો છે.

છવે પૂર્વલવને વિષે જે જે કર્મ અધ્યવસાયથી કર્યાં હોય, તે તે કર્મ તેને ઉદ્યકાળે ભોગવવાં પડે છે. વિદ્યુત્પ્રભા પોતાની માતા મરી ગયા પછી હમેશાં સવારમાં ઉઠી ઘરના આંગણાને વાળતી અને લીંપતી, ત્યાર પછી રસોઇ કરવા વિગેરેનું કામ કરી ફરજોજ ગાયો ચારવા માટે ગામની બહાર જતી, બપોર વખતે ગાયોને લઇ ઘેર આવી ફૂંધ દોહી પિતાને ભોજન કરાવતી, ત્યાર પછી તે પોતે ભોજન કરતી. વળી ગાયો ચારવા જતી અને સંધ્યા વખતે ઘેર આવી તે અવસરનું કાર્ય કરી થાક લાગ્યો હોય તોપણ રાત્રિએ પિતા સુઈ ગયા પછીજ તે કન્યા સુઈ જતી. આ પ્રમાણે તે કુંભરી હમેશાં પોતાના ઘરનું કામ ફરતી. છવ જેવી રીતે આ લોક સંખ્યા અતિ-મહોટાં કાર્યો કરે છે, તેવી રીતે જો તે પરલોક સંખ્યા કરવા તૈયાર થાય તો તે દુઃખી થાય નહીં.

+ હો-

+ હો-

વિદ્યુત્પ્રભા હોશા એ પ્રમાણે કાર્ય કરતી, તેથી તે બહુ ખેદ પામવાને લીધે પોતાના પિતાને કહેના લાગી - "હે તાત' હું આ ધરના ક્યારને ફાલમાન ઉપાડવાને અર્થ નથી "બહુ" લારને લીધે મ્હોટા બળગે પલ વાકી જાય છે, માટે આપ કોઈ સારા કુળમા ઉત્પન્ન થએલી એટલે ન્યાની માથે વિનાહ કરો, કે જેથી હું પોતાના ધ મા નિશ્ચિતપણે મુખે રમું "

પુત્રીના આના વચન નાજની, હું પામેલા અગ્નિગર્ભાએ કહ્યું - 'હે પુત્રી' તું કહે છે તે સાત્ય છે, કારણ કે, બહુ સમુદિવાણુ, સાત માળનાણુ અને રોકડો ગોખવાણુ આ ધર પણ ઉત્તમ મોનિશ શોભતું નથી " આ પ્રમાણે કહીને તેણે એક કુળવતી ન્યાની માથે લગન રૂં પલ નનીન શ્રી મુખની ઈચ્છા વાગા તેમજ આગમનાળી હતી, તેથી તે ધરનું કાંઈ પણ કાર્ય કરતી નહીં તેથી વિદ્યુત્પ્રભા પોતાના મનમા વિચાર કરવા લાગી કે, "ધિકાર છે' ધિકાર છે' મ્હોટા પૂર્વ કર્મના અતિ નિંદા કરવા યોગ્ય પરિણામને' કે જે આ નની પરણેલી શ્રી દુઝા ધરના કા મને માટે આણેની તે પણ પોતાના ધગ ઉપર, ધગ ચડાવી રાત્રી વિવમ મુખે બેસી રહે છે, જન પણ કામ કરતી નથી, મ્હોટા મુખ્ય પિતાનું કામ તો કરવું પડતું હતું, તેમા વળી આ બીજી નની માતાનું કામ પણ આની પાંચુ, અગે' હું પોતાના કર્મના કાપવી કેવા મ્હોટા કહ્યુંને વિરે આની પડી છું' ચિતાવરે આતુર ચિત્તવાળી ને પોતાના કર્મના દોરથી દિવસે મુખથી ભોજન પણ ક્યું નથી અને રાત્રીએ મુખથી નિદ્રા પણ લીધી નથી હું કેદના વિવસ આવા હું ખોને ભોગવીશ' 'આવી રીતે અને પ્રકારના કહે' કનેને વિરોધે નિર્ગમન કરતી એથી તે વિદ્યુત્પ્રભા માયાકપટરહિત અનુકરે બાર વર્ષ થી થ

એ ૧ તે ન્યા પાપને ચાન્વા નાટે વનમા ના, ત્યા તે એ- મારી હાથવાગા વૃક્ષની નીચે નિદ્રા લેની હતી તે સમા મ્હોટા મી-નાગો, મળી કાનિવાળો, ભયથી ત્રાગ પામકો, નાગ ને નાગો અને ઉતારગો પિત્રાગો એ મર્ષ તેની પાને આ વે, અને તે બાગસાન દિન એની વિદ્યુત્પ્રભાને હા

હી મનુષ્યની ભાષાથી કહેવા લાગ્યો:—

“હે બાળા! તું મહારાથી ભય પામીશ નહીં, પરંતુ મહાર્ એક વચન સાંભળ. હું આ વનમાં નાગરૂપે બહુ કાળ થયાં ઘર કરીને કર્મના યોગે સુખથી રહું છું, હમણાં મહાર્ પાપકર્મ ઉદય પામવાને લીધે કેટલાક ગારૂડીલોકે આ વનમાં આવીને મને પકડવાનો ઉપાય કરવા લાગ્યા છે. મને તે વાતની ખબર પડી, તેથી હું ભય પામી નાશીને અહિં ત્હારે શરણે આવ્યો છું. પાપકર્મને વિષે તત્પર એવા તે ગારૂડી લોકે મહારી પાછળ આવે છે, તેઓ મને પકડીને કરંડીયામાં નાંખશે અને તેથી હું મહા દુઃખ પામીશ. હે બાળા! તે કારણ માટે તું તે પાપી પુરૂષોથી મહાર્ રક્ષણ કર! રક્ષણ કર!! તેથી તને પરોપકાર કરવાનું બહુ પુણ્ય થશે. વળી સાંભળ, નાશવંત સ્વભાવવાળા અને મળયાં ભરપૂર હોવાને લીધે અતિ અપવિત્ર એવા આ દેહથી જે કોઈનો ઉપકાર નહીં કરાય, તો પછી એ દેહનું ફળ શું? અર્થાત્ પરોપકાર કરવો એજ દેહનું ફળ છે. અવસરે સૂર્ય ચંદ્ર પ્રકાશ કરે છે, અવસરે મેઘ વર્ષાદ વરસાવે છે, સમુદ્ર મર્યાદા તજતો નથી, જાનવલ્લભાન એવો અગ્નિ સુખકારી થાય છે, અને આ સર્વ મહોટા પૃથ્વીમંડળને આજ મુઘી શેપનાગ પોતાના મસ્તક ઉપર ધારણ કરે છે. એ સર્વ લોકોના પરોપકારનું મહાત્મ્ય જાણ. કહ્યું છે કે:—“જે માણસ પોતાના સ્વાર્થ વિના જીજને આશ્રય આપે છે, આપત્તિમાં પડેલાનો ઉદ્ધાર કરે છે અને શરણે આવેલાનું રક્ષણ કરે છે તે પુરૂષોથી આ પૃથ્વી મુશોભિત થયેલી દેખાય છે.” હે મહાભાગ્યવાળી! આવા પરોપકારના ફળને જાણી મહા ભય પામેલા એવા મને પોતાના જોળામાં મૂકી ઉપર ઓઢવાનું વસ્ત્ર ઢાંકીને તું મહાર્ રક્ષણ કર.” સર્પનાં આવાં વચન સાંભળી વિદુત્પ્રભા પોતાના મનમાં વિચાર કરવા લાગી કે, “જે પૂર્વ ભવને વિષે પુણ્ય કર્યું નથી, તેથી હું આ ભવને વિષે દુઃખી થએલી છું, અને આ ભવમાં જે પુણ્ય નહીં કરું તો પરભવને વિષે શી રીતે મુખી થઈશ?”

આ પ્રમાણે વિચાર કરી તે બાળાએ પોતાના આત્માને

નિર્ભર કરી જોવામા તે સર્પને ચોનાના ખોળામા લગ વચ્ચેથી ઢાકીને સતાડી દીધો, તેવામા થેવા ગારડા લોકો ત્યાં આવી તે કન્યાને પૂજા લાગ્યા કે, “હે બાળા! તે અહિંથી કોઈ સર્પને જતા દીકો?” તેવારે બ્રાહ્મણપુત્રીએ કહ્યું “હે ગારડીકો! હું અહિં મહાત્મ મુખ વચ્ચેથી ઢાકીને મુત્તી છું, મારે તમે જે કાંઈ પૂછો છો તે કાંઈ હું જણાવતી નથી” કન્યાના આવા વચન સાંભળી સર્વે ગારડીલોકો પરસ્પર કહેવા લાગ્યા કે, “અરે! કાળા નાગને જોઈ આ કન્યા શું અહિં ઉભી રહે ખરી? જો તેણે તે નાગને દીકો હોય તો તે ક્યારની નાશી ગય હોય” આની રીતે કહી સાંભળી ગએલા ઉત્સાહવાળા તે સર્વે ગારડીલોકો સર્પને જ વાના માર્મને જોતા જોતા ચારે દિશાઓ તરફ આવી નિકળ્યા ગારડીલોકોના ગયા પછી કન્યાએ સર્પને કહ્યું “હે ભદ્ર! હવે તું બહાર નિમ્ન, કારણ કે તારા શત્રુ ગારડીલોકો પાતપાતાને સ્થાનકે આદરા ગયા છે” આવી રીતે વારંવાર કહેતી એની તે કન્યાએ પાતાના ખોળામા જોયું તો સર્પ જોવામા આવ્યો નહીં કન્યાએ સર્પને ન ગ્રીકો તેથી બહુ વિસ્મય પામીને વિચાર કરવા લાગી કે, “અહો! એ મર્પ ક્યા જતો રહ્યો? શું તે એ ધ્રુવજન દીકો કે સ્વપ્ન જોયું? અથવા તો મને કાંઈ ચિત્તનિમ્ન થયો?”

આવી રીતે તે કન્યા જોવામા નિચાર કરે છે તેવામા પૂરે ક્યારે પણ નહિ સાંભળવામા આવેની એવી આમશનાણી પ્રગટ થઈ કે, “હે વર્મરસવાળી બાળા! તારા ધૈર્યથી હું તને ઝટ પ્ર મન થયો છું, મારે મનને કચ્છિત એવું વરતાન માગ” આ પ્રમાણે કહેતો એવો કોઈ એક દેવ તત્કાળ ત્યાં પ્રગટ થયો. હારે, અર્ધહાર અને કૃષ્ણોની કાતિથી દેવેશ્વરમાન છે શરીરની રોશા નેની એવા તે દેવને જોઈ નિર્ભય મનવાળો વિભૂત્રણા કન્યાએ મુખસ્વભાવની આ પ્રમાણે કહ્યું—“હિં મુગ્ધેશ્વર! જો તમે મહારા ઉપર પ્રસન્ન થયા હો તો તાપમા ચરતાં એની મહાની ગાયોને તાપની પીડા ન થાય તેમ કરો” કન્યાનું એ પ્રમાણે વચન સાંભળી દેવ નિચાર કરવા લાગ્યો કે, “અરે! આ કન્યાનું કેવું સુખ છે જે, પ્રગટ થએલા સાક્ષાત્ કલ્પવૃક્ષથી કેવળ હાથ

નીજ ઘરે કરે છે!! ભલે, તેનો તે મનોરથ પૂર્ણ થાયો. ” એમ કહી દેવે તેના ઉપર તત્કાળ નંદનવન સરખું એક વન તૈયાર કર્યું. પછી તેણે વિદ્યુતપ્રભા, કન્યાને કહ્યું કે, “ હે પુત્રી! તું જ્યાં જ્યાં જઈશ, ત્યાં ત્યાં સર્વ ઋતુના ફળ ફૂલવાળું આ વન આવશે. આ વનનાં ફૂલ અને ફળ મનને પ્રિય લાગે તેવાં અને અમૃતથી પણ અધિક સ્વાદવાળાં છે એટલું જ નહિ, પરંતુ તે વનનાં સર્વે વૃક્ષો પણ મનોવાંછિત વસ્તુને આપનારાં છે એમ તું જાણજે. હે કન્યા! મેઢપર્વત ઉપર રહેલા નંદનવનમાં જેવી રીતે દેવાંગ નાઓ ક્રીડા કરે છે, તેવી રીતે તું પણ આ વનમાં ક્રીડા કર અને કાંઈ કંઈ આવી પડે ત્યારે મહાઈ સ્મરણ કરજે. ” એમ કહી તે દેવ પોતાને સ્થાનકે ગયો.

પછી ચંદ્રના સરખા પ્રસન્ન મુખવાળી વિદ્યુતપ્રભા કન્યાએ તે ઉદ્યાનના વૃક્ષનાં ફળ ફૂલોતું ભક્ષણ કરી વૃત્તિ પામી અને મનમાં વિચાર કરવા માંડ્યો કે, “ અહો! થોડા ઉપકાર કરવાથી મને આવું અદ્ભૂત ફળ થયું, તો જેઓ સર્વ રીતે ઉપકાર કરનારા છે તેઓને તો કેટલું ફળ થતું હશે? ” આવી રીતે અત્યંત વિસ્મય પામેલા કન્યા સધ્યાસમયે ગાયોને લઈ ઉપર રહેલા દિવ્ય ઉપવનસહિત પોતાને ઘેર આવી, તેવારે માતાએ કહ્યું:—હે પુત્રી! સોજન કર. ” કન્યાએ કહ્યું:—“ હે માતા! મને આજે શરીરે સાડ નથી, તેથી ભૂખ લાગી નથી. ” પછી તે કન્યા પાછલી રાત્રીએ ગાયોને લઈ ફરી વનમાં ગઈ. આ પ્રમાણે હમેશાં તે કન્યા દિવ્ય વનની નિચે અપ્સરાની પેઠે ક્રીડા કરતી હતી.

એકદા તે વિદ્યુતપ્રભા કન્યા કલ્પવૃક્ષની છાયામાં સૂતી હતી, તેવામાં જે થયું તે સાંભળ્યો. પાટલીપુત્ર નગરનો રાજા જિતશત્રુ પોતાની ચતુરંગણી સેનાસહિત દિગ્વ્યાપ્ત કરવા નિકળેલો હતો તે તેજ સ્થાનકે આવી પહોંચ્યો. જાણે સૂર્યમહળ-થીજ ઉતરેલા હોયની! એવા તે રાજાના વિવિધ જાતના ઘોડાઓ પોતાના ખોંખારાથી તે વનને ગજવી મૂકતા હતા; જેના સૈન્યને વિષે મદ ઝરતા અને મેઘની પેઠે ગર્જના કરતા એવા પર્વત સમાન

ગીન્નાળા હાથીઓ દેખાતા હતા, છત્રીગ પ્રમારના આયુદ્ધને ધારણ કરતા મુખરોવી વ્યાસ અને મહેાદી ધૂધરીઓના શબ્દથી મનોહર એના ન્ધો તે રાજની એનાને વિષે શોષતા હતા, આ પ્રકારની મૈન્યગમૃદ્ધિનાળા જિતશત્રુ રાજએ ન દનવનસમાન ધાયાવાળા તે વનને જોઈ ત્યાં પડાન કર્યો ગજમમૃદને વિષે ચ દસમાન જિતશત્રુ રાજ એ આખાના વૃક્ષની નિચે સિ હારાન ઉપર બેઠો અને તેના આજ્ઞાથી સેનક લોકોએ હાથી, ઘોડા, બળદ વિગેરે પશુઓને વૃક્ષોની ડાળો માથે બાંધી દીધા, તથા ગ આદિ સર્વ મામમી પણ વૃક્ષોની ડાળોને વિષે લટકાની દીધી એવામા વિદ્યુતપ્રભા મૈન્યના શબ્દથી જાગી અને એના લાગી તે તેલે હાથોના મમૃદના બચથી પોતાની ગાયોને દૂર નાશી ગએની દીઠી, તેથી પોતાની ગાયોને પાછી વાળના મારે તે કન્યા જેટલામા દોડવા લાગી, તેટલામા તેની સાથે તે વન પણ દોડવા લાગ્યું ! વૃક્ષની ડાળોને વિરે બાંધેના હાથી, ઘોડા, વિગેરે પશુઓ પણ દોડના લાગ્યા.

આ પ્રમાણે સર્વને દોડતા જોઈ મનમા આશ્ચર્ય પામેલો જિતશત્રુ રાજ નિચાર કરવા લાગ્યો કે, “આ પૂર્વે ક્યારે પણ નહિ જોએલું આશ્ચર્ય છે, કારણ કે, હાથી, ઘોડા, બળદ, વિગેરે પશુઓસહિત આ વન દોડે છે” પછી રાજનો આજ્ઞાથી પ્રધાન જેટલામા તે જુએ છે, તેટલામા તેણે ઉદ્યાનસહિત દોડતી એની એક કન્યાને ફાંફી, તેથી જુદ્ધિમાન પ્રધાન પોતાના ચિત્તમા નિચાર કરના લાગ્યો કે, “નિશ્ચે આ કન્યાનો આ કાંઈ અપૂર્વ મહિમા દેખાય છે” તેથી મત્રી તે કન્યાની પાસે જઈ કહેવા લાગ્યો - “હિ મનોહર મુખવાળી કયા ! તું પાછી વળ, ત્હારી નાગી ગએલી ગાયોને તું ઝટ પાછી લાવી આપુ જુ, ત્હારા દોડવાથી આ વન દોડે છે, તેથી અમારા રાજ વિગેરે સર્વ માણસો બચાવવા મન વાળા થાય છે તું પાછી વળીગ તેથી વન પણ પાણુ વળશે, અને વન પાણુ વળતા તેથી હાથી, ઘોડા, વિગેરે સઘળું પાણુ વળશે, અને સર્વ માણસો શાત થશે” મત્રીના આવા વચન માણસી તે નિદ્રાપ્રભા મ્ન્યા માણસો ઉપર દયા લાવી જેટલામા પાછી વળી,

તેટલામાં તે ઉદ્યાન પણ તે કન્યાની સાથે પાછું વળી પોતાને સ્થાને આવ્યું. રાજાની આજ્ઞાથી અધારેએ ગાયેને ત્યાં આણી અને સર્વ જેમ હતું તેમ શાંત થઇ ગયું.

પછી મંત્રીએ કહ્યું. — “હું રાજા! આપે જે અપૂર્વ આશ્ચર્ય જોયું, તે આ કન્યાનું મહાત્મ્ય છે.” રાજા પણ અતિ મનોહર લાવણ્યવાળી, ઉત્તમ રૂપવાળી અને સુવર્ણસમાન શરીરની કાંતિવાળી તે કન્યાને જોઈ મનમાં અતિ આશ્ચર્ય પામીને વિચાર કરવા લાગ્યો કે, “આ કન્યા સ્વર્ગથી ઉતરેલી શું વૈમાનિક દેવી હશે કે નાગકન્યા હશે? અથવા તો આસુરીકન્યા હશે કે જ્યોતિષક દેવી હશે?” આ પ્રમાણે વિચાર કરતા એવા રાજાએ તે કન્યાના લક્ષણ ઉપરથી નિશ્ચય કર્યો કે, “હા! હવે મેં જાણ્યું, એ નક્કી મનુષ્યની સ્ત્રી છે, પણ કોઈ દેવી નથી.” પછી રાજાએ વનમાં તે કન્યાના દુર્બળ શરીરના ચિન્હોથી મનને વિષે એવો નિશ્ચય કર્યો કે, “તે કન્યા હજી સુધી પરણેલી નથી.” આ પ્રમાણે ધારી જિતશત્રુ ભૂપતિ તે કન્યા ઉપર નિષ્કપટપણે બહુ અતુરતા ધરવા લાગ્યો. પછી પ્રધાને ભૂપતિના લાવને જાણી કન્યાને કહ્યું. — “હું ભદ્રે! તું આ જિતશત્રુ રાજાને પોતાના પતિરૂપે અંગિકાર કરી ત્હારા મનુષ્યજન્મને સફળ કર.” કન્યાએ લજ્જાથી પોતાનું મુખ નીચું કરીને કહ્યું. “હું મંત્રી! તમે કહ્યું તે યોગ્ય છે, પરંતુ જે પોતાનાજ મુખથી વિવાહની અનુમોદના કરવી તે કુળવતી કન્યાને અયોગ્ય છે. જો તમે આ પોતાનું કાર્ય કરવા ઇચ્છતા હો, તો આ પાસે રહેલા ગામમાં અગ્નિશર્મા નામનો બ્રાહ્મણ વસે છે, તે મહારો પિતા ધાય છે, તેને તમે પોતાની કાર્યસિદ્ધિને માટે પૂજો.” પછી રાજાની આજ્ઞાથી પ્રધાને ગામમાં જઈ અગ્નિશર્મા બ્રાહ્મણ પાસે તેની પુત્રીનું રાજાને માટે માગું કર્યું. અગ્નિશર્માએ પણ પ્રધાનનાં વચન સાંભળીને પ્રસન્નચિત્તે કહ્યું. “હું પ્રધાન! આ મહારા બ્રાહ્મણ પણ રાજાના છે, તો પછી કન્યાદિવસ્તુ હોય તેમાં તો શું કહેવું.” એમ કહી પ્રધાનસહિત તે બ્રાહ્મણ પોતાની પુત્રીને સાથે લઈ વનમાં રાજાની પાસે આવ્યો, ત્યાં રાજાને આશિર્વાદ આપી રાજાએ આપેલા આરામ ઉપર બેઠો. પછી બ્રાહ્મણે જે જે કહ્યું

હવે તે મર્મ પ્રધાને રાજાને કહ્યું, એટલે કાળવિવર્ણને નહિ સહન કરતા એના તે જિતશત્રુ ભૂપતિએ તત્કાળ બ્રાહ્મણની સમક્ષ તે કન્યાનું ગાધર્વવિવાહથી લગ્ન કર્યું કન્યાના ઉપર નહનવનના મરણુ ઉદાન ગોષ્ઠનું હતું, તેથી રાજાએ તે કન્યાનું નામ 'આરામગોષ્ઠા' પાડ્યું વળી "આ બ્રાહ્મણ મહારો સસરો થાય છે, મારે તે કયાં પછુ દુ ખી ન થાય" એમ નિયારી રાજાએ તેનું તુરત આર ગામ આપ્યા

પછી જિતશત્રુ ભૂપતિ તે આરામગોષ્ઠા સ્ત્રીને હાથી ઉપર બેસાડી જેટલામા પોતાના નગર તરફ જના લાગ્યો, તેટલામા અસખ્ય જોને જોવા યોગ્ય ગોષ્ઠાવાળું તે ઉદાન, ઇત્રની પેઠે થઈ તેઓની સારે આગમનમાં આવના લાગ્યું, રાત્ર અનુક્રમે નગરની સમીપે આની પહોંચ્યો, તેટલામા મુખ્ય પ્રધાનોએ નગરને ઉત્તમ રીતે ગજગારી દીધું પછી રાણીસહિત રાજાને નગરમા પ્રવેશ કર્યો તેઈ સ્થાને સ્થાને એકઠા થયેલા નારવામી માણસો આશ્ચર્ય પામીને પરસ્પર વાતો કરવા લાગ્યા 'આ રાજાને ધ ય છે, એમણે પૂર્વ દાનને બહુ પુણ્ય કર્યું છે કે, જેથી તેમને આવો પ્રભાવ વધે છે અને અત્યંત રૂપનાળી સ્ત્રી પણ પ્રાપ્ત થઈ છે પૂર્વ જિતરાત્ર, અહીં અને વામુદેવ વિગેરે ઉત્તમ પુરુષોને પણ જે મમ્મદિ પ્રાપ્ત થઈ નથી, તે સમૃદ્ધિ આ રાજાને પુણ્યના અળથી પ્રાપ્ત થઈ છે આગમનમા નહનવનના સગળું મનોહર આ ઉદાન, કયા જોનારા માણસના મનને આશ્ચર્ય નથી ઉત્પન્ન કરતું? કેવળ નિરાધાર એવા આકાશને વિષે અિયર રહેવા કુળ કુલવાળા વૃક્ષો કોને આશ્ચર્ય ઉત્પન્ન નથી કરતા? જો પૂર્વના બહુ પુણ્ય હોય તોજ એ વૃક્ષોના કુળ મળી ગઈ તેમ છે ॥ આ પ્રમાણે લોકોના વિવિધ વચનોને સાંભળતો એવો જિતશત્રુ ભૂપતિ, આરામગોષ્ઠા સ્ત્રીસહિત દુર્ગથી પોતાના મહેલમા આવ્યો દિવ્ય પ્રભાવવાળું અને દેવતાએ નિર્માણ કરેલું તે ઉદાન પણ રાજાના મહેલની ઉપર આગમનમા અિયર થ ને રહ્યું, કારણ કે માણસોને આ મમારમા પુણ્યના યોગથી મુ નથી મળતું? પછી આરામગોષ્ઠા પ્રિયાની સાથે બોગ બોગવતા એવા તે રાજાને દેહલો-

કાળ લાલામાત્રમાં ચાલ્યો ગયો.

એક દિવસ અગ્નિશર્મા બ્રાહ્મણની નવી પરણેલી સ્ત્રીએ એક પુત્રીને જન્મ આપ્યો. અનુક્રમે તે પુત્રી જ્યાં સુવાવસ્થા પામી, ત્યારે તેની માતા વિચાર કરવા લાગી કે, “જો આરામ-શાલા મૃત્યુ પામે તો તેના ઉપર રાગને લીધે આરામ થયેલા મનનાળો જિતશત્રુ રાજ મહારી પુત્રીને પરણે; માટે શોક્યના સ-રખી તે શોક્યની પુત્રીને કોઈ ઉપાયથી મારી નાંખું.” આ પ્રમાણે વિચાર કરી તેણે પોતાના પતિને કહ્યું:—“હે સ્વામિન્! એક મહાર્ વચન સાંભળો. આપણે ક્યારે પણ આરામશાલા પુત્રીને મારે એટલે મોઢક વિગેરે કાંઈ થોડી પણ વસ્તુ મોકલી નથી.” ત્યારે ભટ્ટએ કહ્યું:—“હે ભટ્ટ! તે આરામશાલાને કાંઈ ખોટું(કમી) નથી; તે તો હમેશાં પુણ્યના વશથી કપૂરના કોગળા કરે છે.” પતિનાં આવાં વચન સાંભળી સ્ત્રીએ કહ્યું:—“સ્વામિનાથ! આપે યોગ્ય કહ્યું, પરંતુ માતા પિતાએ મોકલેલી વસ્તુ લોજન વિગેરે થોડી વસ્તુની પણ મહા ઋદ્ધિને પામેલી પુત્રી ઈચ્છા કરે છે, માટે મો-ઢક વિગેરે કાંઈ પણ ખાવાની વસ્તુ મોકલવી જોઈયે.”

પ્રિયાના આવા ગાઠ આગ્રહને જાણી બ્રાહ્મણે કહ્યું:—“હે પ્રિયા! જો તારા મનમાં એમ હોય તો પુત્રીને મારે મોઢક વિગેરે બનાવ.” અગ્નિશર્માએ આવી રીતે પ્રિયાને આજ્ઞા આ-પી, એટલે તો તે દુષ્ટ રંડાએ દિવસ વસ્તુથી શિંહડેસરીયા ના-મના વિપ્રભિશ્રિત મોઢકો તત્કાળ તૈયાર કર્યા. પછી સર્વ મોઢ-કોને એક ઘડામાં નાંખી, મોઢું બંધ કરી તે દુષ્ટ રંડાએ પોતા ના પતિને કહ્યું. “તમારે આ ઘડો પુત્રી વિના બીજા કોઈના હા-થમાં આપવો નહીં અને વળી તેને એમ કહેવું કે, “આ મોઢકો તારે પોતાનેજ ખાવા, બીજા કોઈને આપવા નહીં; કારણ કે, જો તે બીજાને આપીશ તો, તે સારા નહિ થવાને લીધે રાજ્યકુળમાં અમારી હાંશી થશે. અમને ગામડાના રહેવાસીને મોઢક બનાવ વાતું તેવું ચાતુર્ય ક્યાંથી હોય?” બ્રાહ્મણ પોતે સરલ સ્વભાવ નો હતો, તેથી તે સ્ત્રીના કપરને નહીં જાણતાં ઘડા ઉપર પોતાવું સીલ કરી ત્યાંથી ચાલી નિકળ્યો. રસ્તે ઘડાને પોતાના ઓશીકે

ગુની નિદ્રા લેતો અને નાગનાર તેના ખેડ કરેના મુખને જોતો એવો તે બ્રાહ્મણ અનુક્રમે નગરની મઝીપે આવી પહોંચ્યો. ત્યાં તે માર્ગના શ્રમથી થાકી જવાને લીધે એક મહેરા વડપૃક્ષની નીચે શીતળ હાથમા મુનિ નેટવામા નિદ્રાનશ થયો, તેટલામા પેના નાગકુમાર દેવે અવપ્રિજ્ઞાનથી તેની અવસ્થામા ગહેવા બ્રાહ્મણને જોઈ ચિચાર કર્યો કે, ‘આ બ્રાહ્મણ આ નગરને વિષે શા માટે જાય છે? કુહા, ને જાણ્યું જોગમાન માતાએ વિષમિશ્રત મોઢે કની આગમગોલાને ભારના માટે આ બ્રાહ્મણને મોઢેલો છે, પરંતુ એ પુત્રીનો પિતા હું પાતે નિમમાન છતાં પૂર્વજને મેળવેલા પુણ્યયોગથી તેને મરણનું દુખ કેમ થયે? એ કન્યાએ પૂર્વ જન્મને વિષે જાણુ પુણ્ય મેળવેલું છે, તેથી તેને મારવાને કોઈ સમર્થ નથી.’ આ પ્રમાણે વિચાર કરી તે નાગકુમાર દેવતાએ ધડામાથી વિષમિશ્રિત મોઢેકોને અપહરી લઈ તેમા ખીજા અમૃત મમાન વ્વાહવાળા દિવ્ય મોઢેકો મૂંચા પછી બ્રાહ્મણ જાગી ઉઠ્યો અને ધડો લઈ નજદારે આવ્યો, ત્યાં પ્રતિહારે તેને આવેતો જાણી ગજને વિનતી કરી કે, “હે વ્વામિન!” આગમગોલાના પિતા રાજદારે આવ્યા છે, તે આપના પતિત્વ દર્શનની ઇચ્છા કરે છે, જો આપની આજ્ઞા હોય તો તેડી લાવુ.” તેનારે રાજાએ કહ્યું - “તેમને ઝટ અદ્ધિ તેડી વાન.” તુરંત પ્રતિહાર ગાજદારે જઈ અગ્નિગર્ભા બ્રાહ્મણને નાન પામે તેડી ગયો. અગ્નિગર્ભાએ ત્યાં આવી આશિર્વાદ આપી ગજની આગળ ધડો મૂંચ્યો. રાજાએ પ્રથમ કુશળપ્રશ્ન પૂછીને પછી કહ્યું કે, “હે દ્વિજ!” આ ધડાને વિષે તું લાવ્યા હો? બ્રાહ્મણે કહ્યું ‘સ્વામિન!’ એમા દુગ્ધારી પુત્રીને મોટે મોઢેકો આવ્યા છે, તેની માતાએ મોઢના વગથી ઉત્તમ મોઢેકો એ ધડમા પોકડવા છે.” ગજાએ પ્રમન થઈ તે ધડો આગમગોલાની પામ મોઢવાવી દીધા અને પાતે પણ વગ્રાભ રણથી તે વિપ્રનો સત્કાર કરી દર્શથી આગમગોલાના મંદિરમા આવી. ત્યાં તે રાણીએ આપેલા આગમ ઉપર બેસી તેનારે આગમશે જા ગણીએ કહ્યું - “હે વ્વામિન!” એ આપ આજ્ઞા આપે તો હું આ ધડો ઉઘાડુ.” ત્યાંરે ગજાએ કહ્યું - “હે પ્રિય! આ ન્ધા

નકે કોઈ એવકજન નથી, માટે તું ચોતે ત્હારી ઇચ્છા પ્રમાણે તે ઘડાને ઉઘાડ. ” રાજાની આજ્ઞાથી રાણીએ જોયો ઘરો ઉઘાડ્યો, તેવોજ કોઈ નહિ વર્ણવી શકાય એવો મુગધ ઉછળ્યો કે જેથી સઘળું રાજમંદિર મુગધીવાળું બની ગયું. રાજા ઘડામાં રહેલા મોઢકો જોઈ વિચાર કરવા લાગ્યો કે, “શું આ મોઢકો અમૃત-રસના બનેલા છે કે, દેવ સાનિધ્યથી થયેલા છે.” આવી રીતે વિચાર કરતા એવા રાજાએ ફરી આરામશોભાને કહ્યું:—હે મુવન-નિ! તું લોકમાં ક્યારે પણ નહિં જોવામાં આવેલો આ એક મોઢક ત્હારી બેહેનો (શોક્યો) ને, આપ.” રાજાની આજ્ઞાથી આરામશોભાએ અતિ હર્ષવડે પોતાની સર્વ શોક્યોને એક એક મોઢક પોતાના હાથથી આપ્યો, તેવારે મનુષ્યલોકને વિષે અતિ દુર્લભ એવા તે મોઢકોને લક્ષણ કરીને સંતોષ પામેલી સર્વ શોક્યો આ પ્રમાણે કહેવા લાગી:—

“અહો! આરામશોભાની માતાતું કેવું ચાતુર્ય! ખરેખર તે-ણે પોતાની અપૂર્વ ચાતુરીથી આ મોઢકો અમૃતરસનાજ બનાવેલાં દેખાય છે.” પછી અગ્નિશર્મા બ્રાહ્મણે રાજાને કહ્યું. “હે દેવ! આપ મ્હારી પુત્રી આરામશોભાને થોડા દિવસ મ્હારે ઘરે મોકલો; કારણ, તેથી તેને પોતાની માતાતું દર્શન થશે.” તેવારે રાજાએ હસીને કહ્યું. “હે ભદ્ર! તમે નિશ્ચે સરણ સ્વભાવવાળા દેખાઓ છો; કારણ કે, રાજાની સ્ત્રીઓ સૂર્યને પણ નથી જોઈ શકતી, તે પણ તમે જાણતા નથી.” પછી રાજાની આજ્ઞાથી બ્રાહ્મણે ઘર આવી સર્વ વાત પોતાની નવી સ્ત્રીને કહી, તેથી દુષ્ટ મનવાળી તે સ્ત્રી મનમાં વિચાર કરવા લાગી કે, “ધિકાર છે! ધિકાર છે!! કે જે મ્હારું કાર્ય સિદ્ધ ન થયું. હું એમ નહોતી જાણતી કે થોડું વિપ નાંખવાથી વિપમિશ્રિત પદાર્થને વિષે કાંઈ પણ શક્તિ નહિ દેખાય. હવે હું બીજું ઉચ્ચ વિપ નાંખી પકવાત્ર બનાવીને પુત્રીને માટે મોકલું; કે જેથી તે તત્કાળ મૃત્યુ પામે.” આ પ્રમાણે વિચાર કરી તે દુષ્ટ રંડાએ ઉચ્ચવિપમિશ્રિત તૈયાર કરેલું પકવાત્ર એક ઘડામાં ભરી તે ઘડાતું મોઢું બંધ કરી તે પોતાના પતિને આપ્યો અને કહ્યું કે, “સ્વામિન્! આ ઘરો પણ

ત્યા જઈ પુત્રીને આપી આવે.” આહા! પાપી માણસોનું કેવું
 દુઃખચક્ર છે? બ્રાહ્મણ અનુક્રમે ચાલતા કરી પણ તેજ વડવૃક્ષની
 નીચે આવીને સૂતો, ત્યાં તે બેટલામાં નિદ્રાવગ થયો, તેટલામાં
 દેવતાએ પૂર્વની પેઠે વિષમિશ્રિત પક્વાત્ર અપહરી લઈ બીજી
 મુઠ્ઠા પક્વાત્ર મૂક્યું. પછી બ્રાહ્મણે રાજમંદિરમાં જઈ તે ધરો
 રાજને આપ્યો, તેથી તેની કિર્તિ બહુ વિસ્તાર પામી બ્રાહ્મણે
 ફરી ઘેર આવો સર્વ વાત પોતાની પ્રિયાને કહી, તે સાંભળી દુઃખ
 રડા મનમાં બેઠા કરતી વિચારવા લાગી કે, “અહો! આતે શું
 કહેનાય? તે પુત્રી કેમ મૃત્યુ નથી પામતી? હવે તાળપુટ વિષ
 મિશ્રિત પક્વાત્ર કહી મોંઘુ” આવો વિચાર કરી તેણે વિષ
 મિશ્રિત પક્વાત્ર તૈયાર કરી ઘડામાં ભરી પોતાના પતિને કહ્યું.
 “બ્રાહ્મણાથ! તમારે આ વખતે પુત્રીને આપણે ઘેર તેડી લાવની,
 કારણ કે, પુત્રી પહેલી વખતે પોતાના પિતાને ઘેર પ્રશવ કરે છે.
 જો કે હાંપિ રાજા પુત્રીને ન મોકલે તો તમારે તેને પોતાનું બ્રહ્મ
 તેજ દેખાડવું.”

આ પ્રમાણે પ્રિયાની મિખામણ સાંભળી બ્રાહ્મણ ધડો લઈ
 આવતો થયો અને તેજ વડવૃક્ષની નીચે આવીને સૂઈ રહ્યો, ત્યાં
 દેવતાએ ઘડામાંથી વિષમિશ્રિત પક્વાત્ર અપહરી લઈ ઉત્તમ પક્
 વાત મૂક્યું બ્રાહ્મણે રાજદ્વારમાં જઈ ધડો ગળને આપ્યો તેથી
 વિપ્રપતિને મોટો જંગ વૃદ્ધિ પામ્યો. પછી બ્રાહ્મણે ગળને
 કહ્યું—“હે રાજેન્દ્ર! આપ મહાની ગર્ભવતી પુત્રીને મહારે ઘેર
 મોંઘો, કારણ કે, પુત્રી પહેલી વખતે પિતાના ઘેર પ્રશવ કરે,
 એમ લોકમાં કહેનાય છે.” તેવારે રાજાએ કહ્યું—“હે નિમ્મ! એ
 વાત ક્યારે પણ બની નથી કે, રાજાની પોતાના પિતાને ઘેર
 જઈ બાળને જન્મ આપે આ વાત તમારે ફરીથી કહેની નહીં.”
 રાજાના આવા વચન સાંભળી બ્રાહ્મણે પોતાના ઉત્તર ઉપર છરી
 અડામીને રાખે કહ્યું—“જો આપ મહારી પુત્રીને નહીં મોંઘો
 તો હું નિશ્ચે આપને બ્રહ્મહત્યા આપીશ.” પછી પ્રધાનોએ
 ગળને વિનંતી કરી કે, “હે મહારાજ! એ બ્રાહ્મણ ગાડો દેખાય
 છે તેથી તે નિશ્ચે બ્રહ્મહત્યા આપશે, માટે મહારાજની તેની સાથે

મોકલો. ” પછી રાજાએ મહોટી સામગ્રી કરી આરામશોભાને બ્રાહ્મણની સાથે વિદાય કરી. અહિં બ્રાહ્મણીએ પોતાના ઘરના પાછલા ભાગમાં એક મહોટો કૂવો ખોદાવી રાખ્યો અને પોતાની પુત્રીને એક ભોંયરામાં રાખી. અગ્નિશર્મા બ્રાહ્મણ પોતાની આરામશોભા પુત્રીસહિત બહુ સમૃદ્ધિવંતે પોતાના ગામમાં આવ્યો. ઉદ્યાનસહિત આવેલી આરામશોભા પિતાના ઘરને વિષે મુખે નિવાસ કરવા લાગી. જેમ છીપ સ્વાંતિ નક્ષત્રના ચોગથી મુક્તાકળને જન્મ આપે, તેમ ત્યાં તેણે દેવસમાન એક પુત્રને જન્મ આપ્યો.

એક દિવસ પાસે રહેનારા દાસ દાસી વિગેરે એવક લોકો કાંઈ કાર્ય માટે બહાર ગયા હતા, એવામાં આરામશોભા કાયચિંતાને માટે (દિશાએ જવા માટે) ઓરમાન માતાની સાથે ઘરના પાછલા ભાગમાં આવી, ત્યાં તેણે કૂવાને જોઈ પૂછ્યું કે, “ હે માત ! અહિં આ કૂવો શા માટે ખોદાવ્યો છે ? ” તેવારે દુષ્ટદૃષ્ટિવાળી ઓરમાન માતાએ કહ્યું. “ પુત્રી ! એ કૂવો તહારા માટે ખોદાવ્યો છે; કારણ કે મીઠું પાણી લાવવા માટે તહારે દૂર જવું પડે, તે વખતે બહુ દાસ દાસી હોવાથી કોણ જાણે કોતું દૃઢ્ય કેવું હોય ? માટે મેં એ કામ કરાવી રાખ્યું છે. ” સરળ સ્વભાવવાળી આરામશોભાએ માતાનો અભિપ્રાય જાણ્યો નહીં, તેથી તે કૂવાની પાસે જઈ નીચું મુખ કરી જેટલામાં કૂવાને જોવા લાગી, તેટલામાં દુષ્ટ ચિત્તવાળી ઓરમાન માતાએ ધક્કો દઈ તેને કૂવામાં ફેંકી દીધી. આરામશોભાએ કૂવામાં પડતાં પડતાં પેલા પૂર્વેવરદાન આપનારા દેવતાનું સ્મરણ કર્યું, તેથી તે દેવતાએ તત્કાળ ત્યાં આવી તેને હાથવડે ઝીલી લીધી, અને જેટલામાં કોઈ પામેલો દેવતા તે ઓરમાન માતાને તેના પાપકર્મનું ફળ દેખાડવા લાગ્યો. તેટલામાં આરામશોભાએ તેને શાંત પમાડ્યો. પછી નાગકુમાર દેવતાએ કૂવામાં એક પાતાળગૃહ બનાવી તેમાં આરામશોભાને રાખી. ઉદ્યાન પણ તેની પાછળ કૂવામાં આવ્યું.

અહિં ઓરમાન માતાએ પોતાની સાચી ન્હાની પુત્રીને આરામશોભાનો વેશ ધારણ કરાવી જેટલામાં પલગ ઉપર બેસાડી, તેટલામાં આરામશોભાનો દાસી વર્ગ ત્યાં આવી પહોંચ્યો,

તેણે કાઠિ જોડ લાવળ્યનાળી, નિરૂપ શરીરના નર્તનાળી, વિર
મનેનાળી અને કાઠક અમમાન મીન્વાળી તે પુત્રીને આરામ
ચોલા જાણીને પૂછ્યું કે “હે મહારાણી ! આજે તમારે શ
રીર કાઠ ગોલા વિનાનું કેખાય ॥” તેનારે કૃત્રિમ આરામગો
લાખ આઘણપુ રીએ કહ્યું - “હે મહારાણી ! નથી જાણતી
કે મહારા શરીરે મી પીડા ઉત્પન્ન થઈ છે કે, જેથી મહારા ઉપ
નિગ્રે સર્ન આશુ ગયું ” તેના આના વચન સાંભળી દાશીએ
તે નાત તેની માતાને કહી, એટલે તો કપટના મદિરરૂપ તે નિમ
ત્રી હાથનડે પોતાની છાતીમા પ્રહાર કરતી ત્યા આનીને આ પ્ર
માણે વિવાપ કરના વાળી - “હાય હાય ! મહારી આશા નાશ પા
મી !” મહારી આરામગોલા પુત્રીની આ શી દશા થય ? અરે
વિવાતા ! તું રત્નને વિષે ફરજ ઉત્પન્ન કરનારો કેખાય છે હે
પુત્રી ! તને કોળી દ્રષ્ટિ લાગી છે, અથવા કાઠ વાયુનો વિચાર
ઉત્પન્ન થયો છે કે પ્રસૂતિનો રોગ થયો છે ? અરે જેમ નિર્જન
પ્રદેશમા ઉગેલી વેવડી ઉપર કરેલો મનોરથ ફાટ થાય, તેમ આ
પુત્રી ઉપર કરેલા મહારા મનોરથો ફાટ થયા ” આની રીતે
વિવાપ કરતી એવી તે સ્ત્રીએ કપટથી સાચું થના માટે ઉવારજાદિ
બહુ ઉપાયો કર્યા, પણ કાંઈ ફાયદો થયો નહીં, કાગલ કે, સહજ
સ્વરૂપ હોય તે મી રીતે નાશ પામે ?

હવે પાટલીપુર નગરથી જિતશનુ રાજનો મંત્રી આરામરો
લાને તેના માટે અથવાશય ગામમા આવ્યો કૃત્રિમ આરામરો
લા પણ પોતાના પંચિવારમહીત તેની સાથે પાટલીપુર જવા
માટે જિહાવ થઈ, તે વખતે દાશીઓએ તેને કહ્યું “હે સ્વામિની !
આપણી સાથે ધ્યાન કેમ નથી આનતું ?” ત્યાં જ નાણીએ કહ્યું
“જો ફૂવામા પાણી પીના માટે ગયું છે, તેથી તે પાછળ આવશે,
તમે આગળ ચાલવા માટે ” રાણીના આવા વચન સાંભળી સર્ન
પરિવાર મનમા એક પામતો આગળ ચાલવા લાગ્યો, અતુકમે તે
નાળી સમાપ્ત આવી પહોંચી એટલે જિતશનુ રાજનો હૃદયથી
તે પોતાની પદગાળી આગમગોલાનો નગરમા પ્રવેશ નિમિત્તે મહો
રા ઉત્સવ કર્યો જિતશનુ રાજ, અતિ અદ્ભૂત રૂપવાળા પુત્રને

આરને મૂકી દઇ જે કારણ હોય તે કહે.” તેવારે રાણી આરામશો-
લાએ કહ્યું. “પ્રાણનાથ! કારણ કહેવાથી આપને પશ્ચાતાપ થશે.”
રાણીએ ભૂપતિને આ પ્રમાણે બહુ સમજાવ્યો. તોપણ ભૂપતિએ
પોતાનો કદાચલ ત્યજી દીધો નહીં. પછી રાણી આરામશોલાએ
પોતાની આર્માન માતાનું સર્વ ચરિત્ર મૂળથી આરંભીને કહેવા
માંડયું; તેમાં એટલી વાર થઈ કે, સૂર્યનો ઉત્થ થઈ ગયો. વળી
રાણીએ પોતાનો છૂટી ગયેલો આખોડો જેટલામાં બાંધવા માંડયો,
તેટલામાં એક મૃત્યુ પામેલો મહોરો સર્પ તેમાંથી તુરત નીચે પ-
ડ્યો. સર્પને જોઈ “હે પ્રિય! હા સ્વામિન! આપે નિહાળ્ય
એવી મને શામાટે ત્યજી દીધી?” એમ વિલાપ કરતી રાણી
તત્કાળ મૂંઠા આઈ પૃથ્વી ઉપર પડી. શીતલ જળ અને પવન-
ના ઉપચારથી ફરી સચેત થએલી રાણીને પોતાના પતિ એવા
જિતશત્રુ રાજાએ પૂછયું. “દેવી! તું શામાટે ખેદ કરે છે?” રાજાના
પૂછવા ઉપરથી આરામશોલા રાણીએ નાગકુમાર દેવનાનું સર્વ વૃ-
ત્તાંત તેને કહી સંભળાવ્યું; તેથી રાજાને હર્ષ અને શોક ઉત્પન્ન થ-
યો. પછી જિતશત્રુ ભૂપતિએ ક્રોધથી પેલી કૃત્રિમ આરામશોલા
ને બાંધી જેટલામાં આબુકવરે પ્રહાર કરવા માંડયો, તેટલામાં રા-
ણી આરામશોલાએ તેના ચરણમાં પડી વિનંતી કરી કે, હે નાથ!
એ મહારી બહેન છે માટે આપ માફ વચન માની તે મહારી બહે
નને દયા લાવી છોડી મૂકો.” તેવારે ભૂપતિએ કહ્યું.—મહાદેવી!
આ તહારી બહેનના હાથ કાપી નાંખવા ઘટે છે, તોપણ તહાફ વ
ચન મહારાથી ઉધ્ધંધી શકાય તેવું ન હોવાથી હું તેને છોડી દઉં
છું.” એમ કહી તેને બંધનથી છોડી મૂકી. પછી ભૂપતિએ પોતા
ના સુલટોને આજ્ઞા કરી કે, “હે સુલટો! તમે પેલા દુર્ધુદ્ધિ આદ્ય-
ણ પાસેથી તેને આપેલાં ગામ ખૂંચી લેઇ દેશબહાર કાઢી મૂકો;
વળી તેની નવી પરણેલી સ્ત્રીના કાન, નાક અને હોઠ કાપી નાંખી
તે આદ્યણની સાથે દેશબહાર વિદાય કરો.” રાજાની આજ્ઞા પ્ર-
માણે સેવકો કરવા લાગ્યા, તે વખતે આરામશોલાએ, દયાથી પો
તાનાં માતાપિતાને છોડાવ્યાં; કારણ કે, કૂહાડાથી છેદાતું એવું ચં
દનનું વૃક્ષ પણ કૂહાડાના સુખને સુગંધવાળું કરે છે. સજ્જન મ-

તુ યેના એવોજ નાભાન હોય છે પછી પૂર્વ પુનઃથી અતિ ગાઢ
મ્નેહનરે નિરાશુ ન સોનનતા એસા તે સ્ત્રી પુત્રપત્ની કેટલો- કા
ળ મુખમા ગયો

એ નિસ જિતગત્ર ભૂપતિની પામે બેઠેની આરામગોભા
રાણી પેતાના પતિને હેના લાગતે -“હે આમિન! હું પૂર્વે દુ ખી
ના કાન્ધયો થઈ અને હમજા મને મુખ મા કાન્ધયો મળ્યુ ?
આનો મને મહેંગા સરાય છે, મારે તે પૂર્વપૂનઃના યોગથી જોડ
અતિશય જાનાં ગુરૂ અહિ આવી ચડે તો હું મહારા પૂર્વદૂત્ય
કર્મા પૂરું ' તેનારે રાત્રએ કહ્યું “પ્રિયે! જોડ જ્ઞાની ગુરૂ અહિ
આની ચડે તો મારૂ ધાય ” આ પ્રમાણે રાત્ર અને નાળી મો
જલા વાતો કરે છે, એનામા હર્ષથા ઉદ્યાનપાવડે ત્યા આની
નિનતી કરી કે, ‘ હે આમિન! ન નનન નામના આપના ઉગ્રા
નમા મનુ’ અને નિવાનરોએ પૂજન કરેના અને અતિશય મહિ
માવાળા ત્રી વીરભદ્રા નામના આચાર્ય, પાત્રમ મુનિઓ સહિત
મમનમર્ગ છે ” તેવારે ભૂપતિએ તે ઉદ્યાનપાવ-ને બહુ પ્રીતિતાન
આપી પેતાની ત્રિયાને કહ્યું કે, “હે દેવી! ત્હામે મનોનથ પૂર્ણ
ધયો ” પછી અત પુનઃમહિત નાન વન કન્યા મારે ઉદ્યાનમા
ગયા, ત્યા ત્રણ પ્ર ક્ષિપાપૂર્વક નકના કરી ધર્મ સાલળના બેઠા,
એટલે ભવનહવોના પાપને દૂર કરનારા શ્રી વીરભદ્રસૂરિએ આ
પ્રમાણે ધર્મગના દેવી ગત કરી

હે ભવ્યજનો! ધર્મથી મુખમપત્તિ, સૌભા યપલ, રોગ
નિહિતપલ, આપતિનુ નિવૃત્તિપલ અને દીર્ઘ આયુ ન એ સધળુ
આલોને નિપે પ્રાપ્ત થાય છે વળી ઉત્તમકૃત્રમા જન્મ, વિન્ય
રૂપ, અપૂર્વ ધાનન, શી મા ગર્ભિ અને મનુષ્યોની મધ્યે મિત્રિ
એ સધળુ પલ આજ લોકમા ધર્મના પમાયદા પ્રાપ્ત વાય છે
તેમજ મર્તી અને મોક્ષની મપત્તિ પલ વર્મવોજ મળે છે, મારે
તમે ધર્મ આલો ' આ પ્રમાણે સૂરિની ધર્મગના સાલળીને
પછી આનમગોભા નાળીએ ગુરૂને પૂછ્યુ -“હે ભગવન્! મે પૂર્વ
ભવને વિષે કેવું કર્મ કર્યું હતુ, અને મહારા ઉપર ઉગ્રાન હનરે
ગા મારે ક્યુ હતુ ? ” તે મ્હો ત્યાને સૂરિએ કહ્યું “હે ભદ્રે!

તે ત્હારા પૂર્વલવનું કર્મ છે. તે તારો પાછલો લવ હુ કહું છું' માટે સાવધાન મનથી સાંભળા:—

આ ભરતક્ષેત્રને વિષે ઇંદ્રપુરીને પણ સમૃદ્ધિના બળથી ત્રાસ પમાડનારી ચંપાનગરીમાં કુબેરના સરખો ધનવત કુલધર નામે શેઠ વસતો હતો, તેને ઉત્તમ ગુણોથી યોતાના કુળને આનંદ પમાડનારી કુલાનંદા નામની સ્ત્રી હતી. તેઓને અનુક્રમે ઉત્તમ રૂપવાળી સાત પુત્રીઓ હતી, તેમનાં નામ. ૧ કમલશ્રી, ૨ કમળવતી, ૩ કમળા, ૪ લક્ષ્મી, ૫ કામરાગવતી, ૬ યશોદેવી, ૭ પ્રીતિ કારિણી એ રીતે હતાં. તે સાતે પુત્રીઓને સારા શેઠના પુત્રોની સાથે પરણાવેલી હતી, તેથી તેઓ ઇન્દ્રિય એવા સુખોને ભોગવતી હતી. શેઠને સાત પુત્રીઓ ઉપર એક આઠમી પુત્રી થઈ, તે પુણ્યરહિત હોવાથી તેના જન્મને અવસરે માતા પિતા બહુ દુઃખી થયાં, તેથી તેનું નામ પણ પાડ્યું નહીં. અનુક્રમે તે પુત્રી વૃદ્ધિ પામતી યૌવનાવસ્થા પામી, પરંતુ શેઠ તેને પરણાવી નહીં, તેથી સ્વજનોએ ભેગા થઈ શેઠને કહ્યું:—“હું શેઠ! આ પુત્રી યૌવનાવસ્થા પામી છે, માટે તેને ઝટ પરણાવો. વળી તમે મૂર્ખપણાને ત્યજી ઈર્ષ મનમાં વિચાર કરો, કેમકે નહીં પરણાવેલી કન્યા કુળને મલીન કરે છે.” સ્વજનોનાં આવાં વચન સાંભળી કુલધરશેઠ પુત્રીને પરણાવવાનો વિચાર કરી મનમાં ચિંતવવા લાગ્યો કે, “પુત્રીના સરખા આચારવાળો કોઈ વણિકપુત્ર અહિં આવી ચડે તો નિર્ભાગ્ય એવી આ આઠમી પુત્રી તેના ગળે વળગાડી દઉં.”

એક દિવસ કુલધર શેઠ યોતાની દુકાને બેઠો હતો, તેવામાં મલીન વસ્ત્ર અને મલીન શરીરવાળો કોઈ પરદેશી વણિકપુત્ર તેમની દુકાને આવ્યો, તેને શેઠ પૂછ્યું. “તું કોણ છે? ક્યાંથી આવ્યો છું? ત્હારો દેશ કયો? અને ત્હારે અહિં શું કામ કરવાનું છે?” તેવારે વણિકપુત્રે કહ્યું. —“હું કોશલપુરના રહેવાશી નંદિ નામના વણિકનો પુત્ર છું, મહાર્ નામ નદન છે, મહારી માતાનું નામ સોમા છે, હું ધનરહિત થઈ જવાને લીધે ધનને અર્થે ઉડદેશમાં ગયો હતો, ત્યાં પણ દારિદ્ર મહારી પાછળ આવ્યું; કારણ કે, પૂર્વ કરેલું કર્મ હમેશાં સાથેજ આવે છે. તેથી હું ત્યાં

પણ ધનરહિત થયો, તવાપિ અભિમાનપણને લીધે સ્વદેશમાં ગયો નહોતો હવે આજ દેશમાં બીજાની મેનાથી આજીવિકા કરી નિવાસ કરીશ આ દેશના રહિશ વસતદેન નામના ચોંટ મને તે ઉદ્દેશથી કાગળ લખી આપી અહિં શ્રીસ્ત નામના ચોંટની પામે મો ક્યો છે, મારે હું મહાભાગ ' તે શ્રીસ્તગેઠનું ઘર ક્યા છે ? તે મને જોડે કે, જેથી હું તેમને કાગળ આપુ " વલિપુત્રનાં આના વચન સાંભળી કુવચગેઠ વિચાર કરવા લાગ્યો કે, "આ વાલકપુત્ર મહાન પુત્રને યોગ્ય વગ છે મારા કે, એક તો તે રિદ્ધી વલિપુત્ર અને પરદેશી છે, બીજું તે અભિમાની પણ છે, મારે પુત્રીને તેની સાથે પગલાની નિદાય કરી દગ કે, જેથી તે પાની આવશે નહીં " ગેઠે આ પ્રમાણે નિચાર કરી વલિપુત્રને કહ્યું " તારો પિતા મહાગે મિત્ર થાય છે, મારે તું શ્રીસ્તરોમને કાગળ આપી જઈ મહાગે ઘેર પાછો આવશે " એમ કહી કુનવરગેઠે એમ માણમ માની તેને શ્રીસ્ત ગેઠનું ઘર બતાવ્યું વલિપુત્ર નહન પણ શ્રીસ્તગેઠને કાગળ આપી પાછો કુનવરગેઠને ઘેર આવ્યો, પછી કુવચગેઠે તેને આન કનની, મનોહર વસ્ત્ર પહેરાવી, બોજા કાઢીને કહ્યું કે, "હે નહન' તું આ મહા પુત્રીને પગ " નહને કહ્યું " મહારે આને ઉદ્દેશ જરૂર છે તો હું મારીતે પછ ? " તેવાં ગેઠે કહ્યું " હે નહન' મહારી પુત્રીને સાથે લઈ તું ઉદ્દેશ જા, હું તને આજીવન મારે ત્યાં ધન મોવા વીશ " પછી નહને પરણ્યાની વાત કહ્યું કરી એટલે કુનવર ગેઠે પાતાની પુત્રીને તેની માથે પગલાંની કીધી

એમ વિનય શ્રીસ્તગેઠે નહનને કહ્યું - "તે તું અહીં રહે તો તારી જગ્યાએ બીજા માણમને માંહુ " ત્યારે ન તે કહ્યું " હું પોને ત્યાં જઈશ " એમ કહી નહા પોતાના મમ । કુનવરગેઠે પામે આવી કહેવા લાગ્યો - "હે તાત' હું ઉદ્દેશ જઈશ, મારે મને જગ આપો " તેવાં કુનવરગેઠે કહ્યું " હે વચ્ચ । તારી મહા પ્રમાણે કર, પછુ તું પોતાની મીને માથે વધ મુખેથી જાશે " પછી નહન, શ્રીસ્તગેઠનો કાગળ લઈ સમગ્રએ આપી હું ભાગુ બાધી પોતાની શ્રીમદિત ત્યાંથી વિચાર થયો અનુ

ક્રમે ઉજ્જણ નગરીની પાસે આવી પહોંચ્યા, ત્યાં તે રાત્રીએ એક દેવમંદિરમાં સૂતાં સૂતાં વિચાર કરવા લાગ્યા કે, “સ્રીની સાથે ધીમે ધીમે ચાલવાથી સઘળું ભાતું ખૂટી ગયું. હું શું કરું? હવે પાછી મહારે લિક્ષા માગવી પડશે, માટે આ સ્રીને અહિંજ સૂતી મૂકી ઈષ્ટદેશપ્રત્યે ચાલ્યો જાઉં.” આ પ્રમાણે વિચાર કરી તે વણિકપુત્ર નંદને પોતાની સ્રીને કહ્યું. “પ્રિયા! આજે આપણું ભાતું ખૂટી ગયું છે, તેથી હવે નિશ્ચે મહારે લિક્ષા માગવા જવું પડશે.” ત્યારે સ્રીએ કહ્યું. “સ્વામિનાથ! કુલ સ્રીઓનો એવો ધર્મ છે કે, ‘જેવી ગતિ પતિની, તેવી ગતિ સ્રીની.’ માટે હું પણ આપની સાથે લિક્ષા માગવા આવીશ.” આ પ્રમાણે વાતો કરતાં સ્રી નિદ્રાવશ થઈ એટલે નંદન સઘળું ભાતું લઈ ચાલી નિકળ્યો. પ્રભાત થયો એટલે સ્રી જાગી, તેણે આમ તેમ જોયું પણ પતિને તથા ભાતાને દીઠાં નહીં, તેથી તેણે ધાર્યું કે, “હાય હાય! પતિ મને ત્યજી દઈ ચાલ્યો ગયો, હું પિતાને ઘેર જઈશ તો ત્યાં પણ મહારો આદર થતો નથી, પતિ રહિત હું શું કરું? ક્યાં જાઉં? અને કોનું શરણુ લઉં?” આ પ્રમાણે વિવિધ વિલાપ કરતી તે કન્યા ધીરજ ધરી પોતાના શીળનું રક્ષણ કરવા માટે તે મહા વિશાળ એવો ઉજ્જણ નગરીમાં ચાલી, ત્યાં નગરીમાં લમતી એવી તે કન્યા કોઈ એક દુકાન ઉપર બેઠેલા માણિસદ્ર નામના ઉત્તમ શેઠના પગમાં પડીને કહેવા લાગી કે, “હે તાત! દીન, અનાથ અને દુખી એવા માણસોના તમે શરણુ છો.” શેઠે કહ્યું, “હે બાળા! તું કોણ છે?” કન્યાએ કહ્યું. “સ્વામિન! અંધાનગરીમાં કુલધરશેઠ રહે છે, તેમની હું પુત્રી છું; હું મહારા પતિની સાથે ઉડદેશમાં જતી હતી, પરંતુ સાથથી ભૂલી પડવાને લીધે તમારા શરણુ આવી છું.” માણિસદ્રશેઠ તેનાં વિનયયુક્ત મધુર વચનથી સતોષ પામીને બોલ્યો. “હે પુત્રી! તું મહારા ઘેર સુખેથી રહે.” તે તેથી કન્યા માણિસદ્રના ઘરનું કામ કરતી છતી તેના ઘરને વિષે રહેવા લાગી.

પછી માણિસદ્રશેઠે પોતાનાં માણસો મોકલી સાથની ગોધ કરાવી, પણ કોઈ ઠેકાણેથી તેની વાત સાંભળવામાં આવી

હા, તેવો સી તે ગેઠે પોતાના એક માણસને કુપરગેઠ પામે
 મોઢ્યા તે માણસે ત્યા જ, કુપરગેઠને કહ્યું કે, “હે ગેઠ !
 આપને કેટલાં પુત્રીઓ છે ? તેમા કેટલી પરણાવેની છે ? અને
 કેટલી પંખાઓ વિનાની છે ?” મને માણસદ્રગેઠે મોઢ્યા છે,
 મારે તો પોતાની પુત્રીઓની વાત કહો. તેનારે કુપરગેઠે ક
 હું ‘હે ભદ્ર’ મારે આઠ પુત્રીઓ છે, તેમા માત્ર પુત્રીઓને આ
 વપાનગરીમા પંખાની છે, અને આઠમી પુત્રીને એ વહિંપુત્રની
 માથે પંખાનો હતી, તે તેના પતિ સાથે ઉડદેગ ગઈ છે, તે વિના
 મરુટે જાણ પુત્રી નથી, તેથી હું માણસદ્રગેઠે મી માથે મી
 રીને મ મધ કરે ?” પછી તે એનકે પાછા આવી આ મધથી વાત
 માણસદ્રગેઠેને કહી, માણસદ્રગેઠે પણ તે કન્યાને નિશ્ચયથી
 કુપરગેઠની પુત્રી માની બહુ આદર કરના લાગ્યો વળી કન્યાના
 નિમયથી પણ રોકતું મરે કુકુમ ખુશી થયા લાગ્યું એની રીતે
 કુપરગેઠે નાં પુત્રાં ત્યાં મુખે દિવમ નિર્ગમન કરના લાગી

હવે માણસદ્રગેઠે એ મનોહર જિનમંદિર કરાવ્યું, કુપ
 રગપુત્રી પણ પોતાના આત્માને કૃતાર્થ માનતી ઉત્તમ ધર્મવા
 સના રી દમગા ચદન પુષ્પ વિરેધો જિનરાજની એના કરના
 લાગી, માંનીઓના સમાગમથી જાણનાદિ નન પદાર્થોને જાણી
 પાપથી નિવૃત્ત થએની તે કુપરગેઠની પુત્રી મુનગાની પેઠે
 ઉત્તમ શ્રાવિકા થ , ગેઠ તેને જે જે દ્રવ્ય આપતો, તે તે દ્રવ્યથી
 તે કન્યાએ જિનમંદિરને નિર ઉત્તમ વાજો કરાવ્યા, વળી બહુ
 દ્રવ્ય એકું થયું ત્યારે પણ મુક્તાદ્વયી મુનોર્ણિત એવા મુવ
 ર્ણના નજ હોયો આ જિનરાજના ઉપર કરાવ્યા, અનમનાદિ બા
 પ્રમારણ તપ અને ભાવની ઉજમજાદિ નિરે પણ કર્યા, તેમજ
 દરથી ગાર પ્રમાના મધનુ વાસદા પણ કર્યું

એ જિનમ માણસદ્રગેઠેને ચિતાનુર જોઈ તે કન્યાએ પૂ
 હય - ‘હે તાન ! આજે તમે કેમ ચિતાનુર દેખાઓ છો ?’ ત્યારે
 ગેઠે કહ્યું - “હે પુત્રી ! ભૂપતિએ ક્ષણ કૃપથી ભગપૂર એવું એક
 ઉદાન મને જિનરાજની પૂત મારે આપ્યું હતું, તેમાથી હું
 દમગા પુ પાદિ વસ્તુઓ લાવી પ્રભુની પૂજા કર્તો હતો, તે

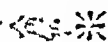
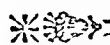
ઉદ્યાન આજે અકસ્માત્ સૂકાઇ ગયું; મેં બહુ બહુ ઉપાયો કર્યા પણ તે ફરી નવપશ્ચિવ થયું નહીં. હવે ભૂપતિ મને શું કરશે? તે હું બાણી શકતો નથી, તેની મને મોટાટી ચિંતા થઇ છે” શેઠ નાં આવાં વચન સાંભળી કન્યાએ કહ્યું. “હે તાત! તમે એવન કરો, અને મહાર્જી એક વચન સાંભળો. તે ઉદ્યાન મહારા શીળના પ્રભાવથી જ્યાં મુઢી ફરી નવપશ્ચિવ ન થાય ત્યાં મુઢી મેં ચાર પ્રકારના આહારને ત્યાગ કરેલા છે.” શેઠ તેને બહુ વારી, પણ તે કન્યાએ આ પ્રમાણે પ્રતિજ્ઞા કરી. પછી તે કુલધરશેઠની પુત્રી એકાગ્રમનથી જિનશાસનની અધિષ્ઠાયકદેવીનું મનમાં સ્મરણ કરતી અનશન લઇ જિનમંદિરમાં જઈ કાર્યોત્સર્ગે રહી. ત્રીજે દિવસ રાત્રીએ શાસનદેવીએ પ્રગટ થઈ કન્યાને કહ્યું. “હે ભદ્રે! કેાઇ મિથ્યાદૃષ્ટી વ્યંતરે આ ઉદ્યાનને વિનાશ કર્યું હતુ, પણ તહાર નિર્મલ એવા તપના પ્રભાવને લીધે તે દુષ્ટ વ્યંતર નાશી ગયો છે; માટે તે ઉદ્યાન પ્રભાતે પૂર્વની પેઠે નવપશ્ચિવિત થશે.” આ પ્રમાણે કહી શાસનદેવી ચાલી ગઇ. પછી સર્વ રાત્રી નિવૃત્ત થઇ અને સર્વ જગતને પ્રગટ કરતા એવા સૂર્યનો ઉદય થયો. એ દલે કુલધરશેઠની પુત્રીએ કાર્યોત્સર્ગ પારી રાત્રીનું સર્વ વૃત્તાંત માણિભદ્રશેઠને કહ્યું. શેઠ તે વૃત્તાંત સાંભળી હર્ષથી પ્રસન્ન મુખવાળો થયો છતાં ઉદ્યાનને જોવા માટે ગયો, ત્યાં તે કૂલ અને ફળથી ભરપૂર એવા ઉદ્યાનને જોઈ હર્ષ પામ્યો અને તત્કાળ પાછો આવી તે કુલધર શેઠની પુત્રીને કહેવા લાગ્યો. “હે પુત્રી! તહારા શીળના મહાત્મ્યથી આજે મહારા મનોરથ સંપૂર્ણ થયા, હવે તુ ઝડ ઉઠીને પારણ કર.” એમ કહી માણિભદ્રશેઠ નગરના સર્વ માણસોને એકઠા કરી મોટાટી હર્ષથી વાજિંત્રોના શબ્દપૂર્વક કુલધરશેઠની પુત્રીને પોતાના ઘેર લાવ્યો. આ વખતે લોકો પર સ્થર કહેવા લાગ્યા. “અહો! એના શીલપ્રભાવને જુઓ! જેણે પોતાના શીલપ્રભાવથી સૂકાઇ ગયેલા ઉદ્યાનને ફરી નવપશ્ચિવ કરી દીધું આ કન્યા ખરેખરી ઉત્તમ પુણ્યવાળી, અતિશય પ્રશંસા કરવા યોગ્ય, શ્રેષ્ઠ લક્ષણવાળી અને સદ્ગુણવિતવાળી છે. દેવતાઓએ પણ આ મુશ્રાવિકા એવી કુલધરપુત્રીનો મહિમા વિસ્તા

યા આ માલિભદ્ર ગેઠ પછી ત્યાં લોકને પ્રશંસા કરના યોગ્ય કે
મ ન હોય? કારણ કે, જેના ધરને નિષે આ કુંવરગેઠની પુત્રી
રૂપ ચિતામણિરાત્રી નિવાસ કરે છે ” આ તમાણે મર્ન લોકાયા
નિવૃત્તિ કરાતી તે કુંવરપુત્રીએ પેર જઈ સધને સોજન કરના
પણ પોતે નિધિધી પારપુ કર્યું

એ જિગ પાત્રની રાત્રીએ જાગી ઉઠતી તે કુંવરગેઠની પુત્રી
પોતે પ્રથમ અતુલવેના ઁ ખોતે સહારીને નિચાર કરના લાગી
કે, ‘ જીવ્યોએ નિષે નિષે તેજ પુર્યોને ધ ય છે કે, જેમણે વિ
પત્તા મુખને ત્યજ દી તપ તથા સયમયુક્ત થા આ જિનગતે
હોના ચારિત્રને અગિયાર કર્યું છે કામસોગના મુખને નિષે આ
શક્ત થઈ રહેના હુજ અધન્ય હુ એ કામસોગો તો મને મળ્યા
નહા, પરંતુ નિનિધ પ્રમાણ હુ ખ તો સોગનવુ પડ્યું, વળી હુ
એટલાંતો પુત્રનાળો, કે મે જેનવર્મને અગિયાર કર્યો છે, હવે મહા
ગે વડા લેતી થા ન છે, પરંતુ તે પાળનાને હુ સમર્થ નથી, માટે
હવે પછી રહીને મિત્ર તપ કરે કે, જેવી શારીરની સાથે સસાર મ
મુદ્રવ પછા દોનખ થાય ” આના રીતે નિચાર કરીને તે કુંવર
પુત્રીએ તપ કરવાનો આરંભ કર્યો. કેટલેક કાળે તે હુ, અહમ,
પદ્મમળ અને માસકમપુ નિગે તપ કરવાથી ફીલ શારીરનાળા
થઈ ગઈ પછી અનગન લઈ શુભધ્યાનથી મૃત્યુ પાત્રી સૌધર્મ
દેવોએ નિષે દેવતાપણે ઉત્તમ થઈ આયુષ્ય પૂર્ણ થયે ત્યાં
ચરીને તુ વિષ્ણુપ્રભા નામના બ્રાહ્મણની પુત્રી થઈ, અને મા
લિભદ્રગેઠ મૃત્યુ પાત્રી અન્યુત્તેવલાકમા એટ દેવતાપણે ઉત્તેજ
થયો, ત્યાંથી ચરી મનુષ્યજાતિમા ઉપ થો, ત્યાં પછી જાનાદિ ધમ
કરી તે નાગકૃમાર નપતે ઉત્પા થયો પૂર્વજવના મળધને લીધે
તને જાલાને તે જાળા ઉપર વાત્મલ્યપણ કરે છે તે પ્રથમ કુંવર
ગેઠના ધરને નિષે મહીને અજાનવી જે કાં પાપ આચર્યું હો, ત
કર્મના નિપાકથી તુ પ્રથમ ઁ ખી થઈ હતી અને માલિભદ્ર
ગેઠના ધરને નિષે જેનવર્મની પ્રભાવના કરનાથી તે ત્રિમુક્તિ

૧ જેનુ બીજુ નામ આનંદગોષ્ઠી પડ્યું હતું તે.

વરે જૈનધર્મ આરાધ્યો, તે કર્મના વિપાકથી તું અત્યારે અનુપમ મુખ ભોગવે છે. તે પૂર્વભવને વિષે શ્રી જિનરાજના મંદિરનું ઉદ્ધાન નવપક્ષવ કર્યું, તેથીજ દેવનિર્મિત ઉદ્ધાન ત્હાની પાછળ ભ્રમણ કરે છે. તે જિનરાજના મસ્તક ઉપર ત્રણ છત્ર ધારણ કર્યા હતાં, તેજ કારણથી તુ તે ઉદ્ધાનની છાયાને વિષે નિવાસ કરે છે. વળી તે ત્રણ પ્રકારે જિનરાજના અગનું પ્રજન કર્યું છે, તેથીજ ત્હારા શરીરને વિષે રોગો ઉત્પન્ન થતા નથી, તેમજ તું જિનભક્તિ કરવાને લાંબે સ્વર્ગના રાજ્ય સમાન રાજ્યલક્ષ્મી ભોગવે છે. જેવરે હે આરામશોભા ! તું જિનરાજની ભક્તિ કરવાથી અનુક્રમે મોક્ષ પામીશ. ”

ગુરનાં આવાં વચન સાંભળી આરામશોભા તત્કાળ મૂંઝા પામી પૃથ્વી ઉપર પડી. પછી શીતલ જળ અને ચંદનાદિકના ઉપચારથી સચેત થએલી તે ગુરને નમી હાથ જોડી વિનંતી કરવા લાગી. —“હે મુનિશ્વર ! આપે મહારો પૂર્વભવ કહ્યો તે હું જાતિસ્મરણ જ્ઞાનથી જાણું છું, આપે જે કહ્યું તે સર્વ યથાર્થ છે, તેથી હે સુરીશ્વર ! હું સસારથી ઉદ્દેગ પામી છું; માટે આપ મને રાજ પાસેથી છોડાવો કે, જેથી હું આપની પાસે આરિત્ર અગિયાર કરું.” તેવારે જિતશત્રુ ભૂપતિએ કહ્યું. “હે ભદ્રે ! સસારની અતિ ત્યતા જાણી ક્યો પુરૂષ ગૃહવાસમાં નિવાસ કરે? માટે હું પણ દીક્ષા લઉંશ.” ફરી ભૂપતિએ મુનિશ્વરને કહ્યું. “હે મુનિરાજ હું પટ્ટરાણીના પુત્ર મલયસુદરને રાજ્યાસન ઉપર સ્થાપન કરી અહિં પાછો આવું ત્યાંમુઁથી આપ મહારા ઉપર પ્રસાદ કરી અહિં રહેજો.” પછી આચાર્યેને નમસ્કાર કરી ઘેર જઈ મલયસુદરને પોતાના પદે સ્થાપન કરી ભૂપતિએ નગરમાં અદ્ભુત મહોત્સવ કર્યો. ત્યાર પછી દીન જનોનો ઉદ્ધાર કરી અને જિન ભવનાદિ સાતક્ષેત્રને વિષે ખહુ દ્રવ્ય આપી ગુરની પાસે આવ્યો, ત્યાં તેણે આરામ શોભાસહિત દીક્ષા લીધી. મલયસુદરે તેમનો દીક્ષામહોત્સવ કર્યો. પછી મુનિઓના સમૂહની સાથે વિહાર કરતા અને સર્વ શાસ્ત્રરહસ્યના જાણ થએલા તે જિતશત્રુરાજ્યિને આચાર્યપદને યોગ્ય જાણી ગુરએ તેમને પોતાને પદે (આચાર્યપદ) સ્થાપ્યા, અ-

ને અર્થની વચ્ચે તથા ગુણની ભૂમિ એવી આરામગોલાને (તેના ગુણથી પ્રસન્ન થઈ) પ્રવર્તિનીય આપ્યું શ્રી જિતશત્રુધર અ નેક ભવ્યજનોને પ્રણેય પમાડી અ તે અનશન લઈ આરામગો લામહિત દેવોડે ગયા અનુક્રમે તે બંને જણાઓ ત્યાંથી અની મનુષ્યવ્રતિમા કેટલા- સવો કરી અ તે કર્મદાય થયે નિશ્ચે મોક્ષ મુખ પામશે

ધૃતિ આરામગોભાની કથા

માટે હે ભવ્યજનો! તમે પણ આરામગોભાની પેઠે સમ્ય જાનને નિષે પ્રયત્ન કરો કે જેથી તમને પણ થોડા કાળમા મોક્ષ મુખ પ્રાપ્ત થાય

આરામગોભાને મન્નકતથી અપૂર્વ લક્ષ્મી પ્રાપ્ત થયાની વાત શ્રી વીરપ્રભુના મુખથી સાલળી આણદશાવકે પ્રભુને કહ્યું - “હે ભગવાન! હું પાંચ મહાનરૂપ પર્વતના ભારને વારણ કરવા સ મર્થ નથી, માટે પાંચ અલગનરૂપ શ્રાવનર્મની ઈચ્છા કરૂ છું, કે જેથી આપના મુખકમનથી સમન્વિતમૂલ મૂલ્ય પ્રાણાતિપાત નિરમણાદિરૂપ શ્રાવનર્મને અગિયાર કરી મહારા આવન્વનમને સદૃશ કરૂ આજથી મહારે નિતરાગ એવા આપ દેવ, પચમ હાનતવારુ બ્રહ્મચારીગુરૂ અને જિનપ્રલિત ધર્મ હો શ્રી અરિ હતના ચૈત્યને ત્યજ દે અન્યનોર્થોઓએ ટહણ કરેલા અરિહત ચૈત્યને મહારે પ્રણામ કરવો નહી ” આ પ્રમાણે કહીને તે આણદશાવકે શકા, કાક્ષા, વિતિગિજા, કુવિગમગમા અને પ રિચય એ પાંચ દ્વંપલરહિત અને સ્વૈર્થ, પ્રભાવના, ભક્તિ, કૃપા ત્વ અને તિર્વમેવા એ પાંચ આભૂષણોથી મુરોલિત એના સમ્ય ક્ષત્રવ કર્મનરૂપ રતને વચનથી અગિયાર ક્યું તેનો આવારો આ પ્રમાણે —

અદન્ન જતે તુહાણ સમીવે મિચ્છાન પન્નિક્કમામિ ।

સમ્મત્ત વવસપજામિ । નો મે કપ્પરૂ અજ્જપ્પન્નિરૂ અન્નન-

હિંવેવા અન્નનન્નિય દેવયાણિવા અન્નનન્નિયપરિગાહિયા

શિવા અરિહંતચેઈ આણિવા વંદિત્તેવા નમંસિત્તેવા પુર્વિં
 અણાલિત્તેણં આલવિત્તેવા સંલવિત્તેવા તેસિં અસણંવા
 પાણંવા ધ્વાણંવા સાણંવા દાણંવા અણુપ્પંયાણંવા
 નન્નવરાયાન્નિન્નુગેણં ગણાન્નિન્નુગેણં વલાન્નિન્નુગેણં દેવ-
 યાન્નિન્નુગેણં ગુરુન્નિન્નુગેણં વિત્તિકંતારેણં કપ્પણં મે સમ-
 ણે નિગ્ગંથે ફાસુણં સણિજ્જેણં અસણપાણધ્વાણંસાણંમેણં
 વત્થપન્નિગ્ગહકંવલપાયપુઠ્ઠણેણં પીઠફલ્લગસિજ્જાસંધાર-
 ણં નંસહજ્જેસજ્જેણં પન્નિલાજ્જેમાણસ્સ વિહરિત્તેણ ॥

અર્થ.—હે ભગવાન! હું આપની સમીપે મિથ્યાત્વથી નિ-
 વર્તું છું અને સમ્યક્ત્વને આંગિકાર કરું છું. આજથી આરંભીને
 મહારે અન્યતીર્થીઓને, અન્યતીર્થીઓના દેવને અને અન્યતીર્થી
 ઓએ ગૃહજી કરેલા અરિહંત ચૈત્યોને નમસ્કાર કરવો ન કહેવો.
 તેમજ અન્યતીર્થીઓની સાથે એકવાર અથવા તો બહુવાર ઓ-
 લવું પણ ન કહેવો. તેઓને અશન, પાન, ખાદિમ અને સ્વાદિમ
 એવો ચાર પ્રકારનો આહાર પણ પાત્રબુદ્ધિથી એકવાર અથવા
 બહુવાર (પરંતુ રાજાના, રાજતસમૂહના, બળવાનના, દેવતાના,
 ગુરુ, માતાપિતાના, આગ્રહથી તેનેજ કોઈ પ્રકારે આજીવિકાને માટે
 સાધુઓને આપવું પડે તો છુટ છે.) આપવો ન કહેવો. મહારે નિ-
 ગંથ એવા પ્રાશુક અને એષણીય એવા અશન, પાન, ખાદિમ,
 સ્વાદિમ, વસ્ત્ર, પાત્ર, કંબલ, પાદપ્રોચન, પાટ, પાટલા, શર્યા,
 સંધારો અને શુંક વિગેરે આપધ આપવું કહેવો.

પછી શ્રી વીરપ્રભુએ કહ્યું:—“હે આણંદ! તહારે આ સમ્ય-
 ક્ત્વદર્શનના પાંચ અતિચાર છે તે ચથાર્થ રીતે જાણી લેવા, પરં-
 તુ તેણું ક્યારે પણ આચરણ કરવું નહીં. તે અતિચાર આ પ્રમાણે.
 ૧ દેવ, ગુરુ અને ધર્મની શંકા કરવી, એ શંકા નામનો પહેલો
 અતિચાર જાણવો. ૨ પરમતને વિષે અલિલાપા કરવી એ બીજો
 કંકા નામનો અતિચાર જાણવો. ૩ તપ અને સયમ વિગેરેના

જે ઉપર મદદ રાખે એ અથવા મનીષ એના મુનિઓની મુગ્ધ
પ્રસા કરવી એ વિતિગિરના નામનો ત્રીજો અતિયાર જાણવો ૪
ચક્ર વિગેરે બીજા પાખડીઓની પ્રશંસા કરવી એ પરપાખડી
પ્રશંસા નામનો ચોથો અતિયાર જાણવો ૫ તે પરપાખડીઓનો
પરિચય કરવો એ પરપાખડીસમન નામનો પાંચમો અતિયાર
જાણવો આ પાંચ અતિયાર સમ્યક્ દર્શનવાળાએ આચરવા
નહી મંડવકત દર્શનના પાંચ વિભૂષણ આ પ્રમાણે ૧ જિનમતને
રિષે દુષ્પણ એ સિવરતા નામનું પહેલું વિભૂષણ ૨ શામનની
ઉત્તિ કરવી એ પ્રસાવના નામનું બીજું વિભૂષણ ૩ જિનેશ્વર
ની ભક્તિ કરવી એ જિનભક્તિ નામનું ત્રીજું વિભૂષણ ૪
જિનમતને રિષે કુશળપણ મેળવવું એ ચોથું કુશળતા નામનું
વિભૂષણ અને તિથની એના કરવી એ પાંચમું તિથમેવા નામનું
વિભૂષણ આ પાંચ સમ્યક્ દર્શનના વિભૂષણ જાણવા

વળી હે આણ દ્રાવક! પ્રાણાતિપાત નિરમલુકપ પહેલા
નતનો વિચાર માલગ ઓ વિગેરે મર્વ વ્યાપારને ત્યજી દેનારા
મુનિઓ, ત્રસ અને મ્યાવર છોના સમૂહને મન, વચન, કાયા
થી મર્થવા વિરાગતા નથી હે મહાભાગ! મહુવ્યાપારમા તત્પર
એટલે કે માનવ-વાપારયુગ એના શ્રાવકોને પણ દેશથી ત્રસ અને
મ્યાવર છોને રક્ષણ કરવાનું આગમમા નહીં છે કહ્યું છે કે - "જી
વોના મુક્તિ અને દુઃખ એવા બે ભેદ છે તે છોનાની દિમા પ
ણ બે પ્રકારે વાય છે એ- આરભથી, બીજી સમ્પન્નથી. તેમા
શ્રાવકોને મકલ્પથી દિમાનો નિષેધ નથી છે, તે છોના પણ બે
પ્રકારના છે એ- અપરાધવાળા અને બીજા અપરાધરહિત તેમા
અપરાધવાળાનો મકલ્પથી દિમા કરવાનો નિષેધ નથી અને અ
પરાધરહિતનો મકલ્પથી દિમા કરવાનો નિષેધ છે. તેમા પણ
માપેક્ષ અને નિર્પેક્ષ એવા બે ભેદ છે, તેમા સાપેક્ષાવે કરીને અ
પરાધરહિત એવા પુનઃદિનને શિક્ષા નિમિત્તે વધારે કરવામા
નિષેધ નથી આવા શ્રાવકના ભાગથી જે પુરવો થોડી પણ જી

વદ્યા પાળે છે, તે પુરુષો હરિખળમન્છીની પેઠે મહા મપત્તિને પામે છે.” આણંદશ્રાવકે પુછ્યું:-હે ભગવન્! એ હરિખળ નામે કોણ હતો? તેણે શી રીતે હવદ્યા પાળી? અને તેને કેવી રીતે મહા મપત્તિ પ્રાપ્ત થયું? તે કૃપા કરીને કહો.” તેવારે સામાન્ય દેવળીની મધ્યે ચક્રસમાન એવા શ્રી 'વીરપ્રભુએ કહ્યું. “નૃપ પતિઓની મધ્યે આભૂષણરૂપ હે આણંદ! સાવધાન મનથી તે હરિખળનું યથાર્થ ચરિત્ર સાંભળ.—

હરિખળમન્છીની કથા.

આ ભરતક્ષેત્રને વિષે કાંચનપુર નામનું નગર છે, ત્યાં વસંતસેન નામનો રાજા રાજ્ય કરતો હતો, તેને વસંતસેના નામની રાણી હતી, તેઓને વસંતશ્રી નામની પુત્રી હતી. તે નગરમાં હરિખળ નામનો મન્છી રહેતો હતો, તેને ધર્મથી દૂર રહેનારી અને પાપની સમીપે વસનારી હોવાને લીધે યથાર્થ નામને ધારણ કરનારી પ્રચંડા નામની સ્ત્રી હતી. અતિ ક્રોધવાળી, ક્લેશ છે પ્રિય જેને એવી અને પતિ સામે કંઠાર ભાષણ કરનારી તે સ્ત્રીથી હરિખળમન્છીને સ્વપ્નામાં પણ સુખ પ્રાપ્ત થયું નહોતું. કહ્યું છે કે:-

કુગ્રામવાસઃ કુનરેન્દ્રમંવા, કુન્નોજનં ક્રોધમુક્તી ચ જ્ઞાર્યા ॥

કન્યાવદુત્વં ચ દરિદ્રતા, ચ પદ્ જીવિજ્ઞોકે નરકાન્નવાંતિ ॥૧॥

અર્થ.-કુગ્રામમાં નિવાસ, દુષ્ટ રાજાની સેવા, ખરાબ ભોજન, ક્રોધમુખવાળી સ્ત્રી, બહુ પુત્રીઓ અને દરિદ્રતા. એ છ આ હવલોકમાં નરક છે.

હરિખળમન્છી હમેશાં માછલાં પકડવા માટે નદીએ જતો અને તે વેચી પોતાની આજીવિકા ચલાવતો હતો. એક દિવસ તે હરિખળમન્છી નદીમાંથી માંછલાં પકડવાને લીધે થાકી ગયેલો હોવાથી નદીના કાંઠા ઉપર બેઠો હતો, એવામાં ત્યાં તેણે એક મુનિને દીઠા, તેથી તે હર્ષ પામતો મુનિ પાસે જઈ તેમને પ્રણામ કરવા લાગ્યો. મુનિએ કહ્યું. “હે ભટ્ટ! તું કાંઈ પણ ધર્મનું સ્વરૂપ જાણે છે?” હરિખળે કહ્યું. “મહારાજ! પોતાના કુળાચાર

નિના બીજે દેવો ધર્મ છે ? અર્થાત્ પોતાનો કુળાચાર એજ ધર્મ છે ” મુનિએ કહ્યું “હે ધીનર ! આ વચન મૂર્ખ પામરનોડોતુ છે, તે કુળાચાર એજ ધર્મ હોય તો પછી અધર્મને નિચે ધર્મતુ સ્થાપન થવાથી અધર્મ તદન ઉડી જાય જો દારિદ્ર્ય દુ ખ, હારય વિરે કુળક્રમથી ચાવતી આવેની સ્થીતિને ત્હાગ વિનીત પુત્રો ન ત્યજે તે તો ત્હારો કુળાચાર પ્રમાણ થાય, પણ તે થવાતુ નથી કાગલ કે ધન પ્રાપ્તી થયે કુળક્રમથી ચાવના આવેલા દારિદ્ર્ય દુ ખ અને દાસપણા નિગેરેને ત્યજ દેવાય છે, તો પછી કુળાચાર એ ધર્મ એમ શી રીતે કહેનાય ? માટે હે ધીવર શીરો મણિ ? નિક્ષે પોતાનો કુળાચાર એ ધર્મ નથી, પરંતુ પ્રાણી ઉપર કયા કરવી એજ ધર્મ જિનરાજે કહ્યો છે જીવદયા સમારૂપ સમુદ્રને તારવામા વહાણ સમાન, દુ ખરૂપ પનતોને તોડી પાડવામા વજૂ સમાન, તેમજ મનોનાહિત આપનાગે અને બાહ્ય તથા અંતર શત્રુને જીતનારી છે જો તુ દુ ખથી ઉદ્દેગ પામતો હોય અને સર્વ પ્રમારના મુખની હઠ્ઠા કરતો હોય તો પુષ્ટ એની જીવંયાને વિરે પોતાનુ ચિત્ત સ્થાપન કર ” મુનિના આના વચન સાંભળી પ્રતિભાષ પામેલા ધીનરે કહ્યું “હે ભગવન ! તમે જે ક્યાધર્મ કહ્યો તે અત્ય છે, પરંતુ જેમ દરિદ્રના ધનને વિરે અકવર્તિને ભોજન કરતુ અશકન છે તેમ અમાગ સગખાને ધીવર કુળમા જીવંયારૂપ ધર્મ પાળવો અશકન છે અમે રાત દિવસ જીવવધ કનીએ હીએ તો પછી અમને જીવંયા ક્યાથી હોય ? ” મુનિએ કહ્યું “હે ધીવર ! જો તુ પૂર્ણરીતે જીવંયા પાળવા મમર્થ નથી તો એમ ક, કે જાળમા પ્રથમ જે મચ્છ આવે તેને ત્યજ દેવો ” મુનિના આના વચનથી હરિજળે તે વ્રત સ્વિચાર્યું પછી તે દર્શથી મુનિને નમસ્કાર કરી પોતાનુ કૃત્ય કરવા માટે ચાની નિ કહ્યો પછી હરિજળ પોતે અગિયાર કુંડેના વ્રાગે ઉત્તમ પ્રકારે પાળેના દનેશા પોતાના કુળાચારને કરવા લાગ્યો

એ દિવસ તે હરિજળ ધીનર જાળ લગ નદી ઉપર ગયો, ત્યાં તેણે નદીના પાણીમા જાળ નાખી, તેમા એક વૃદ્ધ મહોરો મચ્છ આની પ થો હરિજળે પોતાનુ વ્રત સાચવવા માટે તેને

સકેતની રાત્રીએ અર્ધ ઉપર ચડી સકેતસ્થાને (જ્યાં હરિખળ મચ્છી સૂતો હતો ત્યાં) આવી. નિર્વિઘ્નપણે સકેતસ્થાને આવી પહોંચવાથી અતિ હર્ષિતચિત્તવાળી રાજકન્યાએ ગાઢસ્વરથી કહ્યું કે, “હે મુલગશિરોમણિ હરિખળ ! તું અહિં આવી પહોંચ્યો છે કે ?” દેવમંદિરમાં સૂતેલા હરિખળે પણ તત્કાળ જાગી ઉઠી રાજકન્યાના અમૃત ઝરતા વચન સાંભળીને હર્ષ પામતા છતાં હુંકારો કર્યો. પછી રાજકન્યા વસંતશ્રીએ કહ્યું. “હે હરિખળ ! ઝટ આગળ ચાલ, દેશાંતરમાં આપણા મનોરથ સફળ થશે.” હરિખળમચ્છી વિચારવા લાગ્યો. નિશ્ચે આ કન્યાએ મહારા સમાન નામવાળા બીજા કોઈ પુરૂષની સાથે અહિં આવવાનો સકેત કર્યો દેખાય છે, મારે આ રાજકન્યા એને પ્રીતિથી બોલાવે છે. ખરેખર મહારા પુણ્યે આ કન્યાને શીઘ્ર અહિં ખેંચી આણી છે, મારે ચાલ તેની સાથે હું જ ચાલ્યો જાઉં. પાછળ જે બનવાનું હશે તે બનશે.” આ પ્રમાણે વિચાર કરી હરિખળ તેની પાસે ગયો, ત્યાં તે અર્ધ ઉપર ચડ્યો, તેની સાથે અપ્સરાની પેઠે વસંતશ્રી પણ અર્ધ ઉપર ચડી, પછી બન્ને જણાએ ત્યાંથી પ્રયાણ કર્યું. માર્ગમાં રાજકન્યાએ અમૃતસમાન મધુરવચનથી તેને બોલાવવા માંડ્યો, પરંતુ તે હરિખળ ફક્ત હુંકારા વિના બીજો શબ્દ જરા પણ બોલતો નહીં, તેથી રાજકન્યાએ વિચાર્યું કે, “આ હરિખળ મને કેમ કાંઈ પણ ઉત્તર નથી આપતો ? હા, મેં જાણ્યું ! એને પોતાના માતાપિતાના વિયોગની પીડા થાય છે, તેથી તે મને ઉત્તર નથી આપતો.” આ પ્રમાણે વિચાર કરતી તે વસંતશ્રી જેટલામાં આગળ પ્રયાણ કરે છે તેટલામાં ભવલોકને પ્રગટ કરનારા સૂર્યનો ઉદય થયો, તેથી તે પોતાના મનોભીષ્ટ પુરૂષને નહિં દેખતાં બીજાને જોઈ હાહા શબ્દ કરતી છતી તત્કાળ મૂંઝાથી પૃથ્વી ઉપર પડી; પછી શીતળ જળ અને વાયુથી સાવધાન થયેલી તે બાળા અતિ કંરૂણ અને અતિ દીન એવા શબ્દથી વિલાપ કરતી વારંવાર આ પ્રમાણે કહેવા લાગી, — “જેમ ઉનાળાની ઋતુમાં તાપથી પીડા પામેલો અને મહાતૃષ્ણથી આકુળ બ્યાકુળ થયેલો ગજરાજ જળથી ભરપૂર એવા તળાવને જોઈ તેમાં

પાણી પીના માટે ઉતરે, પરંતુ જળથી થોડે દૂર હોવા કાલ્પના પૂરી જનાને લીધે ન મળે પીર કે ન મળે તીર^૨ ! તેમ હમણા મહારે પણ થયું છે જ્યાં પક્ષીઓના ગળદ પલ્લુ સંભળાતો નથી, જે મનોરથને આગ્રયર છે અને જે દેવતાઓને પણ અસાધ્ય છે, તેના કાર્યને દેવ ક્રીડામાનમાં બનાવી આપે છે હા ! હવણા હું શું કરું ? શું કરું ? અને કોની આગળ જઈને પોકાર કરું ? નિશ્ચે દેવે મને આના કાર્યથી બહુ વિટળના પમાડી છે અરે નિર્દય દેવ ! આજે તારા હાથમાં ખાતે કોણ પણ માનસ ન વડયો કે જે મને અગળાને તે આની રીતે નિટળના પમાડી ? ” આવી રીતે પાતાના કોઈ પૂર્વભવના કર્મપથથી આર્તધ્યાનમાં પડેલી અને પરાભવ પામેલી તે વસતશ્રી દૂરી નિચાર કરવા લાગી. “ અરે ! દેવને વૃથા ઉપાનસ (કમકો) આપનાથી શું ? આતો મહારા કર્મ નાજ દાન છે છવે પૂર્વભવમાં જે ભાનથી જે શુભ કે અશુભ કર્મ કર્યું હોય, તેવું તેને ફળ મળશે, જો મહારા ભાગ્યેજ આ જેના તેના પુરૂષને અહિં આણે છે તો પછી હું મહારા આત્માને આર્તધ્યાનમાં વૃથા ક્યેશ સામાટે પમાડું ? ” આ પ્રમાણે વિચાર કરતી તે રાજકન્યા જેટલામાં સ્થિર થઈ તે પુરૂષને જુએ છે, તેટલામાં તુરંત ગભીર આકાશનાણી થઈ. તે આ પ્રમાણે —

“ હે ભદ્રે ! જો તું વિન્યને વિષે મુખની વાછા કરતી હોય તો ચદ્રસમાન ઉજ્જવળ યશનાળા અને જગમ કલ્પવૃક્ષસમાન આ પુરૂષને અગિયાર કર ” આની આકાશનાણીથી રાજકન્યાએ તેને ઉત્તમ પુરૂષ જાણી સ્નેહપૂર્વક પ્રીતિવચનનું કહ્યું — “ હે પુરૂષોત્તમ ! હું બહુ માર્ગ ઉલ્લંઘન કરનાને લીધે બહુ તુનાતુર થઈ છું તેથી મહારા માટે ઝડ શીતળ જળ લાવ ” વસતશ્રીના આના વચનથી સંતોષ પામેલા દુરિયળે તે લયકર અરણ્યમાંથી ઝડ પાણી લાવી તેને શાત કરી લયકર અરણ્યમાંથી પાણી લાવવાને લીધે ધૈર્યનત પુરૂષોની મધ્યે મુકુટવૃદ્ધ તે પુરૂષને જાણી રાજપુત્રીએ સ્નેહથી આ પ્રમાણે કહ્યું — “ હે મતપુરૂષ ! હવણાજ શુભ

લગ્ન છે મારે તું મહારી સાથે પાણીચલણ કર. ” પછી રાજકન્યાના વચનથી પ્રસન્ન થયેલા હરિખળે વસંતશ્રીની સાથે ગાંધર્વ વિવાહથી પાણીચલણ કર્યું. પછી પ્રસન્ન થયેલા તે બન્ને જણાંએ આગળ પ્રયાણ કર્યું. અનુક્રમે ગામેગામ ઉલ્લંઘન કરતાં તે બન્ને જણાં એક નગરમાં ગયાં, ત્યાં રાજકન્યાના વચનથી હરિખળે ઉત્તમ લક્ષણવાળો અને ગતિવટે ચતુર એવો એક ઘોડો લીધો અને એવક વિગેરે રાખ્યા; ત્યાંથી પણ બહુ પ્રિતીથી અનુક્રમે પ્રયાણ કરતાં અને બહુ દેશોને ઉલ્લંઘન કરતાં તેઓને એક દૂર દેશમાં વિલાસપુર નામનું નગર પામે થયું. સ્થાને સ્થાને નંદનવન સમાન ઉદ્યાન, વાવ્ય, ફૂવા અને મનોહર એવા જિનમંદિરોથી મુક્ષોલિત એવા તે નગરને જોઈ વસંતશ્રીએ પોતાના પ્રિય પતિને કહ્યું.—
 હે સ્વામિન! સ્વર્ગની સર્વ શોભાને તિરસ્કાર કરનારા આ મનોહર નગરમાં જે આપણે સુખે નિવાસ કરીએ તો સારું થાય. ”
 પ્રિયાનાં આવાં વચનથી હરિખળે સાત માળનું એક ઘર લાડે લઈ તેમાં નિવાસ કર્યો, ત્યાં રાજપુત્રીએ આણેલા અસંખ્ય ધનસંભૂદથી ત્રિવિધ પ્રકારનાં ઇંદ્રિયમુખેને તથા પ્રિયાને લોગવતો તે હરિખળ-મનમાં વિચાર કરવા લાગ્યો કે, “અહા! ક્યાં હું અધર્મજાતિ પારથી! અને ક્યાં આ રાજપુત્રી! વળી ક્યાં આ અપરિમિત ધન! પુણ્યયોગથી આ સઘળો સમ્બંધ થયો છે; તો હું પણ લક્ષ્મીનું કૃણ લઉં.” આવો વિચાર કરીને તે દીન, અનાથ અને દરિદ્રી લોકોને મુખ ઉત્પન્ન કરનારું દાન નિરતર આપવા લાગ્યો. આમ કરવાથી લોકમાં તેની એવી પ્રસિદ્ધિ થવા લાગી કે, “અહિં કોઈ રાજપુત્ર આવ્યો છે તે હુમેશાં બહુ દાન આપે છે.” દાનથી કોની પ્રસિદ્ધિ ન થાય? કહ્યું છે કે:—

પાંત્રે ધર્મનિવંધનં તદિતરે પ્રોચદયાલ્યાપકં,

મિત્રે પ્રીતિવિવર્ધકં રિપુજને વૈરાપહારક્રમમ્ ॥

નૃણાં જ્ઞાતિજરાવહં નરપતૌ સન્માનપૂજામદં,

જટાદૌ ચ યશસ્કરં વિતરણં ન કાપ્યહો નિષ્ફલમ્ ॥૧॥

અર્થ - દાન પાત્રને વિરે આપ્યું હોય તો પુણ્ય આપનાર થાય છે, પાત્ર વિના બીજાને આપવાથી મહોટો દયાળો પ્રગટ કરનાર થાય છે, મિત્રને આપવાથી પ્રીતિ વધારનાર થાય છે, શત્રુને આપવાથી વૈરને દૂર કરવા સમર્થ થાય છે, મેવંને આપવાથી ભક્તિ સમૂહને કરનાર થાય છે, રાજાને આપવાથી સન્માન આપનાર થાય છે, અને ભટ્ટ ચામુણ્દિ લોકોને આપવાથી યશ કરનાર થાય છે. અહો! દાન કોઈ સ્થાનકે પણ નિષ્ફળ થતું નથી.

હરિભાગની પ્રસિદ્ધિ તે નગરના રાજાએ સાંભળી, તેથી ભૂપતિએ હરિભાગને પોતાની પાસે બોલાવી બહુ સન્માન આપ્યું. કહ્યું છે કે - પુણ્યથી કયું યુગ પ્રાપ્ત થતું નથી? પછી હરિભાગ હમેશા રાજાની પાસે જવા લાગ્યો, રાજા પણ તેને પ્રીતિથી આનંદમંત્ર આપતો, અત્યંત તેઓને પરસ્પર અતિ ગાઢ પ્રીતિ થઈ કહ્યું છે કે, - રાજા, નિઘારી યુગ પાઠે કરનાર અને યથાર્થ સેના બાજનાર એ ત્રણ પુરૂષો, પૃથ્વીને મુર્ચ્છના પુષ્પનાળી બનાવી દે છે.

એ દિવસ મ. ૧૨૦૨ ભૂપતિએ અતિ સ્નેહથી હરિભાગને તેની સ્ત્રીમહિત પોતાને વેર ભોજન કરાવતું આમત્રણ કર્યું, પછી ભોજન ગવસરે સ્ત્રીસહિત હરિભાગ નજમદિરે ગયો, ત્યાં તે ભોજન ટુંદમાં બેઠો, રાજા તેને પોતાના હાથથી ખીરસના લાગ્યો. ભૂપતિ નિમિત્તમાન રૂપનાળી વસતશ્રીને જોઈ કામાગ્નિથી બળતો હતો મનમાં વિચાર કરવા લાગ્યો કે “શુ આતે સ્વર્ગથી ઉતરી છે કે પાતાનથી આવી છે? આ કિન્નરી છે? નિધાવરી છે? કે કામદેવની સ્ત્રી રતિ પોતે છે? નિશ્ચે એ આણ રૂપ કયાઈ પણ જોયું નથી જો આ સ્ત્રી મને ન મળે તો મહાર્ જરિત અને રાજ્ય વૃથા જાણતું પરતું હરિભાગ જ્યાંમુવી જનતો હોય ત્યાંમુધી એ શી રીતે મળે? મારે કોઈ પણ ઉપાયથી તેને મારી નાખું ” અહો! મમાન પુરૂષોને પિંકાર છે! પિંકાર છે! રાજા આ પ્રમાણે વિચાર કરતો હતો, એવામાં પ્રિયામહિત હરિભાગ ભોજન કરી પોતાના વેર આગ્યો પછી રાજાએ પોતાનો અભિપ્રાય મંત્રીને કહ્યો. મંત્રી પણ તેને કુદ વિચારથી ન વરતા ઉતરો હરિભાગને મારનાના વિચારની પ્રતી કરવા લાગ્યો. કહ્યું છે કે -

સર્વત્ર સુલજ્ઞા રાજન્, પુષાંસઃ પ્રિયજ્ઞાપિણઃ ॥

અપ્રિયસ્ય તુ પથ્યસ્ય, વક્તા શ્રોતા ચ દુર્લજ્ઞઃ ॥ ૧ ॥

અર્થઃ—હે રાજન્! સર્વ સ્થાનકે પ્રિય બોલનારા પુરૂષો સુલભ હોય છે, પરંતુ અપ્રિય અને હિતકારી બોલનારા તથા સાંભળનારા દુર્લભ હોય છે.”

એક દિવસ ભૂપતિએ મંત્રીના શીખવાડવાથી સભામાં કહ્યું કે, “હે સભાસદો! સાંભળો, મહારે મહારી પુત્રીનો વિવાહોત્સવ મહોટા આડંબરથી કરવો છે, માટે મહારી સભામાં એવો કોઇ વીર પુરૂષ છે કે જે લંકાનગરીમાં જઈ વિલીપણને વિવાહ ઉપર આવવાનું આમંત્રણ કરી આવે?” રાજનો આવો અતિ વિષમ આદેશ સાંભળી સર્વે સભાસદો નીચું મુખ કરી રહ્યા. પછી તેણે હરિષ્ણના મુખ સામું જોયું, તે વખતે દુષ્ટ એવા મંત્રીએ આ પ્રમાણે કહ્યું.—“હે સ્વામિન્! આપના રાજ્યમાં હરિષ્ણ સમાન વિષમ કાચે કરનાર બીજો કોઇ દેખાતો નથી. મહારાજ! સર્વે સેવકો આપના પ્રસાદથી મુખ ભોગવનારા છે, પરંતુ જેઓ વિષમ સંકટમાં કાચે કરે તેવા તો બહુ થોડા છે. હરિષ્ણ વિના બીજો કોણ ત્રણ ભુવનના સઘળા ભારને ઉપાડવા સમર્થ થાય? માટે હે પ્રજનાથ! આ કાર્ય હરિષ્ણને સાંપો; કારણ કે ગજરાજને ઉપાડવા થોડા ભાર ગજરાજજ ઉપાડે છે” મંત્રીનાં આવાં વચન સાંભળી દંભ યુદ્ધિવાળા રાજાએ કહ્યું. ‘હે હરિષ્ણ! તહારા વિના બીજો કોઇ આ કાર્ય કરે તેમ નથી, માટે તે કાર્ય તું કર.” પછી હરિષ્ણે ગાઠ ધૈર્યપણાથી રાજાનું વચન અગિકાર કર્યું. અહો! મહોટા પુરૂષોનું અદ્ભુત દાક્ષિણ્યપણું આશ્ચર્યકારી છે. પછી હરિષ્ણે ઘેર આત્રી સર્વ વાત પોતાની સ્ત્રી વસંતશ્રીને કહી. રાજ-પુત્રી વસંતશ્રીએ પણ રાજાના આશયને જાણી બહુ ખેદ પામતાં છતાં પોતાના પતિને કહ્યું. “સ્વામિન્! રાજમંદિરમાં ભોજન કરવા આવેલી મને રાજાએ દીઠી હતી, તેથી મને પોતાને ત્યાં રાખવા માટે રાજાએ તમને મારી નાંખવાનો આ અનર્થ આરંભ્યો છે. આપે આ વિચાર કર્યાવિના કાર્ય અગિકાર કર્યું છે. ભુજો!

પતંગીઆઓ પણ વિચાર કર્યાના વેગવડે કાર્ય કરવાથી હી વામા નામ પામે છે કહ્યું છે કે -

સહમા વિદર્ષીત ન ક્રિયામવિવેક પમ્માપન્ન પન્મ્ ॥

વૃષ્ટુને દિ વિમૃષ્ટ્યકારિણ, ગુણજુન્વા સ્વયમેવ સપદ ॥૧॥

અર્થ.—હાલો માણસે સહસા કાર્ય કરવું નહીં, કારણ અનિવેં મહા આપત્તિનું સ્થાન છે, અર્થાત્ વિચાર કર્યા વિના કાર્ય કરનારો માણસ મહા આપત્તિના સ્થાનને પામે છે શુદ્ધમા હુન્ન એવી મપત્તિઓ પોતેજ વિચારથી કાર્ય કરનારાને આવી મળે ॥

માટે હું નાથાં આજે કાર્ પજુ વિચાર કરી અને કોઈ રીતે કાર્ પજુ મીન કરી તે કાર્યને તમારા માથેથી ઉતારી નાખો તો સાડ થાય ” પ્રિયાના આવા વચન સાંભળી માત્રિકપુરુષોની મથિ શ્રેષ્ઠ એવા હરિજીને કહ્યું —હે મુખે! આ તુ શુ બોલે છે? ધીર પુરુષો પ્રાણાતે પજુ અગિકાર કરેનાને ત્યજ દેતા નથી, સજ્જન પુરુષે જગામુ ખાના અથવા તો નિદ્રા લેતા જે અક્ષરો મુખ માથી કાઢ્યા હોય તે અક્ષરો પથ્થરમા ટાકણાથી કોતરેના અક્ષરો સમાન હોય છે ગે તો કપાજ જનાય કે જઘનમા પડાય અથવા તો સર્વ લક્ષ્મી જતી રહે, પરંતુ સજ્જન પુરુષે અગિકાર કરતું પાળવું જોઈએ જો કે અગિકાર કરેલું કાર્ય કરવામા કાર્ પજુ અનર્થ થાય અથવા ન થાય, પરંતુ તેમા એનો તો નિશ્ચય છે કે પ્રથમ અગિકાર કરેના કાર્યને ત્યજ દેનાથી મોટો અપવાદ આવે છે, માટે આ કાયને અર્થે જઘને હું પાછો આવીશ ન્યાયમા રહેવા પુત્રને વિરમકાર્ પજુ મહેલુ થર્ પડે છે પ્રિયે ! મને મનમા બીજ કાંઈ ચિંતા નથી પણ એક ત્હારી ચિંતા છે, અને તે એજ કે નામ કામાધ યએતો હોનાથી તે ત્હારું દુરજ કરશે ॥ પતિના આવા વચન સાંભળી હર્ષ પામેની અને વિયોગ રૂપ અગ્નિથી તપ યએવી વસતશ્રીએ કહ્યું “સ્વામિનાથ! જો એમ છે તો આપ મુખેથી જાઓ માર્ગમા તમને નિર્વિઘ્ન ધાઓ, આપ કાર્ય કરીને યગ વજ કુશળતાથી જ પાછા આવો વગી આપે દૃષ્ટમા જે મહા રી ચિંતા ધારણ કરી છે, તે ક્યારે પણ ન કરવી, કારણ કે કુશલકુઓ પ્રાણાતે પજુ શીખખડન કરતી નથી. હું

પ્રિયા હું આપને એટલી વિનંતી કરું છું કે આપે પોતાના અ-
વિતનું પ્રયત્નથી રક્ષણ કરવું, પણ અવિચારી કાર્ય કરવાથી પત-
ંગીઆની પેઠે ઝપલાવું નહીં. કહું છે કે:—

जीवनं ज्ञापयवाप्नोति, जीवनं पुण्यं कर्णेति च ॥

मृतस्य देहनाशः, स्वाद्धर्माच्चृपामस्तथा ॥ ૧ ॥

અર્થ:—જીવતો માણસ ભદ્ર પામે છે, અને જીવતો માણસ
પુણ્ય કરે છે, મૃત્યુ પામેલા માણસના દેહનો નાશ થાય છે, તેમજ
ધર્માદિ પણ નાશ પામે છે.”

પ્રિયાનાં આવાં અમૃતસમાન વચન સાંભળી અને તેની રજા
લઇ હરિભજે દક્ષિણ દિશા તરફ પ્રયાણ કર્યું. અનુક્રમે ગાગ, નગર
અને આકર વિગેરેને વિષે ફરતો ફરતો તે સમુદ્રને કાઠે આવી પ-
હોંચ્યો. કારણ ઉચ્ચમંત પુરૂષને શું દૂર હોય છે? પછી ભયંકર,
ભયવાળા એવા ચારે દિશામાં ઉજળતા કદોલતથી ભરપૂર અને પુ-
રૂષોથી ન તરી મકાઇ એવા સમુદ્રને જોઇ ઉદ્વેગ પામેલો હરિભજ
વિચાર કરવા લાગ્યો કે, “પ્રિયાઓ ના કહ્યા છતાં પ્રારબ્ધયોગથી
હું અહિં આવ્યો છું; પરંતુ હવે સમુદ્રના મધ્ય ભાગમાં રહેલી
લંકામાં શી રીતે જઈશ? આત પ્રથમ સમુદ્ર મધ્યે પ્રવેશ તો કરું,
પછી જે થવાનું હશે તે થઇ રહેશે; કારણ આગિકાર કરેલું કાર્ય
પાર પાડવું અથવા મૃત્યુને મારણે થવું એ બન્નેમાંથી સત્પુરૂષો-
ની એકજ ગતિ હોય છે.” આ પ્રમાણે ચિત્તમાં વિચાર કરી નિ-
બંધ થએલો હરિભજ જેટલામાં સમુદ્રને વિષે ઝપાપાત દે છે
એટલામાં પૂર્વે વરદાન આપનારા જળાધિપ્તિ દેવે પ્રસન્ન થઇ તેને
કહ્યું. “હે મહા પુણ્યવાન ભદ્ર! હું તહાડ પ્રિય શું કરું તે કહે?
દેવતાનાં આવાં વચન સાંભળી હરિભજ વિચારવા લાગ્યો—“અ-
હો! પુણ્યનું ફળ બહુ આશ્ચર્યકારી છે, નિશ્ચે હું તે દેવતાને
નિધિની પેઠે વિસરી ગયો હતો, પરંતુ સંકટ આવી પડે છે તે આ
અવસરે તે પોતાની મેળે પ્રગટ થયે; માટે નિશ્ચે જીવદયાનું ફળ
બહુ મોટું છે.” આવી રીતે વિચાર કરી બુદ્ધિમાન હરિભજે દેવ-
તાને કહ્યું. “હે દેવેન્દ્ર! મહારે કાર્ય નિમિત્તે લંકામાં જવું છે માટે

ત્યા પહોચ્યાઃ ” દેવતાએ તેનુ વચન સ્વીકાર્યું અને મહોદ્ધ મચ્છુ
 મચ્છુ કરી હરિબળને પીઠ ઉપર બેસારી નદીની પેઠે મચ્છુને
 ઉપાસન કરી તત્કાળ લકામાં પહોચાડ્યો પછી દેવતાએ કહ્યું
 ‘હે હરિબળ! લકાનુ આ મર્વ ઝગુના પુષ્પ રૂપથી મુરોલિત
 એણુ ઉદાન છે તેને તુ જો ’ હરિબળે નિવનવન મરખા તે ઉદા
 નને જોતા જોતા તેની આદર રહેલા એક મુવર્ણમહેલને દીઠા,
 તેથી તે કોણકને લીધે તેમાં અર પ્રવેશ કરી મુવર્ણ અને મુખાદ
 બની માળાના મચ્છુને જોયા લાગ્યો, પરંતુ ત્યાં તેણે કોઈ માણસને
 દીઠું નહીં પછી વિચાર્યો પામેલા તે મહેલના મધ્યભાગમાં ગયો
 તો ત્યાં તેણે ઉત્તમ લાવણ્યનાળી અને જાણે મૃત્યુ પામેલી હોય
 ની! એની એક દિશામાં ન્યાને દીઠી, તેથી તે વિચારના લાગ્યો,
 “આ મહેલ શુન્ય કેમ? અને આ નહીં નામ થએલા પુત્ર મ
 ગીરનાળી કયા મૃત્યુ પામેલાની પેઠે કેમ પડી છે? આ પ્રમાણે
 વિચાર કરતો અને મર્ધા એક પામેલો તે હરિબળ જોડલામાં
 આમ તેમ જોના લાગ્યો તેલામાં તેણે અમૃતરસથી ભરેલું
 એક તુમકુ દીઠું તે તુમકુને ક્યાણુ એના હરિબળે લઈ તેમાંના
 અમૃતરસનું તે કન્યાના મધમાં આગને સિચન કર્યું કારણ કે
 અપુરુષોને બાળગોણુ હિત કરવાની હમેશા ચિતા રહ્યા કરે
 અમૃતરસનુ સર્વ અંગે સિચન થનાથી ચોવનના ભારે કરીને ભ
 રપૂર અને લાના પના રસવાળી તે કન્યા અર ઉઠી, અને અતિ
 હર્ષ પામતી હતી હરિબળને પૂછના લાગી - “હે સાપુરુષ! પદે
 પકાડ કરનાથીએ તમારું ઉત્તમપણુ જાણ્યું છે, તમે અહિં આ
 મારે આવ્યા છો? ક્યારથી આવ્યા છો? અને કોણ છો? એ સમણુ
 મને કહો ’ હરિબળે કહ્યું “વિશાલ નગરના મહારાજા મદન
 વેળાની નિરતર નેવા કરનારો હું હરિબળ નામે પ્રરૂપ છું, લકાના
 રાજા બિલીપદને નિમત્રણ કરવા મારે દેવના પ્રસાદથી મચ્છુ ઉ
 પર બેસી વેગવડે અહિં આવ્યા છું હે ભદ્રે! હવે તુ તમારું પોતાનું
 ચરિત્ર નર કહે ” એમ હરિબળે સૂચના કરેની તે કન્યા ગાદ
 ‘દેવોદગમશુદ્ધ થઈ હતી પોતાનું ચરિત્ર કહેવા લાગી “લકાના

રાજા બિલીપણને માટે નિરંતર પુષ્પ લાવી આપનારો, સુરવૃદ્ધ નામના ઉદ્યાનનું રક્ષણ કરનારો, સ્વભાવથી કઠવો અને કૂરક્રમે કરનારો. પુષ્પબદ્ધ નામનો માળી મહારો પિતા થાય છે. ભયંકર સર્પથી ઉત્પન્ન થયેલા વિપલુર મણિની પેઠે પુષ્પલક્ષ્મીના સરખી મુકોમળ અંગવાળી કુસુમશ્રી નામની હું તે માળીની પુત્રી છું. એક દિવસ મહારા પિતાએ સામુદ્રિકશાસ્ત્રના જાણુ પુરૂષને પૂછ્યું કે “ઉત્તમ લક્ષણવાળી આ કન્યાનો પતિ કોણ થશે? આજ્ઞણુ મહારો હાથ જોઈને કહું કે, “હું માળી! આ ત્હારી પુત્રીના હાથમાં ધણીજ શુભ રેખાઓ છે માટે ઉત્તમ લક્ષણવાળી આ પુત્રીનો કોઈ રાજા પતિ થશે. કહું છે કે, જેના હાથ અથવા પગમાં કળશ, સિંહાસન, અર્ધ, ગજ, રથ, લક્ષ્મી, વૃક્ષ, યજસ્તભ, ખાણ, માળા, ચામર, કુંડલ, અંકુશ, યવ, પર્વત, દ્વન્ન, મચ્છ, સાધીઓ, વેદી, વીજણો, શંખ, છત્ર, અને કમળ એ વસ્તુઓનું ચિન્હ હોય તે માણસ જો પુરૂષ હોય તો રાજા થાય અને સ્ત્રી હોય તો તે રાજસ્રી થાય. વળી જે સ્ત્રીના કપાળમાં ત્રિશુળની રેખા હોય અથવા જે સ્ત્રી હસતી હોય તે વખતે કપાળમાં સાથીઓ પડતો હોય તો તે સ્ત્રી પણ સર્વ સ્ત્રીઓના અધિપતિપણને પામે છે.” આજ્ઞણુનાં આવાં વચન સાંભળી રાજ્યના લોભથી આકૃષ્ણ વ્યાકૃષ્ણ થયેલો તે મહારો સૂર્ય પિતા લક્ષ્મ માટે મહારો ઇચ્છા કરવા લાગ્યો. જેઓ રાત્રીએ નથી દેખતા તેઓ રતાંધળા કહેવાય છે, અને જેઓ દિવસે નથી દેખતા તેઓ દિવાંધા કહેવાય છે; તેવી જ રીતે જન્માંધ, માયાંધ, કોષાંધ, કામાંધ અને લોભાંધ એ પુરૂષો અનુક્રમે એક બીજાથી વિશેષ આંધળા જણવા. મહારા પિતાનો આવો આશય જાણી મહારી મા વિગેરે સ્વજનવર્ગે તેને (મહારા પિતાને) ધરમાંથી કાઢી મુક્યો. અહો! માણસને લોભથી શું દુઃખ નથી થતું? પછી પાપાત્મા એવો તે મહારો પિતા મને બંદીવાનની પેઠે પકડી અહિં આવી નિવાસસ્થાન કરીને રહ્યો છે. તે જ્યારે પોતાનું કામ કરવા જાય છે ત્યારે મને વિદ્યાના બળથી મૃત્યુ પામેલા સરખી બનાવી દે છે, અને જ્યારે પાછો આવે છે ત્યારે આ તુંમડીમાં ભરેલા રસથી છવતી કરે છે. હું સત્પુરૂષ! આ પ્ર

માલે હું મહારા પિત્રાથી મહા હુ ખમમુદ્રમા પડી છતી નિનાસ કરું છું હુ મથી પીડા પામતા માલમેને છતના મરણ પામતુ એ વસારે સાડ છે હે સત્પુરુષ' એ છું મહાર વચન માન્ય કરે તો હું ત્હારી પામે કાર પ્રાર્થના કરું પ્રાર્થના કરની, એ મહોટા પુરુષોત્ત પ્રાનનમય કહેતુ છે, બીજાની પ્રાર્થના કરની એ મહોટા મા મોટું હુ ખ છે, તેમા પણ કરેલા પ્રાર્થનાનો ભગુદાય તે તો ખરખર મહોટા હુ ખમા પણ મહોટું હુ ખ છે "

હરિમળે કહ્યું - " મહારા મરણુ જે કાર્ય હોય તે કહે, હું તે ત્હારું કાર્ય પૂર્ન કરીશ " કન્યાએ કહ્યું " મહારી સાથે લગ્ન કર " હરિમળ મનમા વિચાર કરવા લાગ્યો " કલ્પવૈસમાન છતકયા તુ આ કુળ છે કે જે નિવાધરના પુત્રી અને હાનકુળમા ઉત્પત્ત થઈનાને ઇચ્છે છે " પછી હરિમળે તે મનાના સતોપતે મારે તેની સાથે લગ્ન કર્યું પછી હરિ પામેના અચિત્તનાળી વિદ્યાધરીએ હરિમળને કહ્યું. " હે સ્વામિન' પુષ્પમદ્મ અહિ આવીને તમારો જ્ઞાનર્થ કરશે, મારે આપણે અહિથી બીજા સ્થાનકે જતા રહીએ તો મારું બિલોપજને નિમનજ કરનાથી સર્વ કારણ કે માણસ ના કાર્યમા વિદ્યાધરોની પેઠે તેઓ ક્યારે પણ જતા, નથી વળી તમારા ભૂપતિને એવો વિશ્વાસ આવે કે નિશ્ચ એજે લકામા જન્મને મિલોપજને આમ નજ કર્યું છે, મારે તે વિશ્વાસ ઉપમનવાને આર્યે કાંઈ નિશાન લાગી આપુ " એમ કહી તે વિદ્યાધરપુત્રીએ કો/ પણ ઉપાયથી બિલોપજનુ ચદ્રાદાસ નામનુ ખડું લાગી આ મ્યુ પછી હરિમળ સ્ત્રીમહિત ધરની મારસાર વસ્તુ તથા અ મૃતરસથી ભરેતુ તુબકુ વ/ નગરની બહાર આવ્યો પૂર્વના દેવતાએ તેને સ્ત્રીમહિત પોતાની પીઠ ઉપર બેસારી તત્કાળ નિ શાનનગરના ઉગ્રાનમા પહોચાડયો.

હવે અહિ તે અવગરે કામથી પીડા પામતા અદનવેગ રાગએ પોતાની દાસીને નવીન નવીન વસ્તુઓ આપી વસતથી પામે મોન્થી, વસતથી પણ વિચાર કરી દાસીને કહેવા લાગી " હે ભદ્રે' રાગ નવીન નવીન વસ્તુઓ મહારા ધરે શામાટે મોકલે છે? " દાસીએ કહ્યું " હે ચદ્રમુખી' રાગએ પ્રીતિપાન એવા ત્હારા

પતિને પોતાના મહોદા કાર્યને અર્થે મોકલ્યા છે તે શું તું નથી જાણતી? માટેજ રાજા ત્હારા ઘરની ચિંતા કરે છે.” દાસીનાં આવાં વચન સાંભળી વસંતશ્રીએ વિચાર્યું કે “હા મહારા પતિનું ચિંતવન એને ખરેખરું છે, આ રાજાનો મહોદા પ્રગટ છે.” એમ વિચારી તેણે દાસીએ આણેલી સઘળી વસ્તુ લઈ લીધી; કારણ કે અતિ કામાંધપુરૂષો ઠગવા યોગ્ય છે, આ પ્રમાણે રાજાએ ઇષ્ટવસ્તુના મોકલવાના અને દુશળવાર્તા પૂછવાના બહુ ઉપાયોથી કેટલાક દિવસો આશામાંને આશામાં દુખથી નિર્ગમન કર્યા.

એક દિવસ કામાગ્નિથી તપ્ત થએલો અને વિવેકરહિત બનેલો મદનવેગભૂપતિ પોતે એકલો વસંતશ્રીના ઘરે આવ્યો, તે વખતે વસંતશ્રીએ રાજાને જોઇ અંતઃકરણમાં બહુ દ્રેષ છતાં ઉપરથી ગાઢરોડ દેખાડી આસન આપવાદિક બહુ ભક્તિ કરી. પછી ભૂપતિએ પ્રસન્ન થઇને કહ્યું, “હે ચંદ્રમુખી! મહારું વચન સાંભળ, તું રૂપે કરીને રતિસમાન છે અને હું કામદેવસમાન છું; માટે જો પૂર્વ પુણ્યના યોગથી આપણા બંનેનો સજ્જેગ થાય તો નિશ્ચય વિધાતાનો શ્રમ સદ્રઢ થયો કહેવાય” ભૂપતિનાં આવાં વચન સાંભળી ચિત્તમાં અત્યંત ખેદ પામતી વસંતશ્રી વિચાર કરવા લાગી, “આ રાજા છે અને હું સરણરહિત છું તેથી શું કરું? હા! મહારે આ રાજાથી ચિંતામણીસમાન શીલતું શી રીતે રક્ષણ કરવું? નિશ્ચય શીલવિના સ્ત્રીઓનો જન્મ શ્રેષ્ઠ નથી. કહ્યું છે કે:-

અણંતાંજ પાવરામીંજ, જયાં જદયમાગયા ॥

તયાં શ્રુતિવત્તણં પત્તાં, સમ્મં જાણાહિં મોયમા ॥૧॥

અર્થ:- (ભગવાન જોતમને કહે છે કે)-હે જોતમ! જ્યારે અનંત પાપસમૂહો ઉદય આવે ત્યારે છવો સ્ત્રીપણને પામે છે, એ તું નિશ્ચય જાણજે. જો રાજા પ્રસન્ન થઇ સંપત્તિ આપે અથવા તો રૂપ થઇ પ્રાણ લરી લે, તોપણ હું મહારા શીલરૂપ માલિકરતને મલીન નહિં કરું. હું કોઇપણ એવો ઉપાય રચું કે જેથી મહારું શીળ સચવાય અને રાજા પ્રસન્ન થઇ પોતાને ઘરે આવે. જય,

આવી રીતે વિચાર કરી કંપટથી હૃદયનસુખવાળી વસંત-

શ્રીએ કહ્યું “હિ સ્નામિન! આ મહેરો પ્રસાદ થયો જે આપ મહા
 રે ઘેર આપ્યા” રામએ કહ્યું “હિ ચ દ્રમુખી? તુ મને (મદનવેગ
 નામના લૂપતીને) મેનન કર, જેથી ત્હારા મધળા મનોરથ ઝટ
 મદન થાય” વસતશ્રીએ કહ્યું “હિ રાજગિરોમણિ! ઉત્તમ કૃપામા
 ઉત્પન્ન થએની કૃપાનધુઓને પોતાનો પતિ જનતો જતા, એ કૃત્ય
 કરવું કેમ થશે?” ભૂપતિએ હસાને કહ્યું “હિ ભદ્રે! ત્હારા પતિને
 મરણ નિમિત્તે મે અતિ વિગમ આજ્ઞા કરી છે, કદાપી જો તે જી
 વતો આનરો તો તેને કોડપણ ઉપાયથી મારી નાખીશ માટે હે
 ભોળી! તુ મર્યાદાનિયાર ત્યજી મને સેવ” વસતશ્રી નિયાર
 વા લાગી ‘કામાતુર પુરુષોને વિકાર થાઓ! વિકાર થાઓ’ કે
 જેઓ નહિ કહેનાયોગ્ય કાર્યને પ્રગટ કરે છે કહ્યું છે કે, કોધી,
 આતુર, રોગી, રાગી, ઉભત્ત અને મરના તૈયાર થએલો એટલા
 પુરુષોના સ્વભાવો પ્રગટ થાય છે અશુભ કાર્ય કરવામા નિયમ
 કરવો એ શુભનું કારણ છે” આમ નિયાર કરી વસતશ્રીએ કહ્યું
 “હિ નૃપ! હાથમા આનેવા વાઙ્મિતમર્થની ઉતાવળ શુ જગના કરવી
 જોઈએ? ત્યાં મુરીમા તે મહારા પતિની ગોધ મળે ત્યાં મુરી ધી
 રજ રાખો, અતિ ઉત્કુન્નાથી પ્રાપ્ત થએલું કદાચ પણ ઉતાવળ
 કરનાથી તત્કાલ નાશ પામે છે” રામએ વિચાર્યું કે, “આ મહારે
 વગ થયેની દેખાય છે, કારણ કે તે પોતાના પતિના મરણથી પો
 તાના ધરે કોડ ન આવે તેનું નિર્ભયપણું ઇચ્છે છે, માટે કપટરૂપે
 તેનો શીઘ્ર ઉપાય કર” આમ ધારી રામ હર પામનો પોતાને ઘેર
 ગયો પાછળ પોતાની જુદિના બળથી શીવનું રક્ષણ કરનારી વ
 સતશ્રી વિચારવા લાગી કે, “જો હમણા પ્રાણનાથ આની પહોંચે
 તો બહુ સારૂ થાય”

હવે એમ બન્ધુ કે શુદ્ધજુદિનાળો હરિબાળ, કુસુમશ્રીને ઉ-
 ધાનમા મૂકી પોતે એકલો પોતાના ઘરનું ચરિત્ર જોના માટે પો
 તાના ઘરના બારણા આગળ આની ગુપ્ત રીતે સાલજના લાગ્યો.
 આ વખતે વસતશ્રી પોતાની સખીને કહેતી હતી કે, ‘હિ ભદ્રે’
 મહારા પ્રાણનાથ હજુ મુઘી આપ્યા નહીં તો હું શી રીતે શી
 લનું રમણ કરીશ? જો કદાપી તે આની પહોંચશે તો આ હજુ

રાજા તે મહારા પ્રાણનાથને મારી નાખશે. હા! સખી! સાંભળ. હું બન્ને બાળુથી મહા કષ્ટમાં આવી પડી છું, નિશ્ચે મહારા મરણ પ્રાપ્ત થયું છે. ” હરિભગ્ન પોતાની પ્રિયાનાં આવાં કૃળને યોગ્ય વચન સાંભળી અત્યંત હર્ષ પામતો છતો પૂર્વના પુણ્યની પેઠે તુરત તેની આગળ પ્રગટ થયો. પતિને પોતાની આગળ આવી ઉભેલો જોઈ રોમાંચિત થયેલી વસંતશ્રીએ તેની આગળ કુશળ સમાચારપૂર્વક રાજાનું સર્વ ચરિત્ર કહ્યું. હરિભગ્ને પણ પ્રયાણથી આરંભીને ઘરે આવ્યા સુધીનું સર્વ વૃત્તાંત સ્વાર્થરીતે કહી દીધું. કારણ રતેહને સ્થાને ગુપ્ત રાખવા જેવું શું છે? અર્થાત્ કાંઈ નથી. પછી વસંતશ્રીએ પોતાના પતિની સાથે કુસુમશ્રીનું લગ્ન થયું સાંભળી પોતાના પતિને કહ્યું. “ સ્વામીનાથ! ઉદ્યાનમાં રહેલી મહારી જેનને તમે અહિં કેમ ન લાવ્યા? હું તે મહારી જેનને મળવામાં બહુ ઉત્કંઠાવાળી છું. તમે મનમાં એમ નહિં જણાવો કે એ શોક્યતા હું બધી મનમાં એ પામશે, એવે ઠંકણે મૂર્ખ માણસજ કોંઈ કરે છે; કારણ કે કૃષ્ણ મળવું તે તો પોતાના કર્મને આધીન રહેલું છે. ” એમ કહી વસંતશ્રી પોતાના સ્વામીસહિત ઉદ્યાન તરફ ચાલી. વસંતશ્રીને આવતી જોઈ અત્યંત પ્રસન્ન છે મન અને મુખ જેવું એવી કુસુમશ્રી પણ તુરત વસંતશ્રીના પગમાં પડી. જો કે શોક્યપણું એ ધણું મક્કીન છે તોપણ વસંતશ્રીને અને કુસુમશ્રીને પરસ્પર એવો પ્રેમ ઉત્પન્ન થયો કે જેથી લોકમાં તિઓ બન્ને બહેનોજ છે. ’ એવી તેમની પ્રસિદ્ધિ થઈ.

પછી હરિભગ્ને પોતાની બન્ને સ્ત્રીઓની સાથે કાંઈ પણ હિન-કારી કાર્યતો વિચાર કરી એક પુરૂષને રાજાની પાસે પોતાના આગમનની ખબર આપવા મોકલ્યો, તે પુરૂષ રાજાની પાસે જઈ કહેવા લાગ્યો. “ હિ નરેશ્વર! આપે આનગરથી જે પુરૂષને લંકામાં બિભીષણને આમંત્રણ કરવા મોકલ્યો હતો તે હરિભગ્ન ત્યાં બિભીષણની પુત્રીની સાથે લગ્ન કરી આજે આપના પ્રસાદવડે કુશળતાથા અહિં ઉદ્યાનમાં આવેલ છે. ” રાજા તે પુરૂષનાં આવાં વચન સાંભળી મનમાં અતિ ખેદ પામતો વિચારવા લાગ્યો કે, “ ધિક્કાર છે! ધિક્કાર છે!! મેં ધાર્યું હતું કાંઈ અને લાગ્યો.

મચ્છી થયુ મા' મિલ્લીયલુ કે જે લકાનો રાજા છે તેની પુત્રીની સાથે એણે શી રીતે લગ્ન કર્યું? હાથ! હાથ! આ શુ થયુ? શુ એ સત્ય હશે? આ પ્રમાણે વિચાર કરતા એના રાજાએ મહોત્સવપૂર્વક હરિખનને નગરમા પ્રવેશ કરાવ્યો.

પત્ની જૂપતિએ સત્કારપૂર્વક જહુ માન આપી હરિખનને પૂછ્યુ કે, "તમે લકામા શી રીતે ગયા અને શી રીતે પાછા આ વા? હરિખને કહ્યુ "સ્વામિન્! આપની આજ્ઞા લઈ હુ અહિ થી ચાલ્યો અને કેટલેક દિવસે સમુદ્રને કાઠે પહોંચ્યો, ત્યાં હુ ન તરી ગયો એવા ભયકર સમુદ્રને કાઠે જઈ મનમા ઉદ્વેગ પામતો બેઠો હતો, એવામા મે કોઈએક રાક્ષસને આવતો જોયો મે તેને નમસ્કાર કરી લકામા જવાનો ઉપાય પૂછ્યો એટલે તેણે કહ્યુ કે, "હે મત્પુરુષ! માલગ જે પુરુષ લાકડા એકઠા કરી તેમા બળી મરે છે તે લકામા પહોંચે છે" તેના આવા વચનથી હુ લાકડામા બળી ગયો, રાક્ષસે મારૂ ગળ લઈ મિલ્લીયલુની આગળ મૂક્યુ, મહારા ધૈર્યથી પ્રસન્ન થએલા મિલ્લીયલે પોતાની શક્તિથી તત્કાળ મને છુટો કરી પોતાની કુમુદમત્રી નામની પુત્રી પરજાવી, મહારા ઉત્તરથી નિનાહુ કરી મને દિવ્ય વસ્ત્રાવકાર આપ્યા, પછી મે મિલ્લીયલુને કહ્યુ "સ્વામિન્! ત્રિવાસપુરના ગામએ પોતાની પુત્રીના નિનાહને અર્થે નિમત્રણ કરવા માટે મને મોકલ્યો છે, માટે આપે ત્યાં આનવુ, તેથી રાજાની ધણી શોભા થશે" મિલ્લીયલે કહ્યુ "તમે આગળથી જાઓ, હુ પોતે વિવાહ ઉપર તે મિત્ર જૂપ તિના નગરને વિષે જરૂર આનીશ" ફરી મે કહ્યુ "મહારા રાજાને વિદ્યાસ આને તેવુ મને કાન એવાજુ (નીશાની) આપો" મહારા આવા વચનથી મિલ્લીયલે મને પોતાનુ ચદ્રદાસ નામનુ ખર્જ આપ્યુ" પછી તેમણે નિવાના બળથી મને સ્ત્રીસહિત ઝડ અહિ પહોંચતો કર્યો" હરિખને આ પ્રમાણે કહી ચદ્રદાસ ના મનુ ખર્જ રાજાના હાથમા આપ્યુ, રાજાએ પણ કન્યા અને ખર્જ જોઈ તથા યુક્તિયુક્ત સર્વ વાત સાલળી હરિખનનુ કહેલુ સધળુ સત્ય માન્યુ ગરજ કે જેમ કપુરમા મળેલી હુળ કપુર જેની દેખાય છે, તેમ સત્યના આધારનાળુ અસત્ય પણ સત્ય જેવુ દેખાય

છ. જો કે કાગડાના સરખા મંત્રીએ હરિભળનું વચન માન્યુ તો નહીં, તોપણ કાંઇ છળ ન મળવાને લીધે 'તેનું' વચન સાત્ય છે.' એમ કહ્યું. કહ્યું છે કે:—

નૃપસર્પપિથુનચૌરક્ષુઃસુરશ્વાપદારિશાકિન્યઃ ॥

હૃષ્ટાઽપિ કિંકુર્યુર્ઝલં વિના નિઃફલારંજનાઃ ॥ ૧ ॥

અર્થ:—રાજા, સર્પ, ખળ, ચોર, દુષ્ટ, દેવ, શિકારીપશુ, મનુ અને શાકિની એ દુષ્ટ જંતુઓ પણ છળ મળ્યા વિના આરંભર-હિત થઈને શું કરી શકે? અર્થાત્ કાંઇ કરી શકે નહીં.

રાજા મનમાં વિચારવા લાગ્યો. “ ! મેં તેને વિકટ સંકટમાં નાંખ્યો છતાં એણે મહારા વચનથી અગ્નિમાં ઝપાપાત કર્યો, માટે ખરેખર મહારે તે માનવા યોગ્ય છે. ” આ પ્રમાણે વિચાર કરી રાજાએ સભામાં પ્રગટ કહ્યું કે, “ અહો ! એણે પોતાની પ્રતિજ્ઞા પૂર્ણ કરી છે ! એનું સૌભાગ્ય આશ્ચર્યકારી છે ! પોતાના કાર્યને વિષે એ સ્પૃહારહિત છે ! પોતાના સ્વામીનું કાર્ય કરવામાં એનું આશ્ચર્યકારી આતુર્ય છે ! માટે એ મહારો ખરેખરો પરમ મિત્ર છે. ” આ પ્રમાણે રાજાએ પ્રશંસા કરવાપૂર્વક બહુ સત્કાર કરી હરિભળને મહોટો ઉત્સવ કરી તેને ઘરે મોકલ્યો. લોકો પણ હરિ-ભળના આવા ચરિત્રને જાણી હર્ષ પામતા છતા ગામેગામ હમેશાં હરિભળના યશને ગાવા લાગ્યા. તીવ્ર કામદેવથી હજીયેસો રાજા હરિભળનાં આવાંલોકોત્તરચરિત્ર જોઈ અનુક્રમે અતિ મંદ થઇ ગયો.

એક દિવસ રાજાના બહુ માન્યને વશ થઇ રહેલા અને શુદ્ધ બુદ્ધિવાળા હરિભળે પોતાનો બન્ને સ્ત્રીઓએ ના કહ્યા છતાં સર્પ સામગ્રી તૈયાર કરી ભવિષ્યમાં અનર્થનો વિચાર કર્યા વિના પ્રધાન વિગેરેસહિત રાજાને ભોજન કરવા માટે આમંત્રણ કર્યું. ભોજન અવસરે નવા નવા વેપને ધારણ કરી બન્ને સ્ત્રીઓએ પોતાનું આતુર્ય દેખાડવા માટે પીરસવા વિગેરે કાર્ય કર્યું. બન્ને સ્ત્રીઓને દેખવાથી ભૂપતિને કામદેવ ઉત્પન્ન થયો કે જેથી કુનીતિને લીધે લોકમાં અપવાદ પ્રસરે છે. “ આવી બન્ને સ્ત્રીઓ હરિ-ભળને ક્યાંથી પ્રાપ્ત થઈ ? એમ વિચાર કરતો રાજા ભોજન

પ્રથમ મેં જેમ અગ્નિમાં પ્રવેશ કરી લંકામાં જવાનું વિગેરે ખોટું કહી બતાવ્યું હતું તેમ આ પણ તેવું જ કહીશ.” એમ વિચારી હરિભળે રાજાનું કહેલું સર્વ અંગિકાર કર્યું. પછી તેજુ ધરે જઈ તે સઘળી વાત પોતાની બન્ને સ્ત્રીઓને કહી, બન્ને સ્ત્રીઓએ કમકો આપીને કહ્યું. “હે નાથ! અમે તમને ફરી રાજાનું વચન માન્ય કરવાની ના કહી હતી છતાં તમે તેનું વચન સામાટે માન્ય કર્યું? અમે અમારી બુદ્ધિથી તમારું કાંઈ પણ સાડું કરશું. હે નાથ! આપ દીર્ઘકાળ જીવો.” હરિભળે કહ્યું. “સઘળું સાડું થશે, તમે કાંઈપણ ચિંતા કરશો નહીં.”

પછી રાજાએ પોતે પૂર્વે સંપાદન કરેલા મુચશરૂપ શરીરને ભસ્મરૂપ કરવા માટે નગરની બહાર લાકડાંની જાળવલમાન ચિતા કરાવી, હરિભળને ચિતામાં પ્રવેશ કરવાને વખતે તેને બહુ માન-પૂર્વક આદરસત્કાર આપવા માટે તથા પોતાની ખાત્રી કરવા માટે રાજા મદનવેગ અને પ્રધાન ત્યાં આવ્યા; પછી બુદ્ધિમંત એવા હરિભળે ધૈર્યથી ચિતાના અગ્નિમાં તત્કાળ રાજા અને પ્રધાનના દેખતાં પ્રવેશ કર્યો. લોકો જોતા હતા એટલામાં તો તે ભસ્મભૂત થઈ જતો જણાયો, એથી લોકો “આ વિપરીત થયું.” એમ કહેતા કહેતા હાહાકાર કરવા લાગ્યા; પરંતુ રાજા અને પ્રધાન તો બહુ હર્ષ પામ્યા. “લલના અને લક્ષ્મીના લોભી એવા રાજાએ દુષ્ટ મત્રીના વિચારથી હરિભળને અગ્નિમાં નાંખ્યો.” એવી લોકોમાં રાજાની બહુ નિંદા થવા લાગી. હવે હરિભળે ચિતામાં પ્રવેશ કરતી વખતે જળાધિષ્ઠીત દેવતાનું સ્મરણ કર્યું તેથી તે દેવતાના પ્રભાવથી બચ્યો નહીં, પરંતુ નિર્મળ કાંતિવાળો થઈ અદૃશ્યરૂપે કોઈ સ્થાનકે રહી મધ્યાકાળે ધીમે ધીમે પોતાને ઘેર ગયો, ત્યાં તેને તેની સ્ત્રીઓ જોઈ અત્યંત વિસ્મય પામતી છતી કહેવા લાગી કે, “અમારું પુણ્ય આશ્ચર્યકારી છે જે અમારા પતિ કુશળતાથી પાછા ઘેર આવ્યા.” પછી હરિભળ અને બન્ને સ્ત્રીઓ જેટલામાં પરસ્પર વાતો કરતા હતા તેટલામાં કામાગ્નિથી તપ્ત થએલો રાજા મદનવેગ હરિભળના ઘેર આવ્યો. મદનવેગને દરથી આવતો જોઈ બન્ને સ્ત્રીઓએ હરિભળને કહ્યું. “સ્વામિન્! આપ

શુભ રીતે સતાઈ નહીં અમારૂં ચાતુર્ય જુઓ ॥ હરિબળ સ્ત્રીઓ
ના કહેવા પ્રમાણે શુભ રીતે સતાઈ જોના લાગ્યો પછી ઘરની
અંદર આની પહોંચેના રાજાની બંને સ્ત્રીઓએ આસનાદિ
આપનાથી બહુ ભક્તિ કરીને પૂછ્યું - “હે રનામિન! આપના
ચરણનું આનનું શા હેતુથી થયું છે?” રાજાએ માડાની પેઠે હા
રખ કરાવે કહ્યું ‘હે કલ્યાણીઓ! શું તમે નથી જાણતા કે હું
તમને મળવાને માટે બહુ ઉત્કટિત થયો છું? એજ કારણથી
હું તમને તેડના માટે બહુ આગ્રહ આપેના છું ॥” સ્ત્રીઓએ કહ્યું “રના
મિન! આપે કહ્યું તે યોગ્ય નથી, કારણ કે સસારમા રાગ સેવ
લોકાને પિતાસમાન છે, જોકે મનુષ્યોને દેનાગામમા પરસ્ત્રી
ત્યજના યોગ્ય છે તો પછી પુત્રીનાસમાન એવી સેવકની વિશેષ
ત્યજની જોઈએ, માટે હે મહારાજ! તમે આ જોડા કદાચહથી નિ
રામ પામો અમે પ્રાણાતે પણ શીન ખડન કરશું નહીં કહ્યું છે કે -

વરશ્રુગોતુગાદુરશિલિરિણ કાપિ વિપમે,

પતિત્વાય કાય કચિનદ્વપદતૈર્વિદલિત ॥

વર હસ્તો ન્યસ્ત ફાણિપતિમુલે તીક્ષ્ણદશને,

વર વન્દી પાતસ્તદપિ ન કૃતઃ શિલિલિય ॥ ૧ ॥

અર્થ—મહેરા પર્વતના ઉપર શિખર ઉપરથી કોઈ પથ્થર
વાળા વિનમ્રદેગમા પાંતુ મૂકી આ દેહના કડકા કરી નાખવા,
તીક્ષ્ણ હાઠવાળા સર્પના મુખમા હાથ ધાવવો અથવા અગ્નિમા
ઝંપાપાત કરવો એ સર્વ સાદું, પણ શીળનું ખડન કરવું એ સા
દું નથી વળી કલ્યાણના દુષ્કર્તા પર પ્રેમેશા ન્યાયને વિષે
પતિવ્રત, પરંતુ અન્યાયે આપણું નહીં, કારણ કે ન્યાય એજ સર્વ
મ પતિનું કાળ છે નીતિમા કહ્યું છે કે -

ક્રુમેષુ સલિલ સર્પે, નરેષુ મદને મન ॥

વિદ્યાસ્વચ્ચરાન ન્યાય, શ્રિયામાયુ મવીર્તિતમ્ ॥ ૧ ॥

અર્થ—વૃક્ષને પાણી, માણસને ધી, કામદેવને મન, વિદ્યાને
અવધાન અને હક્ષ્મીને ન્યાય એજ આયુષ્ય કહેવું છે.

આ પ્રમાણે જને સ્ત્રીઓએ યુક્તિનાં વગનથી પ્રતિબોધ પામ્યા માંડયો, પણ કામદેવરૂપ શુદ્ધને વશ થયેલો રાજા પ્રતિ બોલ પામ્યો નહીં; ઉલટા તેતો તેઓની પ્રાર્થના કરવા લાગ્યો. વાર્યા છતાં પણ જ્યારે તેણે સ્ત્રીરૂપણાથી ઉભા નહીં રહેતાં બળાકાર કરવા માંડયો ત્યારે કુમુદમત્રીએ પોતાની વિધાના બળે કરીને બંધનથી તેને બાંધી લીધો અને લાકડી વિગેરેના પ્રહારથી એવો ક્રુર્યો કે જેથી કૃતજ્ઞપુરુષોની પેઠે દીર્ઘકાળસુધી પોપણ કરેલા તેના દાંતો પડી ગયા. અતિ ગાઢબંધન અને દાંતના પાડી નાંખવા વિગેરેની પીડાથી અત્યંત દુઃખી થયેલો મહત્ત્વેગરાજા મનમાં ખેદ કરતો બહુ કંઠણાયુક્ત શબ્દથી રોવા લાગ્યો. પછી કુમુદમત્રીએ “હે રાજા! તે પાપનું ફળ જોયું? હવે આપું કરીશ નહીં.” એમ કહી દયાથી તેને છોડી મૂક્યો એટલે અત્યંત શોક કરતો, લજ્જાથી નીચું જોતો, પસ્તાવો કરતો અને બહુ વગાવાયેલો તે રાજા પોતાને ઘેર ગયો. ત્યાં તે બાકી રહેલો રાત્રી નિવૃત્ત કરી પ્રભાતે કાંઈ મીપથી વસ્ત્રવટે સુખને કાંંડી સમામાં આવ્યો.

હવે અહિં હરિભગ્ન પોતાની સ્ત્રીઓનું ચરિત્ર જોઈ ધરમાંથી બહાર આવી કહેવા લાગ્યો. “અયોગ્ય કાર્ય કરનારા ભૂપતિને તમે એ યોગ્ય શિક્ષા કરી, મૂર્ખ માણસ સુખ બાગ્યાવિના ક્યારે પણ પાછો જતો નથી, એ રાજા આવી રીતે કુમાર્જે ચાલે છે તે અદૃત્યનું કારણ હુષ્ટ બુદ્ધિવાળો મત્રી છે. કહ્યું છે કે:—

વલ્લિ નરિંદ્રચિત્તં, વલ્લ્યાણં પાણિયં ચ મહિલાનં ॥

તત્થય વચ્ચંતિ મયા, જત્થય થૂત્તોહિ નિઝ્જંતિ ॥૧॥

અર્થ:—વેલ, રાજાનું ચિત્ત, કથા, પાણી અને સ્ત્રીઓ એ સર્વેને ધૂન પુરુષો જ્યાં લઈ જાય ત્યાં નિત્ય જાય છે.

જો તે હુષ્ટ પુરુષ છત્તો રહે તો તે પોતાની પ્રજાને કોઇ પણ પ્રકારે છોડશે નહીં, માટે અનર્થમૂલ એવા તે હુષ્ટને મૂળમાંથી ઉખેડી નાંખવો, જોઈએ. આવી રીતે પોતાની અન્ને સ્ત્રીઓની સાથે વિચાર કરી અને સ્મરણ કરવાથી આવી પહોંચેલા દેવતાના પ્રભાવથી પોતાનું દિવ્યસ્વરૂપ બનાવી તે હરિભગ્ન, ભયંકર

આણુને ધાગજ કરી રહેલા તે હીનાર સરખા દેવતાસદિત પ્ર
ભાતે રાજમહામા યો, અને ત્યા તેજે રાજના પામા પડીને
નમઝમઝ મ્હો રામાથી ઉતરેનાની પડે તે દિવ્યરૂપવાળા હરિ
વગને ને નગરનાગી લોચેસદિત આત્યત્વિમ્મય પામેનો બૂ
પતિ વિચારવા લાગ્યો “મહારા પાપીષ્ઠ કાર્વને ધિકાર થાઓ
ધિકાર થાઓ” નિચે એવુજ કાર્ય નિર્દોષ દેખાય છે, કાજ કે
મે તેને પ્રત્યક્ષ લેના લેના ભમ્મરૂપ જનાવ્યો હોના છતા તે
પાછો આવ્યો”

આ પ્રભાણે વિચાર કરી મનરેગા મળે હરિમળમઝ કહ્યું—“હ
મહારાસદિત” તુ અહિ રી રીને આવ્યો અને ત્હારો આવો
વિચરેષ કેમ દેખાય છે? હરિમળમઝ કહ્યું “જુ લેવામા આમિથી
ભમ્મરૂપ થયો તેવામાં યમરાજના એવકોએ મને તુરતજ યમ
રાજ પાને પહોચા યો યમરાજ મહારા ઉપર પ્રગત થયો, તે
ના પ્રભાવથી જુ આવો અદ્ભુત રૂઢિઆણુતિવાળો થયો જુ,
મા જ કે માદસિક મ્હથી પ્રસન્ન થએના દેવતાઓ શુ નથી આ
પના? મે તે યમરાજની નદિ વર્ણવી મકાય એની મહા સમૃદ્ધિ
લેઈ, તે સમૃદ્ધિને સદ્મનિર્જીથી વાતનાગ પણ વર્ણવી નકે નહીં
તે પડી એજ જિજ્ઞાસાળો જુ તો ગી રીને વર્ણવી મકુ? તે યમ
રાજની મયમિની નામની નગરી છે, ત્યા તે રાજ્ય કરે છે, તે
નારીમા નિવાસ નાગ લોચે હરેશા હર્ષયુક્ત રહે છે, ઇંદ્રાદિ
સર્વ દેવતાઓ તેની નિરતર નેવા કરે છે તો બીજાઓ તેની મે
વા કરે તેમા તો શુ મ્હેતુ? નારે વર્ણન કે વાપી શુ? પરતુ ત
જુ વેક પજુ તેને આધિન છે, આપારે આ લે મહારા પામે C
લેણે છે તે યમરાજનો ચક્ર નામનો પ્રતિદારી છે, યમરાજ લેના
ઉપર પ્રગત થયો તેને દ્વપવૃક્ષપ્રમાન છે અને તેના ઉપર કોષ
પામ્યો તેને કાગરૂપ C કહ્યું છે કે—

યમ્મિન્ સ્ટે જય નામિ, તુષ્ટ નૈવ ધનાગમ ॥

નિમ્નહાનુષ્ટરો ન સ્વ મ સ્ટ, કિ વરિષ્ઠાને ॥ ? ॥

નાર્ધ—જે માણસના કોષથી બીજને લય ઉપર ધનો ન

ધી, પ્રસન્નતાથી ધનપ્રાપ્તિ થતી નથી તેમ નિયત અને અનુચિત થતા નથી તે માણસ કોઈ પામે તો પણ શું કરી શકે? અર્થાત્ કંઈ કરી શકતો નથી.

મેં તે યમરાજની તેવી મહા સમૃદ્ધિ દીડી, તેથી હું મહા રા નેત્રાનું સફલપણ માનું છું. લોકપણ એમજ કહે છે કે જે વધારે જોયું તે જીવિતથી પણ વધારે મારું છે. મહારાજ! મેં આપની આજ્ઞાથી યમરાજનું યુક્તિવચનનરે આમંત્રણ કર્યું, તે વખતે અતિ પ્રસન્ન થએલા યમરાજએ મને કહ્યું કે.—“એ યોગ્ય છે, હું ત્યાં આવીશ; પરંતુ એકવાર મદનવેગભૂપતિ પોતાના પ્રધાન વિગેરે માણસોસહિત અહિં આવે તો હું તેની યોગ્ય ભક્તિથી ખુશ કરીને પછી ત્યાં આવું.” પછી યમરાજએ અતિ દિવ્યરૂપમાળી કન્થા, મુદર આભૂષણ અને મનોહર વસ્ત્ર વિગેરે વસ્તુ આપીને મને કહ્યું કે, “ આ સઘળું રાજકિને આપજો,” કહ્યું છે કે:—

વિપાં વંધે વધે મુદ્ધે, ઊર્ગગ્રાહે મૃદ્ધે મદ્ધે ॥

ક્લિચ્યંતે સેવકાઃ કિંતુ, નેતુરેવાસ્થિલં ફલમ્ ॥ ૧ ॥

અર્થ:—શત્રુઓને બંધન કરવામાં, શત્રુઓનો વધ કરવામાં, મુદ્ધમાં, ઊર્ગગ્રાહણ કરવામાં, અને ઉત્સવમાં એવડ લોકો કલેશ પામે છે; એ શત્રુ કેવળ અધિકારીનું કૃત્ય છે.

“હે હરિભળ! તારા ભૂપતિને પરિવારસહિત અહિં મોકલજો.” એમ કહી યમરાજએ મને અહિં મોકલ્યો છે. વળી યમ રાજએ આપને બોલાવવા માટે, મને માર્ગ દેખાડવા માટે અને બહુ માન દર્શાવવા માટે મહારી સાથે આ પોતાના પ્રતિહારીને મોકલ્યો છે. હે સ્વામિન! આ દિવ્યપ્રભાવવાળા પ્રતિહારીએ મને વેગથી અહિં આણ્યો છે, માટે તેનીજ સાથે આપ યમરાજના નગરપ્રત્યે જાઓ; કારણકે સંજનન પુરૂષો પરાપકાર કરવામાં તત્પર હોય છે” પછી પ્રતિહારી (દેવતા) એ પણ હરિભળના કહેવા પ્રમાણે મદનવેગભૂપતિને સર્વ સમાચાર કહ્યા, કારણકે દેવતા કહે તે માન્ય ગણાય છે. દેવતાએ કહેલા વચનો પ્રધાનસ-

હિત ભૂપતિએ સત્ય માન્યા કાગળ ગુપ્ત નિચારને ઘડ્યા જાણી
મનનાને મર્મવ્યથતા નથી તો પછી માનસો તો શી રીતે સમર્થ થાય?

પછી લોકથી આકુળ વ્યાકુળ થએલા મનનાણો ભૂપતિ
નગરનાસી લોકોસહિત કહેના લાગ્યો કે, “હે હરિમળ ! મને ય
મગજની નગરીમા જનાનો બહુ ઉત્સાહ થયો છે, આટલે નગરની
બહાર મહોદી જનાજદ્વરમાન ચિતા કરાવો કે જેમા પ્રવેશ કરીને
હું આ નાગરી-લોકોસહિત અટકે મગજની નગરીમા જાઉં”
પછી હરિમળે રાજાની આજ્ઞા પ્રમાણે ચિતા તૈયાર કરાવી, તેમા
નગરવાસી લોકોસહિત રાજા જેટલામા પ્રવેશ કરના તૈયાર થયો
તેટલામા હરિમળે વિચાર્યું કે, “મેં આ ગો વૃથા અનર્થ આરબ્યો?
એ-પચેદ્રિન જન હજનાથી પલ નરકમા પડવું પડે છે શ્રાવકોને
કોઈ અપરાધી જન મારવો હોય તો તે કદાપી યોગ્ય છે, પરંતુ
અપરાધરહિત જનને મારવો યોગ્ય નથી હવે આ નિરપરાધી
જનોને બચાવનાનો ચો ઉપાય થાય? આ પ્રમાણે હરિમળ નિચાર
કરતો હતો એનામા પ્રતિહારી દેવતાએ રાજાને કહ્યું “હે રાજ
ના! તમે ઉતાવળ કરી આ પ્રાપ્ત થએલા ફળને હારી જશો નહીં,
જો તમારે દુગની ઇચ્છા હોય તો મહારા કહેવા પ્રમાણે કરો. અ
મારો મહારાજા અતિ વિપ્ર છે આટલે ત્યા યોગ્ય રીતે જવું જો
ઇએ, તો જે પુરૂષ આપને માન્ય હોય તેને પ્રથમ મોકલો અને
પછી આપ જાઓ” પ્રતિહારી દેવતાના આના વચન માલગી
કુમત્રી નિચારના લાગ્યો “પ્રથમ જવાથી મને પૂર્ણ ઇચ્છિતદુઃ
પ્રાપ્ત થશે, કારણ કે કોઈ સ્થાનકે આગળથી જનારાને સ પત્તિની
પ્રાપ્તિ અને કોઈ સ્થાનકે પાછળથી જનારાને વિપત્તિનો લાભ થાય
છે કોઈ વળતે ધૂર્ન અને કોઈ વળતે સુદ્ધિમાન પાતાના કાર્યને
સાધે છે કહ્યું છે કે -

દાને પાને શયને, વ્યારવાને જાગને સજ્જાસ્થાને ॥

ક્રપવિત્રવેડતિથિત્વે, રાજકુલે પૂર્ણફલમાય ॥ ૧ ॥

અર્થ - દાન, પાન, શયન, વ્યાખ્યાન, ભોજન, મલાસ્થાન,

ખરોડ, વેચાણ, ધરૂનો અને રાજકુળ એટલાને વિરે જે પહેનો

જય તેને પૂર્ણ લાભ થાય છે. વળી:-

શૂન્યેડરણ્યે જવને, ગ્રામે તોયે વને ચ સંગ્રામે ॥

આરોહેડપ્યવરોહે, પુરસ્તરેજ પથિ રાત્રી ચ ॥ ૧ ॥

અર્થ:-શૂન્ય અરણ્યમાં, શૂન્ય મહિરમાં, શૂન્ય ગામમાં, પાણીમાં, વનમાં, સંગ્રામમાં, ઉચ્ચે ચડવામાં, નીચે ઉતરવામાં, માર્ગે ચાલવામાં અને રાત્રીને વિષે આગળ ચાલવું નહીં.”

આ પ્રમાણે વિચાર કરી પ્રધાને કહ્યું. “મહારાજ! હું આ પ્રતિહારીની સાથે આગળથી જાઉં છું.” ભૂપતિએ આજ્ઞા આપી, તેથી પ્રધાન પોતાને કૃતાર્થ થયો માની બહુ હર્ષ પામ્યો. પછી જોડલામાં ચમરાજના પ્રતિહારી (જલાધિષ્ટીત દેવતા) એ જવાજ-લ્યમાન અગ્નિમાં પ્રવેશ કર્યો તેડલામાં તેની પાછળ દુષ્ટબુદ્ધિવાળા પ્રધાને પણ હર્ષથી પ્રવેશ કર્યો. પ્રધાન તત્કાળ ભસ્મરૂપ થયો તેને જોઇ અત્યંત હર્ષિત થયેલો રાજા પણ પતંગની પેઠે અગ્નિમાં ઝપલાવા તૈયાર થયો, તેને હરિબળે દયાથી ઝટ હાથવડે પકડી લીધો; એટલે રાજાએ કહ્યું કે:-“તું મને શુભકાર્યમાં વિઘ્ન ન કર.” હરિબળે કહ્યું. “નરનાથ! સ્વસ્થ થઈ એક મહાદેવ વચન સાંભળો. કોઈ પણ પુરૂષ અગ્નિમાં પડવાથી છવે છે એમ તમારે ન જાણવું, પરંતુ મેં તે એક નાટક પ્રગટ કર્યું છે. આ દુષ્ટ મંત્રીએ તમારી સાથે ખરાબ મસલત કરી કૂડ પ્રપંચથી મને બહુવાર પ્રાણાંતક કર્યાં નાંખ્યા છે. વળી હું નૃપ! એ કૃમંત્રીની દુષ્ટ બુદ્ધિથી તમે પણ દાંત પડવાદિ બહુ દુઃખો સહન કર્યાં છે. કહ્યું છે કે:-

મા જવિજ સો પુરિસો, જો કુમરં દેઝ વીસસંતાણ ॥

જો પરવંચનનિજણો, પરધણમહિજારઝ જો ચ ॥ ૧ ॥

અર્થ:-જે વિદ્યાસવાળા માણસોને દુષ્ટ બુદ્ધિ આપે છે, બીજાઓને છેતરવામાં નિપુણ હોય છે અને પરસ્પરીને વિષે પ્રીતિ ધરનારા હોય છે, તે માણસો આ વિદ્યમાં નં છવો. વળી:-

કિકુજ્જ અજ્જનિવો જજ્ઞ કુમંતી કમંત કરણપરો ॥

હોઠોવિ કુણઙ્ગ સો કિ જજ્ઞ સુમંતી સુમંતપરો ॥ ૧ ॥

અર્થ:-જ્યાં દુષ્ટમંત્રી ખરાબ મસલત કરવામાં તત્પર હો

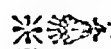
૨૨

ય ત્યા સારો રાજ શુ કરી શકે? અને ન્યા એટ મ ની ઉત્તમ મમવત મનામા તત્પર હોય ત્યા નુ રાજ શુ કરી શકે?

આ હેતુથી મે તે કુંભિરને ઉપાય રચી જરાજદરમાન અગ્નિમા દે મે દીધો કાગલ કે વ્યત્રિ, નિનટ્ટા અને દુર્ગત એ ન છુને કોડપણ ઉપાયથી તત્કાળ હરી નાખના જોઈએ તમે મહારા રાજ છે તો અગ્નિમા પડતા એરા આપની હુ કેમ ઉપેક્ષા કરે? કારણ મનામીનો દ્રોહ કરે મે મહા પાપ છે " હરિબળના આ વા વચન માભગી અત્યંત શકા પામેનો રાજ મનરેગ નિચાર કરના લાગ્યો કે, "હાર હાર્ય" મહાર મરે દુરાચલ એના જાણવા મા આગ્યુ " આના નિચારથી વનમનરે પીકા પામેલો ભૂપતિ નીચુ મુખ કરી મૂંઝા નહિ પામેના હતા મૂંઝા પામ્યાની પેઠે મચ્છોર વધ ગયો.

પછી હરિબળે તેના તેના અતિ મધુર વચ રથી તે લાગમ મુખ થયેલા પતીને રાજ પમાડયો મુજનોતો એવો સ્વભાવ હોય છે કે તે હમેશા અપમાર કરનારા ઉપર પણ દયા કરે છે, પછી રાજાએ પૂછ્યુ "હું હરિમગ તહારી આરી મહારાજા ગાધી થઈ?" તેનારે હરિબળે કહ્યુ "એ સર્વ મહારા ઉપર પ્રસન્ન થયેલા દેવતાનુ મહાત્મ્ય છે મહાર નથી" હરિબળના આના વચન સાભળી મનમા આવત વિરમય પામેનો રાજ હર્ષિત થા પોતાનુ મનસ્વ હુલાનતો હતો તેના ચરિત્રનુ સ્મરણ કરતા નિચાર કરના લાગ્યો કે - મે તેના આટનો બધો અયુગાધ કર્યો હતા તે મહારાજાનત હરિબળે મને બાળી મૂક્યો નહીં, તેમ મહાર શા જય પણ લીધુ નહાં, તેથી તે ખરેખર મહારો ઉપારી છે " આ પ્રમાણે હરિબળની પ્રશમા અને પોતાની વિન કરતો એવો મદન વે ભૂપતિ મમારથી ઉદ્વેગ પામેનાની પેઠે બહુ કાળે પોતાને ધર ગયો, અને સર્વ નગરનામી લોચે પણ યમરાજની મયમિની નગરી જોનાની ઈચ્છા પુરી ન થનાને લીધે ચોક કરતા અને હરિ બળનુ આલ્ચર્યમારો ચરિત્ર જોઇ તેની પ્રમથા કરતા પોતપોતાને ધર ગયા, તે દિવસથી રાજ મદનરેગ ન ચિતમા કોડ અપૂર્વ ગાદ વેશન ઉત્પન થયો, તેથી તેને સર્વ રાજન અપ્રિય લાગ્યુ પછી

૨૩

રાજા મદનવેગે ઉપકારી એવા હરિભગ માથે પોતાનો પુત્રીનો મહો-
ટા ઉત્સવથી વિવાહ કર્યો. હસ્તમેળાપ વળને તેણે સર્વ રાજ્યસં-
પત્તિ હરિભગને આપી પોતે ગુરૂ પાસે ઉત્તમ શિક્ષારૂપ ચારિત્ર
શુદ્ધિ કર્યું. પછી નિરતિચારપણે ચારિત્ર, પાળી, સર્વ કર્મનો દાય કરી
છેવટ કેવળજ્ઞાનરૂપ લક્ષ્મી મેળવી તે મદનવેગરાજા મોક્ષ પામ્યો.

હવે કાંચનપુરનો રાજા વસંતસેન પોતાનો પુત્રી વસંતશ્રી
નો શોધ કરતો હતો, એવામાં તેણે લોકવાર્તાથી હરિભગનું આ
શ્ર્વચક્રીચરિત્ર સાંભળ્યું. કહ્યું છે કે:—

વાર્તા ચ કૌતુકવર્તી વિપદા ચ વિદ્યા,

લોકોત્તરઃ પરિમત્રથ કુરંગનાજ્ઞેઃ ॥

તૈલસ્ય વિંહરિવ વારિણિ દર્નિવાર-

મેતદ્વયં પ્રસરતીતિ કિમત્ર ચિત્રમ્ ॥ ૧ ॥

અર્થ:—આશ્ચર્ય હરી વાર્તા, નિર્મળ વિદ્યા અને કસ્તુરીનો
સર્વોત્કૃષ્ટ મુગધ એ ત્રણ પાણીમાં પડેલા તેલના ટીંપાની પેઠે પ્ર-
સરી રહે છે. એમાં આશ્ચર્ય શું?

પછી વસંતસેન રાજાએ વિચાર કરી પ્રધાન વિગેરે પુરૂષોને
પોતાની પુત્રીને અને જમાઇ એવા હરિભગને તેડવા માટે મોક-
લ્યા. હરિભગ રાજા પણ પોતાના મહાસેનાથી શત્રુઓનો પરાભવ
કરતો ત્રણ સ્ત્રીઓસહિત કાંચનપુર નગરે આવ્યો, ત્યાં વસંતસેન
મહારાજાએ તેને મહોત્સવથી નગરમાં પ્રવેશ કરાવ્યો. પિતા, મા-
તા અને સ્વજનવર્ગે વસંતશ્રીની પ્રશંસા કરી. પછી અતિ હ-
ર્ષિત એવા વસંતસેનભૂપતિએ પ્રેમપાત્ર એવા પોતાના જમાઇ
હરિભગને પોતાનું રાજ્ય આપ્યું અને પોતે સ્ત્રીસહિત દીક્ષા લઇ
કર્મના મળથી મુક્ત થઇ નિરાખાંધ એવા મુક્તિમુખને પામ્યો.

પછી શત્રુઓના સૈન્યરૂપ પર્વતોને તોડી પાડવામાં વજ્રસ-
માન હરિભગ પુણ્યભગથી બન્ને રાજ્યનું પાલન કરવા લાગ્યો.
રાજકન્યાઓ તેને પટ્ટરાણીઓ હતી, એ વિના બીજી પણ રા-
જકન્યાઓને તે પરણ્યો હતો. તે બધી સ્ત્રીઓની સાથે જેવી રીતે
દેવલોકમાં ઈંદ્ર અપ્સરાઓની સાથે ભોગ ભોગવે તેવી રીતે ભોગ
ભોગવતો હતો.

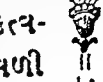
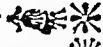

એ દિવસ રતનાણે આવીને સલામા બેઠવા હરિમળ ભૂપતિને વધામણી આપી કે, “હે સ્વામિન! આપના ઉપાસના મુગુરુ ધર્માચાર્ય આરેના છે” મુગુરુ આગમન સાલગી બહુ હર્ષિત થગેવા ભૂપતિએ તેને વસ્ત્રાભરણા આપી બહુ મતોષ પમાડયા પછા પોતે ગુરુને વદન દગ્ધા માટે મ્હેલા ઉત્સરધી યાનમા ગયો, ત્યા તેણે ત્રણ પ્રતિભાપૂર્વક ગુરુને પ્રણામ કરીને વિનંતિ કરી કે, “હે સ્વામિન! અતિ હીનકૃણમા ઉપાસ થએલા હુ આપના પ્રસાદથી આ પ્રમાણની અતુર સમૃદ્ધિ પામ્યો છું, માટે પ્રત્યક્ષ થા અને અનંતમુખ આપનારો ધર્માપદેશ આપો, કે જેથી હુ અનંતમુખનો ભોગવતરો થાઉં” આ પ્રમાણે કહી ચરણમા પડેવા હરિમળને ગુરુએ કહ્યું કે, ‘હે મનન! તને ધન્ય છે કે જે ત્હાની આ પ્રમાણે મુખતિ થા કહ્યું છે કે —

કોવિદ્ભોજનજગિનિપ્તરમિયઃ કોવિત્પુત્રીપરા,
કોવિન્માતૃપિલેપનૈકરસિકા કોવિધીતૈત્સુકાઃ ॥
કોવિત્ છૃતકથામૃગચ્ચમદિરાનૃત્યાદિગદાદરા,
કોવિદ્ધાજિગજોદ્ધ્યાનરસિકા ધન્યાસ્તુ ધર્મે રતા ॥ ૧ ॥

અર્થ — કેટલા ભોજનની ગચ્ચતામા અતિ ગાઢશુદ્ધિવાળા હોય છે, કેટલાક સ્ત્રીઓને વિષે તત્પર હોય છે, કેટલાક પુરુષ અને અગમગતુ લેપન કરવામા પ્રીતિ ધરાવનારા હોય છે, કેટલાક ગીતમા ઉત્સાહવાળા હોય છે, કેટલાક દ્રુત, વાર્તા, મૃગયા, મદિના અને નૃત્ય નિષેરેમા આગ્રવાળા હોય છે, અને કેટલાક અર્થ, ગજ, બળદ અને વાહન ઉપર રસિક હોય છે, પરંતુ જેઓ ધર્મને વિષે પ્રીતિવાળા છે તેઓનેજ ધન્ય છે

હે રાજન! ધર્મના બે ભેદ છે એક ચતિવર્મ અને બીજો શ્રાવવર્મ આ પ્રમાણે ધર્મના બે ને બે જિનેશ્વરે કહ્યા છે, એ બન્ને પ્રમાણના ધર્મનું મૂળમરબ છત્રદયા બલની, તે છત્રદયાને પાળવા માટે કેટલાક પુરુષો સર્વવિરતિ (ચારિત્ર) ને વિષે રાગ કરે છે, કારણ કે તે સર્વવિરતિ વિના છત્રદયાનું આરાવન થા

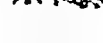

શક્યું નથી. જે પુરુષ યતિધર્મ પાળવા સમર્થ નથી તે, સમ્યક્ત્વ-સહિત શ્રાવકધર્મને શુદ્ધ પરિણામથી ઉત્તમ રીતે પાળે છે. વળી જીવદયા છે મૂળ કારણ જેનું એવો તે શ્રાવકધર્મ પણ બાર પ્રકારનો છે, એમ જિનરાજે કહ્યું છે.” આવો સુગુરુનો ધર્માપદેશ સાંભળી રાજા હરિખળ અતિ હર્ષિત થયો, અને તેણે પ્રથમ સમ્યક્ત્વદર્શનપૂર્વક અણુત્રત શુદ્ધ કરીને બાકીના સર્વે મૃષાવાદ વિરમણાદિ પ્રતો શક્તિ પ્રમાણે સ્વિકાર્યા. ત્યાર પછી તે શુદ્ધસ્થધર્મને અંગિ-કાર કરી ગુરુના ચરણને નમસ્કાર કરી હર્ષ પામતો છતો પોતાના નગરમાં આવ્યો.

હવે હરિખળ નિરંતર ઉત્તમ પ્રકારે ધર્મારાધન કરવા લાગ્યો, તેણે પટ્ટહ વગડાવી પોતાના દેશમાં અમારી પ્રવૃત્તાવી અને માણસોને રત્નપ્રભાદિ સાત નરકોના દુઃખ આપનારી દુષ્તાદિ સાત વ્યસનોને દૂર કર્યા; ત્યાર પછી તેણે તુંબડીમાં રહેલા અમૃત રસથી રોગાદિ ઉપદ્રવોને દૂર કરી લોકો ઉપર બહુ ઉપકારો કર્યા. કહ્યું છે કે, -મેઘાનું જળ, ચંદ્રનું તેજ, વૃક્ષોના ફળોનો સમૂહ અને સત્પુરુષોનું આચરણ એ સર્વ સર્વે લોકોને સામાન્યરીતે ઉપકાર કરનાર છે. વળી તેણે પોતાના દેશનાં ગામો જિનમંદિરોથી સુશોભિત કરાવ્યાં. આવી રીતે ધર્મને રેળવતા એવા તે હરિખળે પુણ્ય અને નિપુણપણાથી પોતાનું રાજ્ય એક છત્ર (ચક્રવર્તી) સરખું બનાવ્યું.

એક દિવસ ગુણવત્ત ગુરુ તેના ઉદ્યાનને વિષે સમવસર્યા, તેવારે રાજા હરિખળ તેમને વંદના કરવા માટે હર્ષથી ઉદ્યાનમાં ગયો, ત્યાં તેણે ગુરુના મુખથી ધર્મદેશના સાંભળીને વૈરાગ્યવાસીત થઈ ત્રણ સ્ત્રીઓસહિત દીક્ષા લીધી. પછી ઉત્તમ પ્રકારે જિનેશ્વરના ધર્મનું આચરણ કરતાં કેવળજ્ઞાન પ્રાપ્ત કરી હરિખળરાજર્ષિ શાંત એવા મોક્ષસ્થાનમાં ગયા.

છતિ હરિખળની કથા.

(શ્રી મહાવીર પ્રભુ કહે છે કે)—હે ભવ્યજનો! તમે આ હરિબળના ચરિત્રનો મનમાં વિચાર કરી જીવદવારૂપ પ્રથમ નતને વિષે ઉદ્ભવ કરો. શ્રી જિનનરના મુખથી આવા વચન સાંભળી હર્ષિત થએના આણદશાવકે શ્રાવકના ભાગે કરીને પ્રથમ આજ્ઞા આપ્યું તે આ પ્રમાણે “હે નાથ! હું નિરપરાધી ત્રસજીવોને નહિ હજી, તેમ અપરાધી એવા ત્રસજીવોને નિર્દયની પેઠે ક્યારે પણ નહિ હજી. વળી પૃથ્વીમાય વિગેરે એકે દ્રિય જીવોની યતના પણ વવાદિ પાપ અતિચાર વિના મહારે હમેશા કરી ” આ પ્રમાણે આણદશાવકે જાવથી પ્રથમ અજ્ઞાન મહત્ત્વ કર્યું તેના આજ્ઞાવો ભગવાને પોતે ઉચ્ચરાવ્યો તે આ પ્રમાણે —

શૂલગ પાણાશ્વાય સમણોવાસનું પચ્ચસ્કાઈ, સેપા-
ણાશ્વાય હુવિદે પન્નતે ॥ તજહા ॥ સંકપ્પનંથ આરજ્ઞ
નંથ તત્ત્પસમણોવાસનું સકપ્પનંથ જાવજ્જીવાય પચ્ચ-
સ્કાઈ ॥ આરજ્ઞનં શૂલગપાણાશ્વાયેવરમણસ્સ સમણો
વાસણ, પચ્ચ અશ્ચારા જાણિયઘા ન ફાસિયઘા ॥ તજ
હા ॥ ૧વદે, ૨વધે, ૩ઠવિઠ્ઠે, ૪અશ્ચારે, ૫જ્ઞતપાણતુઠ્ઠે ॥

અર્થ — શ્રાવક સ્થૂન એવા પ્રાજ્ઞાતિપાતનું પચ્ચખાણું કરે છે, તે પ્રાજ્ઞાતિપાત બે પ્રકારનો છે એક સકલપદો અને બીજો આ રબધો તેમાં સકલપદો પ્રાજ્ઞાતિપાતનું શ્રાવક જીવિતપર્યંત પચ્ચ ખાણું કરે છે, પરંતુ આરબધી સ્થૂનપ્રાજ્ઞાતિપાત વિરમણનું જીવિતપર્યંત પચ્ચખાણું કરતા નથી શ્રાવકે તેના પાપ અતિચાર જાણવા, પરંતુ આચરવા નહિ તે અતિચાર આ પ્રમાણે —

૧ ત્રસજીવોને નિર્દયપણે ચાળકવડે પ્રહાર કરવો ૨ દારડા વિગેરેથી નિર્પેક્ષપણે દંડ બાંધવા ૩ શસ્ત્રવડે નાક, કાન, વૃ પણ વિગેરે કાપવા ૪ બળા વિગેરેની પીઠ ઉપર ન ઉપાડી શકે તેટલો ભાર ભરવો ૫ અવસર થયે પણ અન્ન, જળ, ધામ ન આપવા

જીવોને ઉપર કહેના પાપ અતિચાર કરનારો શ્રાવક પહેલાં મનની વિરાધના કરે છે. બીજા તતમા જે પુરૂષો આ મ સા

રને વિષે સત્યવચન બોલે છે, તેઓ ત્રણભુવનના જીવોને નિશ્ચય બખાણવાલાયક થાય છે. જે પુરૂષ પ્રાણાતે પણ અસત્યવચન નથી બોલતો, તેની દેવતાઓ પણ હંસરાજની પેઠે પ્રસન્ન થાય છે. તે હંસરાજની કથા.

મૃષાવાદરૂપ બીજાં ત્રણ ઉપર

હંસરાજની કથા.

આ ભરતક્ષેત્રને વિષે રાજપુર નામનું નગર છે, (જેમ ઇંદ્ર સ્વર્ગપુરીને વિષે રાજ્ય કરે છે તેમ) તે નગરને વિષે હંસ નામનો રાજા રાજ્ય કરતો હતો. ઉત્તમ રીતે જિનેન્દ્રના ધર્મનું આરાધન કરતો એવો તે રાજા બીજા મૃષાવાદ વિરમણત્રયને વિશેષે મહોદા ઉદ્યમથી આરાધ્યતો હતો. હવે રત્નચુગ નામના પર્વત ઉપર ઉત્તમ પુરુષોએ સ્થાપન કરેલું શ્રી આદિનાથનું મંદિર છે, ત્યાં ચૈત્ર માસની પુનમને દિવસે યાત્રા નિમિત્તે બહુ લોકો એકઠા થયા હતા, તે વખતે હંસરાજ પણ પ્રવાનને રાજ્યનો ભાર સોંપી પોતે થોડો પરિવાર સાથે લઈ જિનધર્મની પ્રભાવના કરતો હર્ષથી યાત્રા કરવા ચાલ્યો, એવો ક્યો ધન્યપુરૂષ હોય કે જે સમીપે આવેલા ધર્મકાર્યમાં વિલગ કરે?

હવે હંસરાજ જેટલામાં અર્ધ રસ્તે પહોંચ્યો, તેટલામાં પાછળથી કોઈ પુરૂષ ઉતાવળો ઉતાવળો આવી ચિત્તેલી કરવાલાગ્યો કે, “હિ રાજન્! આજથી દસગા દિવસે આપે યાત્રાને માટે પ્રયાણ કર્યું, તે વાત સીમાડાના દેશના રાજા અર્જુને સાંભળી, તેથી તે આપનો શત્રુ અકસ્માત્ રાજપુરનગરમાં આવી, સર્વ આયુદ્ધધારી સુલટોને મારી નાંખી, ભંડાર, ઘોડા, હાથી, અને રથસહિત સર્વ નગરને પોતાના સ્વાધિનમાં કરી લીધું છે. વળી રાજ્યાસન ઉપર બેઠેલા તે અર્જુનભૂપતિએ લયલિત થયેલા નગરને અભયદાન આપી આત્મચ્યુક્ત કર્યું છે, અને નગરમાં તત્કાળ પોતાની આજ્ઞા પ્રવર્તાવી છે; તેથી એકાંતમાં સતાઈ રહેલા સુમિત્રમંત્રીએ અંતઃકરણથી આપને બખર આપવા માટે મને આપની પાસે મોક-

૩ ૭૭ ॥ ૭૭ ॥

લ્યો છે, માટે હે નાથ ! હવે જેમ આપને યાગ લાગે તેમ કરો ॥

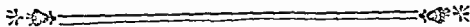
પછી મુજરા રાજાને કહેના લાગ્યા - ‘ મહારાજા ! હવે ઝડ આપ પાછા વળા, પ્રગટ પતાપનાળા તમારી આગળ કયો શત્રુ દમી જોવાને શક્તિનત છે ? આપ પ્રથમ મનુને નગરમાંથી દૂર કરીને પછી યાત્રા માટે જાઓ ॥ તેનારે રાજાએ નિષ્કપયિત્તથી કહ્યું - “ હે મહારાજા મેવકો ! શા પત્તિ અને રિપત્તિ પૂર્વે કરેના કર્મના સ્વાધિનપણાથી પ્રાપ્ત થાય છે, તો પૂર્વભરના બહુ પુણ્યથી પ્રાપ્ત થએના જિનયાનાના મહોગ ઉચમને ત્યજી હવે મમારના હેતુ એવા રાજાને માટે કયો મૂર્ખ પુરુષ દોડે ? હે મહામત્નધારી મુજરા ! મહારાજા રાજ્ય નાશ પામે અથવા ન પામે, પરંતુ હું તો યાત્રા કરીનેજ પાછો વળીશ, અમથો નહિ વળુ ॥ આ પ્રમાણે કહી હસરાજ નિશ્ચિનપણે આગળ ચાલ્યો અને તેની મેનાના મા જમે પોતપોતાના સ્વજનની મહાગ લેવા માટે પાછા વળ્યા જેમ જેમ મેનક લોકો પાછા વળવા લાગ્યા તેમ તેમ રાજા દુર્ગ પામવા લાગ્યો, હવે એ હવે ધરનારા મેવકસહિત તે હસરાજ એ મહોરા અરુપમા આની પદ્મામ્થો ત્યા તે “ આ મહારાજા ઉત્તમ ઘોડો, વસ્ત્ર અને આભરણોના લોભી અને અતિ કૂર એવા સિલ્લ લોકો અને માં નાખશે એવો વિચાર કરી પોતાના હવ ધરને મર્વ ઉત્તમ વસ્ત્રોદિ વસ્તુઓ આપી પોતે એમ્થો તિર્થયાત્રા તરફ આની નિમ્થ્યો

સ્તેતામા એક મૃગ રાજાની આગળ થઈ નાશી ગયો, તેની પાછા કોઈ એ સિલ્લ દ્વાયમા બાજુ ચડાવેલા ધનુષ્યને ધારજ કરતો હતો રાજાની પામે આવી કહેના લાગ્યો - “ આ ગહન વનમાં બહુ પાન ! પડેના છે માટે હું મૃગના પગના દેખી મરતો નથા, માટે હે મત્પુર ! તે મૃગ તારો આગળથી નાશી જઈને વનના ક્યા કુજમાં પેમી ગયો છે તે મને કૃપા કરીને કહે, કારણ કે તે મૃગ મહારો ભક્તવસ્તુ છે. ” તેનારે રાજા વિચાર કરવા લાગ્યો “ જો હું મત્પુર મહોગ તો મૃગનો વધ થયે અને અમત્પુર કહોગ તો નાનો ભગ થયે, માટે એને બુદ્ધિના બગથી સમજાવુ ” આ પ્રમાણે વિચાર કરી રાજાએ કહ્યું ‘ હિ સિલ્લ ! તું મને વાર્તા પૂછે

૭૭ ॥ ૭૭ ॥

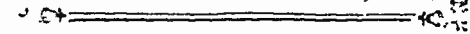
તો હું તને કહું છું કે માર્ગમાં ભુલો પડવાને લીધે હું અહિં આવી ચડ્યો છું. ” લિલ્લે કહ્યું. “ અરે ! હું એમ પૂછું કે મૃગ કેની તરફ ગયો તે મને કહે ? ” રાજાએ ફરી કહ્યું. “ હે મહાભાગ ! મહાર્ નામ હસ છે. ” લિલ્લે કહ્યું. “ અરે ! તને તહાર નામ કોણ પૂછે છે ? હું તો એમ પૂછું કે મૃગ કેની તરફ ગયો ? ” ત્યારે રાજાએ કહ્યું. “ મહાર્ ઘર રાજપુરમાં છે. ” તેવારે લિલ્લે ક્રોધ કરીને કહ્યું “ અરે મૂઠ ! હું જે પૂછું તે કહે, બીભ્બું બીભ્બું શામાટે બોલે છે ? ” રાજાએ કહ્યું. “ જો તું મહાર્ કુળ પૂછતો હોય તો હું ક્ષત્રિયકુળનો છું. ” લિલ્લે કહ્યું. “ શું તું બહારો છે ? ” રાજાએ કહ્યું. “ તું જે માર્ગે મને જવાનું કહીશ તે માર્ગે હું જ- ધશ. ” તેથી લિલ્લે કહ્યું. “ તને બહારાપણાનો રોગ નિરંતર હજો. ” એમ કહીને નિરાશ થએલો લિલ્લે પોતાને સ્થાને ગયો અને પુણ્ય- વંત એવો રાજા પણ ધીમે ધીમે આગળ ચાલ્યો. થોડે દૂર ગયો એવામાં તેને એક મુનિ મળ્યા, તેથી તે મુનિને વદના કરી આ- ગળ પ્રયાણ કર્યું. એવામાં તેને ક્રોધથી રાતા નેત્રવાળા બે લિલ્લો સામા મળ્યા, તે લિલ્લોએ રાજાને કહ્યું કે, “ હે મુસાફર ! આ વનમાં સુર નામનો પક્ષીપતિ રહે છે, તે આજે બહુ દિવસે કેટ- લાક ચોરોને સાથે લઇ જવામાં ચોરી કરવા નિકળ્યો, તેવામાં તેણે માર્ગમાં સામે આવતા એવા એક સાધુને દીઠા, તેને જોવાથી પક્ષી પતિએ ‘ અમંગળ થયું, એમ કહી ક્રોધથી અમને બંનેને તે સા- ધુનો ઘાત કરવા માટે મોકલ્યા છે; માટે હે શ્રેષ્ઠપુરુષ ! તે મુઠ કઈ દિશા તરફ ગયો તે અમને કહે. ”

રાજાએ વિચાર કર્યો કે, “ જો હું સત્ય કહીશ તો આ બં- ને હુઠા મુનિનો ઘાત કરશે, અને જો સત્ય નહિં કહું તો મત ભંગ થશે; માટે આ બંનેને પણ સમજાવું. ” આવો વિચાર કરી રાજાએ તેઓને પૂછ્યું. “ તમે શું કહો છો ? મેં સાંભળ્યું નથી. ” લિલ્લોએ કહ્યું. સાંભળ, તે સાધુ તહારી આગળ થઈને ક્યાં ગયો ? તે અમને દેખાડ, અમે તેનો ઘાત કરીએ. ” તેવારે રાજાએ કહ્યું. “ અરે લિલ્લો ! જે જુએ છે તે બોલતા નથી અને જે બોલે છે તે જોતી નથી, તો હું શું કરું. ” ત્યારે લિલ્લોએ કહ્યું. “ અમે તો

“એમ પૂછીએ છીએ કે તે સાધુ કયા ગયો?” રાજાએ ફરીથી પલ એ વાજ ઉતાર આપ્યો કે, “જે લુએ છે તે બોવતા નથી અને જે બોલે છે તે જ્ઞેતી નથી, તો હું શું કરું.” એમ કિલ્લેએ જોઈ લી વખત પૂછ્યું તેટલી વખત રાજાએ તેની રીતે ઉતાર આપ્યો તેથી તેઓએ રાજાને આગ્રહ કરીને કહ્યું કે, “જા, હું તારા મહેલ આવું ન દેખાડું.” એમ કહીને કિલ્લેએ કુચરના ઉપદેશથી જેમ મુક મળ્યો તેમ અસંયમ માર્ગને વિષે સ્થિર થઈ રહે તેમ સ્થિર થઈને રહ્યા પછી ચિત્તમા દુર્ પામેલો રાજા ત્યાંથી આગળ આ દેશ અને મધ્યાસ્રમ્યે એ વૃક્ષની નિચે પાદડાનો સથારો કરી તેના ઉપર બેસી પ્રતિક્રમણ કરવા લાગ્યો.

આ વખતે તેમ વૃક્ષના પામે લગાના જથ્થામા સતામ્ રહેવા દેવાક ચોર લોકો પરમ્પર વાન કરતા હતા કે, “આજથી રીતે દિવસે અદિ ધન કનઝાદિ બહુ સમૃદ્ધિવાળો મધ આવશે, તેને લુહીને આપણે દીર્ઘકાળથી આપણી પાછળ લાગેલા કા રિદ્રપને મૂળથી ઉખેળી નાખશું. વગી આપણે સધની આગળ પાછળ રહેવા આયુદ્ધવારી મુશટોને ત્યાં મુકી મારવા દે ત્યાં મુકી અલ્પપરિવારવાળો સધપતિ નામી જાય.” આવા વચન પોતાની મમીપે વૃક્ષની લતામા સતામ્ રહેવા બહુ ચોરોના સામળી શોકથી બ્યામ થયેલો રાજા મનમા વિચાર કરવા લાગ્યો કે, “આ ચોરો અદિ વિગ્રામ કરવા રહેના છે, તેઓ નિચે સધને લુહી અનર્થક છે, વગી મધમા સાધુ સાધી વિગેરે દુષ્ટ તેમને પણ દુખ થમાશે. પૂર્વ ધમરૂચિ નામના અનગારને આ ચોર લોકોએ લુટ્યો છે, તો હું એઓ એ મધનું શી રીતે રક્ષણ કરી મારીશ?” આ પ્રમાણે વિચાર કરતો એવો રાજા દેવવામા ત્યાજ બેસા છે તેવામા દુદીવીવાળા માળંગોસદિત દેવવાક આયુદ્ધવાની મુશટો ત્યાં આવી પહોંચ્યા, તેમાના દેવવાકે રાજાને જોડને કહ્યું કે, “આ ચોર છે” અને દેવવાકે તેનું રૂપ જોડને કહ્યું કે, “એ ચોર નથી પણ મહાપુરુષ છે.” પછી મુશટોએ રાજાને પૂછ્યું - “જે આપુરુષ” તે કોણ પણ ચોરને વાતો કતા સામળયા અથવા જતા રીતો છે” તે ચોર સધને લુટનારા સભાગાય છે, જો તારા

જાણવામાં હોય તો કહે. કેમકે અહિંથી દશયોગન ઉપર શ્રીપુર નામનું નગર છે, ત્યાંના રિપુમર્દન રાજાએ સવતું રક્ષણ કરવા માટે અને તે ચોરોના વધ કરવા માટે અમને મોકલ્યા છે; માટે જો તું જાણતો હોય તો અમને કહે; જેથી હું મહાભાગ! અમે તે ચોરોને મારી નાંખી યશ અને સઘને રક્ષણ કરવાનું પુણ્ય મેળવીએ.”

મુલદોનાં આવાં વચન સાંભળી હંસરાજ વિચાર કરવા લાગ્યો કે, “જો હું સત્ય કહું તો તે ચોરોના વધનું પાપ મને લાગે અને જો આ મુલદોને ચોરો ન દેખાડું તો તે ચોરો સંઘને ઘાત કરવાનું પાપ મને આપશે; માટે હવે હું શું કરું? રાજા આવી રીતે વિચાર કરતો હતો તેવામાં તેને યુક્તિ સૂઝી આવી, તેથી તેણે મુલદોને કહ્યું:- “હું મુલદો! મેં ચોગેને દ્રષ્ટિથી જોયા નથી, પરંતુ તમારે સંઘની પાસે જવા વિસંબ કરવો યોગ્ય નથી; તમે ત્યાં જઈ સઘનું રક્ષણ કરો. તે ચોરો પણ ત્યાં આવશે. જો તમે ઝટ સંઘની પાસે જઈ પહોંચશો તો તમને અતિ મહોટું પુણ્ય થશે.” રાજાનાં આવાં વચન સાંભળી મનમાં આશ્ચર્ય પામેલા મુલદો તુરંત સઘ પાસે આવ્યા. પછી ચોરો પણ લતામાંથી બહાર આવી રાજાને પ્રણામ કરી કહેવા લાગ્યા:- “આ લતામાં પરસ્પર વાતો કરતા એવા અમને જાણતાં છતાં તમે તે મુલદોને કહ્યું નહીં, તેથી તમે અમારા પ્રાણહતાપિતા છો. ધર્મરૂપ સમુદ્રને હર્ષિત કરવામાં ચંદ્રજ્યોત્સનાસમાન અને પાપના સમૂહરૂપ અધકારનો નાશ કરવામાં સૂર્યકાંતિસમાન તમારી ઉત્તમ બુદ્ધિની અમે સ્તુતિ કરીએ છીએ કે જે બુદ્ધિના પ્રભાવથી તમે અમારું અને સંઘનું રક્ષણ કર્યું.” આ પ્રમાણે રાજાની સ્તુતિ કરી ચોરો પોતાને સ્થાનકે ગયા. પછી રાજાએ સવારમાં આગળ પ્રયાણ કર્યું. એવામાં કેટલાક અધારોએ પાછળથી આવીને રાજાને કહ્યું. “હું પથિક! અમારા રાજા દંડીએ રાજપુરનગર ઉપર ચડાઈ કરી જીતી લીધું છે, તે વખતે ત્યાંનો રાજા હંસ ક્યાંઈ નાશી ગયો છે. અમારા રાજાએ તેની શોધ કરવા માટે અમને મોકલ્યા છે, માટે જો તે રાજા ક્યાંઈ તહારા જોવામાં આવ્યો હોય તો અમને કહે, અમે તેને મારી નાંખીએ.” અધારોનાં આવાં વચન

માલગી ગળા નિચારના લાગ્યો કે, “પોતાના હવિતને માટે કોણ પુરૂષ મૃયા બોલે? ભલે માટે હનિત નાશ પામે, પરંતુ હું મૃયા લાગણી નહિ કરું” આની ગતિ નિચારી તેણે કહ્યું - “હે મુલટો! હું પોતે હમરાજ છું, માટે તમારા મરણ હોય તેમ કરો” આ પ્રમાણે કહી ગળા નંનન મત્રનું સ્મરણ કરી જોડવામાં ત્યાં સ્થિર થઈ (જો રહ્યો, તેવામાં દેવદુહિતના શબ્દસહિત તેના ઉપર પુરુષવૃત્તિ થઈ અને “હે સત્યનાદી હસરાજ! તું જય પામ્ય! જય પામ્ય!” એની આમશનાણી થઈ પછી એક સમર્પકદ્રવિ યક્ષે પ્રગટ થઈ ગતને કહ્યું - “હે રાજન!” હું તહારા મત્પવચન થી પ્રમત થયો છું, મેં તહારા શતુર્ગતો નાગ કર્યો છે હું નર નાચા! તું જે તીથનત્થે જાનાની ઝગ્ગ કરે છે, ત્યાં યાનાનો દિવસ આવે છે, માટે તું તહારા નિમાન ઉપર બેસી જા આપતું જિન રાજને વંના કરના માટે સાચું જોએ” યક્ષ ૥ આવના વચનથી હર્ષિત થયેલો રાજા દિવ્યઅવકાશને મુશોભિત એવા વિમાન ઉપર બેઠો. પછી દેવના આધર્મો જેના ધરાનુ ગાયન કરતા હતા, અને જે યક્ષના અર્ધામન ઉપર બેઠો હતો એના તે હસરાજએ તે તીર્થમાં જઈ કલ્પવૃક્ષના પુષ્પ અને સુગંધી ચંદનથી જિનરાજનું પૂજન કરી દિવ્યનાદથી યાનામહોત્સવ કર્યો. પછી યક્ષ હસરાજને તેના રાજપુરનગરે લઈ ગયો. અને તેના શત્રુને બાધી તેની પાસે લાગ્યો. હમરાજએ યક્ષને વિનતી કરી મનુને છોડાવ્યો. પછી યક્ષ પોતાના ચાર દેવસેનકોને આજ્ઞા કરી કે, “તમારે હમેશાં આ હસરાજનું દિવ્યસોગથી પોષણ કરવું, કારણ રાજપુરનગરને વિષે એ પુષ્પવાન છે, માટે તેમનું પ્રયત્નવડે વિધ્નાધી રક્ષણ કરવું” આ પ્રમાણે પોતાના દેવસેનકોને પ્રીતિથી આજ્ઞા કરી અને હમરાજની રાજ સર્ધ યક્ષ સ્વર્ગપ્રત્યે ગયો. હસરાજ પણ સત્યવચનના પ્રભાવથી આ મનુષ્યભવને વિષે વિનમ્રપત્તિ સોગનીને અતિ સ્વર્ગવક્ષમી પામ્યો.

ઈતિ હસરાજની કથા

(શ્રી મહાવીરસ્વામી આજીવં વિગેરે આવકોને કહે છે કે:-) હે ભવ્યજનો ! તમે આ હસરાજાનું ચરિત્ર સાંભળી ચિંતામણી સરખા બીજા વ્રતને વિષે નિરંતર આદર કરો. જો શક્તિ હોય તો આવકે સર્વથા મૃપાભાષણ કરવું નહીં, પરંતુ જો શક્તિ ન હોય તોપણ ચતના તો કરવી. વળી જો સર્વ પ્રકારે નિયમ કરવાની શક્તિ ન હોય તોપણ આવકે આ પાંચ પ્રકારના મૃપાભાષણને ત્યજ દેવું; કારણ કે આવક તે પાંચ પ્રકારનું મૃપાભાષણ કરવાથી બીજા વ્રતનો ભંગ કરે છે. તે પાંચ પ્રકારનું મૃપાભાષણ આ રીતે:—

૧ કન્યા સંબંધી મૃપાભાષણ, ૨ ગાય સંબંધી મૃપાભાષણ, ૩ ભૂમિ સંબંધી મૃપાભાષણ, ૪ ખોટી સાક્ષી પૂરવા સંબંધી મૃપાભાષણ, ૫ થાપણ ઓળવવા સંબંધી મૃપાભાષણ. આવકે આ પાંચ પ્રકારના મૃપાભાષણને ત્યજ દેવું.

પછી આજીવં આવકે શુદ્ધ ચિત્તથી બીજું મૃપાવાદ વિરમણુવ્રત ગ્રહણ કર્યું. શ્રી વીરપ્રભુએ બીજા વ્રતનો આલાવો આજીવં આવકને કહ્યો. તે આ પ્રમાણે:—

ચૂલગં મુસાવાયં સમણોવાસગો પચ્ચરુકાઠ, સે મુસાવાણ પંચવિદ્ધે પન્નતે ॥ તંજહા ॥ કન્નાલિણ ગવાલિણ મૂમાલિણ નાસવહારે કુડસરિક્કિજ્જે ॥ ચૂલગમુસાવાય-વેરમણસ્સ સમણોવાસણં ઇમે પંચ અરુઆરા જાણિયવા ન પાસિયવા, ન સમાયરિઅવા ॥ તંજહા ॥ ૧સહસાન્નરુકાણે ૨સહસાન્નરુકાણે ૩સદારમંતન્નેણ ૪મોસુવણ્ણે ૫કૂમલેહકરણે ॥

અર્થ:—આવકે સ્થૂલ મૃપાવાદનું પરચખાણ કરે છે, તે મૃપાવાદ પાંચ પ્રકારનો છે. ૧ કન્યા સંબંધી, ૨ ગાય સંબંધી, ૩ ભૂમિ સંબંધી, ૪ થાપણ ઓળવવા સંબંધી ૫ ખોટી સાક્ષી સંબંધી. આવકે સ્થૂલ મૃપાવાદ વિરમણુવ્રતના પાંચ અતિચાર જાણવા, પણ તે આચરવા નહીં. તે પાંચ અતિચાર આ પ્રમાણે:—

૧ વિચાર કર્યા વિના બોનવુ, ૨ કોળનો ગુપ્ત વિચાર બી જાને કહેવો, ૩ પોતાની સ્ત્રીની ગુપ્ત વાત પ્રગટ કરવી, ૪ કોળને ખોટો ઉપદેશ કરવો, ૫ ખોટો લેખ કરના શ્રાવકોએ આ પાપ અતિયાતો જાણવા, પણ તે આચરવા નહીં

પછી શ્રી વીર પ્રભુએ આણદશાવકની આગળ ત્રિભુ અત્તાદાનનન કહેવાનો આરભ કર્યો - “જે પુણ્યવત પુરૂષે કોળના ભૂમિ ઉપર પડેના અથવા ખોવાઈ ગયેના દ્રવ્યને લેતા નથી, તે પુરૂષને આ લોકમા તથા પગલોકમા યશ, ધર્મ અને સર્વ પ્રમારના મુખો પ્રાપ્ત થાય છે અને જે પુરૂષ આ લોકમા બી જાના દ્રવ્યને શુદ્ધ કરે છે તેઓને પગલોકે તે ચોગરૂપ નિષ્કુલ્પના કુગરૂપ વચ્ચે જવન અને માગ્ગુ વિગેરે અનંત નરનાં તીનદુખો ભોગવના પડે છે જે ધન્ય પુરૂષોએ પરદ્રવ્યને ન શુદ્ધ કરવાનો નિયમ લીધો છે, તે પુરૂષોને લક્ષ્મીપુજની પેઠે સર્વ પ્રકારની સપત્તિ આપી મળે છે” પ્રભુના આવા વચન સાંભળી આણદશાવકે પૂછ્યું - “હે ભગવન! તે લક્ષ્મીપૂજ કોળ હોય? તેણે ત્રિભુ અત્તાદાનનન શી રીતે ધારણ કર્યું હતું? અને તે અચળનક્ષત્રી શી રીતે પામ્યો?” તેવારે પ્રભુએ કહ્યું “હે આજ્ઞ! જગતને આશ્ચર્યમયી એવું તે લક્ષ્મીપુજનું ચરિત્ર સાવવાનમનથી સાંભળો.

અત્તાદાનનન ત્રીજા ત્રત ઉપર

લક્ષ્મીપુજની કથા

આ જ ભરતમેત્રને વિષે પોતાની મમૃદ્ધિથી મર્મ નગરોને નિસ્તેજ કરનાર હસ્તિપુર નામનું નગર છે, ત્યાં અતિ દરિદ્રી અને જિનધર્મી એવો કોઈ મુધર્મ નામનો વણિક રહેતો હતો. જીવાદિ નવતત્ત્વનો ભજ્જ એવો તે વણિક કોડી કોડીની કાષ્ટ કાષ્ટ વસ્તુ વેચીને હમેશા દુઃખથી પોતાની આજીવિકા કરતો હતો, તેને બહુ ગુજવાળો ધન્યાનામની સ્ત્રી હતી

એ નિવસ તે ધવાએ સ્વમામા પાદે પાદે વિવિધ પ્રકાર

રની મહા સમૃદ્ધિથી દેદીપ્યમાન, દેવતાએ કરેલા નાટક અને ગીત વિગેરેથી પ્રસન્ન સુખવાળી, કમળ ઉપર બેઠેલી અને જિનરાજનું પૂજન એવો લક્ષ્મીદેવીસહિત એક કમળનું તળાવ દીકું. રાત્રીમાં આવું સ્વપ્ન જોઈ જાગી ગયેલી અને હૃદય પામેલી ધન્યાએ તરત તે વાત પોતાના પતિને કહી, તેનારે પતિએ કહ્યું:-હું પ્રિયા! તને ગુણવાન, શ્રીમાન, કલ્યાણકારી, જિનેશ્વરનો ભક્ત, દારિદ્રને દૂર કરનાર અને મહોટી કીર્તિવાળો પુત્ર થશે.” પતિનાં આવાં વચન સાંભળી પોતાના આત્માને ધન્ય માનતી એવી તે ધન્યાએ ખાકીની રાત્રી શ્રી જિનેશ્વરના ગુણ ગાવામાં ગાળી. ખીજે દિવસે ગર્ભિણી પ્રભાવથી સુધર્મવશિક્ષને વેપાર કરતાં બમણું લાભ થયો. આવી રીતે વેપાર કરતાં વૃદ્ધિ પામેલા ધનથી સુધર્મને પ્રથમ થોડું સુખ મળ્યું.

એક દિવસ ધન્યાના શરિરની મનોહર કાંતિથી ઉત્તમ ગર્ભને જાણી હૃદયને લીધે જેના શરીરનાં રૂપાડાં ઉભાં થયાં હતાં એવો તે સુધર્મ વિચાર કરવા લાગ્યો કે, “મારા ઘરને વિષે સપત્તિ બહુ થોડી છે અને આ ગર્ભ બહુ ઉત્તમ છે, તેથી હું આ ગર્ભને યોગ્ય એવો સીમંતનો ઉત્તમ ઉત્સવ શી રીતે કરીશ?” આ પ્રમાણે ચિંતા કરતાં આર્તધ્યાનમાં ડુબી ગયેલો સુધર્મ નિચી દૃષ્ટિ કરી જેટલામાં પગના અંગુઠાથી પૃથ્વીને ખોદવા લાગ્યો, તેટલામાં તેણે મણિ અને સોનાથી ભરેલું એવું એક મહોટું ભોંયડું દીકું; તેથી તે ફરી વિચારવા લાગ્યો કે, “નિશ્ચે આ ગર્ભિણી પ્રભાવ દેખાય છે.” પછી તેણે તેમાંથી દ્રવ્ય લઈ તેના વડે ઇંદ્રના ભવનસરખો મનોહર સાત માળનો એક મહોટો મહેલ ચણાવ્યો અને રૂપથી રતિસમાન અને ગુણથી કોઈની ઉપમા ન આપી શકાય એવી ઉત્તમ બુદ્ધિવાળી દાસીયો રાખી. પછી તેણે સીમંતનો એવો મહોટો ઉત્સવ કર્યો કે જેથી નગરના સર્વે માણસો મનમાં આશ્ચર્ય પામીને કહેવા લાગ્યા કે, “અહો! આતે એણે શું કર્યું?” પછી જેમ કુવામાંથી પાણી કાઢવા માંડે તેમ તે સુધર્મ ભોંયરામાંથી દ્રવ્ય કાઢવા માંડ્યું, પણ તે અક્ષય નવનિધાનની પેઠે ખુટ્યું નહીં. વળી ધન્યાને જે જે વખતે જે જે ડાહોળાઓ

ઉત્પત્ત થયા તે તે વખતે તેણે તે તે ડાહ્યાળાઓ પુરા કર્યા પછી
ધન્યાએ શુભ દિવસે અને સારા લગ્નને નિષે અતિ કાતિવાળા
પુત્રને જન્મ આપ્યો તેવારે મુનર્મે બહુ પ્રાર્થના દાન આપનાથી
અને નિવિવ પ્રાર્થના ગીત તથા વાણત્રાદિથી પુત્રનો જન્મ
મહોત્સવ એવો ઉત્તમ કર્યો કે જેથી સર્વ લોકો વિસ્મય પામ્યા.

પછી પિતા મુનર્મે લક્ષ્મીના પુત્ર (કમવા) સરખા તે પુત્રને
લેઈ તેણે મહોટા ઉત્સવ કરીને લક્ષ્મીપુત્ર નામ પાડ્યું તે
લક્ષ્મીપુત્ર જે વખતે જે જે વચ્ચુનો મનોનથ કરે તે તે વસ્તુ ત
રત આવી મળવાથી જરાપણ દુઃખ ન પામતો કામદેવની પેઠે
મહોટા થવા લાગ્યો. વળી દુઃખનો લેગ પણ ન ઉત્પત્ત થનાથી
તે બાળક ક્યારે પણ રોતો નહિ, તેથી તેના માતા પિતા હૃદયે
મુખી રહેતા હવે મર્વ પ્રમાણની કળાઓનો અભ્યાસ કરતો અને
બીજના ચક્રની પેઠે વધતો એવો તે પુત્ર અતુલ્ય સર્વ લોકોના
નેત્રાને પ્રિય થઈ પડ્યો. પછી આઠ દિશામાંથી આવેના આઠ ગરી
યાઓએ પાતપાતાની પુત્રી તે લક્ષ્મીપુત્ર સાથે પરણાવી ઉત્તમ
રૂપવાળા લક્ષ્મીપુત્રે રતની બનાવેલા સુવનમા નિવાસ કરવાથી
તાક, તાકો, અધમાર વિગેરે કાર્પણ જાળ્યું નહોતું વળી લોકમાં
જે જે પ્રીતિ કરનારો વસ્તુ હતી તે તે સર્વ તેણે લોગની હતી,
અને જે જે દુઃખ કરનારી વસ્તુ હતી તે તે તેણે સ્વપ્રમા પગ
દીડી નહોતી રેતાની સ્ત્રીઓએ કરેના ગીત ગાયનને સાલળ
વાયી જેને અનહદ આનંદ ઉત્પત્ત થતો હતો એના તે લક્ષ્મીપુત્રે
અતુલ્ય પ્રમાણ નિવાસ કરનારા દેવતાની પેઠે મુખમાં ગયેના
બહુ કાળને જાળ્યો નહીં.

એ દિવસ મર્યામા સૂતેનો લક્ષ્મીપુત્ર “મને આ અજ
ચિત્તવેની લોગપતિ શાથી મળી?” એવા નિચાર કરતો હતો,
એવામાં દિવ્ય ગરીબાણો અને દિવ્યવસ્ત્ર તથા ધરેલાથી મુશો
સિત એવો કોઈ દેવતા પ્રગટ થઈ તેની આગળ હાથ જોડી આ
પ્રમાણે કહેના વાળો —

મનોહર ગુણમુદૂરપ કલ્પવૃક્ષના વનરૂપ હે લક્ષ્મીપુત્ર !

અહિંથી કેટલેક દૂર મણિરત્નોના સમૂહથી ભરપુર એવું લક્ષ્મી-
પુર નામનું નગર છે, ત્યાં ગુણધર નામનો સાર્થવાહ વસે છે. એક
દિવસ કંઈ કાર્ય નિમિત્તે વનમાં ગયેલા તે યુદ્ધિમાન ગુણધરસાર્થ-
વાહે એક મુનિને દીઠા, તે વખતે શાંત એવા વિદ્યાધરે તેમની
આગળ બેસીને ધર્મ સાંભળતા હતા, ત્યાં ગુણધરસાર્થવાહ પણ
ત્રણ પ્રદક્ષિણાપૂર્વક મુનિને નમસ્કાર કરી તેમની આગળ બેઠો.
તેવારે મુનિએ કહ્યું:-“ હે ભવ્યજનો! આ સંસારમાં પરદ્રવ્યહરણ
(ચોરી) મૃત્યુથી પણ અધિક દુઃખ આપનારી છે; માટે પુણ્યના
અર્થી પુરૂષોએ ક્યારે પણ ચોરી કરવી નહીં.” મુનિનાં આવાં
વચન સાંભળી વિદ્યાધરેની સભામાં અતિ પવિત્ર આત્માવાળા
ગુણધરસાર્થવાહે ગુરૂ પાસે અદ્વૈતાદાન વિરમણપ્રત લીધું. પછી
તે ગુરૂને નમસ્કાર કરી નગરમાં આવ્યો.

કેંઈ એક દિવસ ગુણધરસાર્થવાહ ધન મેળવવાની ઇચ્છાથી
સાર્થ તૈયાર કરી પાંચસે ગાડાં સાથે લઈ પરદેશ જવા નિકળ્યો.
અતુંકમે સાર્થ એક મહોટા અરણ્યમાં આવી પહોંચ્યો, જો કે ગુણ-
ધરસાર્થવાહ ઘોડા ઉપર બેસતો હતો, તોપણ તે આ વખતે ધુળ
ઉડવાના ભયથી પગે ચાલતો હતો. આગળ જતાં તેણે પૃથ્વી ઉ-
પર પડેલી અને લાખ દ્રવ્યની કીંમતવાળી એક મણિમાળા દીઠી,
પરંતુ તે તેણે પ્રતલગના ભયથી લીધી નહીં, તેમ તેના સામું પણ
જેયું નહીં. વળી “ શું સાર્થ દૂર ગયો ? કારણ તેના ગાઠ શબ્દ
દૂર સંભળાય છે.” એવો વિચાર કરી જેટલામાં ગુણધરસાર્થવાહ
ઘોડા ઉપર બેસી ઉતાવળથી જવા લાગ્યો, તેટલામાં ઘોડાની ખ-
રીથી ઉખડેલી ભૂમીમાં સોનામહોરથી ભરેલો એક તાંબાનો ઘડો
દીઠો, તે પણ તેણે પ્રતલગના ભયથી ત્યજી દીધો. પછી તેણે ફરી
ઘોડાને જેટલામાં વેગથી ચલાવવા માંડ્યો તેટલામાં તે ઘોડો રૂધિર
વર્ષી તુરત મૃત્યુ પામ્યો, તેથી પાપથી બહુ ભય પામતો એવો તે
ગુણધરસાર્થવાહ વિચાર કરવા લાગ્યો કે, “ હાય હાય ! મેં આ
ઘોડાને ઉતાવળો ચલાવવા માંડ્યો તેથી તે મૃત્યુ પામ્યો. જે પુરૂષ
આ મહારા ઘોડાને જીવતો કરે તેને હું નિશ્ચય મહાદેવ સંઘળું ધન
આપું.” આવી રીતે વિચાર કરતો તે સાર્થવાહ પગવડે ઉતાવળો

આવવા વાગ્યો આગળ જતા તે મહા અરણ્યમાં બૂનો પડ્યો અને બહુ તરસ્યો થવાથી આમ તેમ સરમતા પાણી માં શોષ કરવા લાગ્યો, એવામાં તેણે એક ઝાડ સાથે લટકતી પાણીની ભરેલી મશા ૧૬, તેથી તે બહુ દુર્લભ થયો પછી ગુલધરસાર્થવાહે “આ પાણીની ભરેલી મશા કોની છે?” એમ જોવામાં ઊંચા સાંધી ઝડી, તેવામાં તેજ ઝાડની ડાળ ઉપર ઉત્તમ પાજરામાં બેઠેલા એક પેપર હાથુ - “હે સપ્તરૂપ” મહારાજ સ્વામી એક ઉત્તમ વૈદ્ય હોવાથી તે ઔષધ લેવા માટે અહિંથી ફર ગયેલો છે, તેની આ મશા છે, એમ તું જાણ ” વળી પેપર હાથુ - “હે ભદ્ર” તું બહુ તરસ્યો થયેલો જણાય છે, તો આ મશામાંથી પાણી પી તું તે વાત કોને કહીશ નહીં ” પેપરના આવા વચન સાંભળી શુદ્ધ બુદ્ધિવાળા અને ત્રીજા વ્રતના ભગથી ભય પામતા એવા ગુલધરસાર્થવાહે બંને હાથથી પોતાના બંને કાન ઢાકીને કહ્યું - “હે પેપરનાજ” મહારાજ આજ તરસથી જતા હોય તો ભરે જાય, પરંતુ હું અદત્તવસ્તુ નહિં લઉં, કારણ કે અદત્તવસ્તુ લેવાથી મહા પાપ થાય છે ” ગુલધરસાર્થવાહે આવા વચન કહી અને સ્વીર થઈને ઈસો મહી જોવામાં જુએ છે, તેવામાં તેણે પાજર અને પેપર એ બેમાંથી એકને ફીકું નહીં, પરંતુ કોઈ પુરૂષ પ્રગટ થયે તેને કહેવા લાગ્યા -

“હે ઉત્તમ પુત્ર” વૈતાલચર્વત ઉપર ત્રિપુલા નામની નગરી છે, ત્યાં સૂર્ય નામનો વિધાવર હું પોતે નિવાસ કરું છું, મહારાજ પિતાએ કીર્તિ લીધો છે, તે દનજી તમારા નગરના ઉદ્યાનમાં આવ્યા હતા, તેમને વદના કરવા હું ગયો હતો હે ભદ્ર” મને પારકું અગણિત ધન લઈ લેવાની બુદ્ધિ થઈ હતી, તેથીજ મહારાજ પિતાએ તે વખતે ત્રીજા વ્રત મળ્યો ધર્મદેશના આપી હતી પછી મુનિ પામે તે અન્તાકાન ત્રિમલમ્બન લીધું, તેથી હું મનમાં બહુ આશ્ચર્ય પામી વિચાર કરવા લાગ્યો કે, “અહો” આ વેપારી દ્રવ્યને માટે બહુ દૂર દેશમાં જાય છે હતા તે પારકું અગણિત દ્રવ્ય ફીકું હોય તોયજ ન લે એ બહુ આશ્ચર્ય છે, તો હું એ સાર્થ વાદનો નિષ્ણે પરિણા કરીશ. ” આવી રીતે વિચાર કરી અદમ્ય

રહેલા મેં આજે અવસર જોઈ તને રત્નની માળા અને મહેરો નિધિ બતાવ્યો, તોપણ ત્હારું મન જરાપણ લોભથી વિરંબના પામ્યું નહીં. પછી મેં તને ઘોડાતું મરણ દેખાડ્યું, અને છેવટ તરસ્યા થયેલા તને મૃત્યુનો સમય પાસે આવ્યે પાણીની ભરેલી મશક બતાવી, તોપણ તેં જરા લોભ કર્યો નહીં.” આ પ્રમાણે કહીને સૂર્યવિદ્યાધરે પોતાના સેવકો જે અદૃશ્ય રહેલા હતા તે-ઓને પ્રગટ કર્યા, અને તેમની પાસે મણિની માળા, નિધાન, ઘોડો અને બીજું બહુ ધન મગાવી ગુણધરસાર્થવાહુની આગળ મૂક્યું, તથા તેને તે સર્વ વસ્તુસહિત તેના (ગુણધર સાર્થવાહુના) વિયોગથી વ્યાકુલ એવા સાર્થને વિષે તરત પહોંચતો કર્યો.

પછી ગુણધર સાર્થવાહે “તમે આ ધન ક્યાંથી આણ્યું છે?” એમ પૂછ્યું, એટલે વિદ્યાધરે કહ્યું કે, “એમાં કાંઈક ધન મ્હારું પોતાતું છે અને કાંઈક કંતુહળે કરીને લોકો પાસેથી આણેલું છે.” હે ભદ્ર! મેં મારા પિતા મનિના ઉપદેશથી ચોરી ત્યજી નહોતી તે આજે ત્હારું આચરણ જોઈ ત્યજી દીધી છે; આ કારણથી તું મારો ગુરૂ થયો છું, અને આ દ્રવ્ય મેં ગુરૂની પૂજા નિમિત્તે કરેલું છે.” તેવારે ગુણધરસાર્થવાહે કહ્યું:—“હે ભદ્ર! તે જેતું જેતું તે ધન લીધું છે, તેને તેને પાછું આપ.” સાર્થવાહુનાં તે વચન માની સૂર્યવિદ્યાધરે તેમ કર્યું. પછી ગુણધરે પોતાતું સઘળું ધન વિદ્યાધરની આગળ મૂકીને કહ્યું:—“તું આ મ્હારું સઘળું ધન લે, કારણ મેં પ્રથમ એવી પ્રતિજ્ઞા કરી છે કે, “જે પુરૂષ મ્હારા ઘોડાને જીવતો કરે તેને હું મ્હારું સઘળું ધન આપું.” ત્યારે વિદ્યાધરે કહ્યું:—“હે સારા ભાગ્યવાળા! તેં આ અધરિત કહ્યું, હું ત્હારો દેવાદાર છું, માટે એ ધન હું નહીં લઉં. હે ભાગ્યશાળી! હું ત્હારા ઉપદેશનો દેવાદાર શી રીતે છુટું? અને મ્હારી પોતાની માયાને માટે ત્હારું ધન પણ શી રીતે લઉં? માટે તું મ્હારું ધન લે, પરંતુ હું ત્હારું ધન નહીં લઉં. હે સાર્થપતિ! જ્યારે તું મ્હારું ધન લેતો નથી અને હું ત્હારું ધન લેતો નથી તો પછી આ ધનનો સ્વામી કોણ થશે.” વિદ્યાધરનાં વચન સાંભળી-ગુણધરે કહ્યું:—“એ ધનનો અધિપતિ ધર્મ છે, કારણ ધર્મ પ્રસન્ન થાય ત્યારે તે ત્રણ

લાભનો લક્ષ્મી આપે છે, તો આ સપત્તિઓ પણ તેની જ છે મારે
આન, તીર્થક્રોડોએ મહેના અને જગતના અધિપતિ એવા ધર્મને
વિશે લક્ષ્મીને વાપની મદદ મરીએ " ગુણધર્મ સાર્યવાદના આવા
વચન નિવારે દુર્લભો માનના અને પછી તે બે જલાએ લા
વધી માનમને રિરે મરે ધન વાપર્યું

(દેવતા લક્ષ્મીપુત્રને કહે છે કે) -હે ભટ્ટ! પછી તે ગુણધર્મ
સાર્યવાદ ધર્મધ્યાત્મી મૃત્યુ પામી હ લક્ષ્મીપુત્ર થયો અને તે મૃ
ર્ષિના પાપ તદ્દા ઉપદેશથી અન્તાદાન ત્યાગ કરી આશુ ય પૂર્ણ
વપે મૃત્યુ પામતો તે જગત પ્રભાવથી વ્યતરદેવતાનો નાત થયો
તદાના પૂર્વભવના પુનરુત્થિ શક્તિથી વગ વળેલો તે દેવતા તદ્દાના
જન્મભાગથી આરક્ષાને તને જે જે વસ્તુ લેકરે તે તે આપીને
રખાનો વખત હવે પમાડે છે તે હુ પોત વ્યતરદેવતા હુ.

વ્યતરદેવતાના આવા વચન સાંભળી લક્ષ્મીપુત્ર તરત
મૂર્છા પામ્યો અને માન્યેન થયો, પછી અતિશય જ્ઞાન ઉત્પ
ત થવાને બીધે ભટ્ટ દુર્ પામેલા તેલે પોતાનો પૂર્વભવ લેકરે
રાગવાતીન થઈ કાશી બીધો અનુક્રમે શુભભાવથી ચાગિત પા
ળી તે લક્ષ્મીપુત્ર અનુનદેવતાને વિશે દેવતા થયો ત્યાથી ચ
વીને મનુ પક્ષવ પામી, તે ભવમા કીલા લઈ મોક્ષપદે જતો.

ધૃતિ લક્ષ્મીપુત્રની કથા

(ક્રી વીરપ્રભુ કહે છે કે) -હે ભવ્યજનો! સર્વ પ્રગતી લ
ક્ષ્મીને રાગવાતી લક્ષ્મીપુત્ર માર્યવાદનુ આ ક્રાંત માંભળીને
તમે મરે પ્રમારે અદત્તાદાનનો નિયમ કરો

પ્રભુના આવા વચન માંભળી આણ દધાવડે કહ્યું - "હે
ભગવાન! મને આ રીતુ જન આપો" તેવારે પ્રભુએ તેને આવા
વાચદિન રીતુ જન ઉચ્ચવ્યુ તે આ પ્રમારે

ધૃતગ જડનાદાણે સમળોરાસનું પદ્મસ્કાંઠ । ને
પ્રદનાદાણે હુરિંદે પત્રતે ॥ ત જદા ॥ સચિનાદાણે

અચિત્તાદાણેઝ । તદતિચારાનાહ ॥ શૂલગ અદત્તાદાણ
વેરમણસ્સ સમણોવાસણેણં પંચ અઙ્ગારા જાણિયવા ન
ફાસિયવા ॥તં જહા ॥ ૧નેનાહમે શ્વત્તકરપ્પત્તંગે ૩વિરુ-
ધરજ્ઞાઙ્ગમે ૪કૂરુતુલકૂરુમાણે ૫તપ્પમિરુવગવવહારે ॥

આવક સ્થૂલ અદત્તાદાનનું પચ્ચખાણ કરે છે, તે અદત્તા-
દાન બે પ્રકારનું છે. એક સચિત્ત અદત્તાદાન અને બીજું અચિ-
ત્ત અદત્તાદાન. (તેના પાંચ અતિચાર કહે છે.) આવકે સ્થૂલ અ-
દત્તાદાન વિરમણપ્રતના પાંચ અતિચાર જણવા, પણ તે આચર-
વા નહીં. તે અતિચાર આ પ્રમાણે.

૧ ચોર લોકે ચોરી આણેહી વસ્તુ લેવી; ૨ ચોર લોકની
સાથે વેપાર કરવો; ૩ રાજ્યવિરૂદ્ધ કાર્ય કરવું; ૪ ખોટાં માપ ત-
થા તોલ રાખવાં; ૫ સારી નરસી વસ્તુનો સેગસેગ કરવો. આ
પાંચ અતિચારે આવકે ત્યજ દેવા.

બ્રહ્મનાં આવાં વચનથી બહુ હર્ષ પામેલા આણદઆવકે
જિનેશ્વરને કહ્યું:—“હે દયાના સમુદ્ર! મને ચોથું વ્રત સલગાવો.”
તેવારે શ્રી જિનેશ્વરબ્રહ્મએ કહ્યું:—“હે આવક! ચોથા વ્રતમાં
સાધુઓને સર્વ સ્ત્રીઓનો નિષેધ છે, અને આવકને પોતાની સ્ત્રી
વિના બીજી સર્વ પરસ્ત્રીઓનો નિષેધ છે. આવક મન, વચન અને
કાયાએ કરીને પરસ્ત્રીને ત્યજ દે છે, અને આવિકા પરપુરૂષને ત્યજ
દે છે. જે સ્ત્રી મન, વચન અને કાયાએ કરીને પરપુરૂષને ત્યજ દે-
છે, તે સ્ત્રી ત્રણ લોકમાં પૂજવા યોગ્ય અને મદિરાવતીની પેઠે સર્વ
સંપત્તિનું સ્થાન થાય છે. તે મદિરાવતીની કથા આ પ્રમાણે.

ચોથાવ્રતરૂપ મૈથુન ઉપર

મદિરાવતીની કથા.

જેનો પ્રતાપરૂપસૂર્ય મધ્યરાત્રીને વિષે પણ પ્રકાશ કરતો
હતો એવો અને રાજાઓમાં સુકુટમણિરૂપ રિપુમર્દન નામનો રા-

જ ક્ષિતિપ્રતિષ્ઠિતનગરને વિશે રાજ્ય કરતો હતો, તેને સોભાગ્ય થી ઉત્તમ મરીશ્વાળી, શીશાદિ નિર્મળ ગુણોના મહિર સમાન અને ગાઢ સ્નેહવાળી મનઝેખા નામની સ્ત્રી હતી. પૂર્વ જન્મને વિષે કહેના પુરુષને લીધે નિરતર વિષયમુખ ભોગવતા એવા તે સ્ત્રી પુરુષને ઉત્તમ કાતિવાળી મદિરાવતી નામની પુત્રી થઈ હતી. તે મદિરાવતી દિવસે દિવસે ચંદ્રની કળાની પેઠે વૃદ્ધિ પામતી અનુક્રમે પુષ્પની કળીની પેઠે માણ્ણોના મનને આદુ પમાડનારી યૌવનાવસ્થા પામી.

એ દિવસ ત્રિપુર્મદન રાજા મલામા બેઠો હતો એવામા મનઝેખાએ પુત્રીને ઉત્તમ શણગાર પહેરાવી મલામા માથાની પુત્રીને લેઈ હર્ષિનચિત્તવાળા રાજાએ તેને પાતાના બેળામા બેસાડી અને અર્ધવૃથો મદો મત્ત થઈ સભાના લોકોને પુછ્યું — “હે સભાજનો! આની દીવ્ય અમૃદિવાળી અને સ્વભાવિક મનો દુઃકોની મલા છે! વળી મદારાથી અધિક આની ઉત્તમ નોભા વાળુ કુટુંબ પળુ કોણ છે? તે મને કહો.” ત્યારે લોકોએ કહ્યું — “હે સ્વામિન! સભા અને કુટુંબ બેવડા આપણ યોસે છે તેવું બીજા કોઈ રાજાનું દેખાતું નથી.” લોકોના આવા વચન માલ જી પુત્રો મદિરાવતીએ કારક હમીને માથું ધૂળાવ્યું. તેવાજે રાજાએ તેને પૂછ્યું — “હે પુત્રી! તે તદાર માથું શામાટે ધૂળાવ્યું?” ત્યાર પુત્રીએ કહ્યું — “હે તાત! સાવવાન થઈને સાલ જો આ માલમે જો કહે છે તે ક્રુત તમારા ચિત્તને પ્રસન્ન કરવા માટે છે, પરંતુ તે સર્વ ખોટું છે, કાળ કે તરતમયોગથી રાજા એ વિવિધ પ્રમરના હોય છે.” પુત્રીના આવા વચનથી ગાળએ સભાના માણ્ણોને ફરીથી પૂછ્યું — “હે મલાજનો! તમને આવું મુખ કોના પ્રસાદથી મળ્યું છે?” લોકોએ કહ્યું “મદારાજ! આપના પ્રસાદથી અમને મુખ પ્રાપ્ત થયું છે. કદપટ્ટકવિના બીજે કોણ હર્ષિન મુખ આપવા મર્મ્ય ધાર્યા અર્થાત્ કોઈ ન ધાય.” તેવાં વચ્ચે કહ્યું — “અરે મુર્ખ લોકો! તમે ખોટું કેમ બોલો છો?”

જવ ગુણ અથવા અગુણ મના વશથી સાર અથવા ખોટું કંઈ પામે છે.” પુત્રીના આવા વચન સાલજો તેને પાતાની પેરિબી

માનતા એવા રાજાએ કહ્યું. “હે પુત્રી! તું કોનાથી સુખ ભોગવે છે?” ત્યારે પુત્રીએ કહ્યું:—હે તાત! મેં પૂર્વભવને વિષે શુભ કર્મ કર્યું છે, તેથી હું આ મહોદ્ધ સુખ ભોગવું છું. હે તાત! જો તમે એમ જાણતા હો કે સર્વ લોકોના સુખનું કારણ હું છું, તો તમે તમારા સઘળા સેવકોને બહુ સુખ કેમ નથી આપતા? હે દેવ! કેટલાક તમારા સેવકો હાથી, ઘોડા ઉપર બેસીને જાય છે, કેટલાક પાલખી માં બેસીને જાય છે અને કેટલાક દુઃખી સેવકો તમારી આગળ દોડે છે; માટે જો માણસે પૂર્વભવમાં જેટલું કર્મ કર્યું હશે તેને તેટલું જ સુખ આપવાને તમે સમર્થ છો. પાપીઓને સુખ આપવા સમર્થ નથી, એ તમારે નિશ્ચે જાણવું. હું પણ પૂર્વભવના પુણ્યથી જ તમારા કૃપામાં, ઉત્પન્ન થઈ છું અને તેથી જ મને આવી સુખસામગ્રી મળી છે.” પુત્રીનાં આવાં વચનથી કોંઈ પામેલા રાજાએ કહ્યું:—“અરે મૂઠ! આ તું શું બોલે છે? તું નિશ્ચે પુત્રીરૂપે મહારી શત્રુ દેખાય છે. મહારી કૃપાથી દરિદ્રી ધનવાન, ધનવંત દરિદ્રી અને ભોળી ભોગરહિત થાય છે. જો તું મહારો પ્રસાદ માનીશ તો હું તને ઉત્તમ રાજાની સાથે પરણાવીશ, નહિં તો અતિ દીન, દુઃખી અને કટ્ટપાની સાથે પરણાવીશ.” આવાં વચન સાંભળી ગદિરાવતીએ હસીને કહ્યું:—“હે તાત! તમે મને મહોદ્ધ રાજાની સાથે પરણાવશો, પરંતુ જો મહારૂ પુણ્ય નહીં હોય તો તે રાંક થઈ જશે અને જો મહારૂ પૂર્વપુણ્ય હશે તો મને રાંકની સાથે પરણાવશો તોપણ તે રાજા થશે, માટે તમે સંસારરૂપ વૃક્ષના મૂળરૂપ ગર્વને ત્યજી દો.”

પછી કોંઈથી રાજાએ પોતાના સેવકોને આજ્ઞા કરી કે, “હે સેવકો! તમે નિયતકૃપામાં ઉત્પન્ન થએલા, દરિદ્રી અને દુર્ભાગી એવા કોઈ માણસને ઝટ પકડી લાવો. રાજાની આજ્ઞાથી સેવકોએ રાજમાર્ગમાં જઈએક દરિદ્રીપુરૂષને પકડી લાવી રાજસભામાં ઉભો કરીને કહ્યું:—“હે સ્વામિન! અમે આપની આજ્ઞાથી આ પુરૂષને અહિં આણ્યો છે.” પછી રાજાએ કોંઈદ્રષ્ટિથી નાક ડાન વિતાના, ખરી પડેલી આંગળીઓવાળા, કોડવાળા, જેમ પર્વત ઉપરથી પાણી ઝરે તેમ જેના શરીરથી પાચ ઝરી રહ્યું છે એવા

અને મારું અગને વિરે પાદા બાધેના તે અતિ કીન, ક્ષીલ અને પુરુ પુરુ મગ્ન ક તા એના પુરુને જોઈ મગ્નમે પુનાને કહ્યું હે પુના' ત્હારા કર્મે ત્હારા માટે આ વર આજેવા છે, માટે તેના સાથે લક્ષ્મી ૨૨ ' નામના એવા વચન સાલગા મદિગવતીએ તુ ન્ત ઉડી તે કોડીનાની સાથે પાણીમહજ્ઞ કર્યું તેવારે સર્વે સભાજ ને હાહાકાર ક ના વાગ્યા પછા નામએ પુનીના સર્વે અનકારે ઉતા । લા તેને પેના કોડીઆમાલમમદિત પાતાના સેવકે પામે નગરની બહાર કદાવી મૂકા એ-નાતરમને વિષે રૂચીનાળી મદિગવતી પલ તે કોડીયાની સાથે એક દેવમનિરમા જઈ ત્યા નહિ હર્ષ અને નહિ બે. એવા મધ્યમભાવથી મુખે બેગોને ધર્મ ધ્યાન કરના લાગી

આ વખતે કોડીયાએ કહ્યું -હે પ્રિયા ! બુદ્ધિરહિત એવા રામએ પાતાના કુળને અધગીત એવું અ વમરચિચારેકુ કાર્ય કેમ કર્યું? કયા કેરનાવુ જા. અને આ કલ્પનતા? કયા રાનની માગા અને કયા કાગડા? તેઓમા જેવું મહોદ્ધ અતર છે, તેવું આપજામા પણ છે તુ પૂર્વજવને વિષે કરેના કર્મથી ઉત્પત્ત થ એના કોડનડે પી । પામેના જુ અને તુ અતિ લાનબ્યવાગી ત થા રૂપસંપત્તિએ રીને ભરપૂર જુ, તો ત્હાએ અને મહારે યાગ મુખમરી શી રીતે થશે? માટે હે મુખા' તુ કોઈ મહોદ્ધ સમૃદ્ધિ વાળાને પગલ, કે જેથી તુ ત્યા જવાથી રાજદ મીની પેડે બહુ માન પાગીશ તુ પોનાના શરીરને વિનાશકારી મહારા થા । સમઘી નાશ પમાડેશ નહીં " કોડીયાના આના વચન સાલ જીને ગેતી એવી મદિગવતીએ મદગદ વચનથી કહ્યું -" હે નાથ ! આપ કુળવતી કન્યાઓને અયોગ્ય એવું વચન કેમ મોડો છે? પ્ર થમ હવેને અનત પાપના ઉદયથી ત્રીજન્મ ગામે થાય છે, તેમા કુળઆઝિને ઉત્તમ રીતે ગીજ પાળવુ, એજ એમના જન્મ તુ નિર્દે મેષ્ટપણ છે હે નાથ' ધરેજાયા મુગોભિન એરીય પણ મી જો શાવરદાત દોષ તો તે યોગ્યતી નથી આ લોભા આ ધવા તો પરનાકમા ત્રીજોને શીજ એજ ઉત્તમ આભૂરજ છે હે પ્રાજનાથ' આ સસારમા ધૈવન, રૂપ અને વદમો વિગેરે મને આ

નંતવાર મળ્યું, પરંતુ શીઘ્રરૂપ મણિક્યરતન મળ્યું નથી. રોગી અથવા નિરોગી, ધનવંત અથવા અધન એવા તમેજ આ લોકમાં મહારા પ્રાણનાથ છે, એથી જો વિપરીત દેશો તો હું અમિતું શરણ લઉંશ; માટે હે નાથ! જો મહારા જીવિતની ઈચ્છા હોય તો મહારા દારીના ઉપર દયા કરી ફરી આવું વચન ક્યારે પણ બોલશે નહીં.”

પછી દૃઢ્યમાં અતિ સતોષ પામેલો અને બોલતાં બંધ થયેલો તે કોડીઓ અમૃતથી છંટાએલાની પેઠે ઉઘી ગયો, તે વખતે મદિરાવતીનાં તેવાં દુઃખને ન જોઈ શકવાને લીધે હોયતો! એમ સૂર્ય અસ્ત પામ્યો. પછી કાળાવર્ણવાળી રાક્ષસીએ જાણે જગતને ગળવા માંડ્યું હોયતી! એમ દુર્જન માણસના ચિત્તની પેઠે સર્વ ઠેકાણે અધકાર ફેલાવા માંડ્યું; તે વખતે મદિરાવતી ચોતાના પતિના પગ આંપતી અને પચપરમેષ્ઠીનું સ્મરણ કરતી જેટલામાં બેઠી હતી તેટલામાં દિવ્ય ગણગારથી મુતોભિત એવા કોમલેષ્ઠ પુરૂષસહિત એક દેવી ત્યાં આવીને હસતે મુખે તે કન્યાને કહેવા લાગી. — “હે કન્યા! તું મને આ નગરની અધિપત્યક દેવી જાણ, ત્હારા પિતાએ ત્હારી કોગટ વિટંબના કરી તે જોઈ હું દયાથી અહિં આવી છું. મેં આ સામ્યવાન અને રૂપવાન પુરૂષને અહિં આણ્યો છે, તેને તું એવ અને આ કોડીયાને ત્યજ દે. આ ઉત્તમ પુરૂષ હમેશાં ત્હારી આજ્ઞા પ્રમાણે ચાલશે. આ ચોતે મગધદેશના નરકેશરી રાજાનો નરશેખર નામે પુત્ર છે, તે ચોતાના પિતાથી છાની રીતે પૃથ્વીઉપર મુસાફરી કરવા નિકળેલો છે. તું ત્હારા ચોતાના ઉત્તમ યોવનને અને ઉપમારહિત એવી રૂપ લક્ષ્મીને આ કોડીયાની સાથે નિષ્કળ ગુમાવીશ નહીં. તું આ કોડીયાનો સંગ ત્યજ સર્વ સુખના મદિરરૂપ આ પુરૂષને વરીને સ્વર્ગપ્રાપ્ત્ય મગધદેશની રાજ્યલક્ષ્મીની માલીક થા. હું તમને બંનેને જીવિતપર્યંત સુખસપત્તિ આપીશ.” દેવીનાં આવાં વચન સાંભળી મદિરાવતીએ મનમાં ધૈર્ય રાખીને કહ્યું: — “હે માત! તમે મહારા ઉપર મહોટી કૃપા કરી, મેં મહારા માતા, પિતા અને સર્વ નગરવાસી લોકોની સમક્ષ આ કોડીયાનો હાથ પકડ્યો છે તો

હવે બીજાને મી રીતે વડ ? માટે આ લોકમા તો જેના તેવા રૂપવાળો પણ આ કોડીયો મહારો પ્રાણનાથ છે, નહિ તો મહાર શરણ મરણ છે. હે દેવા ! મહારા મનમા એટલો નિશ્ચય છે કે બીજો તો શુ ? પણ ઇદ્રીથી આધિક રૂપનાળો હોય તોપણ આ કોડીયાને મૂડી તેને નહીં વડ હે દેવી ! મને આ લોકમા અને પરલોકમા આ કોડાવા પુરૂષથીજ મવ મનોનાશિત ભોગસ પતિ મળશે, એ તુ નિશ્ચે જાતને, માટે કૃપા કરી મહારા ભાજ એના આ નરશેખરને રાજ્યવશ્મીસહિત તેના રાજ્યમા પહોંચતો કર "

મદિરાવતીના આવા વચનથી કોપ પામેલી દેવીએ ઉરત તેને પગે પમડી આમશમા ઉછાળી અને ત્યાથી પડતી એવી તેને નીશુળ ઉપર ધારી રાખીને કહ્યું - "હે મુખા ! તુ મહારા કહેવા પ્રમાણે કર, નહિ તો હું ત્હાર મરણ કરીશ " તેવારે કન્યાએ નિશ્ચય મનથી દેવીને કહ્યું - "હે દેવી ! મહાર વચન સાલળ હું પ્રાણાતે પણ મીળજાઈ નહીં થાઉં મે જહુવાર જનિત અને યોનન લક્ષ્મીતુ મુખ નિગે જન્મિતનમ્તુ મેળવી છે, પરતુ ચિતામણી સમાન નિર્મળ મીળ મેળવ્યુ નથી, માટે હે દેવી ! તુ મને થોડી વાર પછી મારી નાખનાની હોય તો હમણા મારી નાખ, પરતુ હું ત્હાર વચન કોઈપણ રીતે પાળનાની નથી

આ પ્રમાણે કહ્યો મદિરાવતી જેટલામા નવધરમ નવુ રમ રણ કરવા લાગી તેટલામા તેણે પોતાને મુખથી ઉલેવી જોઈ, પરતુ ન દીડી દેવીને કે ન દીડો નરનેખરને વળી તેણે પેલા કોડીયાને પણ ન દીડો, પરતુ વસ્ત્ર અને ધરેલાથી મુરોલિત એવા કોઈએ બીજા પુરૂષને દીડો, તે વિના બીલુ કાલ જોનામા આ વ્યુ નહી. તેથી તે મદિરાવતી મનમા વિચાર કરના લાગી કે, "આતે શુ સ્વપ્ન છે સાચુ છે ? મહારો કોડીયો ધણી કયા ગયો ? આ શુ થયુ ? આની રીતે જેટલામા વિચાર કરે છે તેટલામા પેના પુત્રા કહ્યું -

"હે કન્યા ! મહાર ચરિત્ર સાલળ વૈતાકય નામના પર્વત ઉપર મણિપુર નામનુ નગર છે, ત્યાં હું મણિચૂડ નામનો નિધા-ધરેનો રાજા નિવસ કરુ છું એક દિવસ રાત્રીમા લોકની ચર્ચા

૨૮૨

૨૮૨

નંતવાર મળ્યું, પરંતુ મોજાડપ આજિવન મળ્યું નહીં. તેઓ આસવા નિંજાગી, પતવંત આસવા સ્વંત એવા નંતવાર આસવા-માં મદારા પ્રાણતાય છે, એથી તે વિષયોનું કહેણો નો હું સમીપું મરણ સમય; આરો દે નાજા' તે મદારા છવિતવતી હ-જા દેવ તેા મદારા રામીના ઉપર દયા કરી કરી આવું વચન કયાને પણ બોલસા નહીં."

પણી દુઃખમાં ગળિ મતોય પામેલો અને પોતાનાં જાતિ ધર્મલો તે કોડીઓ અમૃતથી હરગેલાની પેઠે હોતી મેળા. તે વખતે મદિરાવતીનાં તેવાં દુઃખને ન નેહ મદ્યાને વીર દેવતા! એમ કહે અરુન પામેલો. પણી કાળાવર્ણવાળો રાક્ષસીએ મરણ જગતને અજવા માંડ્યું દેવતા! એમ કહેન આમળના ચિત્તની પેઠે રાવે દેહાણે અમદાર દેહાવા માંડ્યું; તે વખતે મદિરાવતી પોતાના પતિના પગ આંપતી અને પચપચેતીનું અમર કરીને કોડલામાં બેસી હતી તેડલામાં દિવ્ય રાક્ષસાદેથી ગુંગાબિત એવા કોડલેક પુરુષમદિત એક દેવી ત્યાં આવીને હમને મુખે તે કન્યાને કહેવા લાગી—“હે કન્યા! તું અને આ નગરની અધિષ્ઠાયક દેવી જાણ, ત્હારા પિતાએ ત્હારી કોમલ ચિત્તબના કરી તે કોડ હું દયાથી અદિ આવી છું. મેં આ બાળ્યવાન અને રૂપવાન પુરુષને અદિ આપ્યો છે, તેને તું મેવ અને આ કોડીયાને ન્યછ દે. આ ઉત્તમ પુરુષ હમેમાં ત્હાની આજ્ઞા પ્રમાણે આલશે. આ પોતે મગધદેશના નરકેશની રાજતો નરકેશ્વર નામે પુત્ર છે, તે પોતાના પિતાથી છાની રીતે પૂરીઉપર મુગાદરી કરવા નિકળેલો છે. તું ત્હારા પોતાના ઉત્તમ યાવનને અને ઉપમાર્ગદિત એવી રૂપ લક્ષ્મીને આ કોડીયાની સાથે નિરુદ્ધ ગુમાત્રીગ નહીં. તું આ કોડીયાનો સંગ ત્યછ મર્વ મુખના મદિરરૂપ આ પુરુષને વરીને સ્વર્ગતુલ્ય મગધદેશની રાજ્યલક્ષ્મીની માલીક થા. હું તમને બંનેને છવિતવર્ષેત મુખમપત્તિ આપીશ.” દેવીનાં આવાં વચન સાંભળી મદિરાવતીએ મનમાં ધર્મ રાખીને કહ્યું:—“હે માત! તમે મદારા ઉપર મહોદી કૃપા કરી, મેં મદારા માતા, પિતા અને મર્વ નગરવાસી લોકોની સમક્ષ આ કોડીયાનો હાથ પકડ્યો છે તે

હરે બીજાને શી રીતે વડે ? મારે આ લોકમા તો લેવા તેવા રૂપનાજો પણ આ કોડીયો મહારો પ્રાણનાથ છે, નહિ તો મહારૂ મરણ મરણ છે હે દેવી ! મહારા મનમા એટલો નિશ્ચય છે કે બીજાને તો શુ ? પણ હિંદી આધિક રૂપનાજો હોય તોપણ આ કોડીયાને મૂકી તેને નહીં વડે હે દેવી ! અને આ લોકમા અને પ લોકમા આ કોડીયા પુરુષધીજ સર્વ મનોવાંછિત લોગસ પત્તિ મળશે, એ તુ નિશ્ચે જાણજે, મારે કૃપા કરી મહારા લાઈ એના આ નરોખરને રાજ્યવશ્વમીમહિત તેના રાજ્યમા પહોંચતો કર "

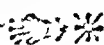
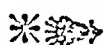
મહિરાવતીના આવા વચનથી કોપ પામેલી દેવીએ તુરત તેને પગે પગી આમ્રશમા ઉછાળી અને ત્યાંથી પડતી એવી તેને ત્રીશુળ ઉપર ધારી રાખીને કહ્યું - "હે મુખી ! તુ મહારા કહેવા પ્રમાણે કર, નહિ તો હુ ત્હારૂ મરણ કરીશ " તેવારે કન્યાએ નિશ્ચળ મનથી દેવીને કહ્યું - "હે દેવી ! મહારૂ વચન સાંભળ હુ પ્રાણાતે પણ શીળગ્રસ્ત નહીં થાઉં મે જહુવાર લખિત અને યોગન લક્ષ્મીનુ મુખ નિગેરે ઇચ્છિતવસ્તુ મેળની છે, પરંતુ ચિતામળી સમાન નિમળ શોભ મેળવ્યુ નથી, મારે હે દેવી ! તુ મને ઘોડી વાર પગી મારી નાખવાની હોય તો હમણા મારી નાખ, પરંતુ હુ ત્હારૂ વચન કોઈપણ રીતે પાળવાની નથી

આ પ્રમાણે કહી મહિરાવતી લેટવામા નવમરમ નતુ અમરણ કરવા લાગી તેટલામા તેણે પોતાને મુખથી લેની લોહ, પરંતુ ન હીડી દેવીને કે ન હીડો નરોખરને વળી તેણે પેના કોડી યાને પણ ન હીડો, પ તુ વસ્ત્ર અને ધરેખાથી મુરોલિત એવા કોઈએક બીજા પુરુષને હીડો, તે વિના બીજુ કાઈ લેવામા આ વ્યુ નહીં તેથી તે મહિરાવતી મનમા વિચાર કરવા લાગી કે, 'આતે શુ સ્વપ્ન છે કે સાચુ છે ? મહારો કોડીયો ધણી ક્યા ગયો ? આ શુ થયુ ? આવી રીતે લેટવામા વિચાર કરે છે તેટલામા પેના પુરુષ કહ્યું -

"હે કન્યા ! મહારૂ ચરિત્ર સાંભળ વૈતાકય નામના પર્વત

ઉપર મજિપુર નામનુ નગર છે, ત્યાં હુ મજિપુર નામનો વિદ્યા ધરેનો રાજા નિવસ કરુ છુ એમ નિવસ રાત્રોમા લોકની ચર્ચા

જેવા માટે ભક્તિ ગોવા મેં એક શ્લોક સાંભળ્યો કે:-

સર્વત્ર વાયસાઃ કૃષ્ણાઃ, સર્વત્ર હૃદિતાઃ શુક્રાઃ ॥

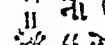
સર્વત્ર સુચિનાં સૌભ્યં, હઃસ્વં સર્વત્ર હઃપિનામ્ ॥ ૧ ॥

અર્થ--જેમ સર્વ ઠેકાણે કાગડા કાળા હોય છે અને સર્વ ઠેકાણે પોપટ લીલા હોય છે, તેમ સર્વ ઠેકાણે શુભી પુરુષોને શુભ મળે છે અને સર્વ ઠેકાણે દુઃખીઓને દુઃખ મળે છે.

“આ સાચું હશે કે ખોટું” એવો વિચાર કરીને હું વિદ્યાના બગથી જેટલામાં ડોડીયાતું રૂપ લઈ નગરનાં ઉભો રહ્યો, તેટલામાં રાજના એવકો મને પકડી રાજસભામાં લઈ ગયા. હું મુંઢરી! ત્યાં તે મને વર્યો, પણ તેનું કારણ હું કંઈ જાણતો નથી. તને બહુ દુઃખ ઉપજાવનારી પશ્ચિમ મેં કરી હતી, પરંતુ જેમ વાયુથી મેરુપર્વતનું શિખર ન કંપે, તેમ તું શીળરૂપ ઉત્તમ આચાર્ય કંપી નહીં. હું કલ્યાણકારી! જેનું શીળરૂપ મોતું દુઃખરૂપ ક્ષોભી ઉપર ઝળહળી રહ્યું છે એવી તું ધન્ય છે, અને સર્વ જગતમાં વખાણવા યોગ્ય છે. વળી હું પશુ ધન્ય છું, તેમજ મહારાજાના અને હવિત વખાણવા યોગ્ય છે કે જેની શીળરૂપ અલંકાર ધારણ કરનારી તું સ્ત્રી થયી છું.”

વિદ્યાધરરાજનાં આવાં વચન સાંભળી મદિરાવતી બહુ હર્ષ પામીને મનમાં વિચાર કરવા લાગી કે:-“અહો! શીળતું મહાત્મ્ય જગતને આશ્ચર્યકારી દેખાય છે.” પછી તેણે પોતાના સ્વામીને કહ્યું:-“સ્વામિન! આપ મહારાજા અણધાર્યા પતિ થયા, તે પૂર્વ ભવે જિનેશ્વર પૂજવાથી મેળવેલા ધર્મનું ચરિત્ર જાણો.” પછી વિદ્યાધરરાજએ ત્યાં સાત માળનો એક મહેલ વિદ્યાના બગથી તૈયાર કર્યો, તેમાં જેમ દેવતાની પાસે દેવીઓ રહે તેમ મદિરાવતી વિદ્યાધર રાજની પાસે રહી.

આ વખતે જાણે મદિરાવતીના શીળને જેવા માટેજ હોયની! એમ પૂર્વ દિશામાં કિરણોના સમુદયથી સુશોભિત શરીરવાળા સૂર્ય નો ઉદય થયો. પછી મણિચંદ્ર વિદ્યાધરરાજએ મદિરાવતીને પુછ્યું: “હું પ્રિયા! તારા પિતાને હું અહિં લાગીથી બોલાવું કે

શાન્તિથી તે કહે? તેનારે મહિરાવતીએ કહ્યું -“ પ્રામનાથ! મહારા પિતાને બહુ ખેડત ॥ મેં જોનારો કે જેથી તેમનો દુર્ગતિના કા ગ્લાહપ મ. ગળો જાન ” પછી વિમાનરાજાએ મહોટુ સૈન્ય નિકુર્તી એ વારાગરને રિપુમર્દનરાજ પાસે મોકલ્યો, તે દને ત્યાં જ રાજાને કહ્યું -“ હે રાજા! સાલજો વૈતાહનપર્વતનો રાજા મહિયુડનિમાર તમાગ ઉપર ચડી આ ચો છે, માટે જો તમે પોતાનું છનિત અને ગમ્ય ઇચ્છતા હો તો તમે ખેડતનો મેં બાને મહિયુડરાજા ॥ બે પગમા પ્રેમથી તમસ્કાર કરો ” આના વચન મામળી રિપુમર્દનરાજ જેટલામા કોપ કરી તેને ઉત્તર આપે છે તેટલામા મત્રીએ રાજાને કહ્યું કે, “ હે મહારાજ! નિશ્ચે આ વખતે કોપ કરવો યોગ્ય નથી, જ્યાં બે પુરૂષ સરખા હોય ત્યાં કોપ કરવો ઘટે છે, પરંતુ વધારે બળવાન ઉપર કરેલો કોપ નિશ્ચે હારણદળ આપનારો થાય છે. માટે હે મહારાજ! નિચાર તનુ ઈર્ષ પોતાનું અને રાજ્યનું રક્ષણ કરના માટે વૈતાહનપર્વતને યોગ્યરીતે સાકાર કરી તમસ્કાર કરો ” મત્રીના આના વચન સાલજી રિપુમર્દન રાજાએ કોપ ત્યજી દઈ ખેડતનો વેપ લઈ જેટલામા મહિયુડ પામે આની પ્રજામ કરે છે તેટલામા વિદ્યાધર રાજાએ તેને ખેડતનો વેપ ત્યજી દેવરાની ઉત્તમ લુગડા અને ધરેણા વડે બહુ સ્નેહથી સાકાર કરી માન આપ્યું પછી રિપુમર્દનરાજાએ જેટલામા વિદ્યાધરરાજા મહિયુડની પામે બેઠેલી પોતાની પુત્રી મહિરાવતીને લેઈ તેટલામા તે બહુ ખેડ પામ્યા. તેનારે મહિરાવતીએ કહ્યું -“ હે તાત! તમે ખેડ ન પામે જેને મેં પતિ માન્યો હતો, તેજ આ કોડિયોપુરૂષ છે મહારા પૂર્વપુરૂષને લીધે તે આનારે ઈર્ષના સરખી ચોલાનાજો થયો છે વળી એણેજ તમારા શરીર ઉપરથી ખેડતનો વેપ દૂર કરાવ્યો છે ”

મહિરાવતી ॥ આવા વચન સાલજી બહુ નિરમય પામેના રિપુમર્દનરાજાએ મહિયુડને કહ્યું -“ હે રાજા! તમે માણ્યોના ચિત્તને આશ્ચર્ય ઉત્પન્ન કરનાર પોતાનું ચરિત્ર કહો ” તેનારે મહિયુડનિમારે રિપુમર્દનરાજાને પોતાનું ચરિત્ર કહી અને કહ્યું કે, “ હે રાજા! તમારી પુત્રી ઉત્તમ ગીજનાજો હોનાથી તમને

ધન્ય છે. ” એમ કહી તેણે પોતાની મમૃદ્ધિ દેખાડી. ત્યાર પછી તે પોતાના સાસરા એવા રિપુભદ્રનરાજને સત્કારપૂર્વક માન આપી મદિરાવતીને સાથે લઈ તુરત વેતાડયપર્વત ઉપર ગયો ત્યાં મદિરાવતી શીળના પ્રભાવથી વિવિધ પ્રકારના ભોગોને ભોગવતી મન, વચન અને કાયાથી ઉત્તમરીતે જિનભાષિન ધર્મનું આરાધન કરવા લાગી. અખંડ રીતે જિનધર્મનું આરાધન કરી શુભ ધ્યાનથી તે મદિરાવતી ઉત્તમગતિ પામી.

ઇતિ મદિરાવતીની કથા.

(શ્રી મહાવીર પ્રભુ આજુદ વિગેરે શ્રાવકોને કહે છે કે:-)હે ભવ્યજનો ! તમે આ મદિરાવતીના ચરિત્રને સાંભળી પાપને દૂર કરનારા જિનધર્મરૂપ કલ્પવૃક્ષના મૂળરૂપ શીળને વિષે અતિશય આદર કરો.

પ્રભુનાં આવાં વચન સાંભળી આજુદશ્રાવકે શ્રી મહાવીર પ્રભુને કહ્યું:-“ હે ભગવન્ ! મહારા ઉપર કૃપા કરી મને એથુંમન આપો. ” તેનારે ભગવાને એથુંમન આજુદશ્રાવકને આપ્યું. તેના આલાવો આ પ્રમાણે:-

પરદારગમણં સમણોવાસણં પચ્ચસ્કાઈ । સદારસં-
તોસવા પન્નિવજ્જઈ ॥ સે પરદારગમણે હુવિહે પન્નતે ।
નરાલિઅપરદારગમણે વેનઘિઅપરદારગમણે અ ॥ સદા
રસંતોસસ્સ સમણોવાસણં ઇમે પંચ અઈઆરા જાણિ
અવા ન ફાસિઅવા ॥ તંજહા ॥ ૧જ્ઞાન્નિદાણેણિત્તરંગ-
હિઆ ૨અપરગહિઅવિહવેસાઈ ॥ ૩તાસુ ગમણં પરે-
સિં, વિવાહપરિમીલણં મોહા ॥ ૪કામન્નોગેસુતિદ્વાસત્તી
ગ્રીઅણ મુહાઈ ફાસેણ ॥ ૫ત્તહકામકલણં ઇઅ પંચઅ-
ઈઆરાચનત્ત્યવયે ॥

શ્રાવક પરસ્ત્રીગમનનું પચ્ચજ્ઞાણ કરે છે, અથવા સ્વદારા

મતોરને અગિયાર કરે છે, તે પરદારાગમન જે પ્રમાણુ છે એ-
ઉંદારિક પરદારાગમન અને બીજી વૈદીય પરદારાગમન તેમા શ્રાવકે
અન્યારસતોરના પાચ અતિયાગ જાણના, પરંતુ તે આદરના નહીં.
તે અતિયાગ આ પ્રમાણુ —

૧ ભાડુ આપીને ઘોડો વખત રાખેની સ્ત્રીને ગમન કર-
વડુ, ૨ બીજાએ નહીં રાખેની નિવના અથવા વેરયાને વિષે ગ-
મન કરવડુ, ૩ બીજાઓના વિનાહ કરાની આપવો, ૪ ગાંધી, રૂપ,
રસ, ગંધ, સ્પર્શને વિષે ગાંધી અતુરાગ કરવો, ૫ સ્ત્રીઓના મુખ
નિગરે અગતો સ્પર્શ કરી બોલી કાનચેટા કરની આ પાચ અતિ-
યાગો ચોથાનના જાણવા

હવે જે શુદ્ધભારનાગી લગ્નજનો પાચમા અલગન (પરે
અડુ પ્રમાણુ) ને પાળે છે, તે માક્ષમુખને લાજનારા થાય છે, વળી
તે વનપુરૂષો જમતમા વખાણનાયોગ્ય થાય છે. જે પુરૂષો સ
મારમમુદ્રનો પાર પમાડનારા પાચમાનને આદરે છે, તેઓને
ધન છે મધુગનગરીમા રહેનારા વનસારી પેડે માલઓ સતો
પછી મુખી અને અસતોરથી દુખી થાય છે”

શ્રી મહાવીરપ્રભુના વચન માલગી આણ આનકે પૂ-
છ્યુ — “હે નાથ! તે વનમાર કોણ હવે? અને તેણે પ્રથમ અસ-
તોર શી રીતે મો? અને પછી મતોર શી રીતે કર્યો?” તેનારે
પ્રભુએ કહ્યુ “હે આનક! દુખને ઉત્પત્ત કરનારો અસતોર છે,
અને મુખને ઉત્પત્ત કરનારો મતોર છે કારણ જેમા એવુ તે
ધનમારનુ ચરિત્ર સાલગ —

પાચમાત્રતરૂપ મતોર ઉપર

ધનમારની કથા

આ ભરતક્ષેત્રને વિષે મધુરા નામની નગરીમા ધનસાર
નામનો રોક રહેનો હવે, તેની પામે ઇસકકોડ મોનાગોરો
હતી, પરંતુ તે કોણ વખત એક તનમાન પજુ ધન ધર્મમર્થમા
વાપરતો નહીં, તેથી લોગેએ તેનુ કૃપાસ્વરોડ એનુ નામ પાડ્યુ
હવે શ્રી જિનેશ્વરે માણુઓની વક્ષી જે પ્રકારની કહી છે એક

પુણ્યાનુગ્રહિની અને બીજી પાપાનુગ્રહિની. તે પુણ્યાનુગ્રહિની લક્ષ્મીથી માણ્યોનો શુદ્ધિ શુદ્ધ થાય છે, અને તે શુદ્ધશુદ્ધિથી જીવ આલોક અને પરલોકમાં મુખી થાય છે; તેમજ પાપાનુગ્રહિની લક્ષ્મી પરભવે નરકાદિ લાખો દુઃખમાં પાડે છે અને આ ભવમાં પણ નિરંતર દુઃખ આપે છે.

એક દિવસ ધનસાર શેઠ, પોતાના ભૂમિમાં રહેલા દ્રવ્યના નિધાનને જોયા લાગ્યો, તો તેજે તેમાં કોડા અંગારા, સાપ અને વિંછી જોયા, તેથી તે ચિંતા કરતો જેટલામાં ઉભો છે, તેટલામાં કોઈ માણસે આવીને તેને ખબર આપી કે, “હુ શેઠ! તમારાં વહાણો સમુદ્રમાં ડુબી ગયાં.” શેઠ આવા દુઃખ આપનારા સમાચારથી હૃદયમાં વધારે કલેશવાળો થઈ જેટલામાં ત્યાંને ત્યાં ઉભો છે તેટલામાં તેજે પોતાના પરદેશથી જમીનમાર્ગે આવતા માલની ઉપર ધાડ પડ્યાના સમાચાર સાંભળ્યા. આવા વાર વાર માઠા સમાચાર સાંભળવાથી દુઃખરૂપ સમુદ્રમાં ડુબી ગયેલો અને ચિંતારૂપ મહેત્તા પર્વતના શિખરઉપર ચડેલો તે ધનસારશેઠ વિચાર કરવા લાગ્યો કે:- “હાય હાય! મહારા અપૂર્યથી આ શું થયું? નિર્ધનપણાથી મહારા કૃદુખનો નિર્વાહ શી રીતે થશે? માટે ચાલ દ્રવ્ય મેળવી કૃદુખનો નિર્વાહ કરું જે થવાનું હતું તે થયું. હમણાં ચિંતા કરવાથી શું વળવાનું છે?” આ પ્રમાણે વિચાર કરી ધનસારશેઠ પોતાના કૃદુખ પાસેથી કમલાખ ધન લઈ ઝડ વહાણે ચડ્યો. આગળ જતાં પૂર્વે કરેલા ખાપયોગથી વહાણ ભાગી પડ્યું અને શેઠના હાથમાં એક પાટીયું આવવાથી તે કાંઠે આવ્યો. ત્યાં તે વિચાર કરવા લાગ્યો કે:-

खलवाटो दिवसेश्वरस्य किरणैः संतापितो मस्तके,

ठायाथीं समुपेत्य सत्वरमसौ विल्वस्य मूलं गतः ॥

तत्रोच्चैर्महता फलेन पतता जगं सशब्दं शिरः,

प्रायो गच्छति यत्र जाग्रदहितस्तत्रापदां स्यात्पदम् ॥

અર્થ--કોઈએક ટાલવાળો માણસ ઔર્યના કિરણોથી માથાને વિષે તપી ગયેલો હોવાથી છાયાની ધરજા કરતો તે એક બીલા-

ના જાડાં ની નાચે ઉમો ગમે, ત્યાપણુ ઉચેથી પડતા એવા મહોળા
બીનાના દગથી તેનું માથુ દડાં મજા કરીને ફુગી ગયુ માટે
ધણુ કરીને ન્યા ભાગ્ય-હિત માણસ બન્ય ત્યા આપણિનુ સ્થા
પત થાય છે

મહાર જળમાર્ગે નહેલુ, સ્થળમાર્ગે ગહેલુ, વેપારમાર્ગે ર
હેલુ અને ભડારમા હેલુ મધણુ ધન નાગ પામ્યુ, વગી હમ
ણા આ વહાલ પત ભાગી પડ્યુ હાલ હાલ' હવે હુ શુ કરી?"
આના પ્રાર્થના ચિતાથી તે વનમારને દિગે ભોજતાવિનુ મુખ
અને રાત્રિએ નિદ્રાલુ મુખ મળ્યુ નહી કશુ છે કે -

एष जरा सर्वमुपानि वृष्णा, खलेषु मेवा पुरुषाजिमानम् ॥

याचा गुप्त्व गुणमात्मशमा, चिंता वज्र इति दया च रक्ष्मी ॥

અર્થ - જરાવસ્થા રૂપને, વજ્રના સર્વ મુખને, ખજાની એ
વા પુરૂષના અભિમાનને, યાચના મોહાને, પોતાના વખાણુ ગુણને,
ચિંતા બળને અને ભક્ષ્મી ક્યાને નાગ કરે છે

પણી બીજે દિવસે વનમા ભમતા એના તે ધનસારે એ-
આમાના જાડનાં નિચે જેમને તરત કેવળજ્ઞાન ઉત્પન્ન થયુ હતુ
એવા એક મનિને ડા, તેથી તે બહુ દુર્ પામીને નિધિથી વહના
મરી તેમની આગળ એમ મુનિએ કર્મના દગરૂપ ધર્મદેશના આ
પી તે ઉત્તમનીતે માલગી હા અને ગોક્કરહિત થએના ધનમારે
કેવળીને પુણ્ય - હે ભગવન્' મને ક્યા કર્મથી મમૃદ્ધિ પ્રાપ્ત થઈ
અને ક્યા કર્મથી ભાગ પામી? વગી મને કૃપાલપણ શા માટે વધુ?
એ મધણુ આપ મને કહો. " તેમણે કેવળગાનીએ કશુ - "હું
ધનસાર' મે મર્વ પૂર્વસર્વે કરેના કર્મનુ ફળ છે, એમ હું નિશ્ચે
બલ તે પૂર્વજાનો રખા સાલણ -

ધાત્રીખ ને નિચે રમિમ નામની નગરીમા બહુ સમૃદ્ધિ
વાળા બે ભાગો ગહેતા હતા, તેમા મહોટો ઉદારસ્વભાવવાળો
અને ન્હાનો કૃપાસ્વભાવવાળો હતો મહોટો ભાગ નિરતર દાન
આપતો તેના ન્હાનો તેના ઉપર દ્વેષ કરી સર્વ ધન વહેથી લા
જતો રહ્યો હતો મહોટો ભાગ દાન અને અનાથલોકોને લેમ

જેમ દાન આપવા લાગ્યો તેમ તેમ તેના ઘરને વિષે મ પત્તિ વધવા લાગી અને ન્હાનો ભાઈ કૃપણપણથી જેમ જેમ ધન એકઠું કરવા લાગ્યો તેમ તેમ તેના ઘરમાં ધનનો વધારો વધારે નાશ થવા લાગ્યો. તેથી ન્હાના ભાઈએ વિચાર્યું કે, “ મ્હોટા ભાઈને ઘેર લક્ષ્મી વૃદ્ધિ પામે છે અને મ્હારે ઘેર નાશ પામે છે એ શું ? પછી તેણે રાજાની પાસે ખોટી ફરીયાદ કરી તેથી રાજાએ મ્હોટા ભાઈનું સઘળું ધન લઈ લીધું. તેવારે મ્હોટા ભાઈએ ન્હાના ભાઈનું આવું ચરિત્ર જોઈ સંસારને અસાર જાણી વૈરાગ્યથી ચારિત્ર લીધું. પાંચ સમિતિથી વ્યામ અને ત્રણ ગુપ્તિથી યુજ્ઞ, વળી કપાયરહિત એવો તે મ્હોટા ભાઈ પરિસહોને સહન કરી કાગવર્મ પામીને સૌધર્મ દેવલોકને વિષે દેવતાપણે ઉત્પન્ન થયો. અહિં ન્હાના ભાઈના તેના અવિચારી કામથી લોકોએ બહુ નિરસ્કાર કર્યો, તેથી તેણે પણ તાપસીદીક્ષા લીધી; કારણ કપટી માણસને સુખ ક્યાંથી હોય ? પછી બહુ શિક્ષાવાળી તે તાપસી દીક્ષાને પાળી ન્હાનો ભાઈ પણ કાળ કરી અસુગંધમાર દેવલોકને વિષે દેવતાપણે ઉત્પન્ન થયો. ત્યાંથી ચલીને તું ધનસાર નામે શેઠ થયો. પૂર્વભવે કરેલા દાનાંતરાયકર્મના ઉદ્યથી તને આવું કૃપણપણું પ્રાપ્ત થયું છે. તે પૂર્વભવને વિષે ત્હારા મ્હોટા ભાઈનું ધન રાજા પાસે લેવરાવી લીધું; તે પાપના ઉદ્યથી આ ભવમાં ત્હારું સર્વ ધન નાશ પામ્યું. જીવ આ ભવને વિષે જેવું કર્મ કરે છે તેવું તે પરભવને વિષે ફળ ભોગવે છે. ત્હારો મ્હોટા ભાઈ સૌધર્મ દેવલોકથી ચલી તામલિસી નગરીને વિષે શેઠના પુત્રરૂપે ઉત્પન્ન થયો, ત્યાં તેને મ્હોટી સંપત્તિ અને સર્વ પ્રકારનું સુખ મળ્યું. પૂર્વે મેળવેલા પુણ્યથી બહુ કાળ સુખ ભોગવી તેણે જીવદ દીક્ષા લીધી છે; વળી તેને હમણાં કેવળજ્ઞાન ઉત્પન્ન થયું છે. તે હું પોતે ત્હારો પૂર્વભવનો ભાઈ છું.”

મુનિનાં આવાં વચન સાંભળી ધનસારે તેમના પગમાં પડી પૂર્વે કરેલા પાપનું મિથ્યાદુષ્ટ લીધું; અને કહ્યું કે:—“ હે ભગવન્ ! આજથી આરંભીને મેળવેલા ધનનો એવો ભાગ રાખી બાકીનું સઘળું ધન મ્હારે ધર્મસ્થાનકે વાપરવું; તેમજ પારકા દાપને ક્યારે પણ ઉઘાડવા નહીં.” એવો નિયમ લઈ, શ્રાવક ધર્મ

આ રી અને દુરોરી કેનગીને નમસ્કાર કરી તે ધનમાર તામનિમી નગરને વિરે આ-વે

એ દિવસ વનમાર શુદ્ધ પરિણામથી એક શુન્ય ધરમા રા રીએ મર્યોત્સાહ કરીને રહ્યો હતો, એનામા તે વખતે કોઈ દેવ તાએ આવીને ધર્મરૂપી ઉત્તમ ધનવાળા તે ધાસાને કીડી, વિછી અને માપ વિગેરેથી મહુ ઉપસગ કર્યો, પરંતુ તે જરાપણ ધર્મ ધ્યાનથી મેરૂપરત રી પડે કયો ।હી, તેથી દેવતાએ પ્રસન્ન થયે તે ધનસાને પ્રભામ કરીને કહ્યું “હે ભાગ્યવત્! પુન્યવત્ એના તને ધન છે અને ત્હાંની માનને પણ ધન છે કે જે ત્હારો ધર્મને વિષે આનો દૃઢ પરિણામ છે તું મથુરાનગરીમા જા, ત્યાં તને ત્હારૂ પૂર્વ નામ પામેલું મધ્યુ ધન મળશે” દેવતા ધનસારને આણુ વરદાન આપી પોતાનો સ્થાનકે ગયો ધનસારે પણ પ્રભાત થયો જાણી કારોત્તમન પારી પારણુ ન્યું પછી તે અતુકમે મથુરાનગ રીએ આ-વે, ત્યાં તેને ઘસકેકેક મુનર્ધુધન મળ્યું, પરંતુ તેણે પોતાના પરિભાણથી જરા પણ વચારે લીધું નહીં, પણ શ્રી જિ નેથરે કહેના જિનભુજા, જિનમિત્ર, પુત્રક, માધુ, સાધ્વી, આનન્દ અને શ્રાવિકાદિપ સાતલેનને વિષે વાપરી સકળ કર્યું.

આ પ્રમાણે બહુ દિવસો ગુરો પુન્ય રી આશુબ્યનો ક્ષય થયે માગસકાનુ પચ્ચખખાલ લઈ તે ધનસાર મૃત્યુ પામી ચાર પદ્યો પમના આશુબ્યનાળા ગૌધર્મરૂપનોકના અરૂણાજા નામના નિમા નને વિષે મેકોટી સમૃદ્ધિનાગો દેવતા થયો ત્યાં દેવતાના મુખ ભોગની આશુબ્યનો ક્ષય થયે ચરી મહાનિરોહક્ષેનમા મનુષ્યલવ પામીને ટેનર દીના લા કેનગજાન મેળની મોક્ષમુખ પામશે

ઇતિ ધનમારની કથા

(શ્રી મહાવીરમ્બુ આજ્ઞા વિરે આનકોને કહે છે કે) —
‘હે ભગવન્નો!’ સતોત અને અસતોત ઉપર ધનમારના દ્રષ્ટાતને જાણી પાપમા પરિમરૂપરિમાલ નામના પ્રાને વિષે આનર કરે

શ્રી જિનરાજના મુખથી મતોરના કાને સાલગી આજ્ઞા

આવકે પાંચમું આણુમત્ર લીધું અને શ્રી વીરપ્રભુએ તેને આજ્ઞા-
વાસહિત પાંચમું આણુમત્ર ઉચ્ચરાવ્યું. તે આ પ્રમાણે:—

અવરિમિઅવરિગ્મહં સમણોવાસણ પચ્ચણ્ણાઠ ॥ ૬-
છાપરિમાણં વા ઉવસંપજ્જહ ॥ સે પરિગ્મહે હુવિદ્દે પન્નેત
॥ તં જહા ॥ સચિત્તપરિગ્મહે અચિત્તપરિગ્મહે અ ।
ઈછાપરિમાણસ્સ સમણોવાસણં ડમે પંચ અદ્ધાઆરા
જાણિઅદ્ધા ન સમાયરિઅદ્ધા ॥ તં જહા ॥ ૧. ચિત્તવત્તુ
પમાણાઠ્ઠકમ્મે ૨. હિરણસુવત્તપમાણાઠ્ઠકમે ૩. વણધન્ન-
પમાણાઠ્ઠકમ્મે ૪. હુપ્પયચ્ચનપ્પયપ્પમાણાઠ્ઠકમે ૫. કૂપ્પ-
પમાણાઠ્ઠકમે ॥

આવક પરિમાણરહિત પરિગ્રહનું પચ્ચણ્ણાણુ કરે છે, અ-
થવા ઇચ્છા પ્રમાણે પરિગ્રહને ધારણ કરે છે. તીર્થકરોએ તે પરિ-
ગ્રહ બે પ્રકારનો કહ્યો છે. એક સમ્મિત પરિગ્રહ અને બીજો અ-
સમ્મિત પરિગ્રહ. આવકે પરિગ્રહના પાંચ અતિચાર બતાવ્યા, પણ
તે આચરવા નહીં. તે અતિચાર આ પ્રમાણે:—

૧ પચ્ચણ્ણાણુ લેતી વખતે લીધેલા પરિમાણથી બેગર અને
ધર વધારે રાખવાં; ૨ રૂપું કે સોનું અથવા સોના રૂપાનું ધરેણું
વધારે રાખવું; ૩ નાણું અથવા ધાન્ય વધારે રાખવું; ૪ ગાય,
ભેંસ, ઘોડા વિગેરે અથવા દાસીદાસ વધારે રાખવાં; ૫ ધરવા-
ખરો વધારે રાખવો. ”

લગવાનનાં આવાં વચન સાંભળીને પછી આણુ દ્વારા આવકે
પાંચમું પરિગ્રહ પરિમાણમત્ર લીધું. તે આ પ્રમાણે:—

“હે લગવન! મહારે ભૂમિમાં, વ્યાપારમાં અને વ્યાજમાં
ચાર ચાર કોડ સોનામહોરો રાખવી, તે ઉપર રાખવાનો નિયમ
છે. ઘાસ અને લાકડાં લાવવામાં એ બેય જૂના જૂના કામમાં પાં-
ચસે પાંચસે ગાડાં રાખવાં, તે ઉપરાંત રાખવાનો મહારે નિયમ
છે. સમુદ્રની મુસાફરી માટે પણ ચાર વહાણ રાખવાં, તે ઉપર રા

૫૫

જ્યા નદી નળી મીઠા દેગોમાથો સમુદ્ર મેં ધામ અને વાક
જા જાનના માટે બીજા ચાલ વહાણ રાખના હમહમન ગાયોનુ
એ ગોકુળ જેનુ એ ગોકુળ નમનુ જેનુ ॥ પ્રમાણમા પાચ
મે હળો ઉપર રાખના નહીં ॥ આ પ્રમાણે અદ્વાનત એના આ
પદ્ધતિ પાચનુ અલનન લાધુ આ પાચમા અલનનને નિરે
આનકે પાચ આતિથાર નરિના

પડી શ્રી મહાવીરનામોએ રાત્રીભોજનનન કહ્યુ કે —“જે
ધૈર્યવત પુરુષ મર્મ ॥૫૩૫ વૃક્ષના બીજ એના નારીભોજનને ત્યજ
કે છે તે પુરુષ પોતાની આયુષ્ય ॥ અર્ધ વર્ષ મુખીના ઉપનામના
દગને પામે, જે તે ઉપર યોગગાત્રમા કહ્યુ છે કે —

કરોતિ વિરાટે ચયો, ય સદા નિશિજોતનાત ॥

સોડર્ક વૃત્તયાયુપથ, સ્યાદવસ્વમુરોમિત ॥ ૧ ॥

અર્થ — જે ધન પુરુષે નિવૃત્ત નારીભોજન ત્યજ દીધુ છે,
તેને પોતાના અર્ધ આયુષ્યના વર્ષ મુખી ઉપનામ કરેના છે
વળી બીજે ઠગલે પણ કહ્યુ છે કે —

ચત્વારિ સ્વલુ કર્માણિ, સધ્યાકાલે વિવર્મયેત્ ॥

આહાર મૈથુન નિહા, સ્નાધ્યાય ચ વિનેપતઃ ॥ ૨ ॥

અર્થ — માલમે સધ્યાકાળે નિશ્ચે ચાર કામ ત્યજ દેના જો જો
પહેલુ આહાર, બીજુ મૈથુન, ત્રીજુ નિદ્રા અને ચોથુ સ્નાધ્યાય
તે કામ કરનાથી શુ શુ થાય? તે કહે છે

આહારાન્ જાયને વ્યારિ, વ્રતગર્જથ મૈથુનાન્ ॥

નિહાતો ધનનાશ સ્વાત્, સ્વા વાયે મરણ જોત્ ॥ ૩ ॥

અર્થ — સધ્યાકાળે આહાર કરવાથી ઝેગ થાય, મૈથુન કર
વાથી દૂર ગર્ભ થાય, નિદ્રા કરવાથી ધનનો નાશ થાય અને સ્ના
ધ્યાય કરવાથી મરણ થાય

રાત્રીભોજનમા નમ જોયેનુ પડતુ તથા મ પાતિત જોયે
નુ પડતુ નિત્યેયગેએ દીધુ છે, માટે રાત્રીભોજન પ્રયત્નથી નરિનુ
જિજ્ઞાસા પણ કહ્યુ છે કે —

તજ્જોણીઆણ જીવાણં, તહા સંપાડમાણ ય ॥

નિસન્નુત્તે વહો દિઠો, મવ્વં દંસીહિ સવ્વહા ॥ ૪ ॥

અર્થ:—રાત્રીભોજનને વિષે રાત્રીચોનિકે જીવેતો તથા સં-
પાતિમ જીવેતો નાશ સર્વદર્શી એવા તીર્થંકરેએ દીડો છે, માટે
રાત્રીભોજન સર્વ પ્રકારે ત્યજી દેવું.

વળી હાથ ધોવાના પાત્રમાં કુંથુઆદિ સર્વ જીવેતો ધાત
થાય છે. ઇત્યાદિ રાત્રિભોજનના દાષો કયો પુરૂષ કહેવાને સમર્થ
છે? જો કે ભોજન કરવાનું પદાર્થ પ્રાશુક છે, તોપણ કુંથુઆદિક
જીવે જોઈ શકાય તેમ ન હોવાથી જ્ઞાનિપુરૂષે રાત્રીભોજન ત્યજી
દીધું છે. લોકમાં પણ કહ્યું છે કે:—

મેઘાં વિપીલિકા હંતિ, યુક્તા કુર્યાજ્જનોદરમ્ ॥

કુરુતે મદ્ધિકા વાંતિ, કુષ્ટોગં ચ કોલિકઃ

કંટકો દારુલ્લંમં ચ, વિવનોતિ ગજવ્યથામ્ ॥

વ્યંજનાંતર્નિપતિતં, તાલુ વિધ્યતિ વૃથિકઃ ॥ ૫ ॥

અર્થ:—રાત્રીભોજનમાં કીડી આવે તો તે બુદ્ધિના નાશ
કરે છે; જી જલોદર કરે છે, માંખી ભોજનમાં આવે તો તેથી ઉ-
લટી થાય છે અને કોલિક આવે તો કોડ થાય છે. વળી શાકમાં
પડેલો કાંટો અથવા લાકડાનો કડકો આવે તો ગળામાં પીડા થાય
અને બીંછી આવે તો તાળવાને વિધી નાંખે. વળી પરશાસ્ત્રમાં
પણ કહ્યું છે કે:—

ત્રયીતિજોમયો જ્ઞાનુરિતિ વેદવિદો વિહઃ ॥

તત્કરૈઃ પૂતપલિલં શુક્તકર્મ સમાચરેત્ ॥ ૬ ॥

અર્થ:—‘સૂર્ય ત્રણ દેવના તેજરૂપ છે.’ એમ વેદના જાણુ
પુરૂષો કહે છે; માટે તેમના કિરણોથી પવિત્ર એવું સર્વ શુભ
કર્મ આચરવું.

નૈવહૂતિર્ન ચ સ્નાનં, ન શ્રાદ્ધ દેવતાર્ચનમ્ ॥

દાનં વા વિહિતં રાત્રૌ, જોજન તુ વિશેષતઃ ॥ ૭ ॥

અર્થ — રાત્રીએ હોમ, મનાન, શ્રાદ્ધ, દેનપૂજન, દાન અને વિગેરે સોજન ન કરવું.

જે માનુસે રાત્રીસોજન ત્યજી દે છે, તેને કેશવ રાજની પેઠે ધન્ય છે, અને જે માણસ રાત્રીસોજનના તીર્થના નિયમને લાગે છે તે મૂઠ્ઠા હમનામના વજ્રિની પેઠે બહુ દુખ પામે છે.

ભગવાનના આવા વચન સાંભળી આણ દશાવકે પુછ્યું — “હે ભગવન્ ! તે હસ અને કેશવ કોણ હતા અને તેમના રાત્રી સોજનના પ્રધાન કહો.” તેવારે શ્રી વીરપ્રભુએ કહ્યું — હે પુત્ર્યા તમા સાવધાનપણે સાંભળ.

રાત્રીસોજન ઉપર

હસ તથા કેશવની કથા

જંજુકીપના આ ભરતક્ષેત્રને વિષે રૂડીનપુર નામનું નગર છે, ત્યાં યસોવર નામનો ધનવત વેપારી રહેતો હતો, તને રસા નામની શ્રી હતી અને હસ તથા કેશવ નામના બે પુત્રો હતા. મુખે વૃદ્ધિ પામેના તે બંને પુત્રોના દિવસો મનુષ્યમુખ ભોગ પતા મુખે જતા હતા.

એ દિવસ તે બંને ભાઈઓ કીડા કરવા મારે વનમા ગયા, ત્યાં તેમણે ભમતા ભમતા એક આબાતા ઝાડની નિચે પાંચ સમિતિથી સમન, ત્રણ શુભિથી શુભ, પાંચ મહામતવારી, ફા માના પાત્ર, જિતેન્દ્રિય અને સાક્ષાત્ વર્મમૂર્તિ એવા એ સાધુને કીડા તેમને બંને ભાઈઓએ ત્રમ પ્રતિજ્ઞાપૂર્વક વદના કરી મુનિએ પણ ધર્મનામ કહી રાત્રીસોજન કરવાથી થતા દોષનો ઉપદેશ આપ્યો કે, “રાત્રીસોજન કરવાથી મહા પાપ લાગે છે અને તેથી જીવ આનોડમા અને પરનોડમા દુખ પામે છે, મારે હે મહાભાગ્યવતો ! તમે રાત્રીસોજનનો નિયમ ક્યો.”

મુનિનો ઉપદેશ સાંભળી તે હસ અને કેશવ રાત્રીસોજનનો નિયમ લગ્ન ઘર આબાતા અને સોજન કરી ચૌરામા ફુકાને વ્યાપાર કરવા લાગ્યા. જ્યાંએ ચાર ઘડી દિવસ રહ્યો ત્યારે બંને ભાઈઓએ ઘરે આવી પોતાની માતા પામે અવસરના સોજન

માથું. તેવારે માતાએ કહ્યું:-“ હે પુત્રો ! હજી ત્રણ ઘડી દિવસ છે અને હમણાં અકાળે ભોજન કેમ માગે છે ? તમને જે દુધ વહાણું છે તે દુધ તો રાત્રીએ ગાવે છે. ” માતાનાં આવાં વચન સાંભળી પુત્રોએ સત્યવચન કહ્યું:-“ હે માતા ! અન્નેએ ગુરૂની પાસે રાત્રીભોજનનો નિયમ લીધો છે, માટે અમે રાત્રીએ ભોજન કરશું નહીં; જો અત્યારે કાંઈ હોય તો આપો, નહિ તો સર્થું ” ત્યારે માતાએ કહ્યું:-“ હે પુત્રો ! અત્યારે અકાળે કાંઈપણ કરેલું નથી, રાત્રીએ રસોઈ થશે, માટે તમે તમારા પિતાની સાથે જ-મજો. ” તેવારે પુત્રોએ કહ્યું:-“ અમે કોઈપણ રીતે રાત્રીએ ભોજન કરશું નહીં. ” પુત્રોનાં આવાં વચન સાંભળી યશોધર દિવ્યારવા લાગ્યો કે, “ આ મહારા પુત્રોને રાત્રીભોજનનો નિયમ દઈ ક્યા ધૃતપુરૂષ છેતર્યા છે ? ધિક્કાર છે ! ધિક્કાર છે ! ! મને જે હું જીવતાં છતાં મહારા પુત્રોએ કુળક્રમથી ચાલતા આવેલા ધર્મને ત્યજી દીધો. હવે હું શું કરું ? જો તેઓ રાત્રીએ ભોજન નહિ કરે તો નિશ્ચે મહારા કુળનો ધર્મ સર્વ પ્રકારે ગયો. હું તેમને માટે દિવસે રસોઈ કરાવીશ નહીં, પરંતુ રાત્રીએજ કરાવીશ; તેથી તેઓ પોતાની મેળે ભુખ્યા થવાથી ભોજન કરશે. ” આવી રીતે વિચાર કરી યશોધરે પોતાની સ્ત્રીને છાની રીતે કહ્યું કે, “ આ પુત્રોને દિવસે કાંઈપણ ખાવા આપવું નહીં, તેમ રસોઈ રાત્રીએ કરવી; કદાપિ તેઓ ચઢેણું માગે તોપણ આપવું નહીં. ” યશોધરે આ પ્રમાણે પોતાની સ્ત્રીને આજ્ઞા કરી, તે સર્વ રહસ્યે માન્ય કરી. પછી માતાએ પુત્રોની પાસે આવાંને કહ્યું:-“ હે પુત્રો ! રસોઈ રાત્રીએ થશે અને ઘરમાં કાંઈ પકવાન વિગેરે નથી તો તમારે તમારા પિતાની સાથે રાત્રીએ ભોજન કરવું. તેઓજ કુલિનપુત્રો કહેવાય કે જેઓ પિતાના માર્ગે ચાલે. ” માતાનાં વચન સાંભળી પુત્રોએ કહ્યું:-“ હે માતા ! પિતાનો માર્ગ સારો હોય તો તે માર્ગે પુત્રોએ ચાલવું, પરંતુ પિતા કુવામાં પડ્યો હોય તો પુત્રોએ પણ શું કુવામાં પડવું ? ” તેવારે માતાએ કહ્યું. “ હે પુત્રો ! તમને હમણાં ભોજન મળશે નહીં. ” માતાનાં આવાં વચન સાંભળી બન્ને પુત્રો બોલ્યા વિના ધરેથી બહાર ગયા.

પત્ની યગોવરે પોતાની સ્ત્રીને કહ્યું - “ હે ત્રિયા ! ત્હારે આ પછા પુત્રોને રાત્રીએ સોજન આપતુ ” એમ કહ્યાને સ્ત્રીને ગાઠ આથલથી વારી જનુકમે ગરી પડી, પુત્રો ઘરે આવ્યા અને રમોઈ તેનાર થઈ, પછી યગોવરે પુત્રોને બોલાવ્યા ‘ હે પુત્રો ! ચાલે, હંદા પ્રમાતે સોજન કરીયે ” તેનારે ધૈર્યધારી પુત્રોએ કહ્યું ‘ અમે રાત્રીએ જમતા નથી તમને રૂચે તે કરો ”

હવે ઉત્તમ પુરુષોની મધ્યે એટલે એના યરોધરનોઠે ગનમા કપટ રાખી બીજે દિનસ તે બંને નિર્મળ ચિત્તવાળા પુત્રોને લેવા દેવાના રેપાર માટે મોકલ્યા, ત્યા લામના નગથી મ્હોટા ઉગમ વડે વેપાર કરતા એવા તે બંને સાજીઓએ ગયેના દિનમને પણ જાણે નહીં, તેની તેઓ એક પહોર રાત્રી જતા ઘેર આવ્યા, ત્યારે માતાપિતાએ બોજન કરવાનું કહ્યું, પરતુ પોતાના અભિ મહુને વિષે એકચિત્તવાળા તેઓએ બોજન કર્યું નહા આ પ્ર માણે પિતાની આજ્ઞાથી હર્ષનડે વ્યાપાર કરતા એના બંને સાજીઓ પાચ દિવમ મુરી સોજન કરાવિતા રાત્રીએ સુઈ રહ્યા

છકે દિવમે રાત્રીએ સત્તવારી બંને પુત્રોને યરોધરનોઠે પ્રે મથી કહ્યું - “ હે પુત્રો ! જે મને મુખકારી હોય તે તમારે ઈષ્ટ જાણુ, માટે એ નિશ્ચયથી હું તમને જે માર્ગ કહ્યું તે તમે કરો તમે રાત્રીસોજનનો ત્યાગ ગા માટે કર્યો અને તમને આવા કનેશકારી વ્યાપારમા કોણે જોડ્યા ? તે હું જાણતો નથી તમે સોજન નથી કરતા તેથી તમારી માતા પણ બોજન કરતી નથી, તેથી તેને પણ આજે છ ઉપરામ થયા છે તમારે એક ન્હાની છ માસની બહેન છે, તે બહુ મુદામગ શરીરવાળી છે તે પણ તમારી માતાના સો જન નહિ કરવાના મારણથી દુઃખ નહિ મળવાને લીધે આજે બહુજ દુઃખળી થઈ છે લોકોએ તેનું દુઃખળી થવાનું કારણ પૂછયું, ત્યારે મે તેઓની પામે તમે સોજન નથી કરતા એ વિગેરે સઘળી વાત નિવેદન કરી, માટે હે પુત્રો ! તમે સોજન કરો કે જેથી તમારી માતા પણ સોજન કરે અને તમારી બહેન પણ મુખી થાય ગી રીના પહેના અર્ધા પહોરને પડિત લોકો પ્રદોષ કહે છે, અને તેજ કારણથી રાત્રીનું ત્રિયામા એવું નામ લોખા પ્રમિદ થયું છે,

તેથી તમે અત્યારે ભોજન કરશો તે રાત્રીભોજન કહેવાશે નહીં; કારણ કે હજી બે ઘડી રાત્રી ગઇ છે, અને જો તમે ભોજન નહિ કરો તો તમારી માતા નિશ્ચે ભુખથી મૃત્યુ પામશે. ”

પિતાનાં આવાં વચન સાંભળી ભુખથી પીડા પામતા, દીન મનવાળા અને ધૈર્યરહિત એવા મહોરા ભાઇ હંસે ન્હાના ભાઇ કેશવના મુખ સામું જોયું, એટલે કેશવે મહોરા ભાઇને ધૈર્યરહિત થયેલો જાણીને પછી પિતાને કહ્યું:—“ હે તાત ! જે જે મને મુખકારી થશે તે તે હું કરીશ. જે મહારા પાપને દૂર કરનાર છે તે શું તમને મુખકારી નહિ થાય ? જે માતાનું વાત્સલ્ય છે તેજ ધર્મ કાર્યનું શલ્ય જાણવું. કોણ કોને માટે પાપ કરે છે ? સર્વે પોતાના કર્મના ફળને ભોગવનારા છે. છેલ્લા બે ઘડી દિવસને રાત્રી જાણવી; માટે તે વખતના અંતર્મુહુર્તમાં ભોજન કરવું તે રાત્રીભોજન કહેવાય છે. અને હવણાં તો મૃહુર્તમાત્ર પણ દિવસ નથી. માટે હે તાત ! તમારે મને વારંવાર ભોજન કરવાનું કહેવું નહીં. ”

કેશવે પિતાનું વચન માન્યું નહીં તેથી શાંત એવો યશોધર શેઠ બહુ કપાયયુક્ત થયો, અને કોષ પામી બોલ્યો:—“ પુત્ર ! તું મહારૂં વચન માનતો નથી તો મહારી દ્રષ્ટીથી દૂર જા. ” પિતાનું આવું વચન સાંભળી જેમ પર્યતની ગુફામાંથી સાપ નિકળીને ચાલ્યો જાય, તેમ કેશવ પોતાના ઘરમાંથી નિકળીને મનુષ્યભવના કારણરૂપ મમત્વનો શોક કરતો ચાલી નિકળ્યો. પાછળ પિતાએ હસતો હાથ પકડી મીઠાં વચનથી લોભ પમાડી કૃષ્ણી ભોજન કરાવ્યું.

હવે મુસાફર સરખા વેષવાળો કેશવ ગામ, નગર, ઉદ્યાન, ખાણ વિગેરેને વિષે ફરતો ફરતો સાતમે દિવસે મધ્યરાત્રીને વખતે કોઈ અરણ્યમાં આવી ચડ્યો, ત્યાં તેણે બહુ યાત્રા કરવા આવેલા લોકોથી ભરપુર એવા એક યજ્ઞના મંદિરને જોયું. ત્યાં લોકો ઠેકાણે ઠેકાણે રસોઈ કરતા હતા, તેઓએ પોતાની તરફ આવતા એવા કેશવને જોઈ તેને હર્ષથી કહ્યું:—“ હે મુસાફર ! તું અહીં આવ્ય અને ઉત્તમ ભોજન કરી અમને અતિથીભોજનનું પુણ્ય આપ. અમે પારણ કરવાને તૈયાર થયા છીએ, પરંતુ કોઈ અતિથિની વાર જોતા હતા એવામાં તને દીઠા છે. ” તેવારે કેશવે તે યાત્રિક લો-

કેને પૂછ્યું -“હે યાત્રિકો! તમે એવું શું નવ કરો છો કે જેનું પાનજી રાત્રીને નિષે થાય છે?” ત્યારે લોકોએ કહ્યું “હે મનુષ્ય! આ જય ૧૬ નામે યજ્ઞ છે, તેની આજે મહોદ્ પુણ્ય આપનારી યાત્રા લાગે છે. મારે દિવસે ઉપનાસ કરી અર્ચિરાત્રીએ અતિ થિને બહુ આ રથી ભોજન કરારી પત્રી પારજી કરાય છે અને રિતસે ઉપનાસ કરી અત્યારે પારજી મારે રમોઈ કરીએ છીએ, એનામા તું એવિતો આવી ચડયો છું, મારે તું આજે અમારો પડજો થા” ત્યારે કેશવે કહ્યું -“આવા પાપકારી પાર જામા હું જમતો નથી, કારણ કે ‘રાત્રીભોજન કરવું યોગ્ય નથી’ એમ મનજન પુરૂષો કહે છે “હે લોકો! આ ઉપનાસમા પુણ્ય એક ચણાદી જેટલું થાય છે અને રાત્રીભોજનનું પાપ પર્વતસમાન થાય છે કોઈ ઉપનાસ એવો થતો નથી કે જેનું પારજી રાત્રીએ કરાવે નિમે ભોજન કરનાથી અથવા તો રાત્રીએ ભોજન કરના થી ઉપનાસ કહેવાતો નથી, પરંતુ રાત્રીભોજન કરનાથી મહોદ્ પાપ વાર છે જે કુમતિ પુરૂષો ધર્મશાસ્ત્રથી વિરુદ્ધ તપ કરે છે, તેઓ કુદ-ય એકું કરનારાની પેઠે દુર્ગતિના દુઝો પામે છે” યાત્રિક લોકોએ કહ્યું -“યોગ્યશાસ્ત્રમા આ યજ્ઞના વ્રતનો નિધિ આ પ્રમાણે કહ્યો છે, મારે તેમા કાંઈ નિચાર કરવા જેવું નથી હું આર્થ આપને કોઈ અતિથિને જમાનીનેજ જમવું ભોઈએ એની રીત હોવાથી અમે કોઈ અતિથિની વાટ જોતા હતા તે કારણથી અમારે પારજી કરતા આની બધી રાત ગઈ છે મારે હું મહાભાગ! તું અમારી પહેના ભોજન કર” આ પ્રમાણે કહીને સર્વે યાત્રિક લોકોએ કેશવના પગમા પડી નમસ્કાર કર્યા.

પછી કેશવે જોવામા તે લોકોનું વચન માન્યું નહીં, તેલામા યજ્ઞના રાત્રીરથી કોઈએક લયકર પુરૂષે નિકળીને કહ્યું - “અરે દુરાત્મન! મહારા ધર્મને દૂષિત કરે છે? અને મહારા લા જાજનોની અવગણના કરે છે? અટ ભોજન કર, નહિ તો ત્હારા માથાના મો કકડા ફરી નાખીશ” આની રીતે કઠોર વચનથી કેશવનો બહુ તિરસ્કાર કરી જોવામા યજ્ઞ પુરૂષે પોતાની યુગર ઉપાડી, તેલામા કેશવે તળીને કહ્યું -“અરે યજ્ઞ! શું તું અને

ભય પમાડે છે? પરંતુ જેને બીજા ભયમાં વિભવ મળવાનો છે એવા મને મરણનો તે ભય ક્યાંથી હોય?" પછી યક્ષે આકાશમાં પોતાના શેવકોને આજ્ઞા કરી કે, "આ દુષ્ટનો ગુરુ હણવા યોગ્ય છે, માટે તેને શાંધી કાઢી અહિં લાવો." તેવારે શેવકો તુરંત કેશવના ગુરુ ધર્મધોષમુનિને વિલાપ કરતા ત્યાં લાગ્યા. પછી યક્ષે મુનિને કહ્યું. 'આ તહારા મુર્ખ શિષ્યને ભોજન કરાવ્ય, નહિં તો હમણાં હું તને મારી નાખુ છું.' તેવારે ગુરુએ કેશવને કહ્યું:—“હે કેશવ! દેવ, ગુરુ અને સઘના કાર્ય નિમિત્તે ધર્મી માણસ પણ અધર્મ આચરે છે, હું તહારો ગુરુ છું, માટે મને આ યક્ષ ન મારી નાંખે એટલા માટે તું ભોજન કર.” આવાં વચન સાંભળી કેશવ વિચાર કરવા લાગ્યો કે, ‘જે ગુરુ ધર્મના ઉપદેશને વખતે બીજે વ્યવહાર કહે છે તે ગુરુ કેવળ મૃત્યુના ભયથી આવી પાપબુદ્ધિ શી રીતે આપે? માટે નિશ્ચે આ મહારા ગુરુ નથી, પરંતુ એ માયાવી યક્ષની કાંઈ માયા દેખાય છે.’ આ પ્રમાણે વિચાર કરી કેશવ મૌન ધરી રહ્યો. પછી કોપથી વિક્રાળ નેત્રવાળા યક્ષે મહોદ્દ મુદ્ગર ઉપાડી કેશવને કહ્યું:—“હે પથિક! ભોજન કર, નહિં તો તહારા ગુરુને મારી નાંખું છું.” તેવારે કેશવે કહ્યું:—“અરે યક્ષ! એ મહારા ગુરુ નથી; કારણ કે તેના ચારિત્રના પાત્ર એવા મહારા ગુરુ તહારા સરખાના વશ ન હોય, હું જ તહારો ગુરુ છું, તું રક્ષણ ન કર.” કેશવ આ પ્રમાણે કહેતો હતો એટલામાં યક્ષે ગુરુને મુદ્ગરનો પ્રહાર કર્યો તેથી તે પૃથ્વી ઉપર પડ્યા. કેશવે ગુરુને મૃત્યુ પામેલા દીઠાં તોપણ તે પોતાની દૃઢપ્રતિજ્ઞાથી સ્થીર થઈ ઉભો રહ્યો એટલે કરી મુદ્ગરને ભમાવવાથી ભયકર એવા યક્ષે કેશવને કહ્યું:—“જે તું હમણાં ભોજન કર તો હું તહારા ગુરુને જીવાડુ અને ધંદાનિકના ગર્વને દૂર કરનાર” એવું મહોદ્દી સમૃદ્ધિવાળું રાજ્ય તને આપું; નહિં તો આ ભયંકર મુદ્ગરના પ્રહારથી તહારા ગુરુને વમરાજના મંદિરના માર્ગે મોકલીશ.”

પછી પુણ્યરૂપ હૃદમાં કીડા કરતા એવા કેશવે હસીને કહ્યું:—“આ મહારા ગુરુ નથી, પરંતુ મહારા ગુરુ તો મહોદ્દા મહાત્મ્યવાળા છે. વળી હે યક્ષેશ્વર! જો તું મૃત્યુ પામેલાને જીવતા કર-

તો હોય તો ત્હારા મૃત્યુ પામેના લજ્જાજનોને જીવતા કર તેમજ રાજ્ય આપના અમર્ય હોય તો ત્હારા મર્યા લજ્જાજનોને કેમ રાજા બનાવી દેતો નથી? જે વનાનું હોય તે નિશ્ચે થાય છે, એમા તુ મને મિત્ર રહે છે શુ ?”

કેશવના આવા ચાતુર્ય વચનથી શાત થએલા યક્ષે તેને આ વિગત વરી હુર્યથી કહ્યું -હું મહાધૈર્યનત! તે સત્ય કહ્યું છે આ ત્હારા ગુરૂ નથી, મૃત્યુ પામેના જીવતા નથી, તેમજ હું કેાઈને પુનરુત્થાનના નાન્ય આપી શકતો નથી” યક્ષે આ પ્રભાવે કહ્યું એ દન યક્ષનો શેન જે મુનિનું રૂપ લા પડયો હતો તે તુરત ઉઠી મુનિનું રૂપ ત્યજી આકાશમાર્ગે ચાલ્યો ગયો પછી યક્ષની માયાથી અતિ વિરમય પામેલા અને પોતાના નિયમને વિષે દુઃખ એના કેશવને યક્ષપુરૂષે કહ્યું -“તુ સાત ડપનાસથી ખિન્ન થયો છે તેમજ માર્ગના અમથી થાઈ ગયો છે માટે આ લોકોની સાથે રિશામ કર અને દિવસે લોજન કર” એમ કહી તે યક્ષપુરૂષે પોતે બનાવેલી એક શર્યા તેને બતાવી તે શર્યા ઉપર કલ્યાણની ઇચ્છા કરનાર અને દુઃખપ્રતિજ્ઞાવાળો કેશવે વિશ્વામ કયો, પછી યક્ષે પેલા યાત્રિલોકોને આજ્ઞા કરી તેથી તેઓ તેના પગ કાબના લાગ્યા, અને દુઃખપ્રતિજ્ઞાવાળો કેશવ ઉઘી ગયો.

સવાર થા એટલે યક્ષે પ્રત્યક્ષ થઇ તે નિદ્રા લેના એવા કેશવને કહ્યું -“હું ભદ્ર! રાત્રી ગઇ છે અને સૂર્યનો ઉદય થયો છે માટે નિદ્રાને મૂક. પછી નિદ્રાથી કરિદ્રાઆખનાળા અને પોતાના કાર્યને વિષે પ્રવીણ એના કેમવે દિવસને લીધે પ્રકાશીત થએલા સર્વ વિશ્વને અને સૂર્યથી દેહીખમાન એવા આપારને જોઇ મન મા વિચાર કયો કે, “હું રાત્રીના પહેલા પહોરને વિષે અથવા છવા પહોરને વિષે સૂતો હોઈ તોપણ આદિ મુદુર્તને વિષે નિદ્રારહિત થાઈ” છુ, “જને આજે મ્હારી આખો હજુ કેમ નિદ્રાથી ભરપૂર દેખાય છે? વળી દુઃખકમળ પ્રક્રુવિત થયોનો મુગધ પજુ કેમ દેખાતો નથી?” કેમવ આવી રીતે વિચાર કરતો હતો એ

૧ ચાર પડી પાછલી રાત બાકી હોય તેને માણમુન કહેવાય છે

વામાં તેને યજ્ઞ કહ્યું:-“તું ત્હારું વાંકાપણું મૂકી દે, અને પ્રભાત સંઘથી કૃત્ય કરીને પારણું કર.” તેવારે કેશવે કહ્યું:-હું યજ્ઞ ! તું ત્હારી ચતુરાશયી મને છેતર નહીં, અત્યારે જે ક્વિસ દેખાય છે તે કુંજ ત્હારી માયાથી છે.” આ પ્રમાણે કેશવ કહેતો હતો એ વામાં તેના માથાઉપર પુષ્પનો વરસાદ થયો, અને “હે બુદ્ધિમાન ! તું વિજયવંત થા.” એવી આકાશવાણી થઈ. પછી કેશવે ન દીઠો વક્ષને કે ન દીઠા યાત્રિકલોકોને. પરંતુ સર્વ અંગે સુ-શોભિત એવા કોઈએક દેવતાને દીઠો. તે દેવતાએ કેશવને કહ્યું:- “હે કેશવ ! તું ઉત્તમ પુણ્યવંત પુરૂષોમાં એકજ છે, ત્હારા સર-ખાનાદ્વજનમે કરીનેજ આ પૃથ્વી રત્નગર્ભા કહેવાય છે. હું સા-ત્વિક શિરોમણિ ! સાવધાન થઈને સાંભળઃ—

ગુણરૂપી મહિઓને ધારણ કરનારા હું કેશવ ! દેવતાની જ્ઞાનામાં ઇંદ્રે હર્ષિત થઈ ત્હારી પ્રશંસા કરી કે, “યુવાવસ્થામાં પણ પવિત્રદેહવાળો, પુણ્યાત્મા અને ગુણવરે લાલનપાલન થએ-લો યશોધરશેઠના પુત્ર કેશવ સર્વ પુરૂષોની મધ્યે ઉત્તમ છે. જેમ પૃથ્વી ચલાવી શકાતી નથી, તેમ દૃઢનિશ્ચયવાળો એ કેશવ કોઈપણ દેવ કે દાનવથી કોઈ ઉપાયવરે રાત્રીભોજન વિરમણવ્રત થી ચળાવી શકાય તેમ નથી.” ઇંદ્રનાં આવાં કાનમાં તપાવેલું તરવું રેડવા જેવાં વચન સાંભળી હું અગ્નિનામનો દેવતા મ-હાસમૃદ્ધિવંત હોવાને લીધે બીજાની પ્રશંસાથી દુઃખી થયો અને સ્વર્ગમાંથી આદિ આવી તને મોહ પમાડવા માટેજ મેં યજ્ઞ અને યાત્રિકલોક દેખાડી ત્હારી પરિક્ષા કરી. પણ જેમ મેરૂપર્વતનું શિખર કપે નહીં, તેમ ત્રણલોકને ચચલ કરવાનું સામર્થ્ય ધરાવ-નારા મહારાવરે ત્હાડું ચિત્ત જરાપણ ચળાયમાન થયું નહીં; તે-થી અગ્નિદેવતાથી તપાયમાન શરીરવાળો તું સુલોત્તરગુણને કૃત્રિપે શ્રેષ્ઠ છું. મારે હું લાઝ ! તું સુવર્ણની પેઠે વખાણવાયોગ્ય થયો છું. યજ્ઞાદિના ક્ષોભથી મેં ત્હારો જે કાંઈ અપરાધ કર્યો હોય તે મહારા ઉપર પ્રસન્ન થઈ માફ કર; કારણ કે તે સર્વ મહાડું દુઃચેષ્ટિત હતું. હું લાઝ ! તું કાંઈ માગ. પરંતુ ત્હારા સરખા સામર્થ્યવાળા પુરૂ-પને યાચના તે શુ ? કારણ ત્હારા પગની પાસે રહેલો પુરૂષ રોગી

હોય તો નિરાગી બની બાય તો પડી ચાચના તે કોણ માત્ર ।
બ્યારે તુ સકટમા દુઃખ ત્યારે જે ચિતરીશ તે સર્વ થયે, કારણ
પુનવત પુરને દાર્પણ દુર્લભ નથી હે મહોદા સામ્યવત । હું
તને હમણા કોડ નગરની પામે પહોચાડુ છું કે બ્યા તહાર ચા
લણુ લોકોના કલેશને નાગ કરનાર થાય ” એમ કહી દેવતા આ
દાશમાર્ગે ચાલ્યો ગયો અને કેશરે સવાર થતા પોતાની પામે
કોડ નગર દીડું

પછી કેશવ પ્રભાત સંબધી વર્મકાર્ય કરી નગરની ચોલા
લેના ચાલ્યો અને ઉવાનમા પ્રતિમાધારી, કાતિથી મુગોભિત,
કુમપ્રધાન છે આગમ જેવું એના, મધુર વચનવાળા અને ધર્મોપ
દેશ આપના એના મુરનામના ગુરને દીઠા તેવારે મુલભાવનાળા
કેશરે ગુરની પામે જમ પ્રદક્ષિણા કરી ચાલ્યોઆસને બેશી ધર્મ
દેશનારૂપજળથી પોતાના પાપરૂપ કાંચને ધોઈ નાખ્યો પછી
ધર્મદેશનાને અતે ‘સાકંતપુરના રાજા ધનજયે’ તે ગુરને વિન
તી કરી કે -હે ભગવન્ ! મને જા લેવાની બહુ કિનસની
હજી છે, કારણ જ્ઞાનસ્થાપ રાક્ષસીથી મહારો કહ પરાભવ
પામ્યો છે હું અપુત્ર હોનાથી કોને રાજ્ય આપુ ? આ ચિતાથી
નિન્તર દુખો થાઉં છું હે પૂજ્ય ! આજે રાત્રીએ હું મુખે સૂતો
હતો, એવામા કોઈ મૃતિમત દિવ્યપુરૂષે બલે મહારા પુવ્વથીજ
હોયની ! એમ આવીને મને કહું કે, ‘હે રાજન્ ! તુ ચિતા ન
કર અને મહારૂ વચન ગ્રાહ્ય નમનારે તહારે ગુરને વદના કરવા
જવું, ત્યા પશ્ચાદી આપનો જે પુરૂષ ગુરનો પામે બેગ હોય
તેને મજબ આપી તહારે દીક્ષા લઈ મુખી થવું ’ એમ કહી તે
પુરૂષ ચાલ્યો ગયો પછી જાગા ઉઠેડો હું પ્રભાત સંબધી ધર્મ
કૃત્ય કરી જી અદિ આપ્યો છું, તે એવાજ વિચારવી કે હું તે
આચારથી ઉત્તમકૃતિવાળા પુરૂષને ભેડું ”

પછી ગુરુએ રાત્રીસોજન વિરમલનથી દેનતાએ કરેલી પ
રિતા સંબધી કેગવણુ સમણુ આશ્ચર્યમાનીચરિત્ર રાગતને મલ
ળા પુ તેવારે નાજાએ ગુરુને પૂછ્યું -“ હે ભગવન્ ! મને સ્વપ્ના
મા કોણે કહું હતું ? ” ગુરુએ કહું ‘કેશવના મુલભાવવી હર્ષિન

થએલા અગ્નિદેવતાએ કહ્યું છે, અને તે પુરૂષ પણ આ મહારા સામે બેઠો તેજ છે. ”

ગુરૂનાં આવાં વચન સાંભળી ધનંજયરાજાએ કેશવને હાથી ઉપર બેસારી મહોટા ઉત્સવથી નગરમાં લાવી શુભ મૂહુર્તે પોતાના રાજ્યાસન ઉપર બેસારી પોતે ગુરૂ પાસે દીક્ષા લીધી. પછી વિવેકી એવો કેશવ ગુરૂને અને રાજમુનિને વદના કરી પ્રધાનાદિસહિત જિનપ્રતિમાને પ્રણામ કરી નગરમાં આવ્યો. પછી શુદ્ધ બુદ્ધિવાળા અને વિવિધપ્રકારના મંગળિકકાર્યોને કરનારા કેશવે ધરે જઈ દીન અનાથ લોકોને દાન આપીને પારણું કર્યું. પછી પોતાના અતુલ ભુજબળથી શત્રુઓને વશ કરી નિરંતર પુત્રની પેઠે પ્રજાનું પાલન કરતો એવો કેશવરાજ રાજ્ય કરવા લાગ્યો.

એક દિવસ પોતાના પિતાને મળવાની ઉત્કંઠાવાળો કેશવ ગામમાં ઉભો હતો, એવામાં તેણે રાજમાર્ગમાં જતાં એવા પોતાના થાકી ગયેલા પિતાને દીઠા, એટલે પોતાના સેવકાદિ લોકો સહિત દોડીને મેહેલથી નિચે ઉતરી રસ્તામાં આવી પિતાના ચરણમાં પ્રણામ કર્યા. પછી “હે પિતા ! તમે તેવી મહોટી સમૃદ્ધિવાળા હતા, અને આવા રાંકના ચરખા કેમ દેખાઓ છો ? એમ ઘણા પ્રેમથી વ્યાકુળચિત્તવાળા કેશવે પૂછ્યું; એટલે પુત્રને રાજપદ ઉપર જઈ હુપ પામેલા યશોધરે દુઃખનાં આંસુ વરસાવતાં પોતાનું વૃત્તાંત કહ્યું:—“હે પુત્ર ! તું ધરથી ચાલી નિકળ્યો ત્યાર પછી હું સંભ્રાન્ત કરવા બેઠો, તે જેટલામાં અર્ધું ભોજન કરી રહ્યો, તેટલામાં આવિંતો મૂંઠા ખાઈ પડ્યો. તેવારે ‘આ શું થયું ! આ શું થયું. ’” એમ કહેતી તથા વ્યાકુળ થએલી જૂઠહારી માતા દીવો લઈ આવી તો અમે ભારવાટ ઉપર એક મહોટા સાપને દીઠો, અને ભોજનમાં તેનું ઝર પડેલું પણ અમારા જોવામાં આવ્યું. પછી અમે તેના કહેવાથી તને વ્રતને વિષે દૃઢ જાણીને ધન્ય માનતા છતાં કંઈ સ્વચરથી એવો મહોટો સોર કરવા માંડ્યો કે જેથી સંધળું આકાશ ગાળી રહ્યું. અમારો સોર સાંભળી બહુ માણસો એકઠા થયા તેટલામાં હું એક વૈદ્યને બોલાવી લાવ્યો. વૈદ્યે તેને જોઈને કહ્યું કે, “સાપના વિષના પ્રભાવથી આના અંગો ગળી ગ-

જીને પડી જયો અને તે એક માસ જીવ્યો, વધારે નહીં જીવે તમારે કાંઈ શોધ કરવો નહીં પછી મર્વ લોખને રજા આપી ત્યારે ભાઈ હસને એ મધ્યામા સૂવાયો અને તેનું સ્વરૂપ જોના માટે હુ પાંચ દિનસ ઘેર રહ્યો પછી હસને રૂવાડે રૂવાડે ઊઠ પડવા લાગ્યા તેથી તેને મૃત્યુ પામેયો સમજી તને રોધના માટે ધરથી ચાલી નિઃશ્વર્યો આજે એ તને પુનઃથી દીઠા છે હસે સાપના ત્રિ પનુ ભોજન કર્યું તે ત્રિસથી પૃથ્વી ઉપર ભરકતા અને એક માસ પુરો થયો છે, તો ત્યારે ભાઈ આજે મરી ગયો હવે અથવા મરી જયો હાય ' હાય ' હુ હજાયો છુ ”

પછી કેમન વિચાર કરવા લાગ્યો કે, “ મહાર નગર અહિંથી મો ચોજન દૂર છે, તો બધુને મળનાને ઉત્સાહવત એવો હુ આ જોજ ત્યા મીરીતે પહોંચી શકું ? ” આની રીતે કેશવ બહુ આત્મ ધ્યાનથી વિચાર કરતો હતો, એવામા તેજુ પોતાને અને પિતાને હસની આગળ આની ઉભેના જોયા, જોના અગ્રો ગળી ગયા છે અને જોના મરીરમાથી બહુ દુર્ગંધ ઉઠી રહી છે, વળી દુર્ગંધને લીધે જોની પામે સ્વજનામાં કોઈ આવતુ નથી, પરંતુ માતા રાત્રી રાત્રી બેસી રહી છે, એની સ્થિતિવાળા, તેમજ નરકપીડાથી પણ અધિક પીડાવડે હુ ખી થતા, મૃત્યુ પામવાને તૈયાર થઈ રહ્યો અને પૃથ્વી ઉપર પડેના હમ નામના મોટા ભાઈને કેશવે દીઠા

હવે “ હુ આ મહારા મોટા ભાઈ હસની પીડાથી હુ ખી છુ અને દૂર માર્ગથી તુલત આવેયો છુ છતા મહારામા આની શક્તિ ક્યાથી ? ” એમ કેશવ વિચાર કરતો હતો, એવામા તેજુ પોતાની પાને અગ્નિદેવતાને દીઠા, એટલે અગ્નિદેવતાએ કહ્યું “ હે રાજન્ ! વિસ્મય ન પામ્ય, હુ અવધિજ્ઞાનથી ત્યારે પીડા જાણી મહાર વ ચા સત્ય મ્તવા માટે અહિં આવેયો છુ ” એમ કહી તે અગ્નિ-દેવતા સર્વો ચાલ્યો ગયો પછી કેશવે હર્ષ પામી પોતાના હાથવડે બેઠવામ્બુ હસના શરીર ઉપર પાણીનો અભિષેક કર્યો, તેવામા હસ રોગરહિત થઈ તરત ઉભો થયો તેના શરીરની માતિ પહે લાના કરતા વધારે ઉજ્જવળ થઈ, તેથી સર્વ લોકોએ હર્ષથી મોટા ઉત્સવ કર્યો કેમવરાજનો આવો રોગ દૂર કરવાનો અદ્ભુત

પ્રભાવ જોઈ ક્યો પુરૂ? તેના પગનું પાણી પોતાના માથાઉપર ન ધારણ કરે? જેના પગ ધોવાનું પાણી સમુદ્રપર્યંતના રાજાઓ પોતાના રોગો દૂર થવાને માટે પોત પોતાના માથા ઉપર ધારણ કરે છે તે કેશવરાજનાં વળાણ કરવા કોણ સમર્થ છે? ભવિષ્યકાળે થવાના રોગોના અટકાવ કરવા માટે ક્યા પુરૂષે રોગોના વાસણમાં કેશવના પગ ધોવાનું પાણી ભરીને પોતાના ઘરમાં જીવિતની પેઠે નથી સઘરી રાખ્યું? કેશવરાજનો ધર્મથી ઉત્પન્ન થયેલો પ્રભાવ જોઈ ક્યા ક્યા પુરૂષે રાત્રીભોજનનો નિયમ નથી કર્યો? પછી કેશવરાજ સાકેતપુરને વિષે બહુ કાળ રાજ્ય કરી આ લોક અને પરલોકમાં મુખી થયો.

ધૃતિ હસ તથા કેશવની કથા.

(શ્રી મહાવીરપ્રભુ આણંદ વિગેરે શ્રાવકોને કહે છે કે:- હે ભવ્યલોકો! તમે હંસને થયેલી આપત્તિ અને કેશવને મળેલી રાજ્યસંપત્તિ સાંભળીને રાત્રીભોજનના વિરમણને વિષે આદર કરો. પછી આણંદશ્રાવકે રાત્રીભોજનની કથા સાંભળી રાત્રીભોજનનો નિયમ લીધો. (આ રાત્રીભોજનનો નિયમ ભોગોપભોગમાં સમાઈ જાય છે તોપણ તે લોકમાં બહુ પ્રસિદ્ધ હોવાથી પાંચ અણુમત પછી જૂદો કહ્યો છે.)

પછી શ્રી મહાવીર પ્રભુએ આણંદશ્રાવકની આગળ ત્રણ ગુણમત કહ્યાં. જે મતને વિષે દશ દિશાના પરિભ્રમણને ત્યજી દેવાનું નથી તેને જિનેશ્વરેએ શ્રાવકનું પહેલું દિગ્વિરમણનામનું ગુણમત કહ્યું છે. એ મતને ધારણ કરનારાથી ત્રસ એવા બેઈંદ્રિયાદિ જીવોની અથવા પૃથ્વીકાયાદિ સ્થાવર જીવોની હિંસા નહિ થવાને લીધે તપેલા લોકોના જાળાસરખા શ્રાવકને પણ તે મત કરવું કહ્યું છે. જે સતપુરૂષે દિગ્વિરમણમત લીધું છે, તેજ પુરૂષ લોકમાં વિસ્તાર પામી રહેલા ભોલરૂપિ સમુદ્રનો પાર પામ્યો છે. જે પુરૂષ આ દિગ્વિરમણમત પાળે છે તે આ લોકમાં અને પરલોકમાં મુખી થાય છે, અને જે પુરૂષ આ મતને પાળતો નથી તે આશ્વત્થની પેઠે દુઃખી થાય છે.

પ્રભુના મુખથી દેગના સાલણી આલદશાનકે પુન્ય -
' હે ભગવન' તે આરુદત્ત કોણ હતો ? અને તે શા રીતે દુ બા
ધયો ? તે વાત અને કૃપા કૃપાને જોઈ તેવારે નભુએ કહ્યું -

દ્વિગિરમણ નામના પહેલા ગુણવત ઉપર
આરુદત્તની કથા

આ બરતક્ષેત્રમા ચપા નામની નગીને વિરે જાનુ ના
નગો ગેડ જોનો હતો, તેને મુબદ્દા નામની સ્ત્રી હતી જાનુએ
મનુ ધમ બધી મુખાને ભોગવતો ધર્મધર્મ કરતો હતો

કોઈએ દિવસે મારા મૂર્તમા મુબદ્દાએ પુત્રને જન્મ આ
પ્યો, તેવારે રોડે પુત્રનો જન્મમહોત્સવ જોઈ પછી અગીયાન
દિવસે સૂતા કાઠી બારમે નિગે કુટુંબી લોકોને જમાવી ગેડે પુ
ત્રનુ આરુદત્ત નામ પામ્યું આરુદત્ત મુખે લાવન પાવન કરાતો
વધના પાપો માતા પિતાએ તેને ગુરૂ પાસે શ્રાદ્ધની મર્ચ કળાનો
તથા ધર્મશાસ્ત્રનો શબ્દાસ કળાના માણ્યો પછી તે આરુદત્ત યુવા
વન્ધા પામ્યો એટલે જાનુરોડે પોતાના મામાની છાકી મૃગાવતી
માય તેનુ લગ્ન કયુ, પુત્રુ નિરતર કળાનો અભ્યાસ કરતો એ
વો તે આરુદત્ત શાસ્ત્રરમના મનાઈને લીધે પ્રિયાના મગને પીશા
ચીના શા મરખો માનવા લાગ્યો માતા પિતા પુત્રની સર્વ એ
શા લેઈ બાનુ દુ ખી થ ને પરમ્પર કહેના લાયા કે, "જે મૂ
પુત્રયો ધન્યવદ્દા જાનુચરિના જ્ઞા વિદ્યાભ્યાસ કરે છે તેઓ
માની નીતે જાણ્યા હોય તોપણ તેમને શીંગળા પિતાના પશુઓ
જાનુના આ પુત્રને શાસ્ત્રનો ગ્સ મૂકવા માટે નિશ્ચે વેરયા
ના ધરે મોકલવો કે લેધી તે મધ્યો ધર-ચરદાર જાણે" આ
પ્રમાણે વિચાર કરી જાનુરોડે આરુદત્તને વસતમનેના નામની વે
રયાને ધરે મૂક્યો, કા જુ કે અવળુ જામ્યું શુ શુ નવો કરતુ ?
કહ્યું કે -

દેવ મૃદ ચપેટા વિ, વિશ્રાણયતિ જાનુચિત્ત ॥

તાં વાગિદર્શનિ ટરો, યપા રટતિ રવવત્ ॥ ૧ ॥

અર્થ:—કોપ પામેલુ નસીબ શું કોઈ વખત લપડાકો મારે છે? અર્થાત્ લપડાકો મારતું નથી, પરંતુ તે એવી દુર્બુદ્ધિ આવે છે કે જે બુદ્ધિવંતે પ્રાણી સંકની પેઠે રખડે છે.

પછી વસતસેનાએ મુરતકળાથી ચાડત્તને એવો વશ્ય કર્યો કે કોઈ વખત તે વેશ્યાનું ઘર છોડી દેવા તે ચાડત્ત સમર્થ થયો નહીં. ચાડત્ત વેશ્યાધરને વિષે રહીને જેમ જેમ પોતાના ઘરથી ધન મંગાવવા લાગ્યો, તેમ તેમ ભાનુશેઠ પુત્રના સ્નેહને લીધે આપવા લાગ્યો. આ પ્રમાણે નિરંતર પિતાનું ધન મંગાવતાં ચાડત્તે માર વર્ષમાં સોળ કોડ ધન વાપરી દીધું. પછી નિર્ધન પણાને લીધે ભાનુશેઠે ચાડત્તને પોતાના ઘરે બોલાવ્યો, પરંતુ તે ક્ષણમાત્ર વેશ્યાનું ઘર છોડવા સમર્થ થયો નહીં; તેથી ભાનુશેઠ આર્તધ્યાનથી એવો રોગી થઈ ગયો કે તે મરણદશાને પહોંચ્યો. આ વાત ખેદ કરવા યોગ્ય છે કે જ્યારે પુત્રો પણ પિતાને દુઃખ આપનારા થાય ત્યારે બીજાઓ થાય તેમાં તો શું આશ્ચર્ય!!!

પછી વેશ્યાએ ધન નહિં આવવાને લીધે ચાડત્તનું નિર્ધન-પણું જાણી તેને ઘરમાંથી કાઢી મૂક્યો. કારણ કે તેવા પુરૂષને મુખ ક્યાંથી હોય? ચાડત્ત ઘરે આવ્યો અને ઘરની નિર્ધન અવસ્થા જોઈ તેમજ પિતાના મરણના અખર સાંભળી તે શોક-રૂપ સમુદ્રમાં ખૂડી ગયો. પછી તે વિચાર કરવા લાગ્યો કે, “મેં આ વ્યસનથી પિતાનું ધન ઉડાવી દીધું, એટલુંજ નહિં પણ પાછળથી પિતાના પ્રાણ પણ લીધા. ધિક્કાર છે! ધિક્કાર છે!! મને કુપુત્રને” આવી રીતે વિચાર કરતા તેમજ ધનના નાશથી અને પિતાના મૃત્યુથી બહુજ દીન થઈ ગયેલા પોતાના પતિને જોઈ મૃગાવતીએ સ્નેહથી કહ્યું:—“સ્વામિનાથ! આવી રીતે ખેદ ન કરો, જે થવાનું હતું તે થયું, નાશ પામેલા અથવા બોવાઈ ગયેલા પદાર્થનો સત્પુરૂષ શોક કરતા નથી. આ મહારાં પોતાનાં ઘરેણાં લઈ વેપાર કરો, વેપાર એ લક્ષ્મીરૂપ વેલનું મૂળ છે, આપણને વેપારીઓને વેપાર કલ્પવૃક્ષસમાન છે.” સ્ત્રીનાં આવાં મધુર વચનથી હર્ષ પામેલો ચાડત્ત ઘરેણાં લઈ પોતાના મામાની સાથે બીજા દેશમાં વેપાર કરવા ગયો. અનુક્રમે સમુદ્રમાં ભમતાં ભમ-

તા તેઓ સી નર્ત નામના નગરે - નાની પહોંચ્યા ત્યાંથી તેમણે
ધોડા ખૂંચથી મ્પ મ ખરી કરી ગાડીઓ ભરી પગરસ્તે તા
મનિસોનગરે તરફ ચલાવ્યા રસ્તે ઓચિંતો અગ્નિ સળગી
ઉઠ્યો તેડી સવળો કપાળ મળી ગયો પછી “ આ ચારુત્ત
નિર્ભાગી છે તેનાથી મદાર ધન પણ ગયું ” એમ વિચારી મામાએ
તેને પાછા મૂકી પોતે આગળ પ્રયાણ કર્યું ચારુત્ત ધોડા ઉપર
બેસી પૂર્વદિશા તરફ ચાલવા લાગ્યો, એવામાં અકસ્માત્ તેનો
ધોડો મનુષ્ય યાંચ્યો, તેથી ધોડાને રસ્તામાં પડેના મૂકી પગનડે
પૂરોડેપર ભપત્તા ભમતો તે ચારુત્ત ત્રિપથુ નામના નગરને
નિરે આવી પહોંચ્યો.

બીજે દિને સધ્યામાંજે ત્યાંના રહેવાસી મુરેદ્રુત નામના
સડે તે ચારુત્તને દીઠો, તેથી તેને પોતાના મિત્રનો પુત્ર જાણી
બહુ માનવડે પોતાના પુત્રની ષેઠ ઘરે તેડી ગયો બીજે દિનસ
મુરેદ્રુ તેના કહી તોપણ દુઃકર્મથી બેચારેનો તે ચારુત્ત ધનની
તજાથી વહાણે ચડ્યો અગ્રને સમુદ્રને પાર ઉતરી કોઈ દ્વીપમાં
આવી પહોંચ્યો, ત્યાં તેણે તેત્રીસકોઠ મુનર્લધન એકઠું કર્યું પછી
“ મદારા મેળવેલા આ ધનથી શું કે લેનો ઉપસોગ મદારા કંઠ
બી લોભેએ ક્યો નહીં ” એમ વિચાર કરી તે સર્વ ધનથી એક
વહાણ ભરી દેશ તરફ આવવા માટે વહાણે ચડ્યો રસ્તે ખરામ
વાયુથી વહાણ ભાગી પડ્યું, પણ ચારુત્તના હાથમાં આયુધના
બળથી એક પાટીયુ આવ્યું તેથી તે કેટલેક દહાડે રાજપુર નામના
નગરની પામે ઉતર્યો, ત્યાં સમુદ્રને માટે ભમતા એના તેણે કોઈ
એક ઝાડની નિચે સૂઈની ષેઠે દેહીપ્રમાણ મતિવાળા કાપડીને દીઠો
“ નિચે આવો તેજથી તેનામાં કાઈપણ કળા હશે ” એમ ધારી
ચારુત્તે તે કાપડીને પ્રજ્વાલ દઈ કાપડીએ તેને વિધાસ પમાડવા
દઈ કે, હે વતન ! આવ મદારા સરખું જગમકવપવૃક્ષ છતાં છ
આનો દુ ખી કેમ દેખાય છે ? ” કાપડીના આવો નયનથી મનમાં
મતો પામેના ચારુત્તે કહ્યું - “ હે જગત્ ! આવના દર્શનથી
મદાર હરિદ્ર નારા પામ્યું ” એમ કહી ચારુત્ત તે કાપડીના પગ
પાપના લાગે અહા ! ધનના અર્થા પુરૂષો કોની કોની મેના

નથી કરતા ?

પછી બીજે દિવસે તે પાખંડીકાપડીએ ચારુદત્તને કહ્યું:-
 “તું મહારી પાછળ પાછળ ઝટ ચાલ, હું તારા દારિદ્રનો નાગ
 કરું.” એમ કહી કાપડી આગળ અને ચારુદત્ત પાછળ એમ બન્ને
 જણા ચાલ્યા અને મહોરા પર્વતવાળા એક અગ્નિમાં આવી પહોં-
 ચ્યા. તે પર્વતના મધ્ય ભાગમાં એક ગુફાને વિષે ભોંયડું હતું, તેનું
 બારણું ઉઘાડી બન્ને જણા તુરત અંદર પેઠા. આગળ જતાં જાણે
 નરકનું સ્થાન હોયતી ! એવો એક ચાર હાથ પહોળા મોંઠાવાળો
 ભયંકર દૂવો આવ્યો; એટલે પાખંડીકાપડીએ ચારુદત્તને કહ્યું:-
 “હે ચારુદત્ત પુત્ર ! તું આ કૂવાની અંદર પેસી તેમાંથી આ
 તુબડીવતી રસ કાઢ, એ રસ જગતમાં સારરૂપ છે, વળી તે દેવ-
 તાઓને પણ હર્લેભ છે; કારણ કે જે રસના એક ટીંપાથી બહુ
 તાંબુ સોનું થઈ જાય છે. પછી ચારુદત્ત લોભથી તુબડી લઈ એક
 માંચી ઉપર બેઠો, તેવારે કાપડીએ માંચીને ચારે બાજુ દોરડી
 બાંધી તેને કૂવાની અંદર ઉતાર્યો. પછી રસની પાસે આવેલો ચારુ-
 દત્ત જેટલામાં તુબડું હાથમાં લઈ રસ ભરવા જાય છે તેટલામાં
 કોણે તેને વાર્યો કે, “ચારે ! તું રસ ન લે.” તેવારે ચારુદત્તે
 કહ્યું. “હું ભાતુશેઠનો પુત્ર છું, મુનિની આજ્ઞાથી અહિં આવ્યો
 છું; પણ તું કોણ છે કે જે તું મને રસ લેતાં વારે છે. એ સમજું
 મને કહે ?” ચારુદત્તનાં આવાં વચન સાંભળી જેણે તેને વાર્યો
 હતો તેણે કહ્યું:- “હું સમુદ્રમાં મુસાફરી કરનારો વેપારી છું, મહારૂં
 વહાણ ‘ભાગી ગયુ, અને હું પાટીયું હાથ આવવાથી સમુદ્રની બ-
 હાર આવ્યો, ત્યાં આ સન્યાસીએ મને લોભ પમાડી કૂવામાં ફેંકી
 દીધો અને રસ પોતે લઈ ગયો. હે વત્સ ! એ દુષ્ટ, માણસને લોભ
 પમાડી કૂવામાં ફેંકી દે છે અને પોતે રસ લઈ ચાલ્યો જાય છે.
 વળી આ રસ જે માણસના શરીરને અડકે છે તેનું સર્વ શરીર
 ગળી જવાથી તે માણસ થોડા વખતમાં વેદનાથી વ્યાકૃણ થઈ
 મરણ પામે છે; માટે તું આ રસને અડીસ નહીં. પણ તુબડી મને
 આપ, હું તે ભરીને તને આપું. જગતમાં જીવિત સર્વને વહાણું
 હોય છે.” આવાં વચન સાંભળી ચારુદત્તે તેને તુબડું આપ્યું

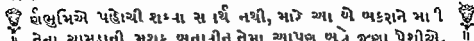
અને તે માણસે પણ રસથી ભરી તે ટુબકુ પાણુ ચાતરતને આપ્યું. પછી ચાતરતે શબ્દ કર્યો એટલે ઉપરથી કાપડીએ દારક મૂક્યું, તે દારકની સાથે થેલુ રસ ભરેલું ટુબકુ બાંધ્યું પછી ટુબકુસહિત ચાતરત જેટલામા કૂવાના ખોડા આગળ આવ્યો તેટલામા કાપડીએ માચીને બાધેલા દારક તોડી નાખ્યા તેથી ચાતરત રસથી ભરેલા ટુબકુસહિત પાછો કૂવામા અપવાયો, પરંતુ યુગ્મના યોગથી રસમા નહિ પડના પડખેના ભાગ ઉપર પડ્યો. હવે ચાતરત નિચાર કરવા લાગ્યો કે, “પહેલો ધનનો નાશ થયો, પછી પિતાનું મરણ થયું, ત્રીજું વહાણ ભાંગ્યું અને આ છત્રી વખત મરણના સુખમા પલખાવી પડ્યો છું હાય હાય” દીન એવો છું હવે શું કરું ?”

પછી ધીરજ ધરી માથાઉપર હાથ લેરી ચાતરતે જિન, મિદ્ધ, માધુ અને ચુર વિગેરેને નમસ્કાર કર્યો ત્યાર પછી તેણે કહ્યું કે—“હું પ્રાણાતિપાત, મૃપાવાદ, અદત્તાદાન, મૈથુન, અને પરિમહને વાસરાવું છું વગી જે આ શરીર નાશ પામે તો આ સ્થાનકે અશન, શરીર અને ઉપગરજાતિકને મન, વચન અને કાયાથી વાસ રાવું છું” આ પ્રમાણે આગારસહિત અનસન હર્ષ વ્રતને અગિકાર કરી ચાતરતે પોતાના આત્માને ઉત્તમસમાધિને વિષે સ્થાપન કર્યો. પછી તેણે ચતુર્વિધ શરણ કર્યું કે, “મહારે જિનેશ્વર, શિવ, માધુ અને કેવળીપ્રરૂપિત ધર્મ શરણ થાઓ છવોને માના, પિતા, ભાઈ, સ્ત્રી, પુત્ર અને મિત્ર વિગેરે ગાદસ્નેહવાળા હોય તેપણુ આપતિને વિષે શરણ થતા નહીં એમણું વજની પેડે પોતાની અપાધિન એવી વફમી ત્યજ દોષી છે તે ધન્યપુરૂષોને નમસ્કાર થાઓ. પોતે કરેલી આશા અને પ્રાદધી આપણા થયોના પ્રાણીઓ જેવી રીતે સંસારરૂપ સમુદ્રને વિષે ભૂટે છે, તેવી રીતે મહારા સરખા ધનની હવેલા કરનારા પુરૂષો પણ મરણ પામે છે”

આ વખતે કૂવામા રહેલા પુરૂષે કહ્યું—“હે જન” તું એક ન કરે છે પણ પૂરે કરેના કર્મને ભોગવ્યાવિના છુટાને સમર્થ થતો નથી, તેમજ છત્ર પૂરે કરેલા કર્મને ભોગવે છે હે ભાઈ તને નિકળવાનો ઉપાય દખાડું તે સાલગ-અથે દિનએ થો આ

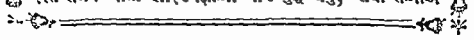
કૂવામાંથી રસને પીને ગમ્મ છે, તે ફરીને ત્યારે રસ પીવા માટે આવશે ત્યારે આ કૂવામાંથી ત્હારું નિકળતું થશે; એ વિના બીજે કોઈ ઉપાય નથી.” આવાં જીવનના મૂલકપ તે પુરૂષનાં વચનને સાંભળી આરૂદત્ત મનમાં બહુ હર્ષ પામ્યો અને તે પુરૂષનાં વખાણ કરવા લાગ્યો. એવામાં તે કૂવામાં રહેલો પુરૂષ શરીરે રસ લાગવાથી ગળી જમ્મને પંચપરમેષ્ઠીનું ધ્યાન કરતો કરતો મૃત્યુ પામ્યો. તેથી દિવસ છતાં પણ રાતની પેઠે ઘોર અધારાવાળી શુદ્ધાની અદર રહેલા કૂવામાં પડેલો આરૂદત્ત બહુ ભય પામવા લાગ્યો, એવામાં ડૂસર સર શબ્દ કરતી થો આવી, તેને જોઈ તે બહુ હર્ષ પામ્યો. ઘોસારૂપ રસને પીને જેટલામાં કૂવાથી બહાર નિકળવા લાગી તેટલામાં પાછળ ઉભા રહેલા આરૂદત્તે તેનું પૂંછડું પકડ્યું, તેથી ધસડાતો તે આરૂદત્ત ગર્ભથી નિકળતા જીવની પેઠે ઘોની સાથે બહાર નિકળ્યો. પછી ઘોના પૂંછડાને ત્યજી દઈ સ્વસ્થ થયેલો તે નવકારમત્રનું સ્મરણ કરતો જેટલામાં આગળ ચાલવા લાગ્યો તેટલામાં તેને વનના કોઈએક ભયંકર પાડાએ દીઠો. પાડો તેને મારવા માટે દોડ્યો એટલે આરૂદત્ત પથ્થરના ટેકરા ઉપર ચડી ગયો, પછી જેટલામાં પાડો તેનો માર્ગ રોકીને એકો તેટલામાં તેજ પાડાને વનનો કોઈ અજગર ગળી ગયો.” જે બ્રાહ્મણ બીજા કોઈનું ભુંડું ચિંતવે છે તો તે ભુંડું ચિંતવનારનું પ્રથમ ભુંડું થાય છે.” એમ કહી આરૂદત્ત તેઓનું સ્વરૂપ જોઈ પથ્થરના ટેકરાઉપરથી નીચે ઉતર્યો અને (અનાથ લોકોનું ભાગ્ય જાગતું હોય છે એવી લોકમાં વાત સભળાય છે) એમ વિચાર કરતો કરતો અરણ્યમાંથી પાસેના કોઈ ગાસમાં ગયો, ત્યાં તેને તેના મામાના મિત્ર રૂદ્રદત્તે દીઠો. રૂદ્રદત્ત તેને ઝાળળી પોતાને ઘેર લઈ ગયો અને તેણે તેને બહુ દિવસ મુશ્કેલી રાખ્યા.

કોઈએક દિવસે રૂદ્રદત્ત અને આરૂદત્ત ધનના લોભથી સુવર્ણભૂમિ તરફ ચાલ્યા. રસ્તામાં વેગવતી નદીને ઉતરી તેઓ ટંકણ દેશમાં આવી પહોંચ્યા. તે દેશનો માર્ગ બહુ વિષમ હતો, તેથી તે માર્ગને ઉદ્ધવન કરવા માટે તેઓએ બે બકરા ખરીદ કર્યા; પછી રૂદ્રદત્તે હાથ જોડી આરૂદત્તને કહ્યું કે:-“આપણે પગે ચાલીને સુવ-

હાલુભિએ પહોચી શમ્ભા સર્થ નથી, માટે આ બે બકરાને માની તેના ચામડાની મશાબનારીન તેમા આપણ બંને જણા પેશીએ, કારણ અહિયા ભારડપક્ષીઓ બહુ આવે છે, તેઓ માસના લોભથી ચાચરડે મમને ઉપાડી આપણને ક્ષત્રવારમા સુનર્ણભૂમિએ પહોચાડે, તેથી આપણે તેમના પ્રસાદથી આ અરબને સફળ વારમા પાર ઉતરીશુ” તે સાલળી ચારદત્તે કહ્યું—“આપણે તેમના હાથે આટવી ભૂમી આવ્યા છીએ તો તેમને મારી નાખના એ શુ યોગ્ય છે? વળી આપણને પોતાને શરીરે જેની પીડા થાય છે તેની પીડા બીજાને શરીરે પણ થાય છે, માટે હિસાથી નિવૃત્તિ પામી ધનને અર્થે જે હિસા કરવી તે હિસા બીજા લગને નિષે તમને અને મને નરમાઈ દુખ આપનારી થાય છે”

પછી રૂદ્રે “આ અમારા માતા પિતા નથી, તેમ નથી સ્વજન કે ગોત્રી” એમ કહી પોતાના બકરાને મારી નાખ્યા તેનારે ચારદત્તે પોતાના બકરાની પાસે ચાચા કયાથી આ પ્રમાણે ધામકિનન તેના કાનમા સભળાવ્યું કે, “હે મહાભાગ” તે નિશ્ચે પૂર્વલગને નિષે પશુનધ કયો છે, તે કારણથી આજે તને આ રૂદ્ર ત મારશે જે પ્રાણીએ મન, વચન, કાયાથી જે ધોરકર્મ ઉપાર્જ્યું હોય તે કર્મ તેને બીજા લગમા નિશ્ચે લોગનત્તુ પડે છે માટે હે ભાઈ” તું મન, વચન અને કાયાથી પ્રાણાતિપાત નિરમણને ધારણ કર, ત્હારે કારે પણ જીવુ બોલતુ નહી, કાંઈપણ અદત્ત લેતુ નહીં, ધ્વજાયને વિરે આગ્રહ રાખવો અને પરિમણને નિષે સતોન ધરવો અર્હન, સિદ્ધ, સાધુ અને જિતનર્મ તને શરણ થાઓ તું સર્વ જીવોને ખમાવ અને ક્ષમા કર સર્વ જીવો ઉપરથી વૈર ત્યજ દઈ તેમને પોતાના મિત્રો માન્ય” આ પ્રમાણે ચારદત્તે બકરાને ધર્મ સભળાવી તેને જેટલામા વારવાર નવકારમત્ર સભળાયા માન્યો, તેટલામા રૂદ્રે તેને મારી નાખ્યો પછી રૂદ્રે તેમના ચામડાની બે મશક તૈયાર કરી એકમા ચારદત્તને નાખ્યો અને બીજામા પોતે પેઠા ઘોડે વખતે ત્યા ભારડપક્ષીઓ આવ્યા, તેમણે માસના લોભથી મશકો ઉપાડી આકાશમા ઉડવા માંડ્યું રૂદ્રે તેમને બીજા ભારડપક્ષીઓ માથે ચુદ્ધ થયું, તેથી તેઓએ

મશકોને મોઢામાંથી પડતી મૂડી, તેથી તે મશકો કોઈ મોઢા તળાવમાં પડી, પછી ગર્લમાંથી નિકળતા એવા જીવની જેઠે મશકોને ફાડી બંને જણા બહાર નિકળ્યા અને તળાવને ઉતરી તે દિવસે વનમાં ભ્રમવા લાગ્યા. આગળ જતાં ચાંદતે આતાપના કરતા એવા ઉચા હાથવાળા એક મહાધૈર્યવંત મુનિને દીઠા. ચાંદતે તેમની પાસે જઈ હાથ જોડી જેટલામાં હૃદયથી નમસ્કાર કર્યો તેટલામાં મુનિએ કાચોત્સર્ગ પારીતે તેને પુછ્યું:—હે મહાતુલ્યાવ! તું કોણ છું? ક્યાંથી આવ્યો છું? અને શા કારણ માટે આવ્યો છું? આ કુંભકંઠ નામના દ્વીપમાં કંકોટપત્ર નામના વિશાળ પર્વતને તું જાણે છે? આ મોઢા દ્વીપમાં દેવ, વિદ્યાધર અને ચારણો આવી શકવાને સમર્થ નથી તો પછી માણસ તો ક્યાંથીજ આવી શકે? માટે તું અહિં શીરીતે આવ્યો છું? મુનિરાજે આ પ્રમાણે પૂછ્યું એટલે ચાંદતે પોતાનું સર્વ વૃતાંત ગદગદ વાણીથી કહી સંભળાવ્યું. તેવારે મુનિરાજે દયાથી કહ્યું:—“હે ભદ્ર! આ સસારમાં વસનારા પ્રાણીઓને આપત્તિઓ સુલભ અને સંપત્તિઓ દુર્લભ હોય છે, ઈંદ્ર પણ ભ્રમ્યને ફેરવી શકવા સમર્થ નથી, હે મહાભાગ! ભ્રમ્ય અવળું હોય ત્યારે પ્રાણીઓને શું શું દુઃખ નથી પડતું? માટે તું મનમાંથી શોક ત્યજ દે.” મુનિરાજ આ પ્રમાણે ચાંદતને કહેતા હતા, એટલામાં બે વિદ્યાધરો આકાશમાંથી ઉતરી અને પોતાનું નામ ગોત્ર વિગેરે કહી તે મુનિરાજને વંદના કરી.

પછી ઉત્તમ રૂપ અને લાવણ્યવાળા તેઓને કુશળ સમાચાર પૂછીતે ચાંદતે પુછ્યું:—“તમે કોણ છો? અને ક્યાંથી આવ્યા છો?” તેવારે તે બંને વિદ્યાધર પુરુષોએ કહ્યું:—“હે ભદ્રા માણસ! અમે વૈતાલપર્વતથી આવ્યા છીએ, અને આ મુનિરાજના પુત્રો છીએ. અમારું આવડું ફક્ત તેમને વંદના કરવા માટે થયું છે.” આ પ્રમાણે તે વિદ્યાધરો પોતાની વાત કહેતા હતા, એવામાં તેઓએ આકાશમાંથી દિવ્યવાજ્રોના શબ્દ સાંભળ્યા; તેથી તે સર્વે ઉચું જોવા લાગ્યા તો તેમણે તેજથી સૂર્યમંડળની જેઠે દિશા એ પ્રકાશ કરનારા એક વિમાનને દીઠું. તે વિમાનમાંથી દેવદેવીઓના પરિવારવાળા કોઈએક દેવતાએ ઉતરી પ્રથમ ચાંદતને

પ્રબ પ્રદક્ષિણાપૂર્વક નમસ્કાર કર્યો અને પછી મુનિરાજને વદના કરી તે નખતે વિદ્યાધરોએ કહ્યું —“હિ દેવરાજ ! દેવતાઓએ દેખાડેના માર્ગે માળગો ચાલે છે, તો તમે સાધુરાજને મૂકી પ્રથમ શ્રાવણે, શામાટે વદના કરી ? તમારા સરખાનું આણ અધોગત્ય કયા પુત્રને એ નહિ પમાડે ?” ત્યારે દેવરાજે કહ્યું —“હિ વિદ્યાધરો ! મને ધર્મ સંભાળવાનાર એ મહારા ધર્મગુરુ છે અને એ ધર્મના પ્રસાદથીજ હું આવી દિવ્યમમૃદ્ધિ પામ્યો છું, આ કારણથીજ મેં તે મહાત્માને પ્રથમ નમસ્કાર કર્યો છે, જે જેનાથી ધર્મ પામે તે તેને નમસ્કાર કરવાયોગ્ય છે” વિદ્યાધરોએ કહ્યું “હિ દેવેશ્વર ! આ શ્રાવક તમારો ગુરુ શો રીતે થયો ? અને તમે આ દિવ્ય સમૃદ્ધિ કેમ પામ્યા ? એ અમને વચાર્થ કહો” તેનારે દેવતાએ પશુ ધાત વિગેરે સર્વ વાન કહી અને પછી હાથ જોડી ચારૂદત્તને કહ્યું —“હિ ચારૂદત્ત ! અમારાથી તમારો શો ઉપકાર થઈ શકે તેમ છે ? તોપણ લક્ષ્મી રાજ્ય વિગેરે જે કાંઈ જોઈતું હોય તેની આજ્ઞા આપો” આ વખતે વિદ્યાધરોએ દેવતાને કહ્યું —“હિ મુરેશ્વર ! તો ચિતા ત્યજ દો અમે તે ઉત્તમપુત્રને તેને સ્થાનકે પહોંચાડશું” વિદ્યાધરોના આવા વચન સાંભળી દેવતા ચારૂદત્તની સ્તુતિ કરવા પૂર્વે નમસ્કાર કરી છુટત રહ્યાં ગયો.

પછી મુનિરાજે ચારૂદત્તને સમગ્ર દિશાવિરમજ્જન સંભાળવું તે સાંભળી ચારૂદત્તે હર્ષ પામીને કહ્યું —“હિ ભગવન ! મેં દિશાવિરમજ્જન નહિ લેવાથી મળ્યા માક હું એ અનુભવ્યા છે, માટે હું મહારાજ નગરે જઈને તે મન પારણ કરીશ”

હરે બંને વિદ્યાધરો મુનિરાજને વદના કરી ચારૂદત્તને સાથે વૈતાલપર્વત ઉપર આવ્યા ત્યાં તેમણે ચારૂદત્તને પોતાને ઘેર રાખી પૂજા સંક્રાંતિક કરી પોતાની પુત્રીઓનું તેની સાથે લગ્ન કર્યું પછી ચારૂદત્ત ત્યાં મેકરો મુજ ભોગવતો બહુ કામ રહ્યો.

એક દિનમ વિદ્યાધરના રાજ્યે ચારૂદત્તને કહ્યું કે, “હરી વગને નિરે ઉત્પત્ત થએવ કૃષ્ણ વામુદેવ આ મહારી પુત્રીના વર થયો, એમ મને નિમિત્તિએ કહ્યું છે, માટે તું આ મહારી પુત્રીને લઈ દ્વારકામા કૃષ્ણ વામુદેવ માથે પગલાવ” ચારૂદત્તે તેની હા

કહી એટલે વિદ્યાધરરાજએ એક વિમાનમાં મહિ સુવર્ણ વિગેરે
ભરી કન્યાસહિત ચાડત્તો એસારી આકાશમાર્ગે વિદાય કર્યો.
પછી દિશાઓને વાળીત્રોના શબ્દથી ગજવતો તે ચાડત્ત દ્વારકા-
માં પોતાના મામાને ઘેર ગયો, ત્યાં મામાએ તેનો બહુ આદર-
સત્કાર કર્યો; ત્યાંથી કૃષ્ણ વામુદેવ પાસે જઈ તેમને વિદ્યાધર
પુત્રી આપી કૃષ્ણે ચાડત્તને રહેવા માટે સુંદર મહેલ આપ્યો
અને બહુ લક્ષ્મી પણ આપી તેથી ચાડત્ત પોતાની બન્ને સ્ત્રીઓ
સહિત ત્યાં સુખે નિવાસ કરી આનંદ પામ્યો. આનંદમે બહુ
કાળ વિષયમુગ્ધ ભોગવી તે ચાડત્તે દિશાવિરમણપ્રત આરાધ્યુ,
તેના પ્રભાવથી તે સ્વર્ગને વિષે ગયો.

ઇતિ ચાડત્તની કથા.

શ્રી મહાવીરપ્રભુ આણંદ વિગેરે શ્રાવકને કહે છે કે:-હે
ભવ્યજનો! પ્રથમ દિશાવિરમણપ્રત નહિ કરનારા અને પછી
તે પ્રત લેનારા એવા ચાડત્તનું ચરિત્ર સાંભળીને તમે દિશાપરિ-
માણપ્રત આદરો.

પછી આણંદશ્રાવકે મન વચન કાયાવડે શ્રી જિનેશ્વરના મુ-
ખથી દિશાવિરમણપ્રત ધારણ કર્યું તેનો આલાવો આ પ્રમાણે:-

દિસાપરિમાણં સમણોવાસનં પચ્ચસ્કાઈ ॥ સે દિ-
સાપરિમાણે તિવિદ્ધે પન્નતે ॥ તં જહા ॥ ૧૭૬દિસાપ-
રિમાણે ૨અહોદિસાપરિમાણે ૩તિરિઅદિસાપરિમાણે ॥
સમણોવાસણં પંચ અરિઆરા જાણિયદ્વા ન સમાયરિ
અદ્વા ॥ તં જહા ॥ ૧૭૭દિસપ્પમાણાઠ્ઠકમે ૨અહોદિ-
સપ્પમાણાઠ્ઠકમે ૩તિરિઅદિસપ્પમાણાઠ્ઠકમે ૪સલિત્ત-
વુદ્ધી ૫સંસરંતઘ્ઘણં ॥

શ્રાવક દિશાપરિમાણનું પચ્ચક્કઆણ કરે છે. તે દિશાપરિ-
માણ ત્રણ પ્રકારનું કહ્યું છે. ૧ ઉપરની દિશાનું પરિમાણ, ૨ નિ

ચેતી દિશાનુ પરિભાજ, ૩ ત્રાસીદિશાનુ પરિભાજ આનકે દિ
શાપરિભાજનના પાચ અતિચાર જાનના, પચ આચરના નહી
તે અતિચાર આ પ્રમાણે —

૧ ઉપરના દિશાના પરિભાજને ત્યજી ૨, ૨ નિચેની દિ
શાના પરિભાજને ત્યજી ૩, ૩ ત્રાસીદિશાના પરિભાજો ત્યજી
૪, ૪ એક તર- પરિભાજ નસારવુ અને એ ત દધાવુ, ૫
ભુની જવાથી ધાવેનુ પરિભાજ ત્યજી ૬

પછી શ્રી વાંચ્છભુએ આજ દશાવકની આગળ ભોગોપભોગ
નન કહ્યું કે, જે એકનાર ભોગનાન ત ભોગ કહેવાય છે, અને જે
વાંવાર ભોગનાય તે ઉપભોગ કહેવાય છે, એમ નજનોના
જાણ એના તીર્થપરેએ કહ્યું છે જે આવન ભાનથી ભોગપભોગ
નનનુ પરિભાજ કરે છે, તે આ ભોમ્મા ભોગોપભોગનુ સ્થાનક
ધાય છે જે સાતમાનરૂપ ભોજનાદિકો નિચે પરિભાજ કરે છે
તે ધર્મકુમારની થેડે એમ્મા ધમ્મેના કર્મરૂપરેગથી મૂખ જાય
તેનોરે આજ દશાવકે પુછ્યું “હે ભગવન! તે ધર્મકુમાર કોણ
હતા?” અને તેણે ભોજનાદિકે નિરે ગોરીતે પરિભાજ કર્યું હતું?”
ત્યારે શ્રી મહાવીરભુએ કહ્યું —

ભોગોપભોગ નામના ખીજ ગુણનત ઉપર

ધર્મકુમારની કથા

જીવુદ્ધીપના આ ભરતમેનમા મહામનિના કાન્યની થેડે
બહુ અર્ધ (ધન) થી ભંપુર અને આજ્ઞા નિરે નેમ્માથી પરિ
પૂર્ણ તેમજ શ્રુતાત્તિ અનેક પ્રમારના ગમથી સ પૂર્ણ એવું કમળપુર
નામ નગર છે, ત્યાં મર્મ ગમ્મઓને નિરે મુક્તમણિરૂપ અને પુદ્ગમા
ખરગથી વિજય મેળવનારો સત્યાક્ષ નામનો રાજા રાજ્ય કર્નો હતા.

એમ નિવગ કોઈ નિમિત્તના જાણ પુરવે આવી રામને કહ્યું
કે, “આ દગમા આર વરનો દુકાળ પડશે” નિમિત્તના જાણ પુર
પના આવા વચન માણગી ‘તેમના વચન ખોટા ન હોય’ એમ

ધારી રાજા મનમાં બહુ ક'પવા લાગ્યો, અને મળિ, સોલું, રૂપ
વિગેરે સર્વ ધન ખર્ચી ધાન્ય અને ધાસનો સંગ્રહ કરવા લાગ્યો;
કેટલાક લોકો ધન અને ધાન્ય નહિ હોવાને લીધે બીજા દેશમાં
જવા લાગ્યા; કેટલાક વાહાણે ચડ્યા; કેટલાક બીજે દ્વીપે ગયા;
અને કેટલાક નગરવાસી લોકો ઘરેણાં વેચી અનાજ ખરીદવા લા
ગ્યા. આ પ્રમાણે સર્વ નગરવાસી લોકો નિર્ધનપણાથી દ્રાગણમાસ
માં ખરીપડેલા પાંડિત્યાળા આંગળાના ઝાડની પેઠે શોણવા લાગ્યા.
રાજા પણ “ હાય હાય ! મહારી આ નિર્ધન પ્રજા ક્યાં જશે ”
એવા શોકથી પોતાના પ્રભુપણને નિદવા લાગ્યો. આવી રીતના
ગાઠશોકથી રાજા અત્યંત તપી રહ્યો હતો, એવામાં અપાડ મા-
સના પહેલા દિવસને વિષે પૂર્વદિશાનો મુળકારી પવન વાવા
લાગ્યો અને થોડે વખતે મુગાળરૂપ કલ્પવૃક્ષના અકુરાની પેઠે પૂર્વ
દિશામાં વાદળાંનો જથ્થો તેના જોવામાં આવ્યો; પછી જેમ પુણ્ય
વત પુરૂષની લક્ષ્મી વધવા લાગે તેમ જોતાં જોતાં વાદળાંનો જથ્થો
વધવા લાગ્યો; તેની સાથે રાજાનો હૃદય પણ વધવા લાગ્યો. અને
ગાઠ વિજળીરૂપ આંગળીએ કરીને જાણે વરસાદને બંધ કરનારા
અહોને તિરસ્કાર કરતો હોયતી ! જોશીઓરૂપ બગલાના સમૂહના
નેત્રાને હૃદય પમાડતો હોયતી ! અને દુકાળરૂપ મહોદ્રા ચોરને ભય
પમાડવા માટેજ ગર્જના કરતો હોયતી ! એવો મેઘ પોતાના ધારા
રૂપ મુશળ (સાંખેલા) વડે જાણે પૃથ્વીને ખાંડવા લાગ્યો હોયતી !
એમ માણસોને હૃદય પમાડતો હતો એવી રીતે વરસના લાગ્યો કે
જેથી ‘ પૃથ્વી પાણીમાં ખૂડી જશે. ’ એમ લોકો માનવા લાગ્યા
અને પરસ્પર હાથમાં તાળીઓ દઈ પેલા નિમિત્તના જાણુ પુરૂ-
ષની મરકરી કરતા કહેવા લાગ્યા કે, “ નિશ્ચે આ વરસાદથી દુ-
કાળ ગયો. ” પછી મેઘ સર્વ પૃથ્વીને પાણીવડે કૃતાર્થ કરી જાણે
લોકનો સ્વૃતિના ભયથીજ હોયતી ! એમ કોઈ ઠેકાણે ચાલ્યો ગયો.
મહોદ્રાની રીત એવીજ હોય છે.

એક દિવસ વનપાળે રાજાની પાસે આવી હાથ જોડીને આ
પ્રમાણે વિનંતી કરી કે:—“ હે નાથ ! આપના ઉદ્યાનમાં ચાર મા-
સનો નિવાસ કરીને રહેલા યુગધર નામના મુનિને આજે કેવળ-

જ્ઞાન ઉત્પત્ત થયું છે ” આના નયન સામગ્રી નનપાળને ધરણા
નિગેરે આપીને મતોન પમાડી રાજ સત્તાક્ષ મુનિને વડના કરવા
માટે તુરં ઉવાનમા આવ્યો ત્યાં તેજે મુનિને નમ્ર પ્રશ્નિદ્વાપૂ
ર્વક વાત કરી ધર્મદેશના આજ્ઞાથી પછી રાજાએ હાથ લેડીને
હૃદયથી પૂછ્યું “હે ભગવાન! નિમિત્તના જાણપુરુષનું વચન
ખોટું માથો થયું ?” તેમણે કેવળી યુગધરમુનિએ કહ્યું - “હે
રાજા! માવવાન થઈને સાક્ષ્ય જો કે મહુયોગથી ખાર નર્પેના
દુકાળ પ્રગટ થયો હતો, પરંતુ જે કારણથી તે નિષ્ક્રિય થયો તે
નિમિત્તનો જાણપુરુષ જામનો નહોતો હે રાજા! જેમ ખાર વ
ર્ષના દુકાળ તોડી નાખ્યો, તેના મમર આજ્ઞા -

૨૫૧ ભરણક્ષેત્રના પુષ્પિનાન નામના નગરમા ચૌનનાનરુપાને
નિરે પલ કર્મના કોષને વાંચે મહારોગથી પીડા પામતો એવો કોઈ
પ્રવર નામનો પુરુષ રહેતો હતો, તે પુરુષ રમનાઈદ્રિયના લોભથી
જે જે રસ ખાતો તે તે રમ તેને જાણ પીડા કરનારો થઈ પડતો
હતો એક દિનમે તે પુરુષે વિચાર્યું કે “જે બોજન મહારા મરી
રને જાણ પીડા કરનાર થાય છે તેનું પચ્ચખ ખાણ લઈ જુ આના
હારનું ફળ મામાટે ન લઉં ? ઉત્તમનેત્રનાગી શ્રી પદ્મ મહારી
મેના કમળી નથી, એવું જ નહીં પણ તે મહારા સામું નહિ જોતા
દુઃનાનની કડે છે, તો તે શ્રીનું પલ પચ્ચખ ખાણ લઈ જુ આ
મહારા મનુષ્યજન્મને મામાટે ન મડગ મડ ?” આ પ્રમાણે
નિચાર કરીને જુદિનત પુરુષોને રિયે મુકુભક્ષિ સગળા અને ઉ
ત્તમ જુદિનાગા તે પુરુષે ગુમરત ગુરુઓની પામે જાગે કહ્યું -
“હે આમિન! આજથી આરણીને હું દુઃ, હર્ષી, પી, તેન, ગાળ
નિગેરે મીડા, ચીડલા, ખારા, ખાગ આહાને નહિ ખાઉં, નગી
હમેશા ઉનાઈનેત્ર કરીશ, તેમજ જેમની પામે રહેનારી પુરુષ
કનારે પડે મુજિ પામી શકતો નથી એવી સસારના મુગરુપ
મીજોનું પણ પચ્ચખ ખાણ લઉં છું.”

પગી ધાડેના નાને મુખે પાળનો એવો તે પુરુષ કેલેક નિ
વમે નાના પ્રજાનથી નીરોગી થયો અને અતુકમે તેને જાણ લ
ઈ પલ પ્રાપ્ત થઈ રૂપથી જાણે સમુદ્રની લેહરાજ હોમની!

એવી દાસીઓ, જાણે થોડી સ્મૃદ્ધિવાળા સ્વર્ગને ત્યજીને દેવતાની સ્ત્રીઓજ આવી હોયતી. એમ તેના ધરને વિષે ક્રીડા કરતી હતી. આ પ્રકારની સમૃદ્ધિ છતાં વૈરાગ્યના રંગથી રંગાઇ ગયેલુ તે પ્રવરતુ ચિત્ત ક્યારેપણુ ઈંદ્રિઓને સ્વાધીન થયું નહીં. તેના ધરને વિષે બહુ બહુ માર્ગોથી અસંખ્ય ધન આવવા લાગ્યું, તેવીજ રીતે તે પાત્રદાન, દયાદાન અને ઉચિત્તદાન એ ત્રણ માર્ગથી જતું પણ હતું.

કોઇ વખત એવો મહોટો દુકાળ પડ્યો કે જેમાં માતા પિતા અને ભાઈ બહેન અનાજને માટે લડવા લાગ્યાં, અને બિચારા ગરીબ લોકો તો અનાજવિના યમરાજની નગરીમાં પહોંચ્યા જેમ ઉનાળાની ઋતુમાં સામાન્ય તળાવો યુક્તિ જાય અને સમુદ્ર વૃદ્ધિ પામે તેમ સામાન્ય જ્ઞાનેશ્વરીનાં દાન બંધ થઇ ગયાં અને પ્રવરતું દાન વૃદ્ધિ પામવા લાગ્યું. તેથી જેમ સંસારથી ભય પામતા પ્રાણીઓ પિતરાગના ધર્મને સેવે તેમ દુકાળથી ભય પામેલા લોકો પ્રવરની સેવા કરવા લાગ્યા. ચારે દિશાઓ તરફથી આદેસા લાખો મુનિઓને પ્રવર હર્ષથી પકવાન, દુધ, દહીં, ઘી, વિગેરે પ્રામુક વસ્તુઓ વોરાવવા લાગ્યા; તેમજ માતા, પિતા, ભાઈઓ, બહેનો અને બીજા કાર્ય કરનારા અસંખ્ય માણસોને નિરતર પોતાના ઘરે જમાડવા લાગ્યા. પછી અખડિત વ્રતવાળો, દાન આપવામાં પ્રીતિવાળો અને વખાણવાયોગ્ય ગુણવાળો તે પ્રવર કાળ કરી સ્વર્ગને વિષે ગયો. ત્યાં દેવભવમાં શાશ્વતજિનેશ્વરની મહાયાત્રા કરવાથી નિર્મળ સુદ્ધિવાળા અને ઈંદ્રના સરખી સમૃદ્ધિવાળા તે દેવતાએ વિચાર્યું કે, “હું અહિંથી ચવીને કોઇ યુગપ્રધાન શ્રાવકને ઘેર પુત્રપણે ઉત્પન્ન થાઉં, પણ કોઇ અધમ કુળવાળાને ત્યાં ઉત્પન્ન નહીં થાઉં.”

કેવળી યુગંધરમુનિ સત્યાક્ષરાજને કહે છે કે:-હે રાજન્ ! આ તહારા નગરના ચિત્રશાળા નામના પરામાં જિનધર્મને વિષે તત્પર અને દયાવત એવો બુદ્ધ નામનો શ્રાવક રહે છે, તેને વિમળા નામની સ્ત્રી છે. એ શ્રાવકે બાર વર્ષનો દુકાળ જાણ્યા છતાં પણ ધાન્યનો સંમ્રહ કર્યો નહોતો. હવે તે બુદ્ધની સ્ત્રી વિમળાના ઉદરમાં

પેપો પાનર કે જે દેવતા થયો હતો તે ઉત્તમસ્થાને આવી અનર્થો અને પાપો માસ પુન થયા એને શુભનસ્થને વિષે જાણ્યો છે, તે પુત્રના જન્મના પુણ્યથી આ બાર વર્ષનો દુઃખ દૂર થઈ ગયો. કેવળીના આસ વચન સાંભળી બહુ હર્ષ પામેનો રાજા સત્યાક્ષ તેમને વદના કરી છુદ્ધગેડને ઘેર આજ્યો, ત્યાં તેણે પુત્રના ખેળામાં માથું મૂકીને કહ્યું કે, “હુલિક્ષરપસ્યદ્રમા પડેના જગતને તારનામાં વહાણસરખા હો બાળક! હું તને નમસ્કાર કરું મહાગ રાજ્યનો રાજા હું પોતે છે અને હું તારો તળાર છું” પછી રાજાએ “હુલિક્ષને દૂર કરનાથી આ કુમાર મૂર્તિનત ધર્મમમાન છે” એમ નિચાર કરી તેનું ધર્મ એનું નામ પાડ્યું ધર્મકુમારનું આવું આશ્ચર્ય કરનાર ચરિત્ર સાંભળી બીજા રાજાઓએ પણ પોતાના દેશમાં હુલિક્ષને દૂર કરનારી ધર્મકુમારની આજ્ઞા ફેરવી, અને નહીંજો જેમ અમુકને મળે તેમ અનેક રાજકન્યાઓ ધર્મકુમારને પરણી હોને સર્વ પૃથ્વીઉપર પોતાની આજ્ઞા ફેરવનારો અને શુરની એવામાં પ્રીતિવાળો ધર્મકુમાર સ્વર્ગનોકમાં દેવતાની પેઠે આ લોકમાં નિષયમુખ ભોગનવા લાગ્યો, બહુ કાળ નિષયમુખ ભોગ વી, પછી શુર પામે દિક્ષા વગર અનુક્રમે કેવળજ્ઞાન પામેના તે ધર્મકુમારમુનિ મોક્ષ પામ્યા.

ઇતિ ધર્મકુમારની કથા

શ્રી મહાવીરપ્રભુ આજ્ઞા વિશેષે શ્રાવણને કહે છે કે -હો ભવ્યજનો! તમે આ ધર્મકુમારના ચરિત્રને સાંભળી સાતમાં પ્રતને વિષે આજ્ઞા કરો.

પ્રભુના આસ વચન સાંભળી આણદશાનકે કહ્યું -હો જિતરાજ! હું એ નવ ધાગળ કરું છું, તે આ પ્રમાણે ભોગપ ભોગનનામાં મેંદારે તારા પછી શરીર હુંના મારે એક સુગંધી રંગો રૂમાન, દાતનો મેન ઉતારના મારે મહુડાનુ દાતળ, શરીરે ચોળવા મારે સતપાક તથા સહસ્રપાક તેન પુણ્ય નિરેરના મુગ ધથી મુનાગનાળુ ધડેના લોટનુ ઉનલુ, ન્હાનામાં બહુ મેંદારા

નહીં અને બહુ નહાતા નહીં એવા આઠ ઘડા પાણી અને શરીરે
 ઓઢવામાં એક રેશમી લુગડું તથા બે સુતરાઉ લુગડાં, તેમજ મ-
 લીયાગર ચંદનનો વિલેપ એ પ્રમાણે મ્હારે કલ્પે; તે વિના બીજું
 કંઈ કલ્પે નહીં. વળી ભોગને વિષે પુષ્પોમાં કમળનું પુષ્પ, મા-
 ળામાં માલતીના પુષ્પની માળા, આભરણમાં ચિતર વિનાના બે
 કુડળ અને એક નામવાળો વીંટી કલ્પે; તેમજ ભોગને અર્થે અગર
 અને તુરક વિગેરેનો ધુપ પશુ મ્હારે કલ્પે. હે નાથ ! હું મ્હારી
 શક્તિ પ્રમાણે ભોજનવિધિનું પરિમાણ આ પ્રમાણે કરું છું. મ્હારે
 મગના અથવા ચોખાના ધી કે તેડમાં તળીને થાય છે તેપેચા કલ્પે,
 બીજા પેચાનો હું નિયમ કરું છું. પકવાન્નમાં ખાંડ પાચેલા ઘેમર,
 ચોખાનો જાતિમાં કમોદના ચોખા, વીઢળમાં મગ, અડદ અને
 ચણા કલ્પે; એ વિના બીજા વીઢળધાન્યનો મ્હારે નિયમ છે. આ-
 સો અથવા કારતક માસમાં થએલું ગાયનું સુગંધીદાર ધી કલ્પે,
 એ શિવાય બીજું ધી કલ્પે નહીં. શાકોમાં ૧ અચુ, ૨ મંડુકિકા
 અને ૩ સોવસ્તિ એ ત્રણ જાતનું શાક કલ્પે. ફળોમાં ૧ પશ્વંક
 અને ૨ બીડીફળ વિગેરે મીઠાં ફળો તેમજ વટકપટ્ટી તથા પૂરણ
 કલ્પે, બીજા નહીં. જાયફળ, કકોલ, કપુર, લવિંગવાળું પાન કલ્પે,
 એ વિના બીજા પાન ન કલ્પે. આકાશના પાણી વિના બાકીના
 પાણીને ત્યજી દઉં છું. ભોગોપભોગને વિષે આ નિયમો હું જાન-
 લયસુધી પાળવાનું ધાઈ છું. તેવારે લગવાને સાતમા વ્રતનો
 આલાવો ઉચિત્તવ્યો. તે આ પ્રમાણે:—

નવજોગપરિજોગવયં સમણોવાસનં પચ્ચસ્કાઙ્ગે સે
 હુવિદ્દેપવ્રત્તે ॥ તંજહા ॥ જોઞ્ઞણનંય કમ્મનં ઞ ॥ જો-
 ઞ્ઞણનં સમણોવાસણં ઇમે પંચ ઞ્ઞચારા જાણિયવા
 ન સમાયરિયવા ॥ તં જહા ॥ ૧સચ્ચિતાહારે, ૨સચ્ચિત-
 પન્નિવહારે, ૩અપ્પનલિનસહિજ્જસ્કણયા, ૪હુપ્પનલિ-
 નસહિજ્જસ્કણયા, ૫તુહ્હોસહિજ્જસ્કણયા ॥ કમ્મનંણં
 સમણોવાસણં ઇમાઙ્ગ પન્નરસ કમ્માદાણાઙ્ગ જાણિય-

ઘાફ ન સમાયરિયઘાફ ॥ ત જહા ॥ ૧૬ગાલકમ્મે
૧૨ણકમ્મે, ૩સામીકમ્મે, ૪જામીકમ્મે, ૫ફોમીકમ્મે,
૬દત્તવાણિજે, ૭લક્કવાણિજે, ૮રસવાણિજે, ૯ફેસવા-
ણિજે, ૧૦વિસવાણિજે, ૧૧ જતપીલણકમ્મે, ૧૨નિલ-
ઠણકમ્મે, ૧૩દ્વગ્ગિદાવણયા, ૧૪સરદહતલાયસોસ-
ણયા, ૧૫પ્રસહ્પોસણયા ॥

શ્રાવણ ભોગપભોગનતના પચ્ચખખાણ કરે છે, તે ના બે
પ્રમાણ છે એ- ભોજનથી અને ખોલુ કર્મથી તેના થેલેલા
ભોજનથી ભોગપભોગનતના પાચ અનિયાર છે, તે શ્રાવણે જુ
જવા પછુ આચરના નહીં તે અતિયાર આ પ્રમાણે ૧ પૃથ્વી
કાય, ૨અગ્નિય અને વનસ્પતિકાય સચિત્તપદાર્થોને ખાના ૩
આક નિરેરે અચિત્તપદાર્થને વળગી રહેના ગુદ વિગેરે અચિત્ત
પદાર્થોને ખાના ૪ અગ્નિથી નહિ પાકેના ચોળા નિરેરે ખાના
૫ અગ્નિથી બરાબર નહિ ચોકાયની વસ્તુને ચોકાયની છુદ્દીથી ખા-
નો ૫ મગફળી નિરેરે મકુ ખોજવાળો અને ઘોડી વૃક્ષિ કરના
રી હુનને નરેલુ ખાની ખોજ કર્મથી ભોગપભોગનતના પદર
અતિયાર છે તે આ પ્રમાણે -

૧ અગારા કન્યા અને વેચના એ વિગેરે અગ્નિકાયનો સ
માવેલ કન્યો, ૨ આરો કપાસના અને વેચના, ૩ ગાડા કરાવના
અને વેચના, ૪ ભાડા કરના, ૫ દોડાગા વિગેરેથી પૃથ્વી ખેડીને
આછાનિધ કરની, ૬ હાથીના નાત અથવા ૭ બ નિરેરેનો વેપાર
કરવો, ૮ બાખનો વેપાર કરવો, ૯ દારૂ વેચવો, ૧૦ ચમરીગાયના
નાગ વેચના, ૧૧ જેરી વસ્તુ વેચવી અથવા ખીજનો ધાત થાય
એવા શસ્ત્ર વેચના, ૧૨ ચત્રથી તન અથવા ગેન્ડી પીનની,
૧૩ બાગ પોત નિરેરે ખસી કરવા અથવા તેમના નાક દાન
નિધના, ૧૪ ખેતરમા લાય કરની, ૧૫ મરોનર અથવા તળાવોને
મુકરી દેના એટલે પોતાના ખેતરમા ધડ વિગેરે ધાન્ય વાવનાના
હેલવી તેમા પાણી લાજના ગાફ તળાવને દોડી નાખવુ, ૧૫

પોતાની આજીવિકા ચક્રાવવા માટે અસતીઓનું પોષણ કરતું. ઉપ-
રના પાંચ અતિચાર અને આ પદર ઈમાદાન આવડે ત્યજ દેવા

હવે શ્રી મહાવીરપ્રભુ કહે છે કે, જે શ્રાવક અનર્થદંડ વિર-
મજીરૂપ આઠમા પ્રાપ્ત પાળે છે, તે આ ભવમાં આપત્તિ પામતો
નથી અને પરભવમાં નરકાદિ ગતિ પણ પામતો નથી. જે પુરૂષો
અનર્થદંડથી વિરામ પામે છે તેઓ મુરસેનની પેઠે મુખી થાય છે,
અને જે પુરૂષો અનર્થદંડથી વિરામ પામતા નથી તેઓ મહાસેન
ની પેઠે દુઃખી થાય છે. તેમની કથા આ પ્રમાણે:—

અનર્થદંડ નામના ત્રીજા ગુણુત્તર ઉપર

મુરસેન અને મહાસેનની કથા.

આ ભરતક્ષેત્રમાં જિનધર્મરૂપ મુક્તથી જેમાં વિદ્યારૂપ શ-
ત્રુઓ પ્રગટ થતા નથી એવી, તેમજ જિનરાજના મદિરોથી મ-
નોહર અને ઉત્તમ લક્ષ્મીવાળી બહુરા નામની નગરી છે, તે નગ-
રીમાં સર્વ વીરપુરૂષોને વિષે મુકુટમણિ સમાન, તથા શસ્ત્ર અને
શાસ્ત્રવિદ્યામાં કુશળ એવો વીરસેન નામનો રાજા રાજ્ય કરતો
હતો; તે રાજાને પ્રતાપ અને યશથી સૂર્ય તથા ચંદ્રના પ્રભાવને
છતનારા મુરસેન અને મહાસેન નામના બે પુત્રો હતા. રૂપ અને
સૌન્દર્યના સમૂહથી તે બન્ને કુમારોને બીજા કોઈની ઉપમા
યોગ્ય ન હોવાથી તે બન્ને કુમારોજ એક બીજાને ઉપમા આપી
શકાય તેવા હતા. તે બન્ને કુમારોનાં નેત્રો પ્રાણીઓને જોવામાં,
હાથો મોહરૂપ શત્રુને તોડી પાડવામાં અને પગો સારે માર્ગે ચા-
લવામાં શોભતા હતા.

કોઈ વખતે મહાસેનકુમારને જીભ ઉપર આશ્ચર્યકારી મહોટો
રોગ ઉપન્ન થયો, તે રોગને મટાડવા માટે વીરસેન રાજાએ બહુ
બહુ વૈદ્યો તેડાવ્યા. તે વૈદ્યો રોગ ઉપર વારંવાર ઔષધ લગાડવા
લાગ્યા, પરંતુ તે ઔષધથી જીભ લોભતી પેઠે બહુ કઠોર બની
ગઈ. પછી વૈદ્યો “આ કુમારને હવણાં ધર્મરૂપ ઔષધ કરવાની

જરૂર છે” એમ કહી તે મહામેનકુમારને દરિદ્રની પેઠે ત્યજી
 કંઈ પોતાપોતાને ઘેર ગયા અનુક્રમે નાજકુમારની જીભમાર્ધી બહુ
 દુઃખ નિકળવા લાગી, અને તેના ઉપર બહુ માખીઓ બેસના
 લાગી, તેથી મહામેન બહુ દુર્ગંતીનું સ્થાન થા પડ્યો, આથી
 માતા પિતાદિ મર્ત્ય દેવગણે તેને ચકાવના પાનની પેઠે ત્યજી
 દીધો, પરંતુ પોતાના ભાગીની આની દુખી અવસ્થા જોઈ સાધ
 ના સ્નેહથી પરનશ વગેરે સુરમેન એમલો તે દુર્ગંતને મહન કરી
 તેની પામે રહ્યો, અને ‘જો એ ભાગ લોજન કરશે તોજ હું ભો
 જન કરીશ, અને જો તે મરી જશે તો હું પણ અનશન લઈ
 મરીશ” એવો નિશ્ચય કરીને સાધના સ્નેહથી બહુ દુખી થ
 એવો સુરસેન હુગડાવડે તેના મોઢા ઉપરથી માખીઓ ઉડાડતો
 તેની પામે બેઠો પછી તેને વારવાર નવમરમન મળ્યાનતા
 તેના મોઢામા નવમરમત્રથી મત્રેડુ પાણી મૂકના લાગ્યો જેની
 રીતે ભુખ્યા માણસના મોઢામા કોળીયો કોળીયો અનાજ મૂકવા-
 થી તેની ભુખ મરતી જાય છે તેની રીતે સુરમેન જેમ જેમ મ
 હામેનના મોઢામા પાણીના ટીંપા મૂકતો ગયો, તેમ તેમ તેની પી
 ઠા મરવા લાગી થોડે વખતે મહામેનની મધળી પીઠા જતી રહી,
 જીભ રોગ નિના થઈ ગઈ અને મોઢા ધણુ સુગંધીનાળુ થયું
 અહા! ધર્મ કેને આશ્વર્ય કરનારો થતો નથી? જે રોગિત મટા
 ઠનામા વૈદ્યોની કાઠ પજુ શક્તિ આવી નહી, તે રોગ ફક્ત ધર્મ
 રૂપ આપકથી દૂર થયો કુજ સૂર્યથીજ દૂર કરી શકાય એના
 અધિકારને વિષે શુ તારાઓની શક્તિ આવે ખરી? ના નજ આ
 લે હવે જેમ રાહુથી મૂકાવવા સૂર્યને જોઈ પૂર્વ દિશાના દેરો જ
 જાહજતા થાય તેમ રોગરહિત થયેના મહામેનને જોઈ સર્વ દેવ
 જનવેડો મુખી થયા પછી બંને સાધનો ત્રી અને ધનનો અ
 નાદર કરી ધર્મને નિષે વિરોધ આદરવાળા થયા

હવે ચક્રપ્રતિબિંબ જેમ આમશને ચોભારે તેમ કોઈ વ
 ખતે અવધિજ્ઞાનથી પૂર્વ એવા શ્રી ભદ્રબાહુસૂરિએ તે નગરના
 ઉવાનને નિષે સમગસરી ચુરોલિત કયું ચુરુત આનકુ જાણી
 સુરમેન તથા મહામેન બંને ભાગીઓને ઉવાનમા જઈ ચુરને પ્ર

દક્ષિણાપૂર્વક વદના કરી. પછી ગુરૂએ આપેલા ધર્મોપદેશરૂપ ઉત્તમ સ્વાદવાળા અમૃતનું પાન કરીને સુરસેનકુમારે પોતાના ભાઈ મહાસેનને જાણે રાગ થવાનું કારણ પૂછ્યું; એટલે ગુરૂએ પ્રવચનરૂપ ક્ષીરસમુદ્રના કદલોલ સરખું અને સસારના કલેશને દૂર કરનાર વચન કહ્યું કે:—“હે મહાભાગ ! સાવધાન થઈને સાંભળ.

આ ભરતક્ષેત્રમાં દેવપુરીસમાન મનોહરમુણિપુર નામના નગરમાં જિનધર્મને વિષે પ્રીતિવાળો મદન નામનો કોઈ સુભટ રહ્યો હતો, તેને સરખી આકૃતિવાળા, સરખા બળવાળા, સરખા ધનવાળા અને સરખા તેજવાળા બહે બન્ને હાથ હોયની ! એવા ધીર અને વીર નામના બે પુત્રો હતા. જિનપ્રવચનરૂપ અમૃતરસનો સ્વાદ લેનારા તે બન્ને ભાઈઓને જો કે સસારરૂપ સાપ ડસ્યો હતો તોપણ તેઓ તે સસારરૂપ સાપના મોહરૂપ વિપથી મૂર્છા પામ્યા નહોતા.

કોઈએક દિવસ તે બન્ને ભાઈઓ પોતાના ઉદ્યાનમાં ગયા, ત્યાં તેમણે પોતાના વસંત નામના મામા કે જેમણે દીક્ષા લીધી હતી, તે મુનિને જૂઠું ઉપર પડી ગયેલા, અને જેમની આસપાસ બહુ માણસો ઉભા હતા, તેવી અવસ્થામાં દીઠા તેથી “આ શું થયું ? આ શું થયું ?” એમ વ્યાકુલ થયેલા ધીર કુમારે પૂછ્યું; એટલે કોઈએક પુરૂષે કહ્યું કે, “કાચોત્સર્ગ કરીને ઉભેલા આ મુનિને કોઈએક દુષ્ટ સાપ કરડી રાજના અપરાધીની પેઠે આ મહોટા રાફડામાં પેસી ગયો છે.” પછી મામા ઉપર મોહને લીધે સ્નેહથી વીરે કોપ કરીને કઠોરવચન કહ્યું કે, “અરે ! એ નાશી જતા દુષ્ટસાપને તે કેમ ન મારી નાખ્યો ?” તેવારે ધીરે વીરને કહ્યું, “ભાઈ સાપ તો જીવતો ચાલ્યો ગયો અને હવે તું જીવતો શામાટે પાપ બાંધે છે ?” ત્યારે વીરે કહ્યું.—“હે ધીર ! જેણે મુનિને ડસ્યા તે દુષ્ટસાપને મારી નાંખવાથી નિશ્ચે ધર્મ થાય છે. દુષ્ટને શિક્ષા કરવી અને સારાને પાળવા એ ક્ષત્રિયનો ધર્મ છે હું આ જે કહું છું તે ખોટું હોય તો ભલે મહારી જીભને વિષે પાપ લાગે.” પછી દયાસમુદ્ર એવા ધીરે વીરના વચનનો તિરસ્કાર કરતાં મણિ, મત્ર અને આપધિના બળથી મુનિને જીવતા કર્યા. મુ

નિ જીવતા થયા તેથી બહુ હર્ષ પામેના તે બન્ને ભાઈઓ સર્વ લોકોને વખાણવાયોગ્ય થયા. પછી જિનધર્મને પાળતા, ગાઠ પા પડપ નનને બાળી નાખતા અને પોતાની કીર્તિથી જગતને ઉ જનળ કરતા એવા તે બન્ને ભાઈઓ બહુ કાળ મુધી મુખ ભોગ વી અને આશુખ પૂર્ણ થયે મૃત્યુ પામી, અનુક્રમે ધીરેના જી તે તુ પુણ્યને લીધે મુરસેન થયો અને વીરેના જી તે આ તહારે ન્હાને ભાઈ મહાસેન થયો.

શ્રી ભદ્રબાહુસૂત્રિ મુરસેનને કહે છે કે -“હે મુરસેન ! તે આ તહારે ભાગને પાપનશ્ચયથી ઉત્પન્ન થએના કર્મને લીધે વે ઘોથી પલ ન મળી મકે તેને જીભ ઉપર રોગ થયો. વળી સાધુ રાજને જનાડનાથી તન જે પુણ્ય ઉત્પન્ન થયું તે પુણ્યથી તે તહારે ભાગને રોગને તરત દૂર કર્યો છે.”

સૂરિના આના વચન સાંભળી જાતિસ્મરણ જ્ઞાન પામેલા તે મુરસેન અને મહાસેન નામના બન્ને ભાઈઓએ જિનવિક્ષા લી ધી, પછી ઉત્તમ ચારિત્રપ અમૃતવડે પ્રતરૂપ વેનનું સિચન કરી અને તેથી ધર્મરૂપ કૂવ મેળવી અતે તે બન્ને ભાઈઓ મુક્તિ દગ પામેના.

ઇતિ મુરસેન તથા મહાસેનની કથા

શ્રી મહાવીરપ્રભુ આજુદ વિગેરે આરકોને કહે છે કે - “હે ભગવંતો ! તમે આ મુરસેન અને મહાસેનના દ્રષ્ટાતને સાંભળીને શુદ્ધ અનરસાયથી ત્રીજી શુનનને પાળનામા બહુ આનંદ કરો.

જે કર્મથી લોકમા ધર્મ, અર્થ અને કામ ન મેળવી શકાય તેને અનર્થ કહેવાય છે તે અનર્થક ચાર પ્રકારનો છે. ૧ પ્ર માનચરિત, ૨ અપમાનાચરિત, ૩ હિસામ્ભવ, ૪ પાપકર્મોપમા તેમા જે પ્રમાણથી જીવહિમા કરાય તે પ્રમાણચરણ કહેવાય છે. આતરોદ્રવાનથી જે ચિતવન કરાય તે અપમાન કહેવાય છે. પ્રાણીઓના વધ થાન એવા વન, શમ્ર, ખાણીઓ, માળેબુ,

ધાસ અને લાકડાં વિગેરેનું આપણું તે હિંસાપ્રદાન કહેવાય છે. બીજાને પાપકર્મનો ઉપદેશ કરવો તે પાપકર્મોપદેશ કહેવાય છે.” પછી આજીવનશ્રાવકે ચાર પ્રકારના અનર્થદંડ વિરમણપ્રતને આપ્યું. તેનો આલાવો આ પ્રમાણે.—

अणहदंरुयं समणोवासजं पच्चस्काइ ॥ से अणहदंरु
चउव्विहे पन्नते ॥ तं जहा ॥ १अवज्जाणायरिए, २पमा-
याय रिए, ३हिंसप्पयाणे, ४पावकस्सोवएसे ॥ अणह-
दंरुवेरमणस्स समणोवासएण इमे पंच अइआरा जा-
णिअवा न समायारअवा ॥ तं जहा ॥ १कंदप्पे, २कुकुईए,
३मोहरीए, ४संजुत्ताहिगरणे, ५उवज्जोगपरिज्जोगतिरित्ते ॥

શ્રાવક અનર્થદંડનું પચ્ચખખાણું કરે છે, તે અનર્થદંડ ચાર પ્રકારનો કહેા છે. ૧ અપધ્યાનાચરિત; ૨ પ્રમાદાચરિત; ૩ હિંસાપ્રદાન; ૪ પાપકર્મોપદેશ. શ્રાવકે અનર્થદંડના પાંચ અતિચાર જાણવા, પણ તે આચરવા નહીં. તે આ પ્રમાણે:—૧ કંદર્પ-તે કામવિકાર ઉત્પન્ન થાય તેવી વાણી બોલવી અથવા તો રાગના ઉન્નતાળાથી હાસ્યવાણું અને મોહને ઉત્પન્ન કરે તેવું મશકરીનું વચન બોલવું. ૨ કૌકુચ્ય—તે હાસ્યને ઉત્પન્ન કરે તેવા અનેક પ્રકારના મુખ નેત્રની ચેષ્ટા કરવાપૂર્વક ભાંડચેષ્ટા કરવી. ૩ મૌખ્ય-તે નિર્લજ્જપણે નહિં મળતું આવે તેવું અસત્યવચન બોલવું. ૪ સયુક્તાધિકરણ-તે કામ કરવાનાં સાધનો તૈયાર કરી રાખવાં. જેમ ખાંણીયો અને સાંભેલું, ધનુષ્ય અને ખાણ, હુળ અને ફાળ, એ વિગેરે. ૫ ઉપલોગ પરિલોગાતિરિક્ત-તે ચોતાને ખપમાં આવતી વસ્તુ વધારે તૈયાર કરી રાખવી.

શ્રી મહાવીરપ્રભુ કહે છે કે:—“હે આજીવનશ્રાવક ! હવે તું અનુકંમે ચાર શિક્ષાપ્રત સાંભળ.—સાવધયોગને ત્યજી દઈ એકમ્ અંતર્મુહુર્ત સુધી મનમાં શુભ ધ્યાન કરવું તેને પહેલું સામાયક નામનું શિક્ષાપ્રત કહેવાય છે. હે ભવ્યજનો ! યતિધર્મરૂપ લક્ષ્મી ને નિવાસ કરવાનું સ્થાન અને સંસારને દૂર કરનાર જે સામા-

યમન તેને તમે લાવથી એવો જો કે મુનિઓ અથવા આનંદો સર્વવિરતિરૂપ ચારિત્ર બહુ કાળસુધી પાળે તોપણ તેમને સામાયકનિના તે ચારિત્ર બરાબર ફળ આપનાર થતું નથી અતિ ફૂર કર્મ કરનારો, બહુ પાપ કરનારો અને માઠા કર્મ કરનારો એવો પણ જીવ કેસરીચોરની જેડે સામાયિકથી શુદ્ધ થાય છે ” તેવારે આણ આનંદે પૂછ્યું ‘ હું ભગવન ’ તે કેસરી કોણ હતો? અને તેણે સામાયિક શી રીતે પાળ્યું? તે કૃપા કરીને કહ્યો ત્યારે ભગવાને કહ્યું સાબળ —

સામાયિક નામના પેહેવા રાક્ષાત્રત ઉપર

કેસરીચોરની કથા

આ લગતક્ષેત્રમા યમપુર નામના નગરને નિરે ન્યાયરૂપ વનને પોપણ કરનામા મેધસમાન, વૈરો એના રાજાએને અગ્નિ સમાન, સવ સ્થાનકે વિજય મેળવનાર અને રાજાએની મધે ચદ્રસમાન એવો વિજય નામનો રાજા રાજ્ય કરતો હતો તે નગરમા સિદ્ધલ નામનો એક થોડું રહેતો હતો, તેને કેસરી નામનો પુત્ર હતો તે કેસરી હમેશા નગરમા ચોરી કરતો હતો જો કે તેના પિતાએ તેને બહુ બહુ વાર્યો હતો, તોપણ તે પિતાના ધંધાને ત્યજી દેતો નહોતો.

એક દિવસે સિદ્ધલગેડે વિજયરાજની પામે આની પ્રભામ કરીને કહ્યું કે — “ મહારાજા! મહારે કેસરી નામનો પુત્ર છે, તે હમેશા નગરમધે ચોરી કરે છે, એ તેને બહુ વાર્યો તોપણ તે પિતાનો ધંધો ત્યજી દેતો નથી તેથી મહારે તે પુત્રનો ખપ ન વી, મારે તેના કૃત્યનો કપકો અને આપતો નહીં ” પછી રાજા એ તે કેસરીને તિરસ્કાર કરી તુરત નગરમાથી બહાર કાઢી મૂક્યો કેસરી પણ રાજાના હાથથી બીજા દેશ તરફ જવા ચાલી નિકળ્યો. આગળ જતા તેણે અરુણમા શીતળપાણીથી ભરપુર એવું એક સરોવર દીધું, તેમા તે જેવો પાણી પીના બાય છે તેવો તેને વિચાર થયો કે, “ અરે ધિકાર છે! ધિકાર છે! ” એ આજમુખી કો.

દિવસ ચોરી કર્યા વિના પાણી પીધું નથી અને આજે પીવું પડે છે. ” આવી રીતે વિચાર કરી માર્ગે ચાલવાથી થાકી ગયેલો તે કેસરી પાણી પી અને પછી તળાવમાં નાહ્યા; ત્યાર પછી તેણે તળાવની પાળ ઉપર રહેલા અને ખડુ ફળોને લીધે નખી રહેલા એક આંખાના ઝાડ ઉપર ચડી કેરોળો ખાધો. પછી ગર્વધારી તે વિચાર કરવા લાગ્યો કે, “ હાય હાય ! આજે મહારો દિવસ ચોરી કર્યા વિના જશે. ” આવી રીતે તે વિચાર કરતો હતો, એ વામાં પગમાં ચાંખડી પહેરનારો કોઈ પુરૂષ આકાશમાર્ગેથી તળાવને કાંઠે ઉતર્યો. તેણે આકાશમાર્ગમાં સૂર્યના તાપથી આકુળ વ્યાકુળ થયેલા નેત્રોને આમ તેમ ફેરવી પગમાંથી ચાંખડીઓ કાઢી તુરત નહાવા માટે પાણીમાં પ્રવેશ કર્યો. તે વખતે “ નિશ્ચે આ ચાંખડીઓ હું ચોરી લઉં. ” એમ વિચાર કરી આંખા ઉપર બેઠેલો કેસરી તુરત નિચે ઉતરી પગમાં ચાંખડીઓ પહેરી આકાશમાર્ગે ચાલી નિકળ્યો. પછી પગમાં ચાંખડીઓ ધારણ કરનારો તે કેસરી વનમાં કોઈ પ્રદેશમાં દિવસ ગાળી રાત્રીએ આકાશમાર્ગે થઇ પોતાના ઘરે આવ્યો; ત્યાં તેણે પોતાના પિતાને “ મહારી ચોરીની વાત રાખને કહી તમે મને નગરની બહાર કાઢી મૂક્યો છે. ” એમ કહી લાકડીવડે ખડુ માર્યો, તેથી તે મૃત્યુ પામ્યો. પછી તેને ત્યજી દઇ મહા સમૃદ્ધિવાળા શેકના ઘરમાંથી સારી સારી મૂલ્યવાળી વસ્તુની ચોરી કરી તે કેસરો ફરી આકાશમાર્ગે થઇ પેલા સરોવરને કાંઠે આવ્યો. આ પ્રમાણે તે દુષ્ટચિત્તવાળો હમેશાં નગરને વિષે ચોરી કરવા લાગ્યો, સાધુ સાધ્વીઓને પણ લુંટવા લાગ્યો; તેથી તે નગરને રાત્રીયભરાજના આવવા સરખી દેખાવા લાગી.

પછી મહાજન લોકોના કહેવાથી નગરની તેવી હકીકત જાણી રાજાએ કોટવાળને બોલાવી એવો ઠબકો આપ્યો કે જેથી તે નિચુ મુખ કરી રાખને આ પ્રમાણે કહેવા લાગ્યો:— “ મહારાજ ! આકાશમાં ચાલનારો કોઈ ચોર આપણા નગરમાં ચોરી કરે છે; કારણકે પૃથ્વી ઉપર તેણે પગલું કોઈ ઠેકાણે જોવામાં આવતું નથી. ”

હવે પ્રજાના દુ ખથી દુ ખી થએનો રાજા નિચાર કરના લાગ્યો કે - 'હાથ હાથ' હું રાજકરતા છતાં મહારી પ્રજા દુ ખ પામે છે સરળા તપસ્વીઓ ॥ તપ ॥ અને મહાસતીઓના શી યના પ્રભાનથી સર્વ માણસોને દુ ખ ઉત્પત્ત કરનારો જે આ ચોર તે મહારા હાથમા આવે ॥ આ પ્રમાણે કહી થોડો પરિનાર સાથે લઇ રાજા ચારે તરફ ચોગની ચોથ કરના લાગ્યો અતુકમે દુરતા દુરતા નગરમા કોઇ ઠેકાણે તેણે ચોરનું પગલું નિગેરે કાંઇ પણ દીકું નહીં, તેથી એ પામી નગરની બહાર કૂના, તથા નિગેરે જોયા, તોપણ તે ચોરનો પત્તો ન લાગ્યો પણ વનમા દુરતાએ ના રાજાને કોઈ ઠેકાણેથી કપુર, અગર નિગેરેના ધૂપનો મુગધ આવ્યો, તે મુગધને અતુસારે રાજા આગળ ચાલ્યો તો તેણે એક ચડિકાનું મંદિર દીકું. તે મંદિરમા ચપાના પુત્ર નિગેરેથી પૂજા કરેના ચડિમંદીનીના તેણે દર્શન કર્યા તે વખતે ઉત્તમ લુગડા અને ધરેણાનાળો કોર્ડ પૂજારીપુરૂષ દેનીની આગળ ધૂપ મૂકી હાથ જોડીને પ્રણામ કરતો તે ॥ જોનામા આવ્યો. તેને રાજાએ પૂછ્યું કે, "આ ચડિમંદીનીની કયા પુરૂષે શા કારણથી પૂજા કરાવી છે? અને તો આ ઉત્તમ લુગડા અને ધરેણા કોણે આપ્યા છે? તેવારે પૂજારીએ કહ્યું - 'મહારાજ' હું હરિદ્રોનાણીનાતો પુત્ર છું, હું ચડિકાનીની પૂજા કરું છું, તેથી તે દેનાં મને પ્રસન્ન થયા છે. હું જનારે ત્યારે સનારમા પૂજા કરના આણુ છું, ત્યારે ત્યારે દેવીના પગ નિચેથી મણિ, મોતુ વિગેરે વસ્તુ મને મળે છે હું ચડિમંદીનીની નજી કાળ પૂજા કરું છું અને તેમના નામનો જપ કરું છું, માટે તે દેનીના પ્રસાદથી મહારા ધરને નિષે બહુ લક્ષ્મી છે, રાજાએ પૂજારીના વચનથી "આ મંદિરે રોજ ચોર આવે છે" જોવો નિશ્ચય કરી પોતાનું વિવસનું કામ કરના માટે તે પોતાના રાજમંદિરે આવ્યો, અને રાત પડી એટલે તે રાજા પોતાના મારા સારા મુજા પુરૂષોને સાથે લઇ ચડિકાના મંદિરે આવ્યો ત્યાં મુજાટાને થોડે થોડે છેટે જાની રીતે ઉભા રાખી પોતે મંદિરના પાલતાની પાસે સતાઇને ઉભો રહ્યો પછી અર્ધી રાતને વખતે આખડી પહેરીને આમરામાથી ઉતરતો ચોર તેના જોનામા આ

વ્યો. હવે ચોર મંદિરની બહાર પગમાંથી કાઢી નાંખેલી બન્ને ચાંબડીને ડાબા હાથમાં લઇ મંદિરની અંદર ગયો, ત્યાં તેણે મણિના સમૂહથી દેવીની પૂજા કરીને કહ્યું કે:-“હું માત ! ચોરી કરનારા અને સ્વચ્છંદચારી એવા મને ખાતર પાડવામાં તું બહુ સમૃદ્ધિ આપનારી થજે.” ચોર આ પ્રમાણે કહી બેટલામાં પાછો વળ્યો તેટલામાં રાજાએ મંદિરનું બારણું ખંચ કરીને કહ્યું કે:- અરે નિર્દય ! મેં તને જીવતો મૂક્યો છતાં તું મહારી નગરીને ત્યજીને જતો નથી ?” રાજાએ આ પ્રમાણે તિરસ્કાર કર્યો એટલે તે ચોરે ક્રોધથી તેના સામી ચાંબડી ફેંકી, તેથી રાજા ચાંબડીના ઘા તરફથી દૂર ખસી ગયો એટલે ચોર બારણું ઉઘાડી નાઠો. તેનારે રાજાએ “હું સુભટો ! દોડો દોડો !! આ કેસરીચોર નાશી જાય છે.” એમ કહ્યું, એટલે સર્વે સુભટો તુરત ચોરની પાછળ દોડ્યા. રાજા પણ ચોરની ચાંબડીઓ પોતાના સેવકને સોંપી તે ચોરની પાછળ દોડ્યો. ચોર બહુ દૂર ગયો, પછી તે કાંકરા અને કાંટા વિગેરેથી પોતાના પગનું રક્ષણ કરવા માટે નગરના રસ્તા ઉપર આવ્યો; ત્યાં લયથી આકુંળ વ્યાકુંળ ચિત્તવાળા તેને વૈરાગ્ય ઉત્પન્ન થયો, તેથી તે વિચારવા લાગ્યો કે:-“નિશ્ચે મહાઈ પાપ મને આજ લવમાં ફળ્યું.” આ પ્રમાણે વિચાર કરતો તે ચોર નગરની પાસે આવ્યો. એવામાં તેણે ઉદ્યાનમાં કોઇ મુનિને ધર્મોપદેશ આપતા જોયા, તેમની પાસે તે કેસરીચોર શુદ્ધ ભાવથી ધર્મ સાંભળવા લાગ્યો. તે વખતે મુનિરાજે ધ્યાનનો ઉપદેશ આપ્યો:-“જે પુરૂષ રાગ દ્વેષ ત્યજી દઇ સમતાભાવથી ધ્યાન કરે છે, તે નિશ્ચે સર્વ પાપથી મુક્ત થઇ જાય છે.” મુનિના આવા ઉપદેશનો મનમાં વિચાર કરતો તે કેસરી ત્યાં ઉભો થયો, તેના શરીરનાં રૂંવાડાં હર્ષથી ઉચાં થયાં, અને સારા પુરૂષો જેની સ્તુતિ કરતા હતા અને ખરાબ પુરૂષો જેની નિંદા કરતા હતા એવો તે કેસરી કોઇ ઉપર રાગ દ્વેષ ન ધરતાં સમતાભાવને વિષે એવો લીન થઇ ગયો કે તેનાં બહુ પાપો તેજ વખતે નાશ પામ્યાં. આવી રીતે સમતાભાવમાં તે એક આખો દિવસ અને રાત સ્થિર થઇને ઉભો રહ્યો. તેના પવિત્ર ચિત્તમાં સમતા એવી ઉત્તમ થઇ ગઇ હતી

કે જેથી તેને ગાઠ ધાતી-મનો ક્ષમ વનથી ઉત્તમ એવું કેવળજ્ઞાન ઉત્પત્ત થયું. આ ન મતે નિજવશજ તે કેવળચોરની મર્મ દેખી જોવા મળે. તે ત્યાં આ-યો, ત્યાં તે ચોરને જોઈ તેને મારવાના નિરાશી સુમંગલમહિત દો-યો, એવામાં કેવળજ્ઞાને નમસ્કાર કરી આરેના દેવતાઓએ તે ક્રમ ને મુનિનો પેર આપી મુનિ ક્રમજી રચ્ય કેસરીમુનિ મુર્ખ-મગ ઉપર મોઝા એટલે ગર્જા જે લોમે તમને મા ના મારે આજના દુનિ તે તેમને વહના કરના લાગ્યા પછી કેવળમુનિને કાનની મનિથી પુણ્ય દુનિ તેજને તિરસ્કાર કરતા છતાં પાપના મમ્મદુને દર દરનારાં અમૃતમમાન ધર્મ દેશના આપો, તે દેશનાને અતે રાજાએ પૂછ્યું કે 'હે નાથ ! તમારું ચોરીશી કુર્મ કરા ? અને આ કેવળજ્ઞાન કરા ?' તેવારે કેવળજ્ઞાને કહ્યું — "હે રાજન્ ! જન્મથી આરણીને ચોરી કરવામાં તપર એના મને કેવળજ્ઞાન ઉત્પત્ત થયું એમાં ઉત્તમ એવું મા માયિક કાળુ છે જે કર્મ કોઈ વર્ષ તપ કરવાથી ક્ષય ન પામે તે કર્મ નિશ્ચે મામાયિકથી નાશ પામે છે" કેવળજ્ઞાના આવા વચન સાંભળી હર્ષ પામેનો રાજા પોતાને ઘેર મથે અને કેવળજ્ઞાને ભગવાન ભવચલોને પ્રતિભાવ કરવા પૃથ્વીઉપર નિહાર કરના લાગ્યા.

ઇતિ કેસરીચોરની કથા

શ્રી મહાનિર પ્રભુ આલ : નિરે આનકોને કહે છે કે - 'હિ ભવજનો ! જેલે પિતાનો વાન કરો દુતો અને જે બહુ લોકોને તાપ પમાડનામાં ચતુર દુતો તે કેસરીચોર પલ જેનાથી મોક્ષ મુખ પામ્યો તે સામાનિક તમે આવશે. સામાયિક પાપયોગને નિના નાક અને પુણ્યયોગને વધારનાક છે સામારિમના અધિગ જન નિપે જે પ્રમારના શિક્ષા છે * ઉત્પતિ, રિવતિ, ગતિ અને મ્વાય તેમાં કેટલીક કર્મપ્રકૃતિને આધે છે અને કેટલીક કર્મપ્રકૃતિને વેદી નાખે છે તેના પાચ અતિચાર છે શિક્ષા જે પ્રમાગની છે એ આમેવના અને બીજી ગ્રહણ. તેમાં પહેલી શિક્ષાનો આશ્ર કરીને આવમને દમ બેદ સામાચારી દહી છે ૧ પ્રતિનેખના, ૨

* આ ચારે બેદનું સ્વરૂપ આગળ દેવામાં આવશે

પ્રમાર્જના, ૩ લિક્ષા, ૪ ચર્યા, ૫ આલોચના, ૬ ભોજન, ૭ પા-
ત્રકથાપન, ૮ વિહરણ, ૯ સ્વહિલગુહિ, ૧૦ આવશ્યકી. આ પ્ર-
કારની સામાચારી તો હુમેશાં સાધુ પાળી શકે છે. આવક તો
એવી સામાચારી સામાયિકમા પણ પાળી શકતા નથી. હવે
મુત્રા-મહુણા નામની બીજી શિક્ષાનો આશ્રય કરી તેના ભેદ દે-
ખાડે છે. તેમાં સાધુઓ જઘન્યથા સૂત્ર અને અર્થમહિત આઠ
પ્રવચનમાતાના અધ્યયનપર્યંત અને ઉત્કૃષ્ટથી ચૌદપૂર્વપર્યંત અ-
ભ્યાસ કરે છે, અને આવકતો જઘન્યથા સૂત્ર અર્થ સાંહિત આઠ
પ્રવચનમાતાના અધ્યયન મુદ્ધી અને ઉત્કૃષ્ટથી શ્રી દશવેકાલીકસૂત્ર
ના ચોથા પટ્ટવનિકાય અધ્યયન મુદ્ધી અભ્યાસ કરે છે; તેમજ
અર્થથીતો આચારાંગમાં કહેલા ૧૫ ઉપણા અધ્યયનને પણ સાંભળે
છે. આવક ઉત્કૃષ્ટથી ખારમા અચ્યુતદેવલોકમાં જાય છે અને સાધુ
ઉત્કૃષ્ટથી સર્વાર્થસિદ્ધ વૈમાનમાં જાય છે જઘન્યથી સાધુ અને
આવક બન્ને જણા પહેલા સૌધર્મદેવલોકમાં જાય છે. સૌધર્મદેવલો-
કમાં આવકની સ્થિતિ જઘન્યથી એક પલ્યોપમ છે, અને ઉત્કૃષ્ટથી
અચ્યુતદેવલોકમાં બાવીશ સાગરોપમની છે. તેમજ સાધુની સ્થિ-
તિ જઘન્યથી સૌધર્મદેવલોકમાં બે પલ્યોપમથી નવ પલ્યોપમ મુ-
ધીની અને ઉત્કૃષ્ટથી સર્વાર્થસિદ્ધમાં તેત્રીશ સાગરોપમની છે.
સાધુ ઉત્કૃષ્ટથી ભાક્ષને વિષે જઘન્ય શકે છે. કપાયતા ઉદ્યતો આશ્રય
કરોને સાધુ સંજવલનની ચોકડીવાળા પણ હોય. ક્રોધ ન હોવાને
લીધે ત્રણ સંજવલનવાળા હોય. ક્રોધ અને માન ન હોવાથી બે
સંજવલનવાળા હોય. ક્રોધ, માન અને માયા ન હોય તો એક
સંજવલનવાળા પણ હોય, અથવા કપાયતા ઉદ્યવિના પણ હોય.

આવક અવિરતી અથવા દેશવિરતી પણ હોય છે, તેમાં
અવિરતી આવક ખાર કપાયવાળો અને દેશવિરતી આવક આઠ
કપાયવાળો હોય છે. સાધુ મૂલ પ્રકૃતિની અપેક્ષાએ છેલ્લા ત્રણ ગુંજ
ઠાણે આઠ પ્રકારના કર્મને, સાત પ્રકારના કર્મને અને છ પ્રકારના
કર્મને બાંધે છે; અથવા તો છેલ્લા ત્રણ ગુંજઠાણે એક પ્રકારના ક-
ર્મને બાંધે છે. આવક આચ્યુતના બંધકાળને વિષે આઠ પ્રકારના
કર્મને બાંધે છે, અને બીજે વખતે સાત પ્રકારના કર્મને બાંધે છે.

સાધુ હમમા ગુણકાજી મુખી આઠ કર્મપ્રકૃતીને વેદ છે, અગીયારમે અને બારમે માત્ર કર્મપ્રકૃતીને વેદ છે, તેરમે અને ચૌદમે ચાર કર્મ પ્રકૃતીને વેદ છે આઠ નિયમથી આઠ કર્મપ્રકૃતીને વેદ છે મુનિ પાચવ્રતને એક રખને સાથે ચ ગિયાર કરે છે આઠ એક, બે, ત્રણ, ચાર એમ બાર અલગ ના ધારો મકે છે સામાયિક કરવાથી આવક સાધુના સરખો થાય છે, માટે બહુનાર સામાયિક કરવું 'હુ મર્મ પાપનુ પચ્ચખાવ વડે છું' એમ કહી લે સર્વનિરતી પામ્યો નથી છતાં 'હુ સર્વચિરન થયો છું' એમ લે કહે છે, તે દશનિરતીથી અને સર્વચિરતીથી ભ્રષ્ટ થાય છે પછી આજુક આવડે સામાયિકવ્રત આ રીતે.

આવડે સામાયિકના પાચ અતિચાર જામવા, પરંતુ તે આ ચરવા નહીં તે પાચ અતિચાર આ પ્રમાણે—૧ મનમા ખોટો વિચાર કરવો, ૨ ખરામ બોલવું, ૩ શરીરનું ખોળી રીતે પ્રવર્તાવવું, ૪ સામાયિક લીધેના વખતનું છુતી જવું, ૫ આચરવિના સામાયિક કરવું.

શ્રી મહાનીર પ્રભુ કહે છે કે—“હે ઉત્તમ ક્ષત્રક આજુક હવે તું દશાવધાનિ નામનું બીજું શિક્ષાવ્રત માલગી તે આ શિકાર કર પૂરે લે નવ વ્રતોનું પરિમાણ કહ્યું છે, તેમાંથી લે મહોપ (જોણું) કરવું, તેનું નામ “દશાવધાસિકા” એમ જિને થશેએ કહ્યું છે અથવા તો હું લે દિશાનિરમજનન તેના લે દવા યોજનનું પ્રમાણ વીધું હોય તેમાંથી દિવમે દિવમે જોણું કરવું, તેને દશાવધાનિક નામનું ના વિચરામ પુરવેએ કહ્યું છે લે આવક શુદ્ધભાવથી દશાવધાસિકા કરે છે, તેણે બીજા દેવમા એટલે ધારેના દોત્રની ઉપરના દોત્રમા છોરાને નિશ્ચ અ ભયદાન દીધું છે એ વ્રતના પ્રભાવથી મુનિવ્રતત્રીની થેડે છોરાના મળગા રિતો નાશ પામે છે, તેમજ આ લોકમા અને ૫ રજોકમા દશાવધાનિકી પ્રાપ્ત થાય છે.”

પછી આજુક આવડે પૂછ્યું—“હે ભગવન! જે મુનિવ્રતત્રી કોણ હોય? અને તેણે શી રીતે દશાવધાનિકા પાળ્યું હતું?” ત્યારે ભગવાને કહ્યું હે આવક! સારવાન ધનને માલગ

દેશાવકાસિક નામના બીજા શિક્ષાત્રત ઉપર સુમિત્રમંત્રીની કથા.

આ ભરતક્ષેત્રમાં સર્વ નગરીઓમાં શ્રેષ્ઠ, પૃથ્વીરૂપ સ્ત્રીને આભૂષણસમાન અને સર્વ પ્રકારના આનંદને આપનારી ચંદ્રવતી નામે નગરી છે, તે નગરીમાં પ્રગટ પ્રતાપરૂપ પવનથી શત્રુના સમૂહરૂપ આક્રાંતા રૂને ઉડાડી દેનારો તારાપીડ નામે રાજા અખંડિત રીતે રાજ્ય કરતો હતો. તે રાજાને રાજ્યભાર ઉપાડવામાં હાથી સમાન, સર્વ પ્રકારની બુદ્ધિને વિષે ચતુર અને અક્ષયબુદ્ધિનું સ્થાન એવો સુમિત્ર નામે મંત્રી હતો. એક દિવસ ત્યાં ચૌવનથી ભરપુર અને નાસ્તિક એવા રાજાએ વૃદ્ધ એવા તે મંત્રીને કહ્યું કે:—“હે મંત્રી! તમે દેવપૂજન, ધર્મનું સાંભળવું અને પાત્રને દાન આપવું ઇત્યાદિ ધર્મકામ કરીને પોતાના આત્માને શા માટે વૃથા ખેદ પમાડો છે? કયો પુરૂષ વૃદ્ધાવસ્થાથી ઘેરાઈ રહેલા આત્માને આવા નિષ્ફળ ધર્મકાર્યવડે કરીને વારંવાર ખેદ પમાડે?” રાજાનાં આવાં વચન સાંભળી મંત્રીએ હસીને કહ્યું:—“મહારાજ! આપ વિચક્ષણ થઈને આવું અયોગ્ય વચન કેમ કહો છો? હું આપને ધર્મકાર્ય કરવામાં ઉપદેશ દેવાની વારંવાર ઇચ્છા કરું છું અને આપ તો મને ધર્મકાર્ય કરતાં અટકાવવાનો ઉપદેશ આપો છો એવું શું કારણ? શું એ ધર્મ નિષ્ફળ થાય છે? ના, કદાપિ ધર્મ નિષ્ફળ થતો નથી. હે નાથ! ધર્મના પ્રસાદથી બુદ્ધિવંત પુરૂષો સ્વર્ગ અને ભોક્ષતાં મુખને પામે છે.” ત્યાં રાજાએ કહ્યું:—“હે મહામંત્રી! તમે મને ધર્મનું ફળ પ્રત્યક્ષ દેખાડો, તેમજ ધર્મ કરવાથી લક્ષ્મી મળે છે અને ન કરવાથી નથી મળતી તે પણ દેખાડી આપો.” રાજાનાં આવાં વચન સાંભળી મંત્રીએ કહ્યું:—“હે સ્વામિન્! આપ રાજા થયા અને બીજા આપના સેવક થયા એ શી રીતે બન્યું? અર્થાત્ એજ ધર્મનું પ્રત્યક્ષ ફળ છે.” તેવારે રાજાએ કહ્યું. “એક મહોદી શિલાના બે કંકડા કરીને એકનું પગથીયું બનાવાય અને બીજાની દેવમુર્તિ અને તેમાં

૧૪૯

૧૪૯

શુ મારજી ? નેતુજ આ તમારૂં વચન છે એ સિનાના બે ક
ડા તેમા એકે પુણ્ય શુ કર્યું ? અને બીજાએ શુ પુણ્ય ન કર્યું ?
મે તો જગતમા સ્વશાનથીજ ભગ્ન અને અભાગ્યની મિથિતિ છે
અર્થાત્ એમા કાઈ ધર્મ અવર્મનું નિમિત્ત નથી રાજના આના
વચન સાંભળી સુમિત્રમત્રીએ કહ્યું — ‘ સ્વામિન્ ! આ ઠેમલે અ
છવ એના પથ્થરનું દ્રષ્ટાત વાગુ પડતું નથી, કારણકે ધર્મનિ
નિષે ધર્મની સ્થાપના થાય છે ” પછી કાઝક વિનક્ષ થએના રા
જાએ કહ્યું “ મત્રી ! તમે પોતાની મન વચનની ગણિથી મને
ફિનિશ્ત કર્યો છે, પરંતુ હું મત્રી ! તમે જ્યારે મને પ્રત્યક્ષ પ્ર
ભાવથી સંદેહનિનાતો કર્યો ત્યારે હું ધર્મ કરીશ પ્રત્યક્ષ પ્ર
ભાવનિના હું ક્યારે પણ ધર્મકાર્ય કરનાર નથી ” આ પ્રમાણે
રાજા અને પ્રધાનનો સમા મધ્યે માલસોતે અધિક અગ્નિ પ્રીતિ
ઉત્પન્ન કરનારો બહુ સવા થયા

એક દિવસ પ્રધાન દિવસે રાજ્યમર્થ કરી માને ઘેર આવ્યો,
તે દિવસે ચૌદસ હતી, તેથી તેણે પામો લઈ અને “ હવે હું ધ
રની બહાર નહીં જાઉં. ” એમ નિચારી દેશાવગમિન લીધુ કે
શાવકાશિક લીધા પછી તેણે પરમેષ્ઠીમત્ર જાપ કરના માગ્યો

હવે એમ જ શુ કે રાજાને કાઈ મહોદ્ધ કાર્ય જાવી પડ્યું,
તેથી તેણે પ્રધાનને બોલાવવા માટે પ્રતિદારીને મોકલ્યો પ્રતિદારી
નીમે પરમેષ્ઠીમત્રનો જાપ કરતા એવા મત્રીને કહ્યું કે, “ આત્મારે
મારું જરૂરનું મમ આવવાથી તમને રાજા બોનારે છે ” તેનારે
મત્રીએ કહ્યું — “ મે સવાર મુવીનું પચ્ચખખાણ લીધુ છે, માટે
હું મવારે ધન્યહાર નિમ્જીશ ” એમ - હી મત્રીએ પ્રતિદારી
ને પાછો મોકલ્યો પછી પોતે એક ચિત્તથી નનકારમત્રપ અ
મતના નિચનથી મનુ યના અવતારરૂપ વૃક્ષને મદન કરના લા
ગ્યો વાલીવાર પછી પ્રતિદારીએ ફરી મત્રી પામે આવીને કહ્યું -
‘ હે મત્રીચર ! તમારા નનથી અને પોતાના હુકમનો ભગ થ
વાથી રાજા તમારા ઉપર બહુ ક્રોધ પામ્યા છે, તેથી તેમને કહ્યું

ફિનિશ્ત ન આપી સમય તેવો

૧૪૯

૧૪૯

છે કે, જો મંત્રી અત્યારે અહિં ન આવે તો તેની પાસેથી પ્રધાન-
મુદ્રા પાછી લઈ ત્યારે મહારી પાસે ઝટ આવવું. આ પ્રમાણે કહી
રાજાએ મને તમારી પાસે મોકલ્યો છે.” પ્રતિહારીનાં આવાં વ
ચન સાંભળી મંત્રીએ હસીને તે વખતે દુષ્ટ ઠાસીની પેઠે પ્રધાન-
મુદ્રા પાછી આપી. પ્રતિહારી મુદ્રા લઈ ઘરની બહાર ગયો એટલે
મંત્રી રાજ્યચિંતાનો ભાર જવાથી મુખે ધર્મકાર્ય કરવા લાગ્યો.

હવે પ્રતિહારી પ્રધાનમુદ્રા લઈ, હાથની આંગળીમાં પેહેરી
પોતાને ઘરે આવ્યો, અને હસીને સેવકોને કહેવા લાગ્યો કે:—“ હું
મંત્રી થયો છું.” સેવકોએ પણ “હું મંત્રીરાજ ! ધામે ધીમે ચાલો”
એમ હસીને કહ્યું. પછી પોતાના સેવકોસહિત મંત્રી 'રાજ્યમંદિરે
જવા માટે ઘરના બહાર નિકળ્યો, એવામાં દુષ્ટકર્મના ઉદ્યત્થી
કેટલાક હથિયારવાળા લોકો પ્રગટ થયા અને તેમણે પ્રતિહારીને
એવો માર્યો કે જેથી તે ત્યાંજ મૃત્યુ પામ્યો. પ્રતિહારીના મુલ
ટાએ પણ તે શત્રુમુક્કરોને માર્યા. તે વખતે ત્યાં “પ્રતિહારી મ
રાયો, પ્રતિહારી મરાયો” એવો મહોટો ડોળાહળ થયો. આ વાત
રાજાએ સાંભળી, તેથી તે ક્રોધરૂપ અગ્નિથી બળવા લાગ્યો. તેણે
ધાર્યું કે, “ મહાઈ કાર્ય કરવા ગયેલા પ્રતિહારીને તે કપટી મંત્રીએ
મારી નાંખ્યો, માટે જો એ વૃદ્ધમંત્રીને હું મહારી પોતાની તર
વારથી મારી નાંખું તોજ મહારા ચિત્તમાં શાંતિ થાય.” આવી
રીતે ક્રોધથી બોલતો રાજા જ્યાં પ્રતિહારી અને બોલ મુલટો પ
ડ્યા હતા ત્યાં આવ્યો. પછી તેણે દીવો મગાથી જ્વેલું તો મંત્રી
ના સેવકો દીઠા નહીં, પણ કોઈ પરદેશી મુલટો દીઠા; તેથી તેણે
“ આ મંત્રીના મુલટો નથી પણ કોઈ પરદેશી છે ” એમ ધારી
તે મુલટોને પૂછ્યું કે, “ તમે મહારા પ્રતિહારીને શામાટે મારી નાં
ખ્યો ? ” તેવારે ક્રોધથી હોઠને ડસતા અને દુઃખથી ખીડા પામતા
એવા તે મુલટોએ કહ્યું. “ હે રાજન્ ! અમને શું પૂછો છો ? ”
દુષ્ટ દેવે અમારા રાજાના અને અમારા મતારથી ઝટ નિષ્ક્રાંત કરી
નાંખ્યા છે. હે રાજન્ ! સાવધાનપણે સાંભળો.

ધાગવાસ નગરના રાજા મુરસેને મહોટી ઇચ્છાથી પોતાના
સેવકો મુનિવ્રમંત્રીને મારવા માટે મોકલ્યા છે, એ મુનિવ્રમંત્રી

અમાના નામ મુનિને પામ્યાં હોય નહીં જાણુ હૈ છે અને અ
મા । ગાળના શત્રુ એવા તમને વિરતર પાપજી કરે છે, તેથી અ
મે અમારા નામના આજ્ઞાથી મુનિનમત્રીનો વસ્તો રોકીને ઉભા
હતા, એવામા મત્રીને ઠેનાણે આ પ્રતિજ્ઞાનો માર્યો ગયો ” મુનિ
રોના આવા નયન સાક્ષી તો પ્રગટ નાત કહેનારા બાની રહેના
ચાર મુનિરોને રાજ્યે મારી નાખ્યા પછી નામ તારાપીડ પડના
વો મરતો ક નો પરિનાસહિત મુનિનમત્રીને ઘેર ગયો, ત્યાં તે
લે મત્રીનો હાથ પકડી કહ્યું કે — “હે મહાભાગ ! પિતા તુલ્ય
એવા તમારા ઉપર મેં દુષ્ટાચાર્યો ત્યાં તે મહારા અપરાધ ક્ષમા
કરો ” એમ કહી ક્ષમા માગી નહીં કહ્યું કે — “જો તમે આજે
આ વૃત્ત ન લીડ હોત તો નિશ્ચિત તમારું મૃત્યુ થાત તો પછી
તમારા વિના આ પિતાથી જાનતા આવેના રેસવનાગી રાજ્યનું
શુ થાત ? મારે મેં પતિન અને નજી જગત્તુ મગગકારી એવું
લે વૃત્ત તેનું પ્રત્યક્ષ દર્શી હીકું છે હે તાત ! આ નતે તમારા જ
નિતને પુટ કયું છે, અને મહાન સર્વ પાપ નિગતર શોધી નાખ્યા
ઠે હે સત્તિવક પુત્રપોમા શિરોમણિ ! તમે મહારા અપરાધ ક્ષમા
કરો અને પ્રસન્ન થા મને મુનિને વિરે આપન કરી સસારસમુ
દ્રથી તારો ” ત્યારે મત્રીએ કહ્યું “મહારાજ ! એમા તમારો અ
પરાધ નથી, કારણ કે તમે પત્ન્યરો કરતા છતાં ધર્મને વિરે જુ
દ્ધને ધારણ કરો છો ” પછી લેને દૂરી પ્રવાનમુદા મળી ઠે એ
વા મુનિનમત્રીએ પૂર્વચક્ર નામના ગુરુ પામે રાજ્યને મારકધર્મ
લેવડાવ્યો પોતાના અપરાધને લીધે મુનિનમત્રીથી રાજા પામતો
એવો મુનિનમત્રી પછી રાજ્યનકમીથી ચોખતો છતાં કંઠમા કુદ્દા
ડા ધારી તેમને શરણે આવ્યો, પછી મુનિનમત્રીએ કહેના જિન
પૂજન, પાત્રતાન, જિનધ્યાન, તીર્થયાત્રા નિગેરે ઉત્તમમાર કરી
તેણે પોતાનો અવતાર મદગી કર્યો

આ પ્રમાણે મુનિનમત્રી અને રાજા બંનેજ આ જિનધર્મ પાળી
અતે કામ કરી મહાવિદ્યમેવા ઉત્પન્ન થઈ સિદ્ધિપા પામી

ઇતિ મુનિનમત્રીની કથા

શ્રી મહાવીર પ્રભુ કહે છે કે:—“હું ભવ્યજનો! તમે મુખિ-
ત્રમંત્રીનું દ્રષ્ટાંત સાંભળી મુખકારી એવા દેશાવકાસિકત્રાને વિ-
ષે સર્વ પ્રકારે આદર કરો. છઠ્ઠા દિગ્પરિમાણત્રાનું દિવસે દિવસે
સંક્ષેપ (ઓછું) કરવું તેને દેશાવકાસિકત્રા કહેવાય છે. આવકે
તે વ્રતના પાંચ અતિચાર જાણવા પશું તે આવરવા નહીં. તે
આ પ્રમાણે.—

૧ ધારેલા દેશની ઉપરના દેશમાંથી કાંઈપણ વસ્તુ મગા-
વવી, ૨ ધારેલા દેશની ઉપરના દેશમાં કાંઈપણ વસ્તુ માંડવવી,
૩ ખુબારાદિ શબ્દ કરી કોઇને પોતાની ખબર આપવી, ૪ પોતા-
નું સ્વરૂપ દેખાડી બીજાને પોતાની ખબર આપવી, ૫ ધારેલા દે-
શની બહાર કાંકરો વિગેરે નાંખી પોતાની ખબર આપવી.

આ પાંચ અતિચાર દેશાવકાસિકત્રાના જાણવા. પછી
આણદશાવકે જિનેન્દરના મુખથી દેશાવકાસિકત્રા લોધું. પછી
જિનરાજે કહેલું પૌષધવ્રત તે આણદશાવક સાંભળવા લાગ્યો.

શ્રી મહાવીર પ્રભુ કહે છે કે:—હું ભવ્યજનો! જે વ્રતમાં દુષ્ટ
વ્યાપાર, આહાર, મૈથુન અને શરીરસત્કાર ન કરાય તેને જિનેન્દ-
રોએ પૌષધવ્રત કહેલું છે. એ પૌષધવ્રત પુણ્યરૂપ શરીરને પોષણ
કરનાર, જ્ઞાનાવરણાદિ સર્વ કર્મોને શોષણ કરનાર, અને કુવ્યાપા-
રાદિકને દૂર કરનાર છે. જે આવક પર્વને દિવસે શ્રદ્ધાથી પૌષધવ્રત
કરે છે, તે આવક આ ભવને વિષે અને પરભવને વિષે રણસૂરની
ચેટે મુખસંપતિ પામે છે” તેવારે આણદશાવકે પુછ્યું:—“હું ભ-
ગવન! તે રણસૂર કોણ હતો? અને તેણે પૌષધવ્રત શીરીતે પાળ્યું
હતું?” ત્યારે મહાવીરસ્વામીએ કહ્યું:—

પૌષધ નામના ત્રીજા શિક્ષાવ્રત ઉપર

રણસૂરની કથા.

કાંચીનગર નગરને વિષે રણસૂર નામનો રાજા રાજ્ય કર-
તો હતો, તેને ચોસઠકણાની જાણ એવી શ્રીકાંતા નામે સ્ત્રી હતી.
પ્રિયાને વિષે આશક્ત એવા રાજાએ બહુકાળ ગમાવ્યો, તે તેના

જાણનામા આ-પો નહો, તેથી તેણે રાખામા પા મુખાનના પા
પુણ્ય નું નહો

એક દિવસ રાજ રાજસભામા બેઠો હતો, એનામા
કો, મુખરે ત્યા આની કોઈથી કંઈ કે -“હે રાજન્” તુ જિનધર્મ
કેમ નવો મેનનો? અને ગા નિનાનો થાને વિચારને કેમ સેરે
છે? તુ પોતાના ગર્ભને હાથે યમરાજા હોઈથી તુ ભય પામતો
નથી? અરે! તે યમરાજા હોઈ કે જેઓમા દેવ અને જાનવોને
મર્ત્ય-રાજાના ગણિત છે તેનો દર રહેલો, પરંતુ તે ત્હારા હાથમા
બળ હોય તો એ મહારા ગાથે તો શુદ્ધ કર વળી હાથી, ઘોડા,
રથ, મુખર સગ્રા જે કાંઈ ત્હારૂ ગામરૂ હોય તે પણ પ્રાદ
ર્થ, કે જેને તુ જાણનામા જોતુ તો ખરો?” મુખરના આવા વ
ચન સાંભળી રાજમુખરો જેટનામા તેન મારના મારે દોડ્યા, તે
વામા તે મુખરે પોતાનુ એવુ બળ દેખાડ્યું કે જેથી તે સર્વે ઘરત
નાશી ગયા પછી જેમ સિદ્ધ હજીને પગડા વનમા લાજ જાણ તેમ
કોઈ પામેનો તે મુખર રાજ રાજસભાને માધાના વાળ પકડી વન
મા વા ગયો તેવારે ગાળ બહુ એ પામો નિચાર કરના લાગ્યો
કે -“હાથ હાથ” એ પુરૂષે મહારૂ બળ મો રીતે નાશ કર્યું? હુ
નુ ન? ‘મા જા? અને કોની આગળ પામર કર? અરે!
મહારી શ્રીમાતા ત્રિયા અને મહોદ્ધ રાજ્ય એ સધળું કરા ગયું?
આની રીતે એ પામેના રાજા જેટવામા નિર્ભય થઈ વનમા જા
મવા વા પો તેટવામા તેણે એ જ્ઞાનીમુનિને દીડા રાજાએ તેમને
વદના કરીને મુનિના વચનથી ધમદેગના સાંભળી ત્યાંપછી તેણે
મુનિનો ઉત્તમરૂપ સંપત્તિ જોઈ પૂછ્યું કે -“હે ભગવન્” આ રા
રી સંપત્તિથી તમે કોઈ રાજકુમાર જન્મ પામ્યા હોય એમ દેખાય
છે આપે આ પાંડેની વાચનાનમામા કેમ દીક્ષા લીધી છે?” ત્યાં
મુનિએ કહ્યું -રાજ્ય ભોગવે અને તેમજ બહુ ભુજબજ તથા કોટી
મુખર હતા ત્હારો જેડે હુ મહારા આત્માને મૃત્યુથી દોષ રક્ષક
કરનારો ન દેખીને અતિ વેરાગ્યની લાવનાથી લાવેલા દુઃખમા
વિચાર કરીને મે દીક્ષા લીધી છે, તેથી હુ જગતનુ અને આત્માનુ
મારૂં થયો છું” પછી રાજા ચિત્તમા ચમત્કાર પામી નિચાર કર

ગરૂ થયો છું” પછી રાજા ચિત્તમા ચમત્કાર પામી નિચાર કર

વા લાગ્યો કે, “નિશ્ચે આ મુનિરાજ જ્ઞાનગ્રંથથી લોકલોકને જાણી શકે છે.” આવી રીતે વિચાર કરી તેણે મુનિને પૂછ્યું કે—“હે ભગવન! મહારી પાસે કોટી મુલ્ય છતાં મને અહિં કોણ લાવ્યું?” આ પ્રમાણે રાજાએ પૂછવાથી મુનિએ કહ્યું:—

“હે રાજન! પાંચમા દેવલોકમાં અમૃતપ્રિય નામને! દેવતા રહે છે, તે અહિં મને વદન કરવા આવ્યો હતો, તેણે મને એમ પૂછ્યું કે, “જ્યારે હું ચવીંગ ત્યારે મહારા વિમાનને વિષે કોણ ઉત્પન્ન થશે?” ત્યારે મેં કહ્યું.—“હે દેવનાથ! રણસૂર નામનો રાજા તારા સ્થાને દેવતા થશે.” પછી દેવતાએ કહ્યું. “તેતો પોતાની શ્રીકાંતા નાચની સ્ત્રીને વિષે આશક્ત થયેલો છે, તો તે શ્રી રીતે બોધ પામશે?” મેં કહ્યું. “હે દેવરાજ! તું તેને અહિં લાવીશ ત્યારે તે બોધ પામશે.”

હે રણસૂર! મહારાં આવાં વચનથી તે રનેહવાળો દેવતા તને અહિં લાવ્યો છે, તો હવે તું આલોક અને પરલોકના હિતને અર્થે જિનરાજના ધર્મને આદર.” પછી રાજાએ જેટલા માં સમક્ષિતમૂળ બાર પ્રકારનો આવકધર્મ આદર્યો, તેટલામાં દેવતાએ પ્રગટ થઈ તેને ફરીથી તેના રાજ્યાસન ઉપર બેસાડો. પછી રણસૂરરાજા “શ્રવિત મુત્રી આદમ ચૌદસ વિગેરે પર્વને દિવસે પૌષ્પ વ્રત કરીશ.” એવો ઘોર અલિગ્રહ લઈ જનધર્મ પાળવા લાગ્યો.

એક દિવસ રાજ રાત્રી વખતે પોતાના ઘરમાં ગયો, ત્યાં તેણે લક્ષ્મીના સરખી પોતાની શ્રીકાંતા પ્રિયાને દીઠી નહીં; તેથી ચિંતા પામેલો તે રાજા પોતાના માણસોસહિત ચારે તરફ શોધ બોળ કરવા લાગ્યો; પરંતુ પ્રિયાની ખબર મળી નહીં. પછી તેણે હાથમાં ફળ ફુલ વિગેરે લઈ નિમિત્તના જાણપુર પાસે જઈને પૂછ્યું કે—“હે મહાભાગ! મહારી સ્ત્રી ક્યાં ગઈ છે? અને તે મને કઈ દિશા તરફથી મળશે?” તેવારે નિમિત્તના જાણ પુરે કહ્યું:— “હે રાજન! તમે ઉત્તરદિશા તરફ જાઓ, ત્યાં તમને તમારી સ્ત્રીનો મેળાપ થશે.” પછી રાજા ઉત્તરદિશા તરફ ચાલ્યો અને પાંચમે દિવસે એક મહોટા અરણ્યમાં આવી પહોંચ્યો. ત્યાં તેણે ધનજય નામના યક્ષનું મહોટું મંદિર દીઠું, તે દિવસે ચૌદસ

હોવાથી મહામત્તધારી રાજાએ યક્ષમર્મી રમા પૌષધન લઇ સ્થિ
રચિત્તથી બેઠો આ વખતે યક્ષ રાજાને ધર્મયાન તત્પર જાણી
તેની પરિક્ષા કરના માટે જૂની જૂની ચેષ્ટાથી અનુકૂળ અને પ્રીત
કુળ ઉપગમ કરના લાગ્યો વળી કોઝિએ દૂત ત્યા આની તે પૌ
પતનનારા રાજાને કહેના લાગ્યો કે - “ હે રાજા ! કેઈ પુરુષ
તહારી શ્રીમતાને લાડવા જાય, માટે તું એ તેની પાછળ જા ”
તે પુરુષના આના વચન માણજો રાજા નિચાર કરના લાગ્યો કે,
‘ માતા, પિતા અને શ્રીમતિને સમન મળે જલ્દીનાર થયોછે,
પરંતુ આ નવનો સબંધ કમરે પણ થયો નથી, તો અત્યારે આ
ધારેલા નવને શીરીને ચિરાણ ? આમ ધારી રાજાએ જેઠામા
પોતાનું મન સ્થિર કર્યું, તેઠામા જાણિય એવી શ્રીકાતાશક્તી
આવીને તેને કહેવા નાગી - “ હે નાથ ! હું આ દુષ્ટપુરુષ પાસેથી
મહાન કાંઈ જુગીને અહિં આવી છું, તે પુરુષ મહાની પાછળ આવે
છે માટે મહાર રક્ષણ કરો ” આ પ્રમાણે કહી જેઠામા તે શ્રી
કાતા રાજાના પા આગળ આવીને બેસે છે, તેઠામા તે દુષ્ટ
પુરુષ ત્યા આનીને નિનાપ કરતી એવી શ્રીકાતાને દુખ દેના લા
ગ્યો શ્રીમાતા બહુ દીનચરિત્રી માર કરતી રાજાને કહેના લા
ગી - “ હે નાથ ! મહાર રક્ષણ કરો ! રક્ષણ કરો ! ” એવો કયા પુરુષ
હોય કે જે આની રીતે દુખ પામતી એવી પોતાની શ્રીની માર
સલાહ ન લે ? તમારો એલો બરો અનેક કરા જતો રજો ? હે
રનામિનાથ ! આ દુષ્ટપુરુષ આની રીતે અને દુખ આપે છે છતાં
તમે મહાર રક્ષણ કેમ કરતા નથી ? ” આના રીતે શ્રીતા નિનાપ
સામળના છતાં પણ મહા પેરિચારી એવો તે રણમૂરરાજા પોતાના
ધર્મ યાનમાથી જરા પત્ત ચલ્યો નહિ પરી યક્ષે પ્રતિકુળ ઉપ
મર્ગો લેવા કે જુગતો વરમાદ, વીંછી, માપ, કીડી, વાધ, સિદ્ધ,
દ્વાધી અને વૈતાળ નિરેથી પીકારૂં બહુ ઉપસર્ગો કર્યા, તોપણ
મેઝપરિતની થેડે તે રાજા ચલ્યો નહીં. તેવી પ્રમત થએના યક્ષે
દર્પથી પ્રગ્લ થઈ રાજાને કહ્યું - “ હે રાજા ! તું ધન, પુત્રવત
અને પ્રજાસુત્રને વિષે નમસ્કર કરવા ચોગ્ય છે કે ને તું નવને
વિષે નિચરપરિણામવાગો રથા હે રાજા ! વૈતાળપરિતની દ

ક્ષિણ્વેણી ઉપર ગગનવલ્લભ નામે નગર છે, ત્યાં સૌભાગ્યનો ભંડાર અને મહા લક્ષ્મીવાન એવો પ્રસિદ્ધ વિદ્યાધરરાજ રાજ્ય કરે છે, તેને સૌભાગ્યમુંદરી નામે સ્ત્રી છે; એક દિવસ તે વિદ્યાધરરાજ રૂપના મદને લીધે ત્હારી સ્ત્રી શ્રીકાંતાને હરણ કરી વૈતાલપર્વત ઉપર લેઈ ગયો, ત્યાંથી બીજા પર્વતઉપર લઈ જઈ જેટલામાં તેનું શિળ ખંડિત કરવા લાગ્યો, તેટલામાં તે પર્વતના આધિપતિ દેવતા એ તેને લાકડીથી એવો માર્યો કે જેથી તે તુરત મૃત્યુ પામ્યો. ”

આ પ્રમાણે કહી યજ્ઞ તે પર્વત ઉપરથી શ્રીકાંતાને ત્યાં રાજા પાસે લાવ્યો, અને પછી બન્નેને તેમના નગરમાં પહોંચાડ્યાં. ત્યાં યજ્ઞે રાજાને તેના રાજ્યાસન ઉપર બેસારી, બહુ મણિ તથા સોનામહેરોનો વરસાદ વરસાવી, તેમજ રાજાની સ્તુતિ કરી તે ધનંજયયજ્ઞ પોતાને સ્થાનકે ગયો.

પછી રણસૂરરાજ પર્વતિથિને વિષે ઉત્તમપ્રકારે પૌપધન્ન કરવા લાગ્યો, અને જિનરાજનો ધર્મ સારી રીતે પાળવા લાગ્યો. અનુક્રમે તે રાજા આયુષ્યનો ક્ષય થયે બ્રહ્મદેવલોકમાં મહોટા વિમાનને વિષે અમૃતપ્રિય નામે દેવતા થયો.

ધર્મિ રણસૂરની કથા.

(શ્રી મહાવીરપ્રભુ કહે છે કે):-“ હે ભવ્યજનો ! તમે આ રણસૂરરાજના કપ્રાંતને સાંભળી પૌપધન્નને વિષે આદર કરો. તે પૌપધન્ન ચાર પ્રકારનું છે. ૧ આહારપૌપધ, ૨ શરીરસત્કાર પૌપધ, ૩ બ્રહ્મચર્યપૌપધ, ૪ અવ્યાગ્રાધપૌપધ. આવકે તે પૌપધ વ્રતના પાંચ અતિચાર જાણવા, પરંતુ તે આચરવા નહીં. તે અતિચાર આ પ્રમાણે:—

૧ શર્યા અને સંથારાનું પડિલેહન ન કરવું અથવા બરાબર ન કરવું; ૨ શર્યા અને સંથારાને ન પૂંજવું અથવા બરાબર ન પૂંજવું; ૩ માતું વિગેરે પરઠવાની ભૂમિનું પડિલેહન ન કરવું અથવા બરાબર ન કરવું; ૪ માતું વિગેરે પરઠવાની ભૂમિને ન પૂંજવી અથવા બરાબર ન પૂંજવી; ૫ પૌપધવ્રત બરાબર ન પાળવું.

પણી ગિજાનદાનો પતિ ગાલદ્વાર પોપધનન લડ બા
જુ અતિથિમવિભાગનર સામગ્રા વાગ્યો

(શ્રી મહાવીરબ્રહ્મએ કહ્યું કે) - 'હે મહાધૈર્યાગી પુરૂષ
અતિથિમવિભાગનર નિરતર પામે છે, તે પુરૂષ આનોઆ ભો
ગમપતિ મેળની પરનોઆ મોક્ષમપતિ પામે છે અતિથિ માધુને
કહેવાય છે, માટે હે પુરૂષ માધુને દાન આપે તે પુરૂષ જિનદ
ત્તની પેઠે આનોકમા બહુ નફા પામી પરનોકમા મોક્ષમુખ પા
મે છે ' ' તેનારે આલદ્વારકે પૂછ્યું - 'હે ભગવન! તે જિનદત્ત
કોણ હતો? અને તેણે માધુને દાન શી રીતે આપ્યું? ત્યારે ભ
ગવાને કહ્યું -

અતિથિમવિભાગ નામના ચોથા ગિજાનત ઉપર

જિનદત્તની કથા

પોતનપુર નામના નગરને વિષે ભદ્રકસ્તભાવવાળો, દાન
આપવામા પ્રીતિવાળો, અને મહા ધનવત એવો જિનદત્ત નામ
નો ચોઠ રહેતો હતો, તેને ધમને વિષે રૂચિરાળી પરિત્ર આ હતી
એક નિસ ધર્મપ્રભ નામના આચાર્ય તે નગરને વિષે સમનસર્વા,
તે વખતે જિનદત્તચોઠ તેમને વ ના મરવા ગયો ત્યા તેણે ધર્મકે
મના સાક્ષી આનકર્મ અગિયાર કરી ગુરૂ પામે એવો અભિ
મદ્દ લીધો કે, 'જાજ્યાં છરિતપર્વન પુ એવાતરે ઉપરાસ, નજ
કાગ જિનપૂજા અને બંદે સધ્યા નખતે આવરન કરીમ ' ' પણી
તે જિનદત્તચોઠ ઘેર આની મન, વચન અને કાયાથી જિનધર્મ
પાળવા લાગ્યો

હવે કેટલોક સમય ગયે જિનદત્ત પોતાના પૂર્વકર્મના દોષ
થી નિર્ધન થયો ધરમા એવો મર્ડ વસ્તુ ન રહી કે જેનાથી તે
વેપાર કરે તે વખતે તેની સ્ત્રીએ કહ્યું કે - 'હે સ્વામિનાથ!
મહાશ પિતાને ધરે જાઓ અને ત્યાંથી બહુ ધન વાની આપણી
આછવિમ આડે તે પ્રમાણે વેપાર કરે ' ' એ કે જિનદત્તચોઠ મ
ગરને ધરે જવું કંઈનો નહોતો, તોપણ દિગ્વિખાથી હ બી ધ

એલી સ્ત્રીએ કહ્યું, તેથી તે ત્યાં જન્મ તૈયાર થયો; કારણકે સસરાના ઘર વિના બીજેથી તેને ધન મળી શકે તેમ નહોતું. પછી જિનદત્ત પ્રયાણ કરવા લાગ્યો, તે વખતે તેની સ્ત્રીએ તેને માગેમાં ખાવા માટે સાથવાતું ક્ષાથુ આપ્યું, તે લગ્ન જિનદત્ત ચાલ્યો. પહેલે દિવસે તેને ઉપવાસનો વારો હતો અને બીજે દિવસ પારણાને દિવસે માર્ગમાં કોઈ પાત્રસાધુ મળવાથી તેમને સાથવો વહોરાવો દીધો. ત્રીજે દિવસે ઉપવાસ થયો, અને ચોથે દિવસે તે સસરાને ઘર પહોંચ્યો. ત્યાં તેણે જિનશાસ્ત્રમાં કહેલી વિધિ પ્રમાણે પારણું કર્યું. પછી સસરાએ પૂછ્યું.—“તમ.રૂં આવતું શા કારણથી થયું છે?” ત્યારે જિનદત્તે કહ્યું. “ધન લેવા માટે આવ્યો છું.” જિનદત્તનાં આવાં વચન સાંભળી તેના સગવળે પોતાના પરિવારને એકાંતમાં બોલાવી વિચાર કરવા માંડ્યો. “આપણે ઘર આવેલો જમાઈ ધન માગે છે તો શું કરવું?” તેવારે પરિવારે કહ્યું. “એને જેટલું ધન આપશું તેટલું તે ખાઈ જશે, પછી તે શું અહિં નહિં આવે? માટે કૃષ્ણદેવીને પૂછીએ અને જેમ કૃષ્ણદેવી કહે તેમ કરીએ.”

પછી કૃષ્ણદેવીનું આરાધન કર્યું, એટલે દેવીએ આવીને તેમને કહ્યું કે:—“હે મહાભાગ! એ જિનદત્તે મુનિને દાન આપ્યું છે તેના ચોથા ભાગનું પુન્ય જો એ તમને આપે તો તમે તેને બહુ ધન આપજો. પણ જો એ પુન્યનો ચોથો ભાગ ન આપે તો આપણો નહીં.” દેવીનાં આવાં વચન સાંભળી સસરાએ જિનદત્તને કહ્યું:—“હે જિનદત્તશેઠ! જો તમે મુનિને આપેલા દાનના પુન્યનો ચોથો ભાગ મને આપો તો હું તમને બહુ ધન આપું. પુન્યનો ચોથો ભાગ આપ્યા વિના હું તમને ધન આપીશ નહીં.” ત્યારે જિનદત્તે કહ્યું. “તમે મારી પાસે આ અયોગ્ય વચન શું કહ્યું? કોણ મૂર્ખપુરૂષ કલ્પવૃક્ષને ઉખેડી લીંબડાના ઝાડને વાવે? અથવા કોણ મૂર્ખપુરૂષ મહોટા હાથીને વેચી ગધેડા ખરીદ કરે? પશુ વિગેરે તિર્થંચરોનામાં ગતિ કરનારા જીવને મનુષ્યસુખ, દેવસુખ અને જીવંત મોક્ષસુખ પણ આપનારું મુનિ દાનનું પુન્ય છે, તે પુન્યને વેચી હું આ નાશવંત એવા ધનની

ધરણી શી રીતે કરે ? ” જમાના આના વચન સાંભળી સસ
રાએ જિનદત્તને જગપણુ ધન આપ્યું નહી, તેમજ જિન તે લા
જથી તેને કાજ કહ્યું પણ હી કારણકે-માનરૂપી ધનરત પુરુષ
પોતાના કુળની મયા । ત્યજતા નથી કહ્યું છે કે —

લજ્ઞા વારેદ્દ દમ, યતપયા જ્ઞાદ્દ માગ્ગ રે મગ્ગ ॥
ાદન્ન માનવયામ, દેહિચ્ચિ ન મિગ્ગાયા વાણી ॥ ૧ ॥

ભાવાથ — પુરુષો માગતા લાજ વારી રાખે છે અને દારિ
દ્રય તે પુરુષને વારનાગ દેવા કરે છે કે માગ । માગ । તેમા માન
રૂપ કમાડ વગાઈ ગયું તેમા પુરુષના મહોમાથી “આથો” એની
યાચનારૂપ પાળી નિકળા ગડતી નથી

હરે જિનશ થએલો જિનદત્તમાવક છાની રીતે પાછો વ
ળ્યો અને પોતા ॥ ગામ ઠી નદીને નાંદે આની પહોચ્યો ત્યા તે
નિચાર ના લાગ્યો કે — “મને મહારી સ્ત્રીએ બહુ આમહુ કરી
પોતાના પિતાને ઘેર મોકલ્યો હતો તેથી તે મહારી આવું નિર્ધન
રૂપ જોઈ બહુ દુઃખ પામશે ” આની રીતે નિચાર કરા તે નહી
માથી ગોળ ગોળ મકગ લા તેની એ પોદવી બારી પોતાને ઘેર
આવ્યો સ્ત્રીએ પોતા ॥ પતિને પોદવી લઈ આવતો જોઈ બહુ હર્ષ
પામી ગને આસન, પાળી નિગેરે આપીને સતોપ પમાડ્યો

પછી ગા ઘરે બે બેઠે પોદવી વા ગમ્મ અને તે પોદવી
માથી એ બહુ મુદતવાળું ગન લઈ તેને ઘરેલે મૂકી તેનું સીધું
સામાન લ રીત પાતની ભક્તિ કરના લાગા, તેથી જિનદત્તએ
વિચાર કરના લાગ્યા કે, “આ મહારી સ્ત્રી કેવું કરી મહારે માટે
લોજન બનાવે છે, પરંતુ પાછાથી તેને આ મહારી ભક્તિ દુઃખ
આપવારી થઈ પડશે ” પછી જિનદત્તે કહ્યું — “અરે લોગો ! જે
મૂર્ખમાલમ આનક અને ખરચનો વિચાર કર્યાવિના બહુ ખરચ
કરે છે તે પાછાથી બહુ દુઃખ પામે છે કહ્યું છે કે —

આયવ્વપમનાતોચ્ચ, યસ્તુવશ્રવણાયતે ॥

અચિરેણેય કાલેન, સતુવશ્રમણાયતે ॥ ૨ ॥

ભાવાર્થ — જે પુરુષ આવડ ખરચનો વિચાર વ્યાપિના કુમે

રની પેડે ધન ઉઠાવે છે, તે પુરુષ ઘોડા કાગળા નિધન બની જાય છે

સ્રીએ હસીને કહ્યું:-પ્રાણનાથ ! તમે મહારા પિતાના ઘરેથી આટલી બધી લક્ષ્મી લાવ્યા છો છતાં મને કેમ છેતરો છો ?” પછી ચિત્તમાં ચમત્કાર પામેલા જિનદત્તશેઠે પોટલી જોઈ તો તેમાં કાંકરાને મુનિદાનના પ્રભાવથી રત્નરૂપ થયેલા દીઠા તેવારે “નિ-
શ્ચે આ કાંકરા પાત્રદાનના પ્રભાવથી રત્નરૂપ થયા એ લોકમાં ફળ થયું” અને પરલોકે ભોક્ષમુખરૂપ ફળ થશે.” એમ ધારી શેઠે પો-
તાની પ્રિયાતે કહ્યું કે, “હે ભોળી ! તું જરા ગર્વ કરીશ નહીં, તારા પિતાએ મને કાંઈ આપ્યું નથી, પરંતુ પ્રામુકદાનના પ્ર-
ભાવથી કાંકરા આ રત્નરૂપ થયા છે” પછી જિનદત્તશેઠે મુનિ-
દાનના પ્રભાવથી તે રત્નોવડે આ લોકમાં બહુ સમૃદ્ધિવાળો થયો અને પરલોકમાં ભોક્ષમુખ પામશે.

ધતિ જિનદત્તની કથા

અતિથિસંવિભાગ ઉપર જિનદત્તનું દ્રષ્ટાંત સાંભળીને આ-
ણંદશ્રાવકે ખારસુ અતિથિસંવિભાગવ્રત ધારણ કર્યું અતિથિ-
સંવિભાગવ્રત તે ન્યાયથી મેળવેલા કલ્પનીય અન્ન પાત્ર વિગેરે
દેશ, કાળ, શ્રદ્ધા, સત્કાર વિગેરેના ક્રમસહિત ઉત્કૃષ્ટ ભક્તિ અને
પૂજ્ય અનુરાગવડે પોતાના ઉપર અનુમદ્ભુક્ષિથી પરંતુ આ
લોક અને પરલોકના સુખની ધમ્મ ન રાખતા અતિથિ-સાધુ
મુનિરાજને જે અપાય તે અતિથિસંવિભાગવ્રત કહેવાય છે.
શ્રાવકે તે વ્રતના પાંચ અતિચાર જાણવા, પરંતુ આચરવા નહીં.
તે આ પ્રમાણે:-

૧ સચિત્ત પૃથ્વી વિગેરે ઉપર મૂકેલું અન્ન પાણી દેવું; ૨
સચિત્ત વસ્તુથી ઢાંકેલું અન્ન પાણી દેવું; ૩ વહોરવા આવેલા સાધુ
ઉપર મત્સર કરવો; ૪ જે વસ્તુનો જે કાળ કહ્યો હોય તે કાળ
વિત્યા પછી આપવું; ૫ પોતાને દાન આપવા શક્તિ છતાં ચાકર
વિગેરે ખીજા માણસ પાસે અપાવવું.

શ્રી મહાવીર પ્રભુ કહે છે કે:-જે શ્રાવક વિધિ પ્રમાણે શુદ્ધ
સંલેખના કરે છે, તે ક્ષણવારમાં ગાઠ કર્મખંઘનને ઢીલાં કરી નાંખે

છે વળી જે આદ્ય મન વચન અને ધર્મથી શુદ્ધ મલેખના કરે છે, તે આનંદ આ લોકમા વિરમમખ ભોગની ઘાડા કાગમા મોક્ષ મુગ પામે છે તે મલેખનાના પાય અતિચાર છે તે આ પ્રમાણે—૨ આ લોકના અભિનાયા કરી, ૩ પરનોનો અભિનાયા કરી, ૪ અનિતની અભિનાયા કરી, ૫ મરણની અભિનાયા કરી, ૬ કામભોગની અભિનાયા કરી, ૭ પ્રભુના આના વચનથી બહુ દુર્ પામેના આ આદ્ય પૃથુ -

“હું ભગવત’ સમારસમુદને વિષે વહાણસમાન, અતિ ચારહિત અને મજા નને લાવે અતિ મનોહર એના આ નો મહારે આપના પ્રમાણે જાનજન મુગી થાઓ વળી હું કનામિ ન’ હું પરતિધિઓને પ્રજામ પૂજા નહીં, કર, પરતિધિઓના દેનને નમસ્કાર નહીં કર, બીજા મનનાળાએ મહા કરેલા અરિ હતાના ચેત્યને નમસ્કાર નહીં કર, પરતુ રામનો આમહ, ગણનો આમહ, બગનત પુરુષનો આમહ, દેવતાનું પરનશપણ, અનિતને ઉપાય, દુર્લક્ષિત પડવુ, તેમજ શુર, માતા, પિતા વિગેરેના હંક ઇયાદિ કારણો વિના વળી હું ભગવત’ હું સામગ્રી છતા મુનિ ઓને અશન વિગેરે ચાર પ્રકારનો આહાર, ઉન, લુગડા, પાન, કાબળા, શાયા, ઝોનાધિ વિગેરે કદપીતનરતુઓ આપીશ” પ્રભુના વચનથી ચિતામણીમમાન જિનધર્મ અગિકાર કરી બહુ દુર્ પામેવા આણ્વદશાનકે દુરી પણ ભગવાનને કહ્યું કે—“હું નાથ! આજે મહારો જન્મ અને અનિત સદ્ગુ થયુ આજે તમારે શા સન મને પ્રાપ્ત થયુ તેથી હું આજે ત્રણનો રાગ્ય પામ્યો કે વિદ્વાનસ્થા છતા ભડાર મળ્યો, તેમજ આજે મહાગ ધરઆગણે કદપવૃક્ષ રૂપ, કારણ કે પૂર્વ ધ્યારે પણ નહિ મળેનો તમારો ધર્મ મને મળ્યો મે અનાદિ નન પત્યોને સારીરીતે જોળખ્યા છે”

આણ્વદશાનક આ પ્રમાણે કહી અને જિનરાજને નમસ્કાર કરી પોતાના ઘરને વિષે ગયો, ત્યા તેણે પોતાની સ્ત્રી રિયાન દાને કહ્યું કે—“દુતિપનામ નામના ચેત્યને વિષે શ્રી વીગ્રપ્રભુના વચન થી મે ઉત્તમ એવો ધર્મ શુદ્ધ કર્યો છે, માટે હું પ્રિયા! તુ પણ ત્યા પ્રભુની પાસે જર્થ ધર્મ અગિકાર કરી પોતાના જ મને સ

કળ કર. ” પતિનાં આવાં વચન સાંભળી મનમાં બહુ હર્ષ પામેલી શિવાનંદા પાલખીમાં બેસી તુરત સમયસરણમાં જઈ વીર સ્વામીને વંદના કરી કહેવા લાગી કે:-હે સ્વામિન્ ! મને આવક ધર્મ કહેા, કે જેથી હું અપાર એવા સંસારરૂપ સમુદ્રને તરી જાઉં.”

પછી વીરભગવાને ધર્મ કહેા, તે સાંભળી જેનાં રૂંવાડાં ઉભાં થયાં હતાં એવી તે શિવાનંદાએ સમ્યક્ત્વસાહત આવકધર્મ ગૃહણ કર્યો. પછી શિવાનંદા વીરપ્રભુના બન્ને પગમાં વંદના કરી પોતાના આત્માને ધન્ય માનતી છતી હર્ષથી પોતાના ઘરે ગઇ.

આ વખતે ગૌતમસ્વામીએ વીરપ્રભુને નમસ્કાર કરીને પૂછ્યું કે:-હે ભગવન્ ! આણંદશ્રાવક આ ભવને વિષે દીક્ષા લેશે કે નહીં ? ત્યારે ભગવાને કહ્યું:-હે ગૌતમ ! આણંદશ્રાવક આ ભવને વિષે દીક્ષા લેશે નહીં.”

હવે હર્ષ પામેલો આણંદશ્રાવક પોતાની સ્ત્રીસહિત જિનેન્દ્રે કહેલો આવકધર્મ ઉત્તમ શ્રદ્ધાથી પાળવા લાગ્યો. કહું છું કે:-

જ્વસત્યસહસ્તહજ્જહે, જાઙ્ગરામરણસાયરુતારે ॥

જિણવયણમ્પિગુણાયરે, સ્વણમત્તિ માકાહિસિ પમાયં ॥૧॥

સાવાર્થ:-હે ભવ્યજીવ ! લાખો જન્મથી પણ ન મેળવી શકાય એવા, તેમજ જાતિ, વૃદ્ધાવસ્થા, મરણરૂપ સમુદ્રને પાર ઉતારનાર એવા જિનરાજના વચનરૂપ ગુણોના સમૂહને વિષે એક ક્ષણમાત્ર પણ પ્રમાદ ન કર.

પછી વધતી એવી શ્રદ્ધાએ કરી સ્ત્રીસહિત આણંદશ્રાવકને જિનરાજનો ધર્મ પાળતાં ચૌદ વર્ષ ગયાં, પદરમા વર્ષને વિષે ધર્મજાગરિકા કરતો એવો આણંદશ્રાવક વિચાર કરવા લાગ્યો કે:- “મેં આજસુધી મહોટાઇ મેળવીને મહારા કટુંબનું પોપણ કર્યું. હવે પડિમારૂપધર્મ કરું તો મહારૂં સારૂં થાય.” આવી રીતે વિચાર કરી આણંદશ્રાવકે પોતાના સર્વ કટુંબને બોલાવી ચાર પ્રકારના આહાર, પાન, વસ્ત્ર, તાંબુલ ઇત્યાદિ આપી સતોષ પમાડીને કહું કે:- “જે તમે મને આજ્ઞા આપો તો મહારા મહોટા પુત્રને ધરતો ભાર સોંપી હું શ્રી વીરપ્રભુએ કહેલો પડિમાધર્મ આદરું.” કટુંબી લોકોએ રજા આપી એટલે તેણે પોતાના મહોટા પુત્રને ધરતો ભાર સોંપ્યો.

પછી તે કોણીગસત્રિવેશમાં કે જ્યાં પોતાના કુટુંબોલોકો રહેતા હતા ત્યાં પોતાના ઘરની પૌત્રવંશાગાને પૂજા, માના અને થડિલની ભૂમિને શુદ્ધ કરી અને પછી સધારો કરી તેના ઉપર મોહરૂપ મળરહિત ઘડીને બેઠો, ત્યાં વીરમણુનું મનમાં દેખરણ કરી અને જિતરાજનો વર્ષ અગિયાર કરી પડિમાત્મક કરવા લાગ્યો.

અહિ અગીઆર પડિમાની ગાથા કહે છે

દમણવયમામાહ્ય, પોમહપમિમા થવજસાચત્તે ॥

આરજ પેમ હરિઠરજ્જણ સમણજ્જણ ॥ ૧ ॥

ભાવાર્થ — ૧ દર્શનપડિમા તે એક મામમુખી અતિચારવિના સમરસત્વનું પાનન કરવારૂપ જાતની એવી ૧૧૦ પડિમામાં પૂર્વનિધિસહિત એક એક મામને વધારતા જતુ. ૨ ૧૧૦ પડિમા, ૩ સામાનિકપડિમા, ૪ પૌરવપડિમા, ૫ કાર્યોત્તમગપડિમા, ૬ મૈથુનત્યાગપડિમા, ૭ મચિતત્યાગપડિમા, ૮ પોતે આરણ કરવાના ત્યાગરૂપ પડિમા, ૯ બીજા પામે આરણ કરાવવાના ત્યાગરૂપ પડિમા, ૧૦ દેશીને કરેના ભોજન વિશે પકાયેલા ત્યાગ કરવા રૂપ પડિમા, ૧૧ સાધુના પેટે લેવા કરી તથા સાધુનો વેર પહેરી પરિભ્રમણ કરેથી આહાર બાંધવારૂપ પડિમા.

ત્રણકાળ જિનેયનું પૂજન કરનારો, છ આગારરહિત, સમકાલવર્ગનવાનો અને શકાદિ પાત્ર દોષથી દૂર થએલો આ જુદામાત્રક દર્શનપડિમા તપ કરવા લાગ્યો. કહ્યું છે કે —

મકાદિવલ્લવિરહિત સમ્પદમણજ્જણ જો જતુ ॥

સેસગુણવિષ્ણુમુકા વમાવલુદાહ પમિમાણ ॥ ૧ ॥

ભાવાર્થ — જે પ્રાણી શક્તિ, કાક્ષા, નિચિમિત્તા, કૃતિ ગિમ્મ શક્તિ અને કૃતિગિ પરિચય એવાથી મુક્ત હોય, તેમજ મન વિશે ગુણો વિનાનો હોય, પરંતુ સમસ્તવર્ણનસહિત હોય તેને પહેલી પડિમા જાણવી.

પવ ય અણ્ણવાહ, અદ્યારિયવિજ્ઞિયાહ દો વામ ॥

સમ્પદમણજ્જણો, પાજ્ઞહ પમિમાહ વીવાણ ॥ ૨ ॥

ભાવાર્થ — સમસ્તવર્ણનસહિત અતિચાર વિના પાત્ર અહમન બે મામમુખી પાળવા તે બીજી ૧૧૦ પડિમા કહેવાય છે.

તડ્યાણ પમિમાણ, પડ્દિવસં સો કુણેઠ્ઠ સામાઠ્ઠ્યં ॥

દોસંજં પુવ્વવિહીઠ્ઠ, સંજુતં તિન્નમામેજા ॥ ૩ ॥

ભાવાર્થ:—ત્રીજી સામાયિકપડિમાને વિષે તે આણ્ણંદશ્રાવક હમેશાં પૂર્વની વિધિસહિત ત્રણ માસમુધી સામાયિક કરવા લાગ્યો.

અઠમિ ચત્તદમી, પુણિમાઠ્ઠ પવ્વેસુ પોસહં કુણેઠ્ઠ ॥

પમિમાઠ્ઠ ચતુત્થીણ, ચત્તમાસે પુવ્વવિહિસહિતં ॥ ૪ ॥

ભાવાર્થ:—ચોથી પૌષધપડિમાને વિષે ચાર માસમુધી પૂર્વ વિધિસહિત આઠમ, ચૌદશ, પુનમ વિગેરે પર્વતિથિને દિવસે તે આણ્ણંદશ્રાવકે પૌષધવ્રત કર્યું.

દંમણમૂલહવાલસ, વયાઠ્ઠ પાલેઠ્ઠ નિગ્ગચ્ચારાઠ્ઠ ॥

અસણાણો દિણ્ણોઠ્ઠ, અવદ્ધકઠ્ઠોઠ્ઠ સો સંતો ॥

દિણિ વંજયારિ રત્તિ, પરિમાણકમો અ પમિમદિણવજ્જં ॥

અઠમિ ચત્તદિસી, પુણિમાઠ્ઠ પવ્વેસુ રયણીણ ॥

કાત્તસગમ્મિઠ્ઠિં, સો જાય ઇતિ અ મણે જિણે સવ્વે ॥

પ્રઅંપમિમાપમિમં, આરાહુઠ્ઠ જાવ પણમાસે ॥ ૫ ॥

ભાવાર્થ:—તાહાવાતુ ખંધ કરનાર, દિવસે ભોજન કરનાર અને કામને વશ કરનાર એવો આણ્ણંદશ્રાવક સમ્યક્ત્વમૂલ દુવા-લસાદિ વ્રતોને પાળવા લાગ્યો. દિવસે અહ્નચર્યવ્રત પાળનારો અને રાત્રીએ મૈથુનનો પરિભણ રાખનારો, વળી પડિમાના દિવસને તેમજ આઠમ, ચૌદશ, પુનમ વિગેરે પર્વતિથિની રાત્રીએ પણ અહ્નચર્યવ્રત પાળનારો, વળી કાયોત્સર્ગમા રહેલો અને સર્વ જિનેશ્વરોતું મનમાં ધ્યાન ધરતો તે આણ્ણંદશ્રાવક આ પાંચમી કાયોત્સર્ગપડિમાને પાંચ માસમુધી આરાધના કરવા લાગ્યો.

ઠઠીણ ઠમ્માસે, અવંજંસવ્વહા વિવજ્જેઠ્ઠ ॥

સિગારકહમયત્થી, સંગાવિજ્ઞસાઠ્ઠ પરિમુક્કો ॥ ૬ ॥

ભાવાર્થ:—છઠી મૈથુનત્યાગપડિમાને વિષે છ માસમુધી અંગારની કથા, સ્ત્રીનો સંગ અને આલૂપણ વિગેરેને ત્યજી દઇ આણ્ણંદશ્રાવક સર્વ પ્રકારે અહ્નચર્યવ્રત પાળવા લાગ્યો.

સચ્ચિતં અસણાઠ્ઠ, અ આહારં સત્તમાસપજ્જં તં ॥

પમિમાઠ્ઠ સત્તમીણ, વજ્જઠ્ઠ સો પુવ્વવિહિજુત્તો ॥ ૭ ॥

ભાવાર્થ — સાતમી સચિતત્યાગપડિમાને વિષે પૂર્વની
પડિમા વિરિતે પાળતા એવા આણ દશાનકે સાત માસમુધા સચિત
એવો ચાર પ્રકારનો આહાર ત્યજી દીધો

સયમારજન ન કુણઈ, કીરઈ આજીવઅત્યમિયરેહિ ॥

અઠમિઆણ અઠનપાસે, પૂન્નુત્તરિહિસહિત ॥ ૮ ॥

ભાવાર્થ — આઠમી પડિમાને વિષે પૂર્વની સાત નિવિમહિત
એવા આણ દશાનકે પાતાની આજીવિકાને અર્થે પાતે આરભ ક
યો નહો તેમ બીજાની પાસે કરાવ્યો પણ નહો

પુત્તાઈ નિહિયનિઅગિહજારો, ન કરેઈ નો કરાવેઈ ॥

નયમીઠ મહારજે, નવ માસે પુન્નવિહિજુત્તો ॥ ૯ ॥

ભાવાર્થ — નવમી પડિમાને વિષે પૂર્વના વિધિનાળા અને
પુનાઈ ઉપર ૧૧ ના ભાર મૂકનાગ આણ દશાનકે નવ માસમુધી
મહા આરભ કર્યો નહો અને કરાવ્યો પણ નહો

અસણાઠ અ આહાર, ઝડિઠકમ ન જુનપમોવિ ॥

હરમુનો અહ સિહાજિ, ધરેઈ દસમાસ પજ્જન ॥

જ નિરિઅ ધનનાય, પુછતાણ કહેઈ સમુત્ત ॥

મવર ગિહસ્મ કજ્જ, વજ્જઈ દસમીઈ પમિમાણ ॥ ૧૦ ॥

ભાવાર્થ — દસમી પડિમાને વિષે દસ માસમુધા ઉદેસીને ક
રેડો અમતાઈ ચાર પ્રકારનો આહાર ન આધો, તેમજ અઆધી
દુગ્ધમગ કરાવનો અથવા તો માથે વાગી પણ રાખ્યો નહો વળી
જે ધન પરમા ડાઘુ દણ, તે સર્વ ઉપરથી પાતાની મમતા ઉતા
રતા માટે પૂજા એવા પુનાઈને ધનના કામમહિત કહી દીધુ

ફફારમીઈ સયણુવાસોવિ, પમિમાઈ સમણજુઆણ ॥

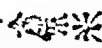
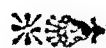
કપ્પ ચ ગોજપટ્ટ, મુહવંતિ ધરઈ વમ્મથય ॥ ૧૧ ॥

ભાવાર્થ — આધુના સરખી ઉપમાનાળી અગિયારમી પડિ
માને વિષે તે શ્રાવકે ઉત્તરાસગ, ચોખપટા, મુદ્રપતી અને રત્ને
દરજ પારખ કર્યુ

ગિરેઈ માહ્યપત્ત, ફામુઅ અસણાઈ સયણેમુ ॥

પમિપાપમિત્તમય, નિરવં દેહીતિ વયણાઝ ॥ ૧૨ ॥

ભાવાર્થ:—પડિમાધારી તે શ્રાવકે પાત્ર લઈ કુટુંબીઓના ઘરને વિષે જગતે “ પડિમાધારી એવા અને શિક્ષા આપેા.” એવું વચન કહ્યું.

કોસિ તુમહ્ય પુત્રો, મમણાણમુવાસગ્મેહ ચ જ્ઞણેહ ॥

પંચસમિત્તિગુત્તો, લોચં જદં ચ કારેહ ॥ ૧૩ ॥

ભાવાર્થ:—કોઈ એમ પૂછે કે ‘તું કોણ છું?’ ત્યારે તે ધનધારી કહે કે, “ પાંચ સમિત્તિથી સમિત અને ત્રણ ગુપ્તિથી ગુપ્ત એવો હું સાધુઓનો ઉપાસક છું. પડિમાધારીએ લોચ કરાવવો અથવા ભદ્ર (હજીમત) કરાવવી.

જાવિકારસમાસે, કુણેહ મમણાણ સયલમાયારં ॥

દિદિદ્ધાણં કિંચિં, જંતમુવરિમાહ્ય કુણેહ ॥ ૧૪ ॥

ભાવાર્થ:—અગીયાર માસમુઢી આ પ્રમાણે સાધુનો સઘળો આચાર પાળ્યો, તેમજ નિચે નિચેની જે જે પડિમા છે તેનું સઘળું કાર્ય ઉપર ઉપરની પડિમાને વિષે કહ્યું.

મહા ધૈર્યધારી આશ્વંદશ્રાવક આવી રીતે અગીયાર પડિમાનું ધોર તપ કરી બહુ દુઝળો થઈ ગયેા; જેમ જેમ કઠીણ એવા તપથી તેનું શરીર શક્તિવિનાનું થયું તેમ તેમ ધર્મને વિષે તેનું મનોબળ વધવા લાગ્યું. પછી પોતાના શરીરના બળનું બહુ આછાપછું જાણી જિનેઘરના ચરણનું સ્મરણ કરતા એવા તે આશ્વંદશ્રાવકે સંલેખના કરી અનશનવ્રત લીધું. આ વખતે તેને અખડિત એવા વૈરાગ્યના રંગથી અવધિજ્ઞાન ઉત્પન્ન થયું. એ અવધિજ્ઞાનના બળથી તેણે પૂર્વ પશ્ચિમ અને દક્ષિણ દિશામાં લવણસમુદ્રમાં પાંચસેં યોજનપ્રમાણ ક્ષેત્ર જોયું; ઉત્તર દિશામાં હિમવંતપર્વત દીઠા; નિચે નારકીલોકમાં લોહુક નામનો નરકવાસ દીઠા અને ઉપરના લોકમાં સૌધર્મદેવલોક જોયો. છેવટ આશ્વંદશ્રાવકે પોતાનો સઘળો મોહ દૂર કર્યો, એવામાં દેવ અને દાનવોના સમૂહથી વિંટલાયલા શ્રી વીરપ્રભુ સોનાના કમળઉપર પગ મૂકતા મૂકતા વાણિજગામના ઉદ્યાનમાં સમાવસર્યા, તે વખતે સર્વે નગરવાસી લોકો તેમને વાંદવા ગયા, ત્યાં ધર્મદેશના સાંભળી વૈરાગ્યના રંગથી રંગાઈ ગયાં છે ચિત્ત જેમનાં એવા તે

નગરના સી લોકો પોતપોતાને સ્થાનકે ગયા

પછી દેહિયમાન શરીરની કાતિવાળા, માત ચિત્તવાળા, પુર્ણ જ્ઞાનવાળા અને નિરોધ પ્રમારની લજિયો લરપૂર એવા શ્રી ગૌતમસ્વામી નિરતર ઇકુગકને પારણ કરતા હોવાથી તે શ્રી વીરપ્રભુની આજ્ઞા લઈ વાણિજગામમા ગોચરીને અર્થે આવ્યા, ત્યાંથી પ્રાશુ આહાર લઈ કોષાગસત્રિવેશ ગામમા આવ્યા, ત્યાં તેમણે લોકોના મ્હોરેથી સાલજી કે, 'આણ દશાવકે અનશન લીધું' પછી શ્રી ગૌતમસ્વામી આણ દશાવકને વદના કરાવવા માટે પૌષધશાળામા ગયા ત્યાં આણ દશાવક ઉઠાને તમની સન્મુખ જવા મજિત નહોતો તેથી તેણે ગૌતમસ્વામીને પોતાની પાસે બોલાવવા વદના કરી પછી તેણે પૂછ્યું - "હે ભગવન! શુ હૃદય માનકોને પણ અવધિજ્ઞાન ઉત્પન્ન થાય છે?" ત્યારે શ્રી ગૌતમસ્વામીએ કહ્યું - "હા આપકોને પણ અવધિજ્ઞાન ઉત્પન્ન થાય છે તેવારે આણ દશાવકે કહ્યું "હે ભગવન! મને પણ અવધિજ્ઞાન ઉત્પન્ન થયું છે, જેવી હું પૂર્વે, પશ્ચિમ અને દક્ષિણ દિશા તરફ લનજીમમુદ્રમા પાચમે યોજનપ્રમાણ ક્ષેત્ર ભેડું છું, ઉત્તર તરફ હિમવતપવત જોનામા આરે છે, નિચે લોહુક નરકભૂમિ અને ઉચે પહેલો દેવલોક ભેડું છું" ત્યારે ગૌતમસ્વામીએ કહ્યું - "હે આણ દ! અવધિજ્ઞાનથી આટલું ક્ષેત્ર ભેડી શકાતું નથી, માટે તું મિથ્યાદુષ્ટ છે" આણ દશાવકે કહ્યું - "હે સ્વામિન! જે માણસ જિનરાજતુ વચન વિપરીત રીતે પ્રરૂપણ કરે તે માણસને મિથ્યાદુષ્ટ લેવું કહ્યું છે, અથવા જુદું બોનનારાને મિથ્યાદુષ્ટ લેવું કહ્યું છે તેવારે શ્રી ગૌતમસ્વામીએ કહ્યું - "હે ભમલોપામક! યથાર્થ (સત્ય) કહેનારને મિથ્યાદુષ્ટ લેવું પડતું નથી" એટલે આણ દશાવકે કહ્યું "હે મુનિનાથ! ત્યારે આપ મિથ્યાદુષ્ટ આવો"

પછી શ્રી ગૌતમસ્વામીએ શ્રી વીરપ્રભુ પાસે જઈ પોતાના દૈવનો સદેહ પૂછ્યો કે, "હે વીતરાગ! મ્હારૂ વચન સત્ય છે કે આણ દશાવકનું વચન સત્ય છે?" તેવારે શ્રી વીરભગવાને કહ્યું "હે ગૌતમ! તે હૃદય આણ દશાવકનું વચન સત્ય છે" પછી

ગૌતમસ્વામીએ આણંદની પાસે જઈ તેને મિથ્યાદુષ્ટન દ્વંષ ખમાવ્યા, અહો! મોક્ષના અર્થાં પુરૂષોત્તમ ચરિત્ર પદ આશ્ચર્યકારી છે, કે જેને ગણધરસ્વામીએ પણ ખમાવ્યા. પછી ગૌતમસ્વામી આણંદને નિર્યાતના કરી શાંતપણે વીરપ્રભુ પાસે આવ્યા.

આણંદશ્રાવક વીગ વર્ષ મુઘી જિનધર્મ પાળી, શ્રાવકની અગીયારપડિમા વહી, સલેખના અને આલોચના કરી, પંચપરમેષ્ઠીના સ્મરણપૂર્વક શુભ ધ્યાનમાં રહી, એક માસના અનગનથી કાળ કરી સૌધર્મદેવલોકના અરૂણાભિમાનમાં ચાર પદ્યોપમની આયુષ્યવાળો મહા સમૃદ્ધિવંત દેવતા થયો.

હવે શ્રી ગૌતમસ્વામીએ શ્રી વીરપ્રભુને પ્રણામ કરીને પૂછ્યું કે:—“હે નાથ! આણંદશ્રાવક આ મનુષ્યભવથી કાળ કરો ક્યાં ઉત્પન્ન થયો?” ત્યારે શ્રીવીરપ્રભુએ કહ્યું:—હે ગૌતમ! આણંદશ્રાવક અર્હુથી કાળ કરી પહેલા દેવલોકના અરૂણાભિમાનમાં ચાર પદ્યોપમની આયુષ્યવાળો અને મહા સમૃદ્ધિવાળો દેવતા થયો છે, ત્યાંથી ચવી મહાવિદેહક્ષેત્રમાં દિત્તમકુળને વિષે ઉત્પન્ન થયો, ત્યાં ચારિત્રથી કેવળજ્ઞાન પામી તેજ ભવે સિદ્ધિપદ પામ્યો.

હે ભવ્યજનો! આ આણંદશ્રાવકનું ચરિત્ર માંભળી ઉત્પન્ન થએલા વૈરાગ્યવાળા તમે પ્રમાદ ત્યજી દધ જિનધર્મ પાળવામાં ઉદ્યમવંત થાઓ.

ધતિ શ્રી વાયકરત્ન લાભગણીના શિષ્ય રાજકીર્તિ
ગણીએ રચેલી આ ગદ્યબંધ વર્દ્ધમાનદેશનામાં
આણંદશ્રાવકને પ્રતિબોધ નામનો
પહેલો ઉક્તિસ પુર્ણ થયો.

ઉદ્ધીસ ખંજી.

કામદેવશ્રાવકનુ ચરિત્ર

હવે શ્રી જુગ્મનામીએ શ્રી મુરખાનામીને મ શ્રાવકો ॥
ચરિત્રો માહેના મીઠા કામદેવશ્રાવકનુ ચરિત્ર પ્રયુ, એટલે શ્રી
મુરખાનામી કામદેવશ્રાવકનુ ચરિત્ર - હે છે કે -

આ લલતલેનમા ચપા નામની નગરી છે, પૂર્વભદ્ર નામ ॥
ચેત્યની મુગોલિન યોની તે નગરીમા જિતશત્રુ નામનો રાજા રા
જ્ય કરતો હતો, ત્યાં મગદન નામે રોડ રહેતો હતો, તેને પ્રામના
ચક્રસરખા મુગનામી ભદ્રા નામની શ્રી હતી કામદેવશ્રાવક પામે
બહુ ધા હવુ, તેમા છ કોડ ધરમા, છ કોડ વેપારમા, છ કોડ
વ્યાપાર અને છ કોડ ભદ્રાગર પૃથ્વીમા નાખેલુ હતુ દશહજાર
ગાયોનુ એ ગોકુળ કહેનાય, એવા છ ગોકુળ તેના ધરને વિષે
હતા ખીચ પત્ર બહુ સમૃદ્ધિ તેના ધરને નિરે હતી, જેથી મુગદન
સબધી મુખો લોભનતા કામદેવશ્રાવકો કાળ મુખે જતો હતો

એક દિવસ શ્રી વીરપ્રભુ પૂર્વભદ્ર નામના ચેત્યને નિષે રા
મવસર્ધા, ત્યાં દેનતાઓએ સમનસરજુ રચ્યુ, તે વખતે નગરનાસી
લોકો પ્રભુને વદના કરવા માટે જના વાગ્યા, તેમને લોક કામદેવ
રોડે કોણએક પુરુષને પૂછ્યુ કે - “આને નગરીમા શુ છે? અને
આ મધ્યા લોકો નગરીની બહાર કેમ જાય છે?” ત્યારે તે પુરુષે
ઉત્તર આપ્યો કે - “હે મોડ! સાલજો દેવાધિવ શ્રી વર્ધમાન
દેવામી આદિ પૂર્વભદ્રચેત્યને નિષે સમનમર્ધા છે, તેમને વદના
કરવા માટે આ સપળા લોકો જાય છે” આના તે પુરુષના વચન
સાલજી કામદેવશ્રાવક પલ મહોદી સમૃદ્ધિથી ત્યાં ગયો અને શ્રી
વીરપ્રભુને પણ પ્રશ્નિષ્ણાપૂનક વદના કરી તેમનો આગળ બેઠો

પછી શ્રી જિનેશ્વરે પણ મધુરનાણીથી વર્ધમાના આપી કે -
“હે ભવ્યજનો! જે પુરુષ મુદ્ધઅદ્યાથી જિનરાજીનો વર્ધ પાગે

છે તે પુરૂષ રત્નસારની પેઠે આલોકમાં અને પરલોકમાં મુખી થાય છે. ” આ વખતે શ્રી ગૌતમસ્વામીએ પૂછ્યું કે:—“હે જિનરાજ ! તે રત્નસાર કોણ હતો ? તેણે જિનધર્મ શી રીતે પાડ્યો ? અને તે કેમ મુખી થયો ? તે સર્વ અમને કૃપા કરીને કહો. ” ત્યારે શ્રી વીરપ્રભુએ કહ્યું:—“હે ગૌતમ ! સાવધાનપણે સાંભળ:—

જિનધર્મ પાળવા ઉપર રત્નસારની કથા.

રત્નવિશાળાનગરીમાં સમરમિંહ નામે રાજા રાજ્ય કરતો હતો. તે નગરમાં વમુસાર નામનો શેઠ રહેતો હતો, તેને રત્નસાર નામનો પુત્ર હતો. એક દિવસ રત્નસાર પોતાના મિત્રોની સાથે વનમાં ગયો, ત્યાં તેણે વિનયધર નામના આચાર્યને દીઠા, તેથી તે રત્નસારકુમાર તેમની પાસે ગયો અને પ્રદક્ષિણાપૂર્વક વદના કરી આગળ બેઠો. પછી હાથ જોડી તેણે આચાર્યને પૂછ્યું કે:—“હે ભગવન્ ! માણસો મુખ શાથી પામે ? ” તેવારે ગુરૂએ કહ્યું:—“હે ભદ્ર ! જીવો સતોષથી આલોકમાં તથા પરલોકમાં મુખ પામે છે. તે સતોષ બે પ્રકારનો છે. ૧ દેશથી, ૨ સર્વથી. તેમાં ચતુરસ્રીને સતોષ દેશથી હોય છે અને મુનિઓને સર્વથી હોય છે. તે સતોષ અનંતમુખ આપનારો છે. દેશથી સતોષ આવકો રાખે છે, તે પરિગ્રહના પરિણામવડે કહેવાય છે. કહ્યું છે કે —

અસંતોષવંતઃ સૌખ્યં, ન શક્તસ્ય ન ત્રક્રિણઃ ॥

જંતોઃ સંતોષ જ્ઞાતોઃ, ચદ્રવ્યસ્ય એવ જાયતે ॥ ૧ ॥

ભાવાર્થ —“અસંતોષી એવા ઈંદ્રને અથવા તો ચક્રવર્તીને જે મુખ થતું નથી, તે મુખ સંતોષધારી એવા ભવ્યજીવને થાય છે. માટે હે ભવ્યજનો ! તમે ધન વિગેરેનું પરિમાણ કરો. ”

ગુરૂનાં આવાં વચન સાંભળી રત્નસારકુમારે સમ્યક્ત્વસહિત પરિગ્રહનું પરિમાણ કર્યું કે:—હે ભગવન્ ! મહારે એક લાખ રત્નો, દસ લાખ સોનામહેરો, મુક્તાકૃળના અને વૈડુર્યના આઠ આઠ મૂડાઓ, આઠ કોઠ જૂતું નાણું, દસહજાર ગાયોનું એક ગોકુળ, એવાં

છ ગોકુળો, પાંચમે ધરો, સો વાહનો, એમ્હજાર ઘોડાઓ અને મો હાથીઓ એમ્હુ મોમ્હુ, એથી વતારે મહારે ન કલ્પે હુ રાજ્ય ચુકણ કરીશ નહી હુ પાંચ અતિચારવિના શુદ્ધ એણુ પાંચમુ અણુ ના દકકુ કરે છુ.” રત્નસારકુમાર આ પ્રમાણે નિયમ લઈ, ગુરુને વફા કરી ઘરે આવ્યો અને ઉત્તમ પ્રકારે ધર્મ પાળવા લાગે.

એક દિવસ રત્નસારકુમાર ઘાતાના મિત્રોની સાથે વનમાં ગયો, ત્યાં તેણે આમ તેમ લમવા કિત્તરણુ એમ્હોડલુ દીકુ, તેણુ મુખ ઘોડા જેણુ અને શરીર માલસના જેણુ હણુ આવુ રૂપ કોઈ દિવસ જોએણુ નહી તેમ સાલજેણુ પણ નહી, તેથી નિરુમય પામીને તે કુમાર બોલ્યો કે -“જો આ માણસ હોય તે તેને ઘોડાણુ મુખ કયાથી હોય ? મારે નિશ્ચે તે માલસ નથી તેમ દેનતા પણ નથી, પરણુ બીજા દ્વીપમાં રહેનાર કોઈ તિર્યચ દેખાય છે, અથવા તે કોઈ દેનતાણુ વાહન પણ હોય.” રત્નસારકુમારના આવા વચ : સાલગી દિત્તરે કહ્યું -“હે રત્નસાર ! તુ બોગા વિચારેથી મહારી કોમલ નિદ્રાના કેમ કરે છે ? હુ નિનાસ કરનારો અને જિજ્ઞા પ્રમાણે નિચરનારો વ્યતર છુ. હે રત્નસાર ! ખરેખર તુ જ તિર્યચ દેખાય છે, કારણ ત્હારા પિતાએ તને છેવર્યો છે.” ત્યારે રત્નસારે પૂછ્યું “મહારા પિતાએ મને શી રીતે છેવર્યો છે ?” તેનારે કિત્તરે કહ્યું -“હે રત્નસાર ! સાલજા ત્હારો પિતા બીજા દ્વીપમાંથી એમ્હો ઘોડા લાવેન છે, તે રંગે કાળો, દુમળો, દુકા કાનનાળો, બહુ ચપળ, મહુ જાડા કંઠનાળો અને ઘાતાના મનામીના જય કરનારો છે કહ્યું છે કે -

નિર્માસ મુક્તમમ્ત્રે પરિમિત મયે લણુ કર્ણયો ॥

રુદ્રધે વધુરમમ્માણપુરસિ સ્મિધ ચ રોમોદ્ગમે ॥

પીન પત્રિમ પાર્શ્વયો પૃથુતર પૃષ્ઠ મધાનજવ ॥

રાજા વાગિનવાદરોહ સકલૈર્યુક્ત મશસ્તૈર્મુળૈ ॥ ૧ ॥

હાનાર્થ - દુમળા મહોવાળા, પાતળી કેડનાળા, દુકા કાનવાળા, જાડા કંઠનાળા, નિશાળ છાતીવાળા, ગાદ રાડાનાળા,

પાછલા બન્ને પડખા અને પાછળ પુટ ગોવા અને સહા વેગવાળા
મત્યાદિ સર્વ ઉત્તમગુણોથી મુશોભિત ગોવા ઘોડા ઉપર રાજાએ
બેસવું. તે ઘોડા ઉપર બેઠેલો પુરૂષ વાયુની થંઠે એક દિવસમાં
સો થાજન જાય છે. વળી સાત દિવસમાં સર્વ પૃથ્વીની પ્રદક્ષિ-
ણા કરીને પાછો ઘરે આવે છે.

હું મુઠ રતનસાર! આવા ઘોડાને તદ્દારા પિતાએ ઘરમાં સ
તાડી રાખ્યો છે તે તું જાણતો નથી અને ખોટી કલ્પનાથી દ્રોણ
૮ મહારી વિરખના કરે છે. તદ્દારૂં ધીરપણું અને વીરપણું તો હું
ત્યારે જાણું કે જ્યારે તું તે ઘોડાને મેળવ. ” કિન્તર આ પ્રમાણે
કહી આકાશમાર્ગે આવ્યો ગયો.

રતનસારકુમાર પણ કિન્તરનાં તેવાં વચન સાંભળી મનમાં
બહુ ખેદ કરતો ધરે આવ્યો અને “ પિતાએ મને છેતર્યો કે એ
ઘોડો મને ન દેખાડ્યો. ” એમ વિચારી ઘરમાં પેસી કમાડ બંધ
કરી અંદર પડગમાં સૂતો. પછી થોડે વખતે પિતાએ આવીને તેને
કહ્યું:—“ હું પુત્ર ! તું કમાડ બંધ કરીને કેમ મુતો છે ? શું તને
કંઈ દુઃખ થયું છે ? કાંઈ મનની પીડા થઈ છે ? કે શરીરે રોગ
થયો છે ? જે હોય તે કહે. હું તે તું આપથ કરું. કેમકે રોગ ક-
લ્મવિના આપથ થઈ શકતું નથી. ” પિતાનાં આવાં વચન સાં-
ભળી રતનસારકુમાર કમાડ ઉઘાડી બહાર આવ્યો અને પોતાનો
ખરો વિચાર પિતાની આગળ કહ્યો. ત્યારે પિતાએ કહ્યું:—“ પુત્ર !
સાંભળ. મેં એમ ધાર્યું હતું કે, “ ઘોડા ઉપર બેઠેલો આ પુત્ર
પૃથ્વીઉપર ભ્રમવાથી અમને પોતાનું વિયોગદુઃખ આપશે, એમ
ધારી મેં તે ઘોડાને સંતાડી રાખ્યો છે. હું પુત્ર ! હમણાં તે ઘોડો
હું તને આપું છું, તેને તું યોગ્ય લાગે તેમ કર. ” આવી રીતે
કહી તે વસુસારશેઠ પુત્રને ઘોડો સોંપ્યો. રતનસાર પણ ઘોડો મ-
ળવાથી બહુ હર્ષ પામ્યો.

પછી રતનસાર કુમાર તે ઘોડાઉપર બેગી ખીજા મિત્રો
સહિત નગર બહાર ગયો, ત્યાં સૌ પોતપોતાના ઘોડાને આમ તેમ
ઢાડાવવા લાગ્યા. રતનસાર જેમ જેમ પોતાના ઘોડાની લગામ ખે-
ચવા લાગ્યો, તેમ તેમ તે ઘોડો વેગથી દોડવા લાગ્યો.

હવે તે વળતે વસુસારંગના ઘરને નિષે પાજરામા રહેવા પોપટ રોકેને કહ્યું -“પિતાજી! રત્નસારકુમાર થોડા ઉપર બેશી બહુ વેગથી જાય છે, તેથી જો તમે આજ્ઞા આપો તો હું કુમારની મુદ્દિ લેવા માટે પાછળ જઈ કારણ કુમાર વિપત્તિશામા જઈ ચડે તો હું તેને સહાય કરનારો થઈ પડુ પોપટના આના વચ્ચે સાક્ષી વસુસારંગે હું પામીને કહ્યું -“અરે પોપટ! તે બહુ સારું કહ્યું છે પરિત્ર બુદ્ધિવાળા! તું જરૂર જા અને કુમારને સહાય કરનારો થા” રોકે આજ્ઞા આપી એટલે પોતાના આત્માને ધન્ય માનતો એવો તે પોપટ પાજરામાથી નિકળી વેગે ચાલ્યો અને તુરંત કુમારને જઈ મળ્યો રત્નસારકુમારે તેને ન્હાનાસાઈની પેઠે બોળામા બેસાડ્યો.

રત્નમાળા બીજા મિત્રો પાછળ રહ્યા તેથી તેઓ પાછા વળીને પોતપોતાને ઘેર આના અને પોતે રત્નસારકુમાર તો પોપટ મહિત આગળ જતા એક મહેરા આ વનમા આની પહોંચ્યો, ત્યાં તેણે કો/એ- જાડનો ડાળે લટકાવેના દુડોળાડોડ બેશીને દિયમ ખાતા દેવકુમારમરમા તાપમ કુમારને દીડો, તેને તે પોતાના મિત્રની પેઠે સ્નેહવાળા નેત્રથી જોવા લાગ્યો તાપમકુમાર પણ કામવનમરમા ઉપવાળા તે રત્નસારને જોઈ સ્નેહની નિચા રના નાખ્યો કે, ‘આ કોણ પડ્યો મહેરે ત્યાં આ-યો?’ આમ થા? દુડોળાડપરથી નિચે ઉતરી કુમારની પામે આની તે કહેવા લાગ્યો કે -“હું કુમાર! તમારો દેશ કયો? નગર કયું? તમે ક્યા કુળમા ઉત્પન્ન થયા છો? તમારી જાતી કયું છે? તમારા માતા પિતાનું શું નામ છે? તમારા કુટુંબી કોણ છે? તમારું પોતાનું નામ કયું છે? પત્નિનાર નિતા એ-વા અહિં શા માટે આવ્યા છો? અને આદિ લાભના લાભતા શું મોઢી છે?” તાપસકુમારના આ વા વચન માલગી રત્નસારકુમાર બહુ હર્ષ પામ્યો ફરી તાપસ કુમારે કહ્યું -“હું કુમાર! તમે આજે અમારા પડ્યો છો માટે થોડા ઉપધી નિચે ઉતરો અને મહેરા પ્રશ્નોના ઉત્તર આપો” આના વચનથી રત્નસારકુમાર થોડા ઉપરથી નિચે ઉતર્યો અને નેટવામા પ્રશ્નોના ઉત્તર આપે છે તેનામા નાચાંપજાથી પોપટે કહ્યું -“હું

તાપસકુમાર! ત્હારે કુળ વિગેરે પૂછવાનું શું કારણ છે? અહિ કાંઈ વિવાહ માંડયો નથી. તું પડણાને યોગ્ય કાર્ય કર. મુનિઓને પણ અનિધિ પૂજ્ય છે. કહ્યું છે કે:—

ગુરુશિષિજાતીનાં, વર્ણનાં બ્રાહ્મણો ગુરુઃ ॥

પતિરેવ ગુરુઃસ્ત્રીણાં, સર્વસ્યાભ્યાગતો ગુરુઃ ॥ ૧ ॥

ભાવાર્થ:—બ્રાહ્મણ, ક્ષત્રિય, વૈશ્યનો ગુરુ અગ્નિ છે, બ્રાહ્મણ, ક્ષત્રિય, વૈશ્ય, શુદ્ર વર્ણનો ગુરુ બ્રાહ્મણ છે; સ્ત્રીઓનો ગુરુ પતિ છે; અને સર્વનો ગુરુ અતિથિ છે.

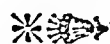
માટે હે તાપસકુમાર! જો ત્હારો આ કુમારઉપર સ્નેહ હોય તો તેનો સત્કાર કર. બીજાથી સર્વું. ” પોપટનાં આવા વચનથી તાપસકુમાર બહુ પ્રસન્ન થયો અને તેણે પોપટના ગળામાં પુષ્પની માળા પહેરાવી. ત્યાર પછી તેણે કહ્યું કે:—“ હે કુમાર! તમે વખણાવ્યા યોગ્ય છે, તેમ ધન્ય છે; કારણ કે જે તમારે આવો ચતુરપોપટ મિત્ર છે. હે કુમાર! તમે અમારા પડણા થાઓ, હું તાપસ છું તેથી મારાવડે તમારી યોગ્યસક્તિ તો શી રીતે બની શકે? પરંતુ હું મહારી શક્તિપ્રમાણે તમારી સેવા કરીશ. હે આર્ય! આજે મહારી સેવા સ્વીકારો. ” તાપસકુમારનાં આવાં વચન સાંભળી રત્નસાર થોડાઉપરથી નિચે ઉતર્યો, એટલે તાપસકુમાર તેને બહુ પ્રીતિથી વન દેખાડવા લાગ્યો. જૂઠાંજૂઠાં ઝાડો અને ફળો નામ લઈ લઈ ઓળખાવવા લાગ્યો. પછી તળાવમાં જઈ સ્નાન કર્યું એટલે તાપસકુમારે રત્નસારની આગળ જૂનીજૂની જાતિનાં બહુ ફળો મૂક્યાં. તે આ પ્રમાણે:—અમૃતના સરખી સ્વાદવાળો પાકેલી દરાખ, પાકી કેરી, કેળાં, ફળુસ, નાળીયેર, ખજૂર, જાંબૂ, રાણ, ખીરામલ, બીજેરા, નારંગી, દાડિમ, જાંબીર અને સીંગોડાં. પછી રત્નસારકુમારે પોપટસહિત તે સર્વ વસ્તુઓ થોડી થોડી ખાધી, એટલે તે વનમાં સર્વ ઋતુનાં ફુલ ફળ હતાં તે સર્વ તાપસકુમારે લાવી રત્નસારને આપ્યાં. પછી મુખ્ય શુદ્ધિ માટે નાગરવેલનાં પાન, એલાયચી, લવીંગ, જાયફળ અને કપુર વિગેરે આપ્યાં. થોડાને પણ યોગ્યવસ્તુઓ ખવરાવી, અને સર્વે ખાઈ પીને સુખે બેઠા.

પછી રત્નસારકુમારે મહેત કંઈ એટલે પોપટ તાપસકુમારને પૂછ્યું - "હે મિત્ર ! નની યૌનનાવસ્થાની શરૂઆતમા તમે આ તાપસગત શામાટે લીધું છે ? ક્યા તમારૂં આ મનોહર રૂપ ? ક્યા કોમળ શરીર ? અને ક્યા આ દુઝર તપ ? હે મહાસાગ ! તમારૂં આર્તુરૂપણ અને સૌજન્યપણ આ મહોદા અરણ્યમા માલતીના પુષ્પના પેડે નિહળી જાય છે આ તમારૂં શરીર દિવ્ય લુગડા અને ધમેલાથી ખડું જાણે તેનું છે છતાં હે મુનિરાજ ! તમે આ કઠોર નરકનનો મર્ગ મી રાતે મહન કરી શકો છો ? કા જન અને અરિઠાના રગ સરખો આ તમારો કોમળ ચોટલો જ દામધથી ઝાલતો નથી, આ તમારૂં જાનરૂ અને નનીન યૌવન નના નવા ભોગાવડે ચોલે તેનું છે, તમે આ તાપસગત વૈરાગ્યથી અથવા દેવશધી કે કોઈ મહોદા તપમ્મીને વશ થા જનાથી લાધું છે ? પણ તાપસકુમારે આખોમાથી ગળી પડતા આમુને લીધે ગદગદ મગ્ની કહ્યું - "હે કુમાર ! હે પોપટ ! પૃથ્વીમા તમાગ સરખું કોઈ દેખાઉ નથી, કારણકે જે તમને મને જોવાથી ક્યા ઉત્પત થઈ પોપટરાજ ! પોતાના દુ ખથી દુ ખી થનારા તો મને માખનો છે, પરંતુ ખીમના દુ ખથી દુ ખી થનારા તો કોઈ કંજ હોય છે કહ્યું છે કે -

નૂરા સેતિ સહસ્રશ પ્રતિપદ વિદ્યાવિદોડનેકશ,
સતિ શ્રીપતયોડ્વપાસ્તપનદાસ્તેડ્વિ કિતૌ જૂરિશ ॥
કિંત્રાકર્ણ્ય નિરીક્ષ્ય ચાન્યમનુજ હિ ત્વાદિત યન્મન-
સ્તદ્વૃષ્પ પ્રતિપત્યેતે જગતિ તે સત્પુરુષા પવપા ॥ ૧ ॥

ભાનાર્થ - પાત્રે પગને હાથને શૂરનીરો હોય છે, અનેક નિહાનો હાય છે, તેમજ કુબેરો તિરસ્કાર કરે તેવા ધનવત્ દા તારો હોય છે, પરંતુ દુ ખ પામતા એવા માણસને જોઈ જોનું મન દુ ખી થાય એવા તો આ જગતમા ખાય છે પુરૂષા હશે.

હે કુમાર ! હું મારૂં યથાર્થ ચરિત્ર તમારી આગળ કહી શકિશ્યામ પામેવા અપુરૂષોને શુ કહેના ચોગ્ય નથી ?" તા

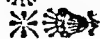

પસકુમાર, રત્નસાર અને પોપટ આ પ્રમાણે વાતો કરતા હતા તે વખતે જે બન્યું તે સાંભળો.

એ અવસરે ગર્જના કરતો, ધુળ ઉગાળતો અને સર્વ લોકને તથા વનને અધિકારમય કરી દેતા એક વટોળોયો ઉત્પન્ન થયો, તે ત્યાં આવી તાપસકુમારનું હરણ કરી ચાલ્યો ગયો. તે વખતે તાપસકુમારે કહ્યું. “ હે રત્નસારકુમાર ! હે સજ્જન પુરૂષ ! મહાર્ રક્ષણ કર. રક્ષણ કર.” આવાં વચન સાંભળી રત્નસારકુમાર “ અરે મહારા જીવિતરૂપ એ તાપસકુમારને લઈ તું ક્યાં જાય છે ? ” એમ ક્રોધથી બોલતો તેની પાછળ દાડ્યો. કેટલેક દૂર ગયો એટલે તેને પોપટે કહ્યું :—“ હે રત્નસાર ! તાપસકુમાર કોઈ ઠેકાણે દેખાતો નથી, વાયુ તેને ક્યાંઈ લઇ ગયો હશે. કોણ જાણે તે ક્યાં ગયો ? આટલા વખતમાં તો વાયુએ તેને લાખો યોજન દૂર પહોંચાડ્યો હશે; માટે હે કુમાર ! તું પાછો વળ.” પોપટનાં આવાં વચન સાંભળી કુમાર પાછો વળ્યો અને વિવિધપ્રકારે વિલાપ કરવા લાગ્યો. પછી પોપટે વિસ્મયથી કહ્યું :—“ હે કુમાર ! એ તાપસકુમાર પુરૂષ નહોતો, કોઈ પુરૂષ વિદ્યાના બળથી સ્ત્રીને પુરૂષરૂપે બનાવ્યો હોય એમ દેખાય છે. વચનથી, મુખના આકારથી, ચાલથી અને દ્રષ્ટિથી એને તું કન્યા જાણ. કોઈ દેવ, દાનવ કે વિદ્યાધર એ કન્યાને વિટંબના પમાડે છે, જ્યારે તે કન્યા દુષ્ટ પુરૂષના હાથમાંથી છુટી જશે ત્યારે નિશ્ચય તનેજ વરશે. ક્યાં પુરૂષ કદપવૃક્ષને ત્યજી કઈ બીજા વૃક્ષની ઈચ્છા કરે ? ” પોપટનાં આવાં વચન સાંભળી ઇષ્ટદેવતાની પેઠે તાપસકુમારનું સ્મરણ કરતો રત્નસારકુમાર પોપટને સાથે લઇ વેગથી આગળ ચાલ્યો. આગળ જતાં તેણે નાના પ્રકારના ઝડાથી સુશોભિત વનમાં ઉઝાંટો તોરણ અને ધ્વજથી શોભતા એવા શ્રી આદિનાથનું એક મંદિર દીડું; તે મંદિરની પાસે આવી ઘોડાઉપરથી નિચે ઉતરી પુલ કળ હાથમાં લઈ પોપટની સાથે મંદિરમાં ગયો; ત્યાં તે જિનરાજની પૂજા કરીને સ્તુતિ કરવા લાગ્યો.

સિરિનાન્નિનામકુલગર કુલકમલ્લુન્નાસણોગદિવસપાતિઃ ॥

જવહલરુલ્લવિહંમણ જયમંમણ ણાહ તુઙ્ગ ણમો ॥૧॥

લાનાર્ય - શ્રી નાલિગળ નામના કુશવન્તા દુર્ગરૂપ મ્હાને પ્રદુષિત - નામા સૂર્યરૂપ, મ સાન્તા લાખો દુ ખેતે નામ કરનાર અને વિજનના મડલ મેના હે પ્રભો! હુ તમને નમસ્કાર કરું. ”

આ પ્રભાલે મુતિ કરી તે ગુણસારક્રમા મહિરની મર્મ ગોણા લે. એક ગોણ ઉપર બેસે, ત્યાં તેણે પોપાને કહ્યું કે - “હે શુક નાજ! હવે મુઝી તે તાપમકુમારના મમાચાર મળ્યા નહીં ” ત્યારે પોપટે કહ્યું - “કુમાર! ખે ન કરે માત્રેજ તમને તેનો મેળાપ થશે ”

આવી રીતે કુમાર અને પોપટ બંને જળા નાતો કરતા હતા, મેનામા દેનાગતા મરખી દોડે એક જના ઐર ઉપર બેનીને ત્યાં આવી, તે કન્યાએ મગીયાગર થઈ અને પુષ્પ નિગરેઈ જિતે રીની પૂજ કરીને પ્રભુ આગળ નાચ કરના આચો રત્નમાન્કુમાર અને પોપટ તે કન્યાનો નાચ જોઈ ચિત્તમા બહુ ચમત્કાર પામ્યા, અને કન્યા પણ કુમારના રૂપને જોઈ બહુ નિમ્મય પામી

પછી કુમારે કહ્યું - “હે બાળા! જો તું ખે ન - રે તો હું તને કાઢી પુછું ” ત્યારે કન્યાએ કહ્યું “હા મુખેથી જે પુછવું હોય તે પુછા ” પછી કુમારે પુછ્યું “તું કોણ છે? તે હું જાણ સન વૃત્તાત માણગનાની જન્મ કરે છું. ” તેવારે કન્યાએ કહ્યું ‘ હે કુમાર! હું મહાર્ સર્વ વૃત્તાત તમારી આગળ કહું છું, તે માવધાન થઈને સાલજો

કનમ્પુત્રી નામની નગરીમા વિકાસ નામનો રાજા રાજ્ય કરે છે, તેને કુમુદમત્રી નામની ગણી છે એ સ્વિપમ રાનીએ રાણી મુખે સૂતી હતી મેનામા તેણે સ્વપ્નાને વિષે પોતાના ખેળામા પ્રાપ્તની બે માળા પડતી દીઠી, તેથી તું ત તે ભગી ગઈ અને સવારે રાજાની પાને આવી તેણે સ્વપ્નની વાત કહી, ત્યારે રાજાએ નિચારીને કહ્યું - “હે ભદ્રે! આ સ્વપ્નના પ્રભાવથી તું એકી વખતે બે કન્યાને સાથે જન્મ આપીશ ” પતિના આવા વચન સાલળી રાણી બહુ દુર્લ પામી પછી તેણે ગર્ભ કાઢળ કર્યો અને નવમાસ પુગ થયે બે કન્યાને સાથે જન્મ માર્યો પિતાએ પહેલી કન્યાનું અરોહમજરી અને બીજીનું તિરમ્મજરી એવું નામ પાડ્યું પછી પાંચ ધારમાતાઓવડે વાનવપાનન કરાવી તે બંને

કન્યાઓ અતુકમે મોટાટી થઇ અને થોડા દિવસમાં સર્વ કળાઓનો અભ્યાસ કરી અતુકમે યુવાવસ્થા પામી એટલે રૂપ, સૌભાગ્ય, લાવણ્ય વિગેરે ગુણો અને શરીરની કાંતિથી તે બન્ને કન્યાઓ ત્રણ લોકના પ્રાણીના મનને ચમત્કાર પમાડવા લાગી. આ બન્ને કન્યાઓ પરસ્પર એવા સ્નેહવાળી હતી કે એક બીજા વિના રહી શકે નહીં. આ પ્રમાણે તેમનો પરસ્પર પ્રેમ હતો. કહ્યું છે કે.--

સહજગિરાણ સહસોવિરાણ, સહહરિમસોઽવંતાણં ॥

નયનાણ વધન્નાણં આજમ્મમકિત્તિર્મ પિમ્મં ॥ ૧ ॥

ભાવાર્થ:—સાથે જાગનારી, સાથે સૂનારી, સાથે હર્ષ પામનારી અને સાથેજ શોક કરનારી આંખોની જેટ ધન્ય માણસોનો જન્મથી આરંભીને બંધાએલો પ્રેમ ન વર્ણવી શકાય એવો હોય છે. ”

હવે રાજા કનકધ્વજ મનમાં વિચાર કરવા લાગ્યો કે, “જો આ બન્ને પુત્રીઓનો એક વર થાય તો બહુ સારું. જો તેમનો વર જૂદો થશે તો નિશ્ચે તેઓ એકબીજાના વિયોગથી મૃત્યુ પામશે. આ બન્ને પુત્રીઓનો કયો ધન્ય અને પુન્યવંત વર થશે.” આવી રીતે રાજા ચિંતા કરતો હતો. કહ્યું છે કે:—

જાતેતિ પૂર્વં મહતીતિ ચિતા, કસ્ય પ્રદેયેતિ તતઃ પ્રવૃદ્ધા ॥

દતા સુખ સ્થાસ્યતિ વા નવેતિ, કન્યાપિતૃત્વં કિલ હંત કષ્ટમ્ ॥ ૧

ભાવાર્થ:—કન્યા ઉત્પન્ન થાય એટલે પિતાના મનમાં “કન્યા થઇ.” એવી ચિંતા થાય છે, અને મોટાટી થાય ત્યારે “આ કેને આપવી.” એવી ચિંતા થાય છે, કોઇને આપી એટલે “ત્યાં તે સુંખે રહેશે કે નહીં.” એવી ચિંતા થાય છે. માટે નિશ્ચે કન્યાના પિતા થવું એ કષ્ટકારી છે.

પછી વસતસમય આવ્યો એટલે બન્ને બહેનો ક્રીડા કરવા માટે વનમાં ગઇ, ત્યાં ઝાડની ડાળે હિંચકો બાંધી અશોકમંજરી હિંચોળા ખાવા લાગી અને તિલકમંજરી તેને હિંચોળા નાંખવા લાગી; ત્યાં નગરવાસી બહુ લોકો એકઠા થયા હતા અને કોતુકો જોતા હતા; એવામાં કોઈ વિદ્યાધરે હિંચોળા ખાતી એવી અશોકમંજરીનું હરણ કર્યું. તેવારે અશોકમંજરી મોંઘી પોકાર

કરના વાગી કે, - “હે ભોલો દોડો ગાડો ! આ ડોકો મને લેખને ચા
લો જાન છે ॥ પછી પામે ઉચેના મુલદો દોડયા પણ તે નિવાર
જોતા જોતા ક્યાં જતો રહ્યો પુત્રોનું હરણ કનકંચજરાજાએ મા
લગ્યું, તેથી તે દુઃખી થઈ ગોક કરના લાગ્યો “હે પુત્રી ! તુ
ક્યા ગઈ અને ત્હારું શું થયું ?” તિવક્રમજરી પણ મૂંઝા પામી
પૃથ્વી ઉપર પડી ગઈ, જ્યારે શીતળ પાણી અને ચંદન વિગેરે
છાંદનાથી સચેત થઈ ત્યારે તે ॥ “હે બહેન ! ત્હારા નિતા મારા
પ્રાણ શી રીતે રહેશે ?” એમ વિવાપ કરના લાગી

પછી અધ્યાનખંડે સર્વે ભોલો પોતપોતાને ઘેર આવ્યા,
રાજા કનકંચજ, રાણી કુમુદા અને તિવક્રમજરી એ સૌ અ
રોમમજરીનો ગોપનીને સૂતા હવે તિવક્રમજરી પાછની ગરીએ
ઉઠી ચક્રેશ્વરીદેવીના મંદિરમાં ગઈ, ત્યાં દેવીની પૂજા કરીને વિ
નંતી કરના વાગી કે - “હે માત ! મહારી બહેનનાં અબર આપ,
નહિ તો હું આ ભરે ભોજન નહિ કરું ” તેના આના વચન
માલખી ચક્રેશ્વરીદેવીએ તેની ભક્તિથી પ્રસન્ન થઈ પ્રત્યક્ષ આ
વીને કહ્યું - “હે ભદ્રે ! ત્હારો બહેન કુમાર છે, તુ ગોક કરીશ
નહીં, ભોજન કર, આજથી એક માસે તેના સમાચાર તને મ
ળશે, અને તેજ વખતે દેવલોકથી તેની માથે ત્હારો મેળાપ થશે ”
તેવારે તિવક્રમજરીએ પૂછ્યું - “હે માત ! મહારી બહેનનો મેળા
પ મને શી રીતે અને ક્યા થશે ?” ત્યારે દેવીએ કહ્યું - “હે બા
ળા ! સાલગ આ નગરની પશ્ચિમવિશાએ બહુ દૂર એક મહોદ્ધ
આગળ છે, મહા મધ્યી પણ ન જઈ શકાય એવા તે અરણ્યમાં
મણિ અને રત્નોથી બનાવેલું શ્રી આલિનાથનું મંદિર છે, તેમાં
મુવર્ણ અને રત્નમય શ્રી આલિનાથની મૂર્તિ છે, તે જિનપ્રતિમાનું
તુ બહુ ભક્તિથી પૂજન કર, ત્યાં તને ત્હારો બહેનનો નિશ્ચે મે
ળાપ થશે, અને બીજું પણ સપણું આર્ય થશે આ મહારો એવક
રત્નચંદ્રદેવતા મોગ્ધુ રૂપ લઈ તે સ્થાનકે તને હમેશા લઈ જ
શે ॥ દેવીએ આ પ્રમાણે કહ્યું, એવામાં એક મોર આકાશમાંથી
ત્યાં આવ્યો

તિવક્રમજરી રત્નસાગરમાં ગઈ છે કે - હે કુમાર ! દેવી

ના પ્રસાદથી તે મોર ઉપર ચડી જે તિલકમંજરી નિરંતર આ-
 દિનાથપ્રભુતું પૂજન કરવા આવે છે, તે વન આ, તે મંદિર આ,
 તે કન્યા પણ હું અને તે મોર પણ આ. હે કુમાર! મેં મહાદ્વ
 ચરિત્ર કહ્યું. મને અહિં પૂજા કરવા આવતાં આજે એક માસ
 પૂરો થયો; પરંતુ હજી મહારી બહેનના કાંઈ પણ મમાચાર મ-
 ય્યા નહીં. હે કુમાર! તમે બહુ દેશમાં ફર્યા છો તો કોઈ ઉત્તમ
 રૂપવાળી કન્યા તમારા જોવામાં આવી છે? અથવા તો સાંભળી
 છે? ” રત્નસારકુમારે કહ્યું:-હે મુદરી! પૃથ્વી ઉપર ભ્રમતા એવા
 મેં કોઈ ઠેકાણે ત્હારા સરખી રૂપવાળી કન્યા તો જોઈ નથી; પ-
 રંતુ સખરસેના નામના અરણ્યમાં એક દિવ્યકાંતિવાળા તાપસકુ-
 મારને જોયો છે, તે ત્હારા સરખો રૂપાળો તેમજ અવસ્થાએ પણ
 ત્હારા જેવો હોતો. ” આ વખતે પોપટ બોલી ઉઠ્યો કે:-“હે મુ-
 દરી! આજે તને નિશ્ચે ત્હારી બહેનનો મેળાપ થશે. ” ત્યારે તિલક
 મંજરીએ કહ્યું:-“હે પોપટ! જો આજે મહારી બેનનો મેળાપ થશે
 તો હું ત્હારી પૂજા કરીશ. ” આ પ્રમાણે રત્નસારકુમાર, પોપટ અને
 તિલકમંજરી વાતો કરતાં હતાં, એવામાં જે બન્યું તે સાંભળો —

કોઈએક અપૂર્વ હંસી આકાશમાર્ગથી આવીને રત્નસાર
 કુમારના બોળામાં પડી, લયથી વિદ્વેજ, કંપતા અંગવાળી અને
 વારંવાર કુમારના મુખ સામું જોતી એવી તે હંસી માણસની
 ભાષાથી બોલી કે:-“હે સત્પુરુષ! હે વીર! હે શરણે આવેલાતું
 રક્ષણ કરનારા! હે કરુણાસાગર! દીન અને હોન એવી મને રક્ષ-
 ã કર! રક્ષણ કર! હું ત્હારે શરણે આવી છું. આ વખતે કુમાર
 તેના શરીર ઉપર હાથ ફેરવીને બોલ્યો:-“ હે હંસી! તું લય ન
 પામ. ગમે તો માણસનો રાજા હોય, વિદ્યાધરનો રાજા હોય કે
 દેવનો રાજા હોય, પરંતુ તે મહારા બોળામાં બેઠેલી તને મારવાને
 સમર્થ નથી. પછી કુમારે તળાવમાંથી પાણી લાવી તેને પાંદત
 નભિય કરીને કહ્યું:-હે હંસી! તું કોણ છે? ક્યાંથી આવી છે?
 માણસની ભાષાથી શીરીતે બોલે છે? અને તને કેનો લય છે?
 તે સર્વ તું મને કહે. ” પછી હંસી જેટલામાં પોતાતું વ્રતાંત કહે-
 વાને તૈયાર થઈ, તેટલામાં કળકળાટ કરતી વિદ્યાધરની સેના આ-

નં. ૬૫

૧૮૧

માગમા થી ઉતરી, તે લોડ પોપટ મનમા મગ પામ્યો તેથી તે મનિરતી બાહાર બારણા ઉપર આવીને બેઠો, અને નિગાધગની એકાને આવતી લોડ ગમે તો તીર્થના પ્રભાવથી અથવા તો કુમારના ભાગ્યથી તે પોપટ ભયસ્વરૂપ કરી ભ્રમુગી ચડારી કહેવા લાગ્યો 'અરે વિદ્યાધરે! કોની પાછળ દોડો છો? ક્યા જાઓ છો? આમળ દેવ અને જાનવને નહિ ગળુકારે એવો રત્નસારકુમાર બેઠો છે તે શુ તમે નથી જાણના? અરે વિદ્યાધરે! જો એ કુમાર કોઈ પામ્યો તો તમારે નાશી જવું સાહે પડશે' પોપટનો આવો હોમરો આભગી વિદ્યાધરના મુખરો ભય પામ્યા અને આશ્ચર્ય પામી વિચાર કરવા લાગ્યા કે, 'અરે! નિદે આ કોઈ દેવતા અથવા તો જાનવ છે, નહિતો આપણું વિદ્યાધરને એ શી રીતે હોમરો કરી મરે આપણા સિદ્ધનારો પણ એ એ પોપટના હોમનાના શબ્દને સહન કરી શકના સમર્થ થયા નહિ પિશ્કાર છે! પિશ્કાર છે!' આપણને જે કુમારનો પોપટ પત્ર નિગાધગના મુખરોને લોભ પમાડનારો છે તો પછી કોણ જાણે આમળ કુમાર કેવો હશે? સ્વરૂપ જાણ્યા વિના ક્યા પુરૂષ ગુદ કરવા તૈયાર થાય? આ પ્રમાણે વિચાર કરી મુખરોએ પાછા વળી પોતાના રાખને તે મમાયાર આપ્યા. મુખરોના વચન સાંભળી વિદ્યાધર તાત પ્રેમથી પેડે ગર્જના કરી, હાથને પૃથ્વી ઉપર પહોળી, ક્યા જમા ભ્રમુગી ચડારી સિદ્ધની પેડે ચોર શબ્દ કરીને બોલ્યો -

"અરે મમિ! તમને પિશ્કાર થાઓ, તમે કોમળ ભય પામ્યા પોપટ કોણ અને કુમાર કોણ? મહાની આમળ બીજે શુ પીર કોણ હી દમજા જુઓ મહાર મમ" એમ મહી વિદ્યાધર તાતએ એ માથા અને વીસ હાથ વિકૃત્યા એ દાધમા તરવાર, બાજમા બેઠ, ત્રીજમા ગદા અને ચાથામા ધનુષ્ય એમ ત્રણાનુસ દાધમા જૂન જૂન હથિઆરો લઈ તેમજ પિશ્કારરૂપ કરી ભયસ્વરૂપ રત્નના કને તે વિદ્યાધરપતિ આદિનાથના મહિમની પાને આવ્યા, તેને આવેને જોઈ ભય પાનેલો પોપટ રત્નસારકુમારને મારવા જતો ગયો, કારણ તેના ભયમ્થાનરે કોણ ઉત્તો ર દેવા સમર્થ દોષી પછી વિદ્યાધર જાણે હોમરો કરીને મુ -

નં. ૬૫

૧૮૧

“અરે રાંક ! દૂર નાશી જા, નહિં તો મરી જાશ. મહારા જીવિતરૂપ આ હંસીને તું ખોળામાં લઇને બેઠો છે. અરે નિર્ભય ! અરે નિર્ભય ! તું ચોતાતું મેઠાં મને શું દેખાડે છે ? અરે નિર્ભય ! અરે નિઃશંક ! હજીયુધી તું મહારી આગળ કેમ બેઠો છે ? અરે મૂઠ ! તું મરણની ઇચ્છા કરતો દેખાય છે.”

પોપટ, તિલકમંજરી, મોર અને હંસીએ ચારે તે વિદ્યાધર રાજના રૂપને જોઇ લય પામના છતાં ચક્રિત થઇ એક બાજુએ ઉભાં રહ્યાં. પછી કુમારે હંસીને કહ્યું—“અરે મૂઠ ! તું મને દ્રાગટ શામાટે બીવરાવે છે ? બાળકોને તારો લય લાગે, બીજાને નહીં. હાથવડે તાળીઓ પાડવાથી બીજાં પક્ષીઓ નાશી જાય, પરંતુ પટહના શબ્દથી પણ ધીઠ એવો મઠકપોત (હોલો) લય નહીં પામે. આ મહારે શરણે આવેલી હંસી હું તને આપીશ નહીં. અરે મૂઠ ! તું સર્પની ફણાઉપરથી માંછ લેવાની ઇચ્છા કરે છે. આ સ્થાનથી ઝટ નાશી જા, નહિં તો તારા દસ માથાનું દસ દિશાના અધિપતિને બળીદાન આપીશ.” આ વખતે રત્નસાર કુમારની સહાય કરવા માટે મોરનું રૂપ ત્યજી ઈર્ષ દેવતાનું રૂપ ધારણ કરી ચંદ્રચુડદેવતા વિવિધપ્રકારના શસ્ત્રોને વિકૂર્વિતો છતો કુમારની પાસે આવ્યો. અહા ! માણસને પુણ્યથી શું નશ્વી મળતું ? પછી ચંદ્રચુડદેવતાએ કહ્યું—“હે કુમાર ! તું નિઃશંકપણે મરણ પ્રમાણે યુદ્ધ કર, હું તને શસ્ત્ર પુરાં પાડીશ; તેમજ તારા શત્રુને ચુર્ણ કરી નાંખીશ.” દેવતાનાં આવાં વચન સાંભળી કુમારને બમણો ઉત્સાહ થયો.

પછી હંસી તિલકમંજરીને સોંપી રત્નસારકુમાર પોતે ઘોડા ઉપર ચડ્યો, તે વખતે ચંદ્રચુડદેવતાએ તેના હાથમાં ધનુષ્ય આપ્યું. કુમારે ધનુષ્યનો ટંકરો કરી સર્વે વિદ્યાધરોને ચમત્કાર ઉત્પન્ન કર્યો. પછી વિદ્યાધરના સુલટાની સાથે યુદ્ધ થયું. જેવી રીતે મેઘની ધારા પડે તેવી રીતે બાણોનો વરસાદ થવા લાગ્યો. વિદ્યાધરો વિદાના બળથી યુદ્ધ કરવા લાગ્યા અને કુમાર દેવના બળથી યુદ્ધ કરવા લાગ્યો. છેવટ વિદ્યાધરો નાશી ગયા એટલે-હ રાત્રી દસબુજારી વિદ્યાધરરાજ યુદ્ધ કરવા ઉઠ્યો. તેણે પ્રથમ

પીસ દાઢયાં યુદ્ધ કરના માડયુ અને જેનર વિગાના બળથી હુમ
ર દાઢ ચિડૂંબ્યા, તેડવા દાઢથી તે યુદ્ધ કરના લાગ્યો. પછી કુ
મારે કુમ્ભ નામના બાજુડે તે વિદ્યાધરરાજના સર્વ શત્રો છેડી
નાખ્યા એ- બાજુથી તેણે ધનુષ્ય કાપી નાખ્યું અને એક બા
જુથી તે વિદ્યાધરરાજને છાતીમાં વિધિ નાખ્યો. છાતીમાંથી લો
હી નિઝળવાને લોધે મુઠા ખાઈ તે પૃથ્વી ઉપર પડ્યો. ફરીયા
બ્યારે તે મચેત થયો ત્યારે એકો થઈ તેણે નિધાના બળથી પાતા
ના લાખ્યો. રૂપો નિડૂ-ની, તે રૂપોથી આમશ ભરાઈ ગયું. કુમારે
ન્યા ન્યા જોયું ત્યા ત્યા નિદ્યાધરરાજના રૂપો દીઠા, તોપણ તે
ભય પામ્યો નહીં કહ્યું કે કે-ધાર પુરૂષો કહવાતે પણ કાયર
થતા નથી ” નિદ્યાધરરાજ પાતાના સર્વ રૂપથી કુમારને મારના
લાખ્યા, તોપણ રત્નસારકુમારે પાતાનું ધીરપણ ત્યજી દીધું નહીં
પછી અદ્રશ્યુદેવતા કુમારને સકટમાં પડેલો જો. પાતે મુર્દુર લા
વિદ્યાધરરાજને મારવા ઉઠ્યો. ત્યા ભયકરરૂપ ધરીને આવતા
એવા દેવતાને જોઈ વિદ્યાધરપતિ દોભ પામ્યો, પરંતુ ધીરજ રા
ખી દેવતાના ઉપર શત્રો દેકવા લાગ્યો, પણ જેમ વાજણીને ઐ
પદ નિબંધ થાય તેમ કુમારના પુણ્યથી અને દેવશક્તિથી શત્રુએ
દેકેવા સર્વ શત્રો નિબંધ ગયા પછી જેમ ધનુ વળથી પર્વતને
મારે તેમ દેવતાએ કોઈ વરી મુર્દુરવડે નિદ્યાધરરાજને માર્યો. તેથી
તે બહુ પીડા પામ્યો, એટલું જ નહીં પરંતુ તેની પામથી બહુ
રૂપિણી વિગેરે વિદ્યાઓ નાશ પામી ગઈ. “કુમાર સ્વભાનથીજ
દુસદ છે તેમા પળી દેવતાની સહાય મળી એટલે બાકી શું ?”
એમ ધારી વિદ્યાધરરાજ નાશ ગયો. લોકો પણ કહે છે કે, “જે
નાશાં બધાં તે જીવે ” નિદ્યાધરરાજને નાશી ગયેલો જો. તેના
ચુભટો પણ નાશી ગયા. કુમાર વિદ્યાધરરાજની સાથે યુદ્ધ કરતા
જે નિગળ પામ્યો તે મર્વ ધર્મનું મહાભય છે કારણ ન્યા ધર્મ ત્યા
જય હોય છે ન જીતિ શકાય એના ભયન્નશત્રુને જીતી પછી ર
ત્નસારકુમાર દેવતાના સાથે સી આદિનાથના મંદિરમાં આવ્યો.

કુમારના આવા આશ્ચર્યમયીચરિત્રને જોઈ મનમાં ચમત્કાર
પામેથી અને જેના શરીરના રૂવાડા ઉભા થયા હતા એની તિન

કમંજરી વિચાર કરવા લાગી કે, “આ કોઈ જીવાન પુરુષરત્ન દખાય છે, જો તે મહારો પતિ થાય અને મહારી બહેન અહિં મને આવી મળે તો મહાઈ મહોટુ પુણ્ય કહેવાય.”

પછી કુમારે તિલકમંજરી પાસેથી હસીને લઈ કહ્યું કે:—“હે હંસી! તું કોણ છું? તને વિદ્યાધરરાજાએ કેમ પકડી હતી? અને તું મનુષ્યની ભાષા શી રીતે બોલે છે? તે સર્વ મને કહે. તેવારે હંસીએ કહ્યું.—હે સ્વામી! જે બન્યું છે તે સર્વ મહાઈ ચરિત્ર સાંભળો:—

વૈતાલ્યપર્વતને વિષે રથનૂપુર નામનું નગર છે, ત્યાં તરૂણીમૃગાંક નામનો વિદ્યાધરરાજા રાજ્ય કરે છે. એક દિવસ તે વિદ્યાધર રાજા કનકપુર ઉપર થઈ જતો હતો, એવામાં તેણે હિંચકા ખાતી અશોકમંજરી નામની રાજ્યકન્યા દીઠી. મહા રૂપવંત એવી તે કન્યાને જોઈ તેના ઉપર અનુરાગ ધરતો એવો તે વિદ્યાધર રાજા તેને હરણ કરી સખરસેના નામના મહોટા અરણ્યમાં લાવ્યો, ત્યાં તેણે ભયભિત, અતિ કંઠુ અને રોતી એવી તે કન્યાને કહ્યું:—“હે મુંદરી! તું શામાટે કંપે છે? અને કંઠુસ્વરથી શામાટે રૂવે છે? હું કોઈ બંધીવાન નથી, ચોર નથી, પરત્વીને સેવન કરનારો નથી, પરંતુ વિદ્યાધરોનો રાજા છું. હું તહારો સેવક થઈને વિનતી કંઠુ કે તું સર્વ વિદ્યાધરીઓની સ્વામિની થા.” વિદ્યાધર રાજાનાં આવાં વચન સાંભળી અશોકમંજરી વિચારવા લાગી કે, “ધિકાર છે! ધિકાર છે! કામાંધ પુરુષોને!! કામાગ્નિથી બળી ગયેલા વિવેકવાળા તે પુરુષો જાતિ, કુળ અને પુરુષાર્થને જાણતા નથી.” આવી રીતે વિચાર કરતી એવી અશોકમંજરીએ તેને કાંઈ પણ ઉત્તર દીધો નહીં, તે વખતે વિદ્યાધરરાજા વિચાર કરવા લાગ્યો કે, “હમણાં એને માતા પિતાનો વિયોગ થયો છે તેથી તે બોલતી નથી; પરંતુ પછી તે સર્વ મહાઈ કહેલું કરશે.” આમ ધારી તે વિદ્યાધર રાજાએ વિદ્યાના બળથી અશોકમંજરીને તાપસ મારી બનાવી પ્રેમના વચનથી સત્કાર કરી સંતોષ પમાડવા માંડી; પરંતુ તે સર્વ ખારી ભૂમિમાં વાવેલી શેરડીની પેઠે નિષ્ફળ થયું; તોપણ તે વિદ્યાધરરાજા અશોકમંજરી ઉપરથી વિરામ પામ્યો નહીં. કામાંધ પુરુષમાં એવો કોઈપણ કદાચહ રહેલો હોય છે.

એક દિવસ તે વિદ્યાધરના તાપમક્રમાને સમરંગેના નામના અરવ્યમા મૂંઝી પોતાના નગરને વિશે ગયો પાછા તે તાપમક્રમાએ લેદનામા પોતાનું ચગિત્ર તમાગ આગળ મહેતુ શરૂ મ્યુ, એવામા તે વિદ્યાધર ના ત્યા આવી ક્રમાને દગલ કરી પોતાના નામા વગર પો, ત્યા તેને તાપ મક્રમારના વેશનાજ મુન ઈથી મુગોશિત એવા મગિમા નાખીને પ્રાર્થના કરવા લાગ્યો કે 'હે બાગા' તુ મને બચ અને કામદુ છોડી દે, તુ મી ન પુરુષની માથે બોને છે અને હું ત્તારા વગર નહીં જે મદાની માથ વાગ પલ કરતી નથી? જો તુ મદારી માથે નહિ બોન તો હું તો તરવારથી માં નાખીશ" વિદ્યાધરના આ આવા વચ માલગી અશ્રીમજ્જરીએ ધર્મ મખોને કહ્યું - 'હે મત્પુર' માલગી છા અને બગથી રાજ્યાદિ મેગરી મકાથ છે, પરંતુ કોઈ દેમલે બગથી પ્રેમ મેગરી મમનો નથી, તેમજ પ્રેમવિના કોઈ દેમલે મબધ પલ થનો નથી જે પુરૂ પ્રેમવિના પ્રાર્થના કરે છે, તેનાથી બીજી મૂર્ખ મેલું મિષ્ટા છે' (મિષ્ટા છે' તે પુરૂપને, કે જે પુરૂ પોતાના દહને ત્યજી રેતો નથી" અશ્રીકમજીના આવા રવન માલગી વિદ્યાધર રાજ બનુ કોથ પામ્યો અને ગ્યા તગી તરવાર મગી કહેવા વા પો કે - 'જો પાપગી' તને હું માં નાખીશ તુ મદા! પલ નીંદા કરે છે?' તેવારે કન્યાએ કહ્યું 'મરે દુટ પાપી' આ બની મ મથી મગલ વધારે સારુ છે, જો તુ મને છોડી ન દે તો માં નાખ, તિચા ન મર' પછી અશ્રીકમજરીના પ્રુપત્રગથી વિદ્યાધર માલ મનમા પિરાર કરવા લાગ્યો - 'અદા' મે આ બનાવ્યું પુરૂપને ચોખ્ય એવું મુ કામ માલગ્યું? મર દેમરે મરેનટ્ટિથી પ્રેમ હિલપન થાય છે, તંધી થનો નથી" આમ ફારો તેવું તરવાર પાગી મ્થાનમા નાખી પછી વિદ્યાના બગથી અશ્રીમજ્જરી દમી બનાવી ગાના પાજરામા પૂરી, તે દનમા મ્યુ વચનથી તને મનોદ પમા વા લાગ્યો

એક દિવસ વિદ્યાધર તની શ્રી કમજમાગાએ પોતાના પતિને દમીની પ્રાર્થના કરવા લીધા, તેથી તે રાજા પામીને વિદ્યા વા નાખી કે, "આ મગી" પછી મજમાગાએ તે વાગ પોતાની

વિદ્યાદેવીને પૃથ્વી ઓરડે વિદ્યાદેવીએ મર્ચ વૃત્તાંત તેની આગળ કહ્યો. પછી કમળમાળાએ હુગીને પોતાની આશ્ચર્યજાળી પાંચદશ માંથી ઠાઠી મૂકી. હુગીને તો પોતાના પુન્યબોધથી દ્રાવણ મળ્યું તેથી તે વિદ્યાધરરાજના બચ્ચો મળ્યુંએના અનુભવ તરફ જવા લાગી; રસ્તામાં તે થાકી જવાથી ત્હારા ખાળામાં આવી પડી.”

હુગી રત્નસારકુમારને કહે છે કે:—“હે કુમાર! તે હુગી હું પોતે જુ, મહારી પાછળ આવ્યા હતા તે વિદ્યાધરરાજ હતા કે જેને તમે છલ્યો છે.”

આ સર્વ વૃત્તાંત સાંભળી તિલકમંજરી વિલાપ કરવા લાગી:—“હે બહેન! તું તાપસગણમાં વતને વિષે એકલી સીંગતે રહી મરી? અને આ નિર્વચ્યપણમાં ઓડતે રહે છે? નિદે તે પૂવે ભવને વિષે પાપ કર્યું હશે. હવે આ ત્હારું નિર્વચ્યપણ મીડતે દરમગે? તિલકમંજરી આ પ્રમાણે વિલાપ કરતી હતી, જ્યામાં મંદ્રવૃદ્ધ દેવતાએ પોતાની દેવદાકાથી હુગીને કન્યા બનાવી. પછી બન્ને બહેનો હર્ષથી મળી. આ વખતે રત્નસારકુમારે કહ્યું. હે તિલકમંજરી! તું મને વધામણી શું આપે છે તે જાણ કર્યો. ધર્મને માટે ઉચિતદાન કરવામાં વિલંબ કર્યો નહીં. કહ્યું છે કે:—

લંચાંચિલાદિ દાનર્ણદૃષ્ટા મૂક્તમૃતિમૃદ્ધે ॥

ધર્મ રાગે રિપુજ્ઞેદે કાલકોપો ન શસ્યતે ॥ ૧ ॥

ભાવાર્થ:—લાચ દેવી, ઉચિતદાન આપવું, દેવું ઉતાવળ, દોષ આપવી, ઠરાવેલો પગાર દેવો, ધર્મ કર્તો અને રાગ તથા શત્રુનો નાશ કર્યો એટલા કાર્યમાં વાર કરવી નહીં. પરંતુ

ક્રોધાવેશે નદીપુરમ્વજે પાપ કર્મણિ ॥

અર્જીર્ણમૃત્તૌ નીસ્થાને કાલક્રેપઃ પ્રશસ્યતે ॥ ૨ ॥

ભાવાર્થ:—ક્રોધના છુસ્સામાં, નદીના પુરમાં પ્રવેશ કરવામાં, પાપ કરવામાં, અશુદ્ધ ઉપર ખાવામાં અને ભયંકર સ્થાનને વિષે જવામાં વાર કરવી.

પછી તિલકમંજરીએ કહ્યું:—“હે સત્પુરુષ! ઉપગારી એવા તમને અમે અમારું સઘળું આપીએ છીએ.” એમ કહી તેણે ક-

માતા કદમા માતીગા દ્વાર પહોંચ્યા કુમારે તે દ્વાર બંદુ આ
 હવે પહેલાં વળી મગજા પુ પછી પોપની પલ પૂજ કરા
 પછી રદ્ધ દેવતાએ કહ્યું—“હે રત્નસારકુમાર” દેવે પ્રથમ આ
 બંતે મન્યાઓ તને આપેના છે આ હમણા પુ પલ આપુ છું”
 એમ મહી દેવતાએ બંતે કન્યાઓનો કુમારની સાથે પાણિટદમ્બ
 મળ્યો પછી તેણે વીનુ રૂપ ધરી ચક્રેશ્વરીદેવી પામે જઈ
 પ્રથમની મન નાત મહા, તેવી તે ચક્રેશ્વરીદેવી પા પદિવારસહિત
 વિગાનમા બેગી ત્યા આજ્યા, વધુ નરોએ તેમને પ્રજામ કર્યા
 એને દેવીએ તેમને કુમકૃદિની આગિ આપી પછી ચક્રેશ્વરી
 દેવીએ એની જી નિવાહની ગર્ભ મામની તૈયાર કરી નિધિધી લમ
 કર્યું, તે વખતે દેવીએ મગજી-ગીતો ગાવા લાગ્યો, અને મોટા
 વિવાહમહોત્સવ થયો પછી શ્રી ચક્રેશ્વરીદેવીએ નાના પ્રકારના
 ગામથી મુગાગિત એનો માતમાનો મડેન બનાવો તેમને રહેવા
 માટે આપ્યો તે મડેનમા બંતે આજોમહિત રત્નમારકુમાર નિ
 પયમુ મ સોગવનો મુખે રહેવા લાગ્યો

હવે શ્રી ચક્રેશ્વરીદેવીનાં આગાની ચક્રવૃક્ષદેવતાએ કનકપુ
 રમા જઈ કનકવજરા તને પુત્રીઓ ને અને જમાની વધામણી
 આપી ગેને કનકવજરા દર્શ પામ્યો પુત્રોઓના મેહુને લીધે
 મત્રી, મામત, માકુમાર વિરમદિત મોટા મેનાને માથે લા
 યો ૧ દિવસમા ત્યા આસી પહોંચ્યા તેનાં મન્યાઓ અને પોપર
 મહિત ગામારકુમારે ગામા જઈ તમને પ્રજામ કર્યો કનકવજ
 રાજા જનમારકુમા ને લોન મહુ દર્શ પામ્યો પછી કુમારે દેવીના
 પ્રમાણી રાતની સોજન નિરવો બહુ લક્ષ્મી મરી, તેવી ગમ
 બહુ સતો પામ્યો અને કુમારને કહેવા લાગ્યો કે—“હે મોટા
 ભાગવત” અમાગ નગ ને વિરે આસી અમને કૃતાર્ધ મરે” પછી
 રત્નસારકુમાર કનકવજરા તની સાથે તેના નગરે આ-યો, ત્યા
 નામએ મોટા ઉત્સવથી કુમારને નારમા પ્રવેગ દા યો પછી
 કુમાર ત્યા રાતએ આપેના મડેનમા બંતે મોજોની સાથે મુખ
 સોગવવા લાગ્યો પોપર પલ સોનાના પાજરામા મુખે હેવા
 લાગ્યો એવી રીતે પુણવા પ્રસાધી નાના પ્રકારના મુખો લો

વતા રત્નસારકુમારના દિવસો મુખમાં જવા લાગ્યા.

એક દિવસ રત્નસારકુમાર રાત્રીએ મુખે સૂતો હતો એવામાં ખારણાંએ બધ છતાં નિવ્યરૂપધારી, લુગડાં અને ધરેણાંથી મુશોભિત શરીરવાળો તેમજ ચોની કરવામાં ચતુર એવો કોઈએક પુરૂષ હાથમાં તરવાર લઈ કોંઘથી ત્યાં આવ્યો; તે પુરૂષ જેટલામાં છાની રીતે આદર ઓરડામાં આવ્યો, તેટલામાં કુમાર જાગી ગયો; કારણ ઉત્તમ પુરૂષોને નિદ્રા થોડી હોય છે. પછી “આ કોણ છે? અને મહારા મહેલમાં શામાટે આવ્યો છે?” ઇત્યાદિ વિચાર કરે છે, એવામાં તે પુરૂષે કોંઘથી રાતાં નેત્ર કરીને કહ્યું કે, “અરે કુમાર! જો તું વીર છે તો સાવધાન થા, અને મહારી સાથે યુદ્ધ કર. અરે! તું છે તો જાતનો વાણીઓ, તો પછી તહાઈ કેટલું બળ હોય? ધૂતારા શિયાળતું બળ સિદ્ધ કેટલા દિવસ સહન કરે?” આ પ્રમાણે કહેતો એવો તે પુરૂષ ચોપટસહિત પાંજરું લઈ પાછો વળ્યો. આ વખતે કુમાર મ્યાનમાંથી તરવાર કાઢી તેની પાછળ દોડ્યો, આગળ તે પુરૂષ અને પાછળ રત્નસારકુમાર એમ બન્ને જણાઓ એક બીજા સામે નજર રાખી કેટલાંક વરો ઉદ્ધવી ગયા. કુમાર તેની પાછળ પાછળ બહુ દૂર ગયો અને જેટલામાં તે પુરૂષને ચોરની પેઠે પકડવા જાય છે તેટલામાં તે પુરૂષ આકાશમાં ઉડ્યો, કુમારે તેને કેટલેક દૂર જતાંસુધી જોયો પરંતુ પછી તે દેખાયો નહીં; તેથી ચિત્તમાં વિસ્મય પામી વિચાર કરવા લાગ્યો કે:-“આ કોઈ પણ મહારો શત્રુ દેખાય છે, ગમે તો તે વિદ્યાધર, દેવ, જ્ઞાનવ કે ભૂત હોય, પરંતુ તે મહારા રાજ્યોપદને લઈ ગયો. અરે વીર ધીર ચોપટ! તહાઈ શું થયું? તું ક્યાં ગયો? તહારા વિના મારી શી ગતિ થશે?” આવી રીતે તે રત્નસાર વિજ્ઞાપ કરવા લાગ્યો. વળી તેણે ચિંતવ્યું કે, “અરે જીવ! તું દુઃખ ન ધર, દુઃખ ધરવાથી તને શું થવાતું છે? ખેદ કરવાથી ચોપટ આવશે નહીં. ચાલ, બીજે કોઈ ઠેકાણે શોધ કર, વખતે ચોપટ મળી આવે, ચોપટને લઈનેજ પાછો વળીશ, તેના વિના ક્યારે પણ પાછો પ્રાણનાર નથી.” આવી રીતે નિશ્ચય કરી આમ તેમ લામતો કુમાર ચોપટની શોધ કરવા લાગ્યો; પરંતુ તેણે

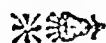

કે. હેમલે પોપરને દીધે નહી, કેમકે આજ્ઞાશમા ગયેની વસ્તુ પુરૂષી ઉપર ચોધનાથી ગી ગતે મળી ગકે ? તોપણ “કે. પલ હેમલે પોપરનો ખમર મળજે ” એની આગાથી જનસાનકુમાર આખો દિવસ મર્મ હેમલે લખ્યો સધ્યા વખતે તેણે ગઢ, પોળ અને નમઓવાળા મળિમય ધમેધી સુગોળિત નગર દીકું, તે નગરની ગોલા જો. ચિત્તમા ચમત્કાર પામેલો રત્નસાનકુમાર ન ગર પાને આની શોભા જોના લાગ્યો, પછી જેટલામા દરવાજાની અંદર પેમના લાગ્યો તેરનામા ગઢ ઉપર બેઠેની ઓક સાશિએ કહ્યું -“હે કુમાર ! તું નગરમા ન જા ” તેનારે કુમારે મનમા નિમ્મય પામીને કહ્યું ‘ હે સાશિના ! નગરમા પેસતા એ ના મને તું સામારે ના પાડે છે ? ” ત્યાંજે સાશિએ કહ્યું. ‘ હે મત્પુરુષ ! જો તું સુખ જીજ્ઞે હોય તો આ નગરને નિષે ન પે મીશ. તું એમ ન જાણીશ જે આ મને ફેગદ ના પાડે છે, પણ તું તને ત્હારા દિત મારે નગરમા પેમનાની ના પાડુ છું. કારણકે ઉત્તમ પ્રાણીમા હેતુવિના કહેના નથી જો તું કારણ મા લગવાની ઈચ્છા કરતો હોય તો સાલજ —

આ જનપુર નામનું નગર છે, એમા પુરુષ નામનો રાજા ઉત્તમ પ્રગટે પ્રગતુ પાનન કરતો હતો રાજ્ય કરતો હતો, તે વખતે નાના પ્રમાણના વેશને ધારણ કરનારો કેવલ ચોર તે નગરમા હુમેશા ચોની કરતો અને ધનનત માલમેના ઘરમા ખાતર પાડી બહુ ધન લઇ જતો, પરંતુ નગરના રક્ષકલોકો તે ચોરને પકડવા શક્તિવત થતા નહા.

એક નિમ સર્વે મહાજનનોએ એકઠા થઇ રાજાની પામે આની નિનતી મના લાગ્યા કે -“હે રાજા ! ઓક ચોરે આવી તે મર્મ નન મા વાગવાર ખાતર પાડી અમને નિર્ધન કરી નાખ્યા છે. ’ મહાજનનોજના આવા વચન સાંજળી હોય પામેના રાજા એ ફેરવાળને બોનાનીને કહ્યું કે, “અરે રક્ષક ! તું રક્ષણ કરતા છતા ચોર નગરમા ખાતર કેમ પાડે છે ? ” ત્યાંજે રક્ષકે કહ્યું - “હે રાજા ! મહારા રોગની પેઠે આ ચોર અમાધ્ય છે, અર્થા

ત પકડી શકાય તેવો નથી, અને પકડવાનો કોઈ ઉપાય નહીં થતો નથી; તેથી એ અસાધ્ય ચોરને પકડવા હું સમર્થ નથી; માટે જેમ આપને યોગ્ય લાગે તેમ કરો. ”

પછી રાજા હાથમાં તરવાર લઈ ચોરને ચોંકી કાઢ્યા વિ-
કળ્યો. એક દિવસ તેણે ખાનર પાડી ધનની ગાંઘડી લઈ જતા
એવા ચોરને ઢીકો, તેવારે રાજા તેનો પાછળ દોડ્યો, ખેર આગળ
અને રાજા પાછળ એમ દોડતાં દોડતાં ચોર રાજાની સત્ર ભુલ-
વી એક ઉઘાનમાં પેશી ગયો; ત્યાં કોઈએક મુનેસા તાપસ પાને
ધનની ગાંઘડી મૂકી ક્યાંઈ નાશો ગયો. પછી રાજા ઉ નનાં આ-
વ્યો તો તેણે સૂતેલા પુરૂષની પાસે ધનની ગાંઘડી જોઈ, તેથી
“ નિશ્ચે આ તાપસ વેશધારી ચોરે સર્વ નગરને લુટી લીધું છે
અને અત્યારે કપરનિંદ્રાથી સૂતો છે. ” એમ ધારી રાજાએ તેને
કહ્યું. “ અરે દુષ્ટ પાપી ચોર ! તે તાપસનો વેશ ધારણ કરી મહા-
રા સર્વ નગરને લુટી લીધું છે અને અત્યારે કપરનિંદ્રાથી સૂતો
છે ? હમણાં હું તને દીર્ઘનિંદ્રા (મરણ) આપું છું. ” એમ કહી
તે તાપસને પોતાના મુસદ્દો પાસે બંધારી કારણવિના નિર્દયરા-
જાએ તેને સવારે મારી નાંખવાનો કોટવાગને હુકમ દીધો. બીજે
દિવસે કોટવાળે તે તાપસને માથું મુકાવી, ગથેડે ચડાવીને આખા
નગરમાં ફેરવ્યો અને પછી શૂળીઉપર ચડાવ્યો. તાપસ મૃત્યુ
પામી દુષ્ટ રાક્ષસ થયો, પછી ક્રોધ પામેલા તે રાક્ષસે રાજાને
મારી નાંખ્યો, અને નગરના સર્વે લોકોને કાઢી મૂક્યા; રાજાના
અનિવારીકાર્યથી આ પ્રજા પીડા પામે છે, હજી પણ જે પુરૂષ
અંતઃપુરમાં જાય, તેને તે રાક્ષસ મારી નાંખે છે. કારણ અંત પુર-
માં પેકેલા પુરૂષને કોણ સહન કરે ? ”

આ કારણથી હું રત્નસારકુમાર ! હું તને નગરમાં જવાની
તા ખાહુ છું. કેમકે કદાપી રાક્ષસ તને મારી નાંખે તો હું તને
જોઈ શકું નહીં. ”

પછી રત્નસારકુમાર મેનાની વચનચાતુરી સાંભળી બહુ વિ-
સ્મય પાળીને બોલ્યો:—“ હે સારિકા ! તે રાક્ષસનો મને જરા પ-
ણ લાગ નથી. ” એમ કહીને તે કુમાર રાક્ષસના બળને જાણવા-

ની ઈચ્છાથી જાણે જલભૂમિમા પસતો હોયતી ! તેમ નગરમા પે
ઠા તે નગરમા તેણે કોડ ઠેમણે ચંદનના વામડાની બહેની દુકાનો
દીઠા, કોઈ ઠેમણે મોના ॥ ઢગના દીઠા, કોડ ઠેમણે કપડાના
ગવા, કોડ ઠેમણે મોપા ॥ અને નાળીયેન્ના ઢગના જોરા, કોડ
ઠેમણે પકનાનથી બરેની મંદોડના દુકાનો જોડ, અને કોડ ઠેમણે
મુગનો નળ્યાણથી બરપુઝ ગાનીની દુકાનો દીઠા આ પ્રમાણે મહુ
વસ્તુઓથી બજાર જોરા તે નગરી જોડ પણ તેમા કોડ માસ
જોરામા આગ્યુ નહી અનુક્રમે નગરને જોતો જોતો તે રત્નસાર
કુમાર નાજમદારમા ગયો, ત્યાં જોડ માત્ર માળનો મહેલ હતો
તે મહેલમા પેઠા અને અનુક્રમે સાતમા માળ ઉપર ગયો, ત્યાં તેણે
નાના પ્રાન્ના મલિ નિગેડે જતોથી મુખમિત જોરી જોડ શંખા
જોડ પડી તે શંખામા તે કુમાર સતોપ પામીને નિલનપણે
સૂતો અને પોતાના ઘડના પેડે નિરાકપણે ગાદનિ દ્રાથી ઉતારો ગયા

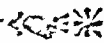
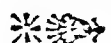
હરે માગસના પગનાની હાવચાન જોડ જાકુ કોઈ પામે
લો શંખા ત્યાં આગ્યો અને કુમારને મુખે મુનેનો જોડ નિચાર
કરના લાગ્યો કે - ' જે ધ્યાનકે જનાની વાત માગસોના ધ્યાનમા
પણ ન આવે તે સ્થાનકે આ કોડ ધિક્કપુરૂષ આનીને સૂરહો
છે આ મહારા શત્રુને હું કયા ખારથી ખાડ ? ફક્ત તોડવાની પેઠે
જોના માથાને તાડી નાખુ ! કે જેને નખોનડે ચીરી નાખુ ! ગા
થી શૂણ મરી નાખુ ! કે મહોડી છત્રાનડે કંઠે કંઠા કરી નાખુ !
આ હુમાને ધગગતા ગમિમા ફકી દઉં ! હડાની પેઠે આ
શમા હિહાળા દઉં ! કે ઉપાડીને નચુડમા ફેકી દઉં ! અજગરની
પેડે ગળી જાઉં ! કે મહોડે ધર આનીને મુખે સૂતેના પડવાને ન
નાર ! વમકે ધરે આવેના નનુને પલ ખારવો નહી મહુ છે કે -

આત્મસ્ય નિજગેહમપ્યરે ઈરવ વિદ્યતે મહાધિય ॥

માનમાત્મસદનમુપેયુવે જ્ઞાતર્ગવાય ગુરુચ્ચતા દદો ॥

ભાવાર્થ - જીવિતતુરૂપો પોતાને ઘડે આવેલા શત્રુની પ
લ પેડેલાગત કરે છે જુગો શુક પડના શત્રુ છે, આ મીનરા
શિ એ શુકનુ મન્નદ છે એમ છતા પણ ત્યારે શુક મીન રાશિ
એ આવે છે ત્યારે શુક તેને ઉચ્ચસ્થાન આપે છે

ત્યાંમુઘી એ પોતાની મેળે ન જાગે ત્યાંમુઘી હું તેને કાંઈ પશુ નહિ કરું, પછી જે યોગ્ય લાગશે તે કરીશ.” આ પ્રમાણે વિચાર કરી રાક્ષસ બહાર ગયો અને થોડીવારે બહુ ભૂતોને સાથે લઈ પાછો ત્યાં આવ્યો, તોપણ કુમાર મૃતો હતો, તેને જોઈ રાક્ષસે કહ્યું—“અરે નિર્ભય ! નિર્શુદ્ધિ ! નિર્લજ્જ ! તું મહારા ધરથી જા બહાર જા ! નહિ તો મહારો સાથે શુદ્ધ કર.” રાક્ષસનાં આ વાં વચન સાંભળી કુમારે જાગીને કહ્યું—“અરે રાક્ષસરાજ ! તું મહારી નિદ્રાનો ભંગ કેમ કરે છે ? તું મહારી નિદ્રાનો ભંગ કરીશ તો તારી નિદ્રાનો પણ ભંગ થશે. કહ્યું છે કે—

ધર્માનંદી પંક્તિજેદી, નિષ્કાલેદી નિરર્થકમ્ ॥

કથા જંગાં વૃથાપાપી, પચેતેત્યંતપાપિનઃ ॥ ૧ ॥

સાવાર્થ—ધર્મના નિષ્કા કરનારો, પંક્તિનો ભેદ કરનારો, વગર કારણે નિદ્રાનો ભંગ કરનારો, કથાનો ભંગ કરનારો અને પ્રયોજન વિના પાપ કરનારો એ પાંચ મહાપાપી કહેવાય છે.

માટે તું તાજ ધીની સાથે ઠંડું પાણી લઈ મહારા પગને મશણ કે જેથી મને જા કરી નિદ્રા આવે.” તેવારે રાક્ષસ વિચારવા લાગ્યો—“જગતમાં આ પુરૂષ કાંઈ અદ્ભુતચરિત્રવાળો દેખાય છે. ઘણી આશ્ચર્યની વાત છે કે એ મહારી પાસે પોતાના પગનાં તળીયાં મશળાવવાની ઇચ્છા કરે છે. આ વાત સિદ્ધ પાસે હરિણ પોતાના પગનાં તળીયાં મશળાવવાની ઇચ્છા કરે તેવી છે. અહો ! શુ એવું સાહસિકપણ ! અહો ! શુ એવું ધીકાઈપણ ! અને કેવું ગંભીરપણ ! વધારે વિચાર કરવાથી શું ? ચાલ એક વખત તેવું કહેલું કરું.”

આવી રીતે વિચાર કરી રાક્ષસે સુગંધીદાર તાજ ધીની સાથે પાણી લઈ કુમારના પગ મશળાયા. અહો ! જે વસ્તુ કેઈપણ ઠંડાણે દેખાતી નથી, સંભળાતી નથી અને મેળવી શકાતી નથી, તે વસ્તુ પુણ્યના પ્રસાદથી મળી શકે છે. પછી આકરની પેઠે પોતાના પગનાં તળીયાંને મશળતા એવા રાક્ષસને જોઈ રત્નસારે ઉઠીને કહ્યું—“હે દેવ ! મેં માણસજાતિએ તને હુકમ કર્યો છે, તે તારે મનમાં ક્યા લાગી માફ કરવો. હું તારી ભક્તિથી બહુ

જો તો પામ્યો છું, માટે નન્દાન માગ લે તહાર કુખર કામ હોને
તે પલ હું કરાશ." કુમારના આવા વચન સાંભળી રાક્ષસ નિ
રમય પાગી મનમાં નિચાર કરના વાગ્યો - "અહો! આતો નિ
પરીત થયું! જે મને દેવતાને એ માણસજાતિ પ્રસન્ન થયો, નળી
એકલુજ નહિ પણ મહારાથી ન બની શકે એવું કાર્ય કરવાની
તે ઇચ્છા કરે છે, આ વાત કલ્પવૃક્ષ સેનક પાસેથી ઇચ્છિત વસ્તુ
મેળવનારી ઇચ્છા કરે તેવી બની છે એ માણસજાતિ મને દેવતા
ને શું આપી શકશે? માણસની પામે દેવતાને પ્રાર્થના કરનાયો
બ કહ વસ્તુ હોય છે? તોપણ તેની પામેથી કલ્પના માગુ"
આની રીતે નિચાર કરી રાક્ષસે મહુરવચનથી કહ્યું - "જે બી
જાને ઇચ્છિત વસ્તુ આપે તે પુરૂષ ગણ્યોકમા દુર્લભ છે, અને
યાચના કરનાર માણસના સર્વે સદ્ગુણો યાચના કરનાથી નાશ
પામે છે કહ્યું છે કે -

જતુર્જી ત્વણ તસ્યા સ્વણાત્તૂન તનોડનિલઃ ॥

તનોડપિ યાચકસ્તસ્માદપિ યાચકવચક' ॥ ૧ ॥

ભાવાર્થ - સૌથી હવડી ધૂળ છે, તેથી હવડું તુલ્ય છે, તેથી
હવડું ૩ અને તેથી હવડો પવન છે, એ પવનથી હવડો યાચક
અને તેથી પણ યાચકને ઠગનારો હવડો બાણવો. વળી -

પરપઞ્જણાપવન માજણણિ જણેસુપરિ સપુત્ત ॥

મા તચ્ચરે વિષરિજ્ઞ સુપઞ્ઞિયજ્ઞગો કન્ન મેણ ॥ ૨ ॥

ભાવાર્થ - હે માત! બીજા પામે યાચના કરના બધા એ
વા પુત્રને તું જન્મ આપીશ નહીં, તેમજ યાચકની પ્રાર્થનાનો
ભગ કરનારા પુત્રને તું હિન્નમા ધારણ કરીશ પણ નહીં

માટે હે કુમાર! જો તું મહારી યાચનાનો ભગ ન કરે તો
હું તહારી પાસે યાચના કરું" તેવારે કુમારે કહ્યું - "હે રાક્ષસ
રાજ! મહારી પામેથી જે કાર્ત્ત સિદ્ધ થાય તેવું હોય તે કહે"
ત્યારે રાક્ષસે કહ્યું - "જે એમ છે તો સાંભળ તું આ નગરીનો
રાજા થા, હું તને યોગ્ય બાણી રાખ્ય આપુ છું, માટે તું તહારી
મરણ પ્રમાણે રાજ્યસુખ ભોગનું હું મેવકની પેઠે તને વિધ્ય

ભોગ અને દિવ્યસમૃદ્ધિ આપીશ, તેમજ નિરંતર ત્હારી શેવા કરીશ, સર્વે રાજાઓ ત્હારે વશ થઈને રહેશે, માટે તું આ એક જ વ્રત રાખ્યે પોતાના કબજામાં લે, ” પછી રત્નસારકુમાર પોતાના ચિત્તમાં વિચાર કરવા લાગ્યો કે, “આ રાક્ષસરાજાને નાન્ય આ પે છે, રાજ્ય બહુ, પુત્રકનાયોગ્યથી મળે છે; પરંતુ બ્યારે મેં પૂર્વે પરિચલપરિમાણ વ્રત લીધું ત્યારે રાજ્ય બહુ કરવાનો નિયમ લીધો છે. હવે હું શું કરું? આતો મ્હોટું વિષમસંકટ આવી પડ્યું. એકંતરથી કબજા કરેલું વચન જાય છે અને બીજી તરફથી વ્રત ભંગ થાય છે. હા દેવ! હવે શું કરું? મ્હોટા વિષમ સંકટમાં આવી પડ્યો છું.” આવી રીતે વિચાર કરી રત્નસાર કુમારે કહ્યું:—“હે દેવ! બીજી માગણી કર. કારણ રાજ્ય લેવાનો મ્હારે નિયમ છે, તો તે લેવાથી મ્હારા નિયમનો ભંગ થાય છે અને વ્રતનો ભંગ થયો તો પછી બાકી રહ્યું શું? જેનાથી વ્રતનો ભંગ થાય એવી સરળતા શા કામની? જેનાથી કાન તૂટી જાય એવું સોનું શા કામનું?” ત્યારે રાક્ષસે કહ્યું. “આ ગરીબમાં લોભ, લગ્ન, દાક્ષિણ્ય વિગેરે સર્વ રહ્યું છે. ઉત્તમ પુરૂષો જે કબજા કરેલું હોય તેને માટે જીવિતને પણ ત્યજી દે છે.” પછી કુમારે કહ્યું. “હે રાક્ષસરાજ! તેં યોગ્ય કહ્યું છે, પરંતુ મેં શું પાસે નિયમ લીધો છે કે “પાપનું સ્થાન અને અનર્થકારી એવા રાજ્યને હું નહિ ધારણ કરું; કેમકે લીધેલા નિયમની વિરોધતા કરવાથી મ્હોટું દુષ્કાર થાય છે. માટે હે મહાભાગ! જેથી મ્હારે નિયમ ન તૂટે એવું હું કર કામ કહે, કે તે પણ હું કરીશ.” તેવારે રાક્ષસે કહ્યું. “અરે! તેં મ્હારી પ્રથમની માગણી ફોગટ કરી અને હવે બીજી માગણી કરવાનું કહે છે! અરે મૂઠ! તું પોતાના ઉપરજ કોપ પામેલો દેખાય છે. ક્રોધ વિગેરેથી જે જીવહિંસા કરાય અથવા યુદ્ધ કરાય તેમાં પાપ લાગે; પરંતુ દેવતાએ આપેલું રાજ્ય લેવું એમાં તે પાપ શાનું હોય? અરે મૂઠ! હું તને રાજ્ય આપું છું છતાં તું શામાટે ઉત્સાહ નથી પામતો? મુગંધી થી પાતાં શામાટે “બુધુ” એવો શબ્દ બોલ્યા કરે છે? અરે મૂઠ! તું મ્હારા મહેલમાં આવી મ્હારી શર્યામાં મુખે મૂર્ચ રહ્યો, તેં

તહાન પગના તળીયા ફેહારી પામે મશળાવ્યા અને હવે મહાર
મહેનુ હિતકારીવચા માનવો નથી તો પછી જો તેનું રૂળ ”
એમ કહી કુમારને હાથમાં પકડી નાથમે આમણમાં ઉઠા
વેવો, ત્યાંથી ફોર પામેના રાક્ષમે તેને મમુદમાં ફેરવેા ક
માર મમુદમાં પડી પાતાગમાં પેગો ગયો અને ત્યાંથી પાછો પા
લીરી ઉપર આવ્યો એટલે રાક્ષમે તેને બહાર કાઢીને કહ્યું - “અરે
મૂં ! તું પોતાના મનામહથી મામારે ફોગટ મૃત્યુ પામે છે ? હું
તને રાજ્યમપત્તિ આપું છું છતાં શામારે નથી લેતો ?” જો કે
હું દેવતા છું તોપણ તહાર કહેલું નિહિત કામ કરીશ. અરે મૂં
દાં મહારા જહેના સારામર્ચને પકડું છું માણસજાતિ છતાં નથી
કન્તો ? અરે ! તું ગજબ લે, નહિ તો ધોમીની ચેઠે મોગી શીના
ઉપર પછાડી પલાળોને તને માં નાખીશ ” એમ કહી રાક્ષસ
કુમારને પડી પલાડના માટે માંના પામે લાગુ ગયો, અને મહુ -
“અરે મૂં ! તું મહાર કહ્યું માનવ અને ફોગટ મૃત્યુ ન પામ ”
ત્યારે કુમારે કહ્યું - “અરે રાક્ષસ ! તને જે રૂચે તે કર, તું એ
બાબતમાં મને ફોગટ શામારે પૂછના કહે છે ?” કુમારના આના
વચા માલગાં રાક્ષસ મહુદ્રમ વચો, અને પોતાનું મુનીમ
રાક્ષમરૂપ તાજી કોડીનારૂપે પ્રગટ થયો પછી જળ બા
થના અગમાં ઉતારા થયેલા કે જેનો કુમારઉપર નરસાહ વર
સાવતો જના જય જય ગાન - રી કુમારની પામે આવીને આ પ્ર
માલો કહેના લાગે -

હું કુમાર ! તને નન છે, તહારા સરખા હિતમ પુ પોથીજ
આ પુત્રી તમલો કહેનાર છે હું સતપુરૂષ ! તહાન ધર્મને વિષે
આની દહતા છે તેજુ સાડ છે, ધર્મ મા મનાપતિ હરિભગમેધી
દેવતાએ દેવોની અને મહારી પામે તહારી પ્રશંસા કરી, સેવી મા
વે દેવતાઓ વિશ્વમય પામ્યા, એનામાં મોવમનો અને ઇશાન
દેવોડને નિરે નના જોડો ઉતાર થયા, તે બંનેમાં એ નિમાનને
માટે પરસ્પર બહુ ક્રોશ થયો બચીશનાજ નિમાન સૌધર્મદેવ
લોમાં અને અહીંનીશવાજ નિમાન જ્ઞાનદેવજોમાં છે નિકાર
છે ! આટલા નિમાન છતાં તેમણે ક્રોશ કર્યો લોભને નગ થયેના

ચિત્તવાળા તે ઇંદ્રોએ પરસ્પર બહુવાર યુદ્ધ કર્યાં. જો કે માણસો પરસ્પર લડતા હોય તો તેમને બીજા માણસો વારે, દેવતા યુદ્ધ કરતા હોય તો બીજા દેવતા વારે; પરંતુ ન્યારે ઇંદ્રો પોતે યુદ્ધ કરવા લાગ્યા તો પછી તેમને કોણ વારે? બન્ને ઇંદ્રોને યુદ્ધ કરતાં બહુ કાળ ગયો. એક દિવસ વૃદ્ધ દેવતાઓએ કહ્યું:—“માણવકસ્યલને વિષે જિનપ્રતિમાની દાઢા છે, તેના પાણી થી મહોટા ટાપો, મહોટા રેગો અને મહોટા વૈરો સમાધ બન્યો.” આવી રીતે વિચાર કરી વૃદ્ધદેવતાઓ તે જિનરાજની દાઢાના પાણીથી બન્ને ઇંદ્રોને અભિષેક કર્યા, તેથી તે બન્ને ઇંદ્રોએ પરસ્પર વૈર ત્યજ દીધું; પછી તે બન્ને ઇંદ્રોને તેમના પ્રધાનદેવતાઓ પૂર્વની વ્યવસ્થા કહી તે આ પ્રમાણે:—“દક્ષિણદિશામાં જે વિમાનો છે તે સઘળાં સૌધર્મેન્દ્રનાં છે, તેમજ ઉત્તરદિશામાં જે વિમાનો છે તે સઘળાં ઇશાનેન્દ્રનાં છે. પૂર્વ અને પશ્ચિમદિશામાં ગોળાકાર જે તેર વિમાન છે, તે સર્વ સૌધર્મેન્દ્રનાં છે અને તેજ પૂર્વ અને પશ્ચિમદિશામાં જે ત્રણખુણાવાળાં અને ચારખુણાવાળાં વિમાનો છે તેમાં અર્ધાં સૌધર્મેન્દ્રનાં છે અને અર્ધાં ઇશાનેન્દ્રનાં છે. સનતકુમાર અને માહેન્દ્રદેવલોકમાં પણ એજ અનુક્રમ છે.”

પ્રધાનદેવતાનાં આવાં વચન સાંભળી બન્ને ઇંદ્રો એક બીજા ઉપરનાં વૈર તાજ દઇ પરસ્પર પ્રીતિવાળા થયા. પછી ચંદ્રશેખર દેવતાએ હરિણીગમેષીદેવતાને પ્રજ્ઞુ ક્રે:—“કોઇ એવો માણસ છે કે જે લોભને વશ ન થાય. જો કે દેવતાઓ પણ લોભના વશથી પરસ્પર યુદ્ધ કરે છે તો પછી બીજાઓની તો શી વાત?” તેવારે હરિણીગમેષી દેવતાએ કહ્યું:—“ભાઈ! તું કહે છે તે વાત ખરી છે, પરંતુ સર્વ વસ્તુના વિષયને વિષે લોભ હોતો નથી. લોભના સંબંધમાં ઇંદ્રાણીને વિષે પણ ક્ષોભ ન પામે તેવા માણસો હોય છે. હમણાં વસુસારસેકનો પુત્ર રત્નસાર નામે કુમાર છે, તે દેવતાઓ આપેલા રાજ્યને પણ લેતો નથી. જો કે સર્વે જીવો લોભરૂપ યુરમાં ખૂડી જાય છે તોપણ તે નિર્લોભ ચિત્તવાળો છે.” હે મહાભાગ રત્નસારકુમાર! હરિણીગમેષી દેવતાનાં આવાં વચન સાંભળી તેને ચંદ્રશેખરદેવતા નહિ માનતો છતો ત્હારી પરિક્ષા કર-

વા માટે અહિં આવ્યો, તેણે પ્રથમ પોતાનું શક્તિસરખું રૂપ બનાવી એમ શૂન્યનગર પ્રગટ કર્યું, સારિકા બનાવી, હારા પો પાસહિં પાજનને નડ ગયો, છેવટ તેને સમુદ્રમાં ફેંકી દીધો. એ નિગે બીજી પણ બહુ કથ્યના તને કરી, તે પોતે હું ચંદ્રને ખગ્દેવતા છું. હું મહાલાગા' તે મહારા દુષ્ટઆચરણની ક્ષમા કર, અને કાંઈ પણ આજ્ઞા આપ, અને હું પોતે મહાની પાસેથી કાંઈ વગે નાગ કારણકે દેવતાનું રક્ષાન નિર્ગુણ ન હોય " તે નારે રત્નસારકુંભારે કહ્યું - ' હું મુરેશ્વર ' મહારે જિનવર્મના પ્રસાદથી સર્વ છે, ત્હાગી પામેથી કાર્પણ જન્મો નથી, તોપણ ત્હારે નદીશ્વરતીર્થની યાત્રા કરવી " પછી ચંદ્રોત્તરદેવતાએ " બહુ સારું " એમ કહી તેને પોપટમહિત પાજર આપી કનકપુરનગરમાં પહોંચાડ્યો, ત્યાં કનકવજ્રરામની આગળ તેના વખાણ કરી, તેને બહુ માન આપી દેવતા પોતાને સ્થાને ગયો.

પછી રત્નસારકુંભાર પોતાના અસરા કનકવજ્રરામની રાજલજ બેઠે શ્રી અને સામત તથા મંત્રી વિગેરેસહિત પોતાની નગરી તરફ ચાલ્યો, માર્ગમાં ઠેકાણે ઠેકાણે અનેક રાજાઓથી સત્કાર કરાતો તે કેટલેક દિવસે પોતાની રત્નવિશાળાનગરીએ આવી પહોંચ્યો, તે રખને તેની મહાદી સમૃદ્ધિનો વિસ્તાર જોઈ રાજા સમરસિંહ, વસુસારથી વિગેરે મહુ લોકોસહિત સામે જઈ મુકાદા મહોત્સવથી તેને નગરમાં તેડી લાવ્યો. પછી પોપટ રાજા વિગેરે સર્વે લોકની પામે રત્નસારકુંભારનું સર્વ ચરિત્ર કહ્યું, તે સાંભળી સર્વે લોકો ચમત્કાર પામ્યા અને કુંભારનાં વખાણ કરવા લાગ્યા. પછી રત્નસારકુંભાર મુખે રહીને આપોકા સંબંધી ભોગવવા લાગ્યો.

એક દિવસ તે નગરના ઉદ્યાનમાં શ્રી ધર્મસુરિ સમવસર્પા, ત્યાં રત્નસાર વિગેરે સર્વે લોકો વડના કરવા ગયા, રાજા પણ વડના મારે ત્યાં ગયો, સર્વે લોકો યોગ્યસ્થાનકે બેઠા એટલે આચાર્યે ધર્મ દેશના આપી, દેશના પુરી થયા પછી રાજાએ ગુરુને પૂછ્યું - " હું ભગવન' આ રત્નસારના પૂર્વજની વાત કહો, એણે પૂર્વજવે રા પુણ્ય કર્યું છે. " તેમણે ચાર જ્ઞાનના મારણદાર ગુરુએ કહ્યું -

આ ભરતક્ષેત્રમાં રાજપુર નામે નગર છે, ત્યાં જિતશત્રુ નામનો રાજા રાજ્ય કરતો હતો, તેને શ્રીસાર નામનો કુમાર હતો, તે કુમારને ત્રણ મિત્રો હતા. એક ક્ષત્રિનો પુત્ર, બીજો પ્રધાનનો પુત્ર અને ત્રીજો શેઠનો પુત્ર. આ ચારે મિત્રોમાં પરસ્પર બહુ સ્નેહ હતો.

એક દિવસ રાણીના ઘરમાં ખાતર પાડીને ધન લઈ જતા એવા ચોરને કોટવાળે પકડીને રાજાની પાસે ઉભો રાખ્યો, રાજા એ તેને મારી નાંખવાની આજ્ઞા આપી, પછી કોટવાળે ચોરને શુ બી દેવાને ઠેકાણે લઈને જતો હતો, એવામાં શ્રીસારકુમારે તેને જોયો, કુમારના પૂછવા ઉપરથી કોટવાળે સર્વ વાત જાહેર કરી, પછી શ્રીસારકુમારે કહ્યું:—“મહારી માતાના ધનને ચોરી જનારા એ ચોરને હું પોતે શિક્ષા કરીશ.” એમ કહી કોટવાળે પાસેથી ચોરને લઈ પોતે ગામ બહાર ગયો, ત્યાં કુમારે ચોરને ચોરી ન કરવાના સોગન દઈ છાની રીતે છોડી મેલ્યા. અહો! મહોટાપુર પોતે ગુનેગાર ઉપર પણ ક્યા હોય છે. પણ સર્વે માણસોને પાંચ શત્રુ અને પાંચ મિત્રો હોય છે, તેથી કોઈ પુરૂષે રાજા પાસે જઈ ચોરને છોડી મેલ્યાની વાત કહી, એટલે રાજાએ કુમારને બોલાવી તિરસ્કાર કરીને કહ્યું કે:—“અરે! તે મહારી આજ્ઞાનો ભંગ ક્યો? રાજાના આવા તિરસ્કારથી શ્રીસારકુમાર બહુ ખેદ પામી નગરમાંથી ચાલ્યો ગયો; કારણ માનવંતપુરપતે માનહાનિ પ્રાણહાનિ કરતાં વધારે લાગે છે. શ્રીસારકુમારની સાથે તેના ત્રણ મિત્રો પણ ચાલ્યા ગયા. કહ્યું છે કે:—

જાનીયાત્ પ્રેક્ષણે મૃત્યાન્, વાંધવાન્ વ્યમનાગમે ॥

મિત્રમપિ કાલે ચ, જાર્યા ચ વિજયક્ષયે ॥ ૧ ॥

ભાવાર્થ —કાંઈ કામ પડે ત્યારે આક્રોશની ખબર પડે છે, હું બી આને બહુઓની ખબર પડે છે, આપત્તિકાળે મિત્રની પરિક્ષા થાય છે અને વિભવનો નાશ થયે સ્ત્રીની પરિક્ષા થાય છે.

હવે ચારે મિત્રો સાર્થની સાથે પરદેશ જતા હતા, એવામાં તેઓ એક મહોટા અરણ્યમાં ભુલા પડ્યા, તેથી ત્રણ દિવસ લટકી ચે છે દિવસે તેઓ કોઈ ગામમાં આવ્યા. ત્યાં રસોઈ કરીને

જેવામા તેમો જમના જે ૧, તેવામા કોણે જિનકલ્પી મુનિ
તમા નકોના માટે આ-ના પાણી ભદ્રપ્રકૃતિરાગા રાજપુત્રે ચ
તા પરિણામની મુર્તિને દાન આપી બહુ ભોગકર્મ ઉપાધ્યુ, તે
વખતે પ્રાણપુત્રે અને નેકપુત્રે તે દાનની અનુભાવા કરી, પગલુ
ક્ષત્રીપુત્રે તો હોનપુત્રને લીધે એમ કહ્યું કે “અરે! અમને ભુખ
લાગી છે, માટે આમાન માગ કાઢી ગયજ્જે” આની રીતે કહાને
તેણે દાનાન નામકરો ભોગાનનામકરો માયુ

પછી જિતશત્રુનગાએ ચાલેને પાછા બોવાની શ્રીસારને રા
જન, પ્રાણપુત્રને પ્રાણપ, નેકના પુત્રને શેકપ અને ક્ષત્રીપુત્રને
મેનાપનિપલ આપ્યુ પછી ચારે જણારો પાનપાતાના પદને ભો
ગની અનુક્રમે મૃત્યુ પામીને ઓગાર રત્નસાર થયો, મનીના પુત્ર
અને નેકના પુત્ર આ મતે જલા રત્નસારની આ બન્ને સ્ત્રીઓ થા
અને ક્ષત્રીપુત્ર દાનાનનામકરને લાવે પાપર થયો રત્નસારે પાછ
ના ભરમા જે એ ને છાડાવ્યો હતો, તે તાપમનન લા મૃત્યુ પા
મી ચદ્રચુક નામકરતા થયો, તેણે રત્નસારની મહાવ્રત કરી.”

આ પ્રમાણે રત્નસારનું પૂર્વભવનું ચરિત્ર સાબળી રામ
આદિ સર્વ લોકો આર્યથી મુપાન નાને વિરે વલ્લથી આ ર કરના
લાગ્યા અને જિનવર્મને વિષે સાવચાન થયા રત્નસારકુમાર પણ
પૂર્વના પુત્રને લીધે બન્ને સ્ત્રીઓસહિત વિવિધ પ્રમન્ના ભોગ ભો
ગના લાગ્યો, તેમજ ધર્મકાર્મ પા કરવા લાગ્યો, તેણે રથયાના
અને તીર્થયાના કરો, બોના ૧૧ તેમજ રૂપાના જિનમિત્ર કરારીને
પ્રતિદા કરવાપૂર્વ જિનશામની પ્રમાનના કરી તેના મગથી
તેની બન્ને સ્ત્રીઓ પણ રમંદાર્ય કરવા લાગી પછી તે નાગારકુ
માર પડિત મરણથી મૃત્યુ પામી અનુનદેવનોમને વિરે દેવતા
થયો, ત્યાંથી ચની મહાવિદુમેનમા ઉપજા થા અને જિનવર્મનું
આરાવન કરી ગિદ્ધિપ પામો

ધતિ રત્નસારકુમારની કથા

શ્રી મહાવીરપ્રભુ કામદેવાદિ શ્રાવકોને કહે છે કે. “હે ભવ્ય જનો ! તમે મુનિદાનના પ્રભાવને અને પરિવ્રજપરિભાણ ઉપર રત્નસારકુમારના દ્રષ્ટાંતને સાંભળી તે ત્રન ઉપર આદર કરો. ” જિનરાજના મુખથી આ પ્રમાણે ધર્મઉપદેશ સાંભળી કામદેવશ્રાવકે આણુકશ્રાવકની પેઠે શ્રાવકધર્મ આદર્યો. ત્યારપછી તેણે ઘરે જઈ પોતાની સ્ત્રી ભદ્રાને ધર્મપ્રાપ્તિની વાત કહી. ભદ્રાએ પણ શિવાનંદાની પેઠે ધર્મ આદર્યો. પછી જિનરાજે કહેલો શ્રાવકધર્મ પાળતાં ચૌદવર્ષ ગયાં, પંદરમા વર્ષને વિષે કામદેવશ્રાવકે રિચાર્યું કે, “ આટલા વર્ષસુધી મેં કૃત્ત કુટુંબનું પાલન કર્યું છે તો હવે અગિયારપડિમા ધારણ કરું તો સારું. ” આવી રીતે મનમાં વિચાર કરી પોતાના કુટુંબીલોકોને જોડાવી અશન, પાન, ખાદિમ સ્વાદિમ વિગેરે ભોજનથી સંતોષ પમાડી પૂછ્યું. “ હે મહાનુભાવો ! જે તમે આજ્ઞા આપો તો હું મહારા મહોટા પુત્રને ધરના ભાર સોંપી અગિયાર પડિમા વહું. ” પછી કુટુંબી લોકોએ આજ્ઞા આપી એટલે મહોટા પુત્રને ધરના ભાર સોંપી પોતે (કામદેવશ્રાવક) પૌપથશાળામાં ગયો, ત્યાં પૌપથશાળાને પૂંછ દર્ભનો સંચારો કરી તેના ઉપર બેસી આણુકશ્રાવકની પેઠે જિનેશ્વરનું સ્મરણ કરતાં ભાવથી અગિયારપડિમા વહન કરી.

એક દિવસ રાત્રીએ કોઈ મિથ્યાદ્રષ્ટીદેવતાએ ભયકર પિશાચનું રૂપ ધારણ કરી પૌપથશાળામાં આવીને કાચોત્સર્ગે રહેલા કામદેવશ્રાવકને કહ્યું. “ હે કામદેવશ્રાવક ! તું સ્વર્ગના મુખને અને મુક્તિના મુખને ધ્રુવ છે, અને તું ધર્મને વિષે બહુ ડાહ્યો છે, પરંતુ જે તું સમ્યક્ત્વાદિકને નહિં ત્યજી દે તો હું આ તરવારવડે તહારા કંકડે કંકડા કરી નાંખીશ ! અને તેથી તું અકાળે મૃત્યુ પામી અનંત દુઃખ પામીશ. માટે તું વ્રતોને ત્યજી દે અને ભોગો ભોગવ, તેમજ આહાર પણ કર. હે કામદેવ ! તું આ કષ્ટ શામાટે કરે છે ? ” પિશાચનાં આવાં વચન સાંભળીને પણ નિર્ભય અને ઉદ્વેગ નહિં પામેલો એવો કામદેવ શાંત ચિત્તથી ધર્મધ્યાન કરતો હતો, તેથી દેવતાએ તેને સ્થિર ચિત્તવાળો અને નિર્ભય જાણી ફરીથી કહ્યું. “ હે કામદેવ ! ભોગોને ભોગવ અને વ્રતોને ત્યજી દે. ”

નતાએ આવી ગતે તેને બે નયનાર કહ્યું, તોપણ કામદેવ ધ્યાન થી ચળ્યો નહોતો. પછી કોઈ પામેનો નતા બ્રહ્મી ચક્રની તરફ વડે તે ॥ -કેડે ક ડા કન્ના લાગ્યો કામદેવ પણ તીવ્રવેગના સહન કરેનો ગુણવાવા શ્રી વીરબ્રહ્મણુ ધ્યાન ધરના લાગ્યો કહ્યું છે કે -

ધીરાણકાપાણ ચ કસવટો મકમે સમાવમિ ॥

નિવમપરિપાલણેષુ સુઝા વઝા ચમર્ચાવિ ॥ ૧ ॥

ભાનાર્થ - નિરમ પાળવામા સ્વસ્થ એની સર્વ માનસ્થા એજ ધીર માને કાનગુડોને સકળ આવી પડે છતે કમોગી છે

પછી દેવતાએ નિનખા થઈ હાથીનું રૂપ કરી ગર્જના કરના પૂર્વે સૂઢો ઉજાગતા છતાં કહ્યું - “ જો તું નાનાંને નહિ ત્યજે તે તો હું તને આમગમા ઉજાળી પગનડે કચરી નાખીશા. ” ઈત્યાદિ વચનોનાં પણ કામદેવશ્રાવણ ધર્મવાની ચળ્યો નહોતો. પછી હાથીને બે નયનાર તેને આકાશમા ઉજાળ્યા, તોપણ તે ધર્મવાનથી ચળ્યો નહોતો. વળી આમગમા ઉજાળી દત્તાત્રેયથી ઝીની લઈ પગનડે માટીની પેડે મર્દન કર્યા, તે વેળા પણ કામદેવ કાનગુડે સહન કરી પછી દેવતાએ હાથીનું રૂપ ત્યજી કંઈ મહોદય શરીરનાળુ આગતા ગેરનાળુ સાપનું રૂપ નિકળ્યું, અને કુકા ૧ મારતા ત્યાં આવીને કહ્યું - “ હે કામદેવ ! નાને ત્યજી કંઈ ભોગ ભોગન, નહિતો ત્હારા શરીરઉપર ચડી ગળે નજી આગા ઘડગ ઘડગ, તેથી ત્હારે મૃત્યુ પામીને દુર્ગતિમા જવું પડશે ॥ આપના આના નયન સાક્ષણી કામદેવ નિગેધે ધર્મવાન મરના વાવો પછી કોઈ પામેવા માપે તેના શરીરઉપર ચડી ગળામા ૧૫ આગા ઘડગ મ્યા, તેની બાહુ વેળા થયા છતાં પણ કામદેવ ધર્મવાનથી ચળ્યો નહોતો, તેથી નિનક્ષ થએના દેવતાએ સાપનું રૂપ ત્યજી ઘડગ માધે મુકુંડ, અને માને કુકા નિરેધી મુગોવિત એના વિનરૂપધારી દેવતાપણે પ્રગટ થઈ કહ્યું - “ હે કામદેવ ! ત્હારા છનિતને ધ ય છે, તું કૃતાર્થ અને વખાણનાવો ન છે, તું ગુણનક્ષણનાગો અને કૃતપ્રણય છે, ત્હારી નિનધર્મને

વિષે દૃઢશ્રદ્ધા છે, કેમકે ધોરઉપસર્ગ કર્યા છતાં ત્હાડું મન મેરૂ પર્વતની પેઠે સ્થિર રહ્યું. હે શ્રાવક ! પેહેલા દેવલોકમાં દેવસભાને વિષે બેઠેલા ઈંદ્ર આ પ્રમાણે ત્હારી પ્રશંસા કરતો હતો.

“ હે ભવ્યદેવો ! સાંભળો. ભરતક્ષેત્રમાં અપાનગરીને વિષે કામદેવ નામે શ્રાવક વસે છે, તમે સર્વે દેવતાઓએ કરીને પણ ધર્મથી અજાણે તેવો નથી. ” ઈંદ્રનાં આવાં વચન સાંભળી તેને નહીં માનતો અમરસેન નામનો દેવતા હું અહિં આવ્યો, અને તને આ સંધ્યા ઉપસર્ગો મેં કર્યા, છતાં તું ધર્મથી અજાણો નહીં. દેવતાઓને ઈંદ્ર કહેલું બોલું છોયે નહીં; મારે હે સત્પુરૂષ ! ત્હારા અપરાધને માફ કર. ” એમ કહી દેવતા તેને અમાવી અને ત્રણ પ્રદક્ષિણા દઈ, પોતાને સ્થાનકે ગયો.

પછી કામદેવશ્રાવક પોતાને ઉપસર્ગરહીત જાણી સવારે દાર્યોત્સર્ગ પારી, જિનેશ્વરને સમવસરેલા જાણી વંદના કરવા ગયો; ત્યાં વીરપ્રભુને વંદના કરી યોગ્યસ્થાને બેઠો, એઠલે જિનેશ્વરે ધર્મોપદેશ આપ્યો. દેશનાને અંતે દેવ અને માણસોની સભામાં પ્રભુએ કહ્યું:—“ હે કામદેવ ! આજ રાત્રીએ કોઈ દેવતાએ પ્રગટ થઈ તને બહુ ઉપસર્ગો કર્યા હતા, તે ઉપસર્ગોને તેં સારી રીતે સહન કર્યા. દેવતાએ હાથીનું રૂપ કરી સૂઠવડે તને આકાશમાં ઉછાળ્યો, ત્યાંથી પડતા એવા તને દાંતોવડે વિધ્યો, પગવડે કચર્યો, તે સર્વ વેદના સહન કરતાં છતાં પણ તું ધર્મધ્યાનથી ચુક્યો નહીં; જ્યારે તે દેવતાએ સાપનું રૂપ કરી ત્હારા શરીર ઉપર ચઢી ગળામાં ત્રણ આંટા દઈ તને હાથ દીધો, તેથી ત્હારા શરીરમાં બહુ વેદના થઈ છતાં તું ધર્મધ્યાનથી ચુક્યો નહીં. પછી તે દેવતા પોતાનું ઉત્તમરૂપ ધારણ કરી તને વળાણવાપૂર્વક અમાવી પોતાને સ્થાનકે ગયો. ” આ પ્રમાણે કામદેવશ્રાવકને કહીને ફરી જિનેશ્વરે કહ્યું:—“ હે સાધુઓ ! હે સાધ્વીઓ ! શ્રમણોપાસક શ્રાવકો પણ તિર્થંચ માણસો અને દેવતાઓ કરેલા ઉપસર્ગો સહન કરે છે. ઉપદેશમાળામાં કહ્યું છે કે:—“ કામદેવશ્રાવક દેવતાથી પણ અજાણો નહીં. ” મારે સાધુપુરૂષોએ ઉપસર્ગો વિશેષ કરીને સહન કરવા. ”

પછી બહુ દુર્લભ પામેના કામદેવશ્રાવક બહુ પ્રશ્નો પૂછી શ્રી વીરપ્રભુને વાત કરી થોડાંને વેળા ગયો, અને શ્રી વીરપ્રભુએ પણ બીજે વિહાર કર્યો. આજ દશાનન્તી પેટે કામદેવશ્રાવક પણ અગીયાર પડિમા વહો, વીસ વર્ષ સુધી જિનધર્મ પાળી, મનમાં શ્રી વીરપ્રભુનું સ્મરણ કરતા હતા. ધર્મધ્યાનમાં લીન થઈ, સહે ખતા કરી, એક મામના આશનપ્રતી મૃતુ પાની પહેના કેવ લોકમાં અરુણાભનામના વિમાનને નિષે ચાર પથ્થોપમના આયુધનાળો દેવતા થયો.

શ્રી જૈનમંદરામીએ શ્રી વીરપ્રભુને પૂછ્યું કે - “હે સગમી ! તે કામદેવશ્રાવક ઔધર્મદેવલોકથી ચલી કયા ઉત્પન્ન થશે ? ” ત્યારે શ્રી વીરપ્રભુએ કહ્યું - “હે જૈનમ ! કામદેવશ્રાવક પહેલા દેવથી ચલી મહારિદેહમેત્રમાં મહાસમૃદ્ધિવાળા કુળને વિષે ઉત્પન્ન થશે, ત્યાં ચારિત્ર લઈ શાયેત સુખને પામશે.

છતિ કામદેવશ્રાવકનું ચરિત્ર

છતિ શ્રી વાચસ્પતિ લાભસ્વતગણીના શિષ્ય રાજકર્તિ મુનિએ રચેલી ગદ્યબદ્ધ વર્ણમાનદેશનામાં કામદેવશ્રાવકને પ્રતિબોધ નામનો બીજો ઉત્ત્રાસ મ પુર્ણ થયો.

ઉક્તિગ ત્રીજો.

ચુલણીપિતાનું ચરિત્ર.

હવે જેથી રીતે શ્રી મહાવીરપ્રભુએ કહ્યું હતું, તેથી રીતે શ્રી સુધર્માસ્વામી જા'ખૂસ્વામીની આગળ ચુલણીપિતાનું ચરિત્ર કહે છે:—

આ સ્મરતક્ષેત્રમાં વારાણસી નામે નગરી છે, તે નગરીમાં જિતશત્રુ નામે રાજા રાજ્ય કરતો હતો, ત્યાં ચુલણીપિતા નામે પુલસ્થ શેઠ રહેતો હતો; તે શેઠને શ્યામા નામની સ્ત્રી હતી. તે નગરીમાં કોષ્ઠક નામે યક્ષચૈત્ય હતું. ચુલણીપિતાશેઠ ખલુ ધનવાન હતો, તેને આઠ કોડ સ્નાનામ્હોરો નિધાનરૂપે પૃથ્વીમા ડાઢેલી હતી, આઠ કોડ વ્યાજે મૂકેલી હતી, આઠ કોડ વ્યાપારમાં રોકાયેલી હતી. વળી તેના ઘરને ત્રિપે આઠ ગોકુળો હતાં, ખીજે પણ આણ્ણદ્રશાવકની પેઠે તેના ઘરને ત્રિપે લક્ષ્મીનો વિસ્તાર હતો. તેથી ચુલણીપિતાશેઠ શ્યામા સ્ત્રીસહિત વિવિધ પ્રકારનાં સુખો ભોગવતો હતો.

એક દિવસ શ્રી વર્દ્ધમાનસ્વામી પૃથ્વીઉપર નિહાર કરતા કરતા વારાણસીનગરીના કોષ્ઠકચૈત્યને ત્રિપે સમવસર્યા. તે વખતે ત્યાં દેવતાઓએ સમવસરણ રચ્યું, તેમાં ખાર પર્વત લેગી થઈ. ચુલણીપિતા પણ જિનેશ્વરનું આવડું સાંભળી ખલુ હર્ષથી ત્યાં ગયો, અને પ્રભુને ત્રણ પ્રદક્ષિણાપૂરક વંદના કરી યોગ્યસ્થાનકે બેઠો. પછી શ્રી પ્રભુએ ધર્મોપદેશ આપ્યો કે, “હું ભવ્યજનો! તમે કુટુમ્બ, ધન, ધર, યૌવન, સ્ત્રી અને દેહાદિ સર્વ અનિત્ય જાણી જૈનધર્મ આદરો. તે ધર્મ સાધુ અને શ્રાવક એવા ભેદથી બે પ્રકારનો છે. ઉત્તમ પ્રકારે આદરેલો ધર્મ આ લોકનાં અને પરલોકનાં સુખો આપે છે, જે પુરૂષ જિનધર્મરૂપ અમૃતતા ઝરામાં નિરંતર સ્નાન કરે છે તે પુરૂષ ખલુ પાપથી મલિન હોય તોપણ સહસ્સ-

મનની પેઠે પનિત થાય છે” આના પ્રભુના વચન સાંભળી શ્રી
ગૌતમમ્નામીએ પૂછ્યું - “હે જિનરાજ! તે મહસ્ત્રમહાત્મી કોણ હશે?
અને તે પાપયાં મનિત શાં રીતે થયો? વળી દૂરી પનિત કેમ
થયો? તેનારે શ્રી જિનરાજે કહ્યું હે ગૌતમ! સાંભળ -

સહસ્ત્રમહાત્મી કથા

કુન્દાલગમા કૌશામી નામની નગરી છે, તે નગરીમા મ
હસ્ત્રમહાત્મી નામનો વાણીયાનો પુત્ર જન્મેલો હતો તે બીજાને જીત
વામા ચતુર, જીલ્લો બોનનારો, સાત વ્યવસાયને પિતે અજ્ઞાસનાળો,
મર્ચ લોકોનું ખોટું કરનારો, દુષ્ટ ચિત્તનાળો, વ્યવસાય લયનીત
થએલો અને નિરતર ચોરી કરનારો હતો. વળી તે પાખડ કર
વામા, માંડા કરવામા અને રાત્રા પ્રકારના દેશની લાપા બાજુ
વામા કુશળ હતો, તેમજ વાણીયાના અને બ્રાહ્મણના વેર ધરના
મા ચતુર હતો. તે કૌશામીનગરીમા રત્નસાર નામનો એક મોટો
ગેડ રહેતો હતો, તે રોડ રત્નોનો વ્યાપાર કરતો હતો.

એક દિવસ સહસ્ત્રમહાત્મી મોટા માલુકારનો વેર વાત ર
ત્નમારગેડની દુકાને ગયો, ત્યાં તેણે પૂછ્યું કે - “હે રોડ! તમારે
ત્યાં રત્નો છે?” ગેડે કહ્યું “હા બહુ છે” સહસ્ત્રમહાત્મીને કહ્યું
“મને દેખાડો” ગેડે તેને રત્નો દેખાડ્યા સહસ્ત્રમહાત્મીને પૂછ્યું,
“રત્નો આવાજ છે કે બાજ છે?” રોડે કહ્યું “બીજા પછુ
બહુ છે,” એમ કહી ગેડે બીજા પછુ બહુ રત્નો તેને દેખાડ્યા,
મૂલ પત્ર કહ્યું પછી મહસ્ત્રમહાત્મીને કહ્યું “મૂલ કાલે આપીશ”
ગેડે કહ્યું “હું હાલે આપતો નથી” એમ કહી રોડે રત્નો
પાજ મૂક્યા, એલે રત્નોનું ઠેમણું લેખ તે સહસ્ત્રમહાત્મી પેર ગ
યો પછી રાત્રીએ વીરપુરનો વેર લખ સહસ્ત્રમહાત્મીને તે ગેડની
દુકાનમા ખાતર પાડ્યું પ્રથમ લીતમા એક મોટું બાક પાડી
તેણે પાતાના પગ અંદર ધાવ્યા, તે વખતે રોડનો પુત્ર દુકાનની
અંદર સૂતો હતો તે જાગી ગયો, તેણે ચોરના બે પગ પકડ્યા
બેર જળા પ રૂપર બેથવા લાગ્યા તેથી સહસ્ત્રમહાત્મી શરીર બ
હુ ધમાકું કરી રોડના પુત્રે દયા આનવાથો તેને છાડી દીધો તે

થી તે નાશીને પોતાને ઘેર જતો રહ્યો. આ સર્વ વાત શેઠના પુત્રે સવારે પોતાની માને કહી; કારણ કહેવાયોગ્ય વાત પુત્ર્યમાણ-સની આગળ કહેવી જોઈએ. સહસ્ત્રમહાચાર પણ શરીર ધમાવા ને લીધે પીડા થવાથી પોકાર કરવા લાગ્યો, તે વખતે તેની માએ કહ્યું. “હે પુત્ર ! જે પારકું ધન ચોરે છે તેને સારણ નામના જી ગારીની પેઠે સર્વ સહન કરવું પડે છે.” તેવારે સહસ્ત્રમહાચાર પ-છયું. “હે માતા ! તે સારણ કોણ હતો ? તેણે ચોરી શી રીતે કરી, અને તે શી રીતે દુઃખી થયો ?” ત્યારે તેની માએ કહ્યું:-

ઉજ્જૈણનગરીમાં સારણ નામનો જીગારી રહેતો હતો, તે પોતાનું સમગ્રું ધન જીગારમાં હારો ગયો હતો, તેથી રાતને વખતે છાની રીતે લોકોના ઘેર ઘેર ભ્રમતો હતો. એક દિવસ એક વાણીયાના ઘરને વિષે વાત થતી હતી તે તેણે સાંભળી. શેઠે કહ્યું:- “હે પુત્ર ! તું આપણા ઘરમાંથી દશહજાર સોનામહેરો લઈ ક્યાંક ઠાઠી આવ, કારણ કે તે કોઈ આપત્તિ વખતે કામ આવશે.” પુત્રે કહ્યું:- “બહુ સારું, તેમ કરીશ.” આ વાત બહાર ઉભેલા સારણે સાંભળી તેથી સ્મશાનમાં જઈ પોતાનો ધાસ બંધ કરીને પડ્યો, એવામાં પિતા અને પુત્ર દશહજાર સોનામહેરો લઈ ત્યાં દાટવા માટે આવ્યા. પછી એક ઠેકાણે ધન મૂકી પિતાએ પુત્રને કહ્યું:- “અરે પુત્ર ! સ્મશાનમાં તું જો, કેમકે કોઈ છાની રીતે આવીને સૂનેડો પુરૂષ આપણને જોતો ન હોય ! પછી પુત્ર સ્મશાનમાં પડેલાં મડદાંઓને જોતો જોતો જ્યાં સારણ પડ્યો હતો ત્યાં આવ્યો. શેઠના પુત્રે જીજાં મડદાંનાં શરીર કોઈ કોઈ ઠેકાણેથી છેદાયલાં દીઠાં હતાં, પણ આ સારણનું શરીર તો તેણે કોઈ ઠેકાણેથી છેદાયલું ન દીડું, તેથી શેઠના પુત્રે તેનું સર્વ શરીર તપાસ્યું, મેંડાંડાંનો અને નાકનો પવન બંધ કરીને જોયો, થોડે દૂર ગયા પછી ફરી પાછાવળીને તપાસ્યો. પછી તેણે પિતાની પાસે જઈને કહ્યું:- “હે તાત ! મેં સ્મશાનમાં સર્વ ઠેકાણે જોયું, પરંતુ સર્વ ઠેકાણે અવાધ ગયેલા શરીરવાળાં મડદાં પડ્યાં છે, અને એક ઠેકાણે આખા શરીરવાળું એક મડદું પડ્યું છે.” તેવારે પિતાએ કહ્યું:- “અરે પુત્ર ! કોઈ હુતારો આવીને ન પડ્યો હોય ? ફરી જઈ

મરામર તપાસ કર ” પુત્રે ફરી ત્યા જઈ બરામર તપાસ કરી અને પછી મારણને બંદે પથ પાડી ઘેરનેક દૂરમુત્રી ધસરડયો. નળી ફરી પિતાની પાસે આવીને કહ્યું ‘હે તાત’ તે પછુ નિશ્ચે મરી ગયેનો છે ” ત્યારે પિતાએ ફરી કહ્યું - ‘હે પુત્ર’ ત્યા જ’ તેના નાક કાન કાપી બાર ત્યારે મને નિશ્ચય થાય ” પછી પુત્રે ત્યા જઈ તેના નાક કાન કાપી લાનો પિતાને ખાડ્યા, પરંતુ તે ધૂત સારણ ધનના લોભથી પોતાના નાક કાન કપાતી વખતે કાંઈપણ બોલ્યો નહીં પછી પૃથ્વીમા ધન કાગી પિતા પુત્ર બંદે જણા ધરે આવ્યા પાછળથી ધૂત સારણ કાઢેના ધનને ઠેકાણે આવ્યો અને સર્વ ધન કાઢી લઈ પોતાને ઘેર ગયો અહીં ‘અવમમાણસની સાથે ધન પોતાની ઇચ્છા પ્રમાણે વિનાશ કરે છે

પછી બીજે દિનમ પિતાએ પુત્રને કહ્યું - “હે પુત્ર’ સ્મશાનમા જઈ કાઢેના ધનને જોઈ આવ” પુત્રે સ્મશાનમા જઈ જોયુ તો ધન હીકુ નહીં, તેથી તેણે ઘેર આવી તે વાત પિતાને કહી બીજે દિનમ શેડે પોને સ્મશાનમા જઈ જોયુ તો ધન હીકુ નહીં, તેથી તે મહુ બે. પામ્યો પછી તેણે ઘેર આવી પુત્રને કહ્યું - “હે પુત્ર’ તે પુનાશએ નિશ્ચે આપજીને છેવડા છે. અગે પુત્ર’ નગરમા જઈ નાક કાન કાપેના પુરુષની મોધ કરીએ ” પછી પિતા પુત્ર બંદે જણા તે પુત્રની ચોર કરના વાચ્યા એક દિનસ તેમણે તે સ્પાયના નાક કાનનાળા પુરુષને તોડા, પછી નિશ્ચય થાયથી ચેડે તેને હાથ પકડી એક બાણએ વડ જઈને કહ્યું - ‘અરે ધીર’ તે મહુ દુષ્કર કામ કર્યું છે, તુ ધીરવારી પુરુષોમા ઉત્તમ દેખાય છે’ તે વારે ધૂત મારણે કહ્યું - ‘હે શેડ’ ધનને મારેકયો પુરુષ કુ બ સહન નથી કરતો?’ ત્યારે શેડે કહ્યું - ‘તે વાનરું તેણુ ગયુ, પ તુ બા કીનુ ધન પાણુ આપ ” પછી પુનાગએ કહ્યું - ‘હે ચેડ’ જે બાણુ તે બાણુ, બાકીનુ તમને પાણુ આપુણુ, પરંતુ આ વાત તમે ગાત્રની આગળ દહેરો નહીં ” એમ કહી મારણે બાકીનુ ધન ગોળે સોંપ્યુ ચેડે પછુ પુતા : સાગળને સતોન પમાની છાડી મકરો

સહસ્ત્રમશ્વને તેની મા કહે છે કે - “હે પુત્ર’ મારે જે મા બરા પારક ધન ચીરે છે તે બહુ વેના સહન કરે છે, તો તુ પ

જુ દીનપણુ ત્યજી દઈ પીડા સહન કર. ” માનાએ કહેતાં વચન સાંભળી હું પામેતો મહુસ્સમત્ર અનુભવે ગાત્રે થયો અને ફરી પણ ચોરી કરવા લાગ્યો. એક દિવસ તેણે પુરોહિતના ઘર ખાતર પાડી બહુ ધન લાવી માની આગળ મૂક્યું, ત્યારે માએ પૂછ્યું. “ આ ક્યાંથી લાવ્યો. ” સહુસ્સમત્રે કહ્યું. — “ હે મા ! તમારે તેની શી ફીકર, સવારે નગરમાં જઈ લોકની વાણી સાંભળી મને કહેજો. ” પછી સવારે મા નગરમાં ગયું, ત્યાં એક ઠેકાણે બહુ સ્ત્રીઓ ભેગી થઈ પરસ્પર વાતો કરતી હતી. એક સ્ત્રીએ કહ્યું. — “ આજે પુરોહિતના ઘરે કોઈ ચોરે ખાતર પાડ્યું. ” બીજાએ કહ્યું. — “ ચોર જડ્યા કે નહીં ? ” પહેલીએ કહ્યું. — પુરોહિતે તે વાત રાખતે કહી, એટલે રાજાએ નગરરક્ષક લોકોને બોલાવી તિરસ્કાર કરવાપૂર્વક બહુ ઠપકો આપ્યો. તે વખતે રાજાની પાસે બેઠેલા ધનસારશેઠે કહ્યું. — “ મહારાજ ! તે ચોર બહુ ધન લઈ મહારી હુકાને લુગડાં વિગેરે લેવા આવશે તે વખતે હું તેને પકડીશ. ” વળી તે વખતે પાસે ઉભેલો એક હજમ બોલી ઉઠ્યો. “ મહારાજ ! તે ચોર હજમત કરાવવા અને નખ ઉતરાવવા મહારે ત્યાં આવશે ત્યારે હું તેને પકડી આપતો પાસે લાવીશ. ”

આ પ્રમાણે ભેગી થએલી સ્ત્રીઓમાં વાત થતી હતી, તે સાંભળી સહુસ્સમત્રની માએ ઘર આવી કુપુત્રને સર્વ વાત કહી. પછી તે સહુસ્સમત્રચોર વાણિયાનો વેપ લઈ હજમને ઘર ગયો, હજમે આસન આપ્યું, સહુસ્સમત્ર તેના ઉપર બેઠો, હજમે તેના નખ ઉતાર્યા અને નહુરાવ્યો, પરંતુ સારા શોઠનો વેપ હોવાથી હજમે તેને ઝાળખ્યો નહીં. નહાયા પછી લુગડાં વિગેરે પહેરીને સહુસ્સમત્રે તેને કહ્યું. — “ અરે હજમ ! આ તહારા પુત્રને મહારી સાથે મોકલ, હું તેને બજારમાંથી નખ ઉતારવાનું મૂલ્ય આપી દઉં. ” પછી હજમે મૂલ્ય લેવા માટે પોતાના પુત્રને તેની સાથે મોકલ્યો. સહુસ્સમત્ર પણ ત્યાંથી ઉઠી ધનસારશેઠની હુકાને ગયો, શેઠે તેને સારાં લુગડાં અને ઘરેણાં પહેરેલાં હોવાથી કોઈ મહોરો શેઠ જાણી બેસવા માટે આસન આપ્યું, સહુસ્સમત્રે તેના ઉપર બેસીને કહ્યું. — “ બહુ સારાં લુગડાં દેખાડો મહારે લેવાં છે. ” પછી

સોડે લુગા લાવીને દેખાડ્યા અને મૂલ્ય કહ્યું તેવારે સદુત્સમહત્તને કહ્યું ગેઠા માલખો હું રૂપીયા માથે લેના આવ્યો નથી, માટે જનામુરી રૂપીના વધને આપું ત્યામુરી આ છેકરાને પામે જે મા' ખરામર સાચરી રાખજો ॥ સોળા ગેઠે તે નાત કહ્યું ન કરી એવે મહુત્સમહત્તે લુગડા લઈ ધરે ગયો, ત્યા તલે સધળા નના લુગડા માત્ર ગોળ્યા અને કહ્યું કે 'કરી તમે લોડોના વચન સાંભળી આવીને મને કહો' પછી માથે ખરામા જમ્મ લોડોની વાનો માલખી આવી પૂરને કહ્યું -

હે પુત્ર! ધનમારગેઠે અને હવે મેં રામની આગળ ફરીયાદ કરી છે કે - 'હે રાજા! અમને પણ ચોર છેતરી ગયા છે' તે વખતે પાસે ઉભેલા એક મોંઘા ગરે કહ્યું કે - 'મહારાજ! તે ચોર મહારી પામે માન ઘોડા ખરીદના આનગે, તે વખતે હું તેને પકડી શ' વળી કામખનામ વેશ્યા પણ બોલી ઉઠી કે - 'હે પુત્રીનાથ! સાંભળો, મહારૂં ધર છેડી ચોર લોડો ખીન્ને દોડે છેકાલે જતા નથી, માટે જ્યારે તે ચોર મહારા ધરે આનગે ત્યારે હું તેને પકડીશ' તે વખતે રાજાએ બહુ સાડું એમ કહ્યું

માના આના વચન સાંભળી સદુત્સમહત્તે માર્દનાહતો વેપ નમ્મ સોનાગરની પામે ગયો, મોનાગરે તેને માંગે માણમ જાણી એમના માટે આસન આપ્યું પછી પરમ્પર ખત્રે જણા વાતો કરવા લાગ્યા, એવે સદુત્સમહત્તે કહ્યું - "હે સો ગર! તમે નગરની બહાર શામાટે ઉતારો કરીને પડ્યા છો?" મોનાગરે કહ્યું - "અરે વાગ્યવત! અમારૂં નગરમા ધર નથી માટે બહાર ઉતારા કર્યા છે" તેવારે સદુત્સમહત્તે કહ્યું - "મહારે ધરે આવો" સોનાગરે કહ્યું - "પારકે ઘેર રહેતા મને ધણી શકા થાય છે" સદુત્સમહત્તે કહ્યું - "મિત્ર પાતાના મિત્રને ઘરે રહે એમા શકા હોયજ નહીં, અને જે શમ થાય તે તે મિત્રપણુ કૃત્રિમ જાણતું જેનું મન જેની માથે મળેતું ॥ તેના ધરમા અથવા ધનમા કાઈપણ શકા કરી નહીં" સદુત્સમહત્તના આવા વચન માલખી મોનાગર વિચાર કરતા લાગ્યો "અહો! આ પુત્રનો પ્રભાવ બહુ મહોરો દેખાય છે! શી એની મહારાઈ! શું એનું ધીગ્મણુ!" આ કોણ ઉત્તમ

પુરૂષ દેખાય છે, માટે તેની વિનંતીના ભાગ કરવો ન જોઈએ.” એમ વિચારી સોદાગરે કહ્યું:—“હું સાપુરૂષ ! તમે જે કહો છો તે નિશ્ચે મહારે કરવું જોઈએ.” તેવાં સહસ્ત્રમહલે કહ્યું:—“તો આ લો મહારે ઘેર.” સોદાગર તે કબુલ કરી તૈયાર થયો, એટલે સહસ્ત્રમહલ આગળ થયો અને અનુક્રમે કામપતાકાવેશ્યાને ઘરે તેડી લાવ્યો. પછી સહસ્ત્રમહલે વેશ્યાની પાસે જઈને કહ્યું:—“હું કામપતાકા ! આ સોદાગર તહારે ઘર રહેવા માટે આવ્યો છે, માટે તેને રહેવા સારૂ મકાન આપ.” તેનાં આવાં વચન સાંભળી કામપતાકા સામી જઈ સોદાગરને પોતાના ઘરમાં તેડી લાવી, ઘોડો સારા ઠેકાણે બધાવ્યો. સોદાગર પણ સહસ્ત્રમહલનું ઘર ધારી ત્યાં સુખે રહ્યો. પછી સહસ્ત્રમહલે વેશ્યા પાસે ગયો, વેશ્યાએ તેને આસન આપી ઉના પાણીથી તેના પગ ધોવાનો આરંભ કર્યો તે વખતે સહસ્ત્રમહલે કહ્યું:—“હું કામપતાકા ! હમણાં પગ ધોવાનું કાંઈ જરૂર નથી, કારણ અત્યારે રાજાને મળવાનો વખત જાય છે માટે તું તહારાં ઘરેણાં મને પહેરવા આપ. હું હમણાં રાજાની પાસે જઈ આવી તને પાછાં શોધીશ.” પછી વેશ્યાએ તેને ઘરેણાં કાઢી આપ્યાં, તે જઈ સહસ્ત્રમહલે સોદાગરની પાસે આવીને કહ્યું. “ભાઈ ! મહારે અત્યારે રાજાને મળવા જવાનો વખત છે માટે તમારો જે સારો ઘોડો હોય તે મને બેસવા માટે આવ્યો.” તેવાં સોદાગરે તેને સારો ઘોડો આપ્યો. પછી સહસ્ત્રમહલે ઘોડા ઉપર ચડી ઘરેણાં લઈ પોતાને ઘરે આવ્યો.

હવે બહુ વખત ગયો પણ તે પાછો આવ્યો નહીં, એટલે કામપતાકાવેશ્યાએ રાજદરબારમાં આવીને કોઈ પુરૂષને પૂછ્યું કે, “આજે ઘોડાઉપર બેસી કોઈ પુરૂષ અહિં આવ્યો હતો ?” તેવારે તે પુરૂષે કહ્યું. “અહિં કોઈ આવ્યો નથી.” પછી વેશ્યાએ પાછા પોતાને ઘરે જઈ સોદાગરને પૂછ્યું. “તે પુરૂષ હજી સુધી કેમ નથી આવ્યો ?” સોદાગરે કહ્યું. “તે મહારો ઘોડો લઈને ગયો છે.” વેશ્યાએ કહ્યું. “મહારાં પણ ઘરેણાં લઈ ગયો છે.” હાય ! હાય ! નિશ્ચે તે ધૂતારાએ આપણને છેતર્યા છે. ત્યારે સોદાગરે કહ્યું. “જો તે સાચું હોય તો હું પણ છેતરાયો છું, કારણ મહારો સારો ઘો-

“ ડા તે લઇ ગયો છે ” પછી જોતે જલાએ ગમની પામે દરીઆડ
કરી, તે વખતે રાજાએ નગરના રક્ષક તવાને બોલાવીને કહ્યું
“ અરે તારાં ” તુ પાચ દિનસમા ચેરો પચ્છી મહારી પાસે
લાવ ” તેનારે તનારે તે મુન મ્યું

આ સર્વ નાન સહસ્ત્રમંદનનો માએ નગરનાસી શ્રીઓને
મહેત્રથી સાલગી પોતાના પુત્રને કહ્યું કે-“ હે પુત્ર ! આજે ન
જાએ કોનામને પાચ દિનસમા ચેર પચ્છાનુ મ્યું છે, માટે તુ
તહાર પોતાનુ માનચેનથી રક્ષણ કરજે તેનારે સહસ્ત્રમંદને કહ્યું
‘ મા ! તમારે જગ પણ લય રામો નહી, જો તે તનારના ધર
તુ સર્વ ધા વડ આનુ તોજ હુ તમારો પુત્ર ખરો ’” એમ ક
હી તે બ્રાહ્મણનો નેશ લઇ નગ મા ગયો, અને એક દેવમંદિરમા
જુગદુ રમના લાગ્યો એક દિનસ તનારે તેને જુગદુ રમના દીઠો
તેથી તે તનાર પત્ર તેની સાથે જુગદુ રમના લાગ્યો તે વખતે તે
જો હોડમા પોતાના નામનાગી રાગી સહસ્ત્રમંદને આપી એ
વામા રાજનો દ્વારપાળ તમા આવી તેને કહેતા નાગ્યો-“ અરે ત
હાર ! મહારાજ તને બોલાવે છે, માટે જા ચાન ” પછી તનાર
રાજની પામે ગયો એટલે સહસ્ત્રમંદને તનારને ધરે જઈ તેની
સ્ત્રીને કહ્યું-“ હે ભદ્રા ! તહારા ધરમા સારા મારા ધરેલા ત્રિગેરે
જે વસ્તુ હોય તે મને આપ ” તારે શ્રીએ કહ્યું “ તને કોણે મો
કહ્યો છે ? ” તેજે કહ્યું ‘ કોનામે મને બોલ્યો છે ’” પછી શ્રી
એ દરી પૂછ્યું ‘ તે કા ગયા છે ? ’” તારે સહસ્ત્રમંદને કહ્યું
“ તેને મજાનુ જાધનથી મારીને રાજાના સોપાનમા રાજ પામે
લજ જતા હતા, તમા રસ્તામા તેજે જતા જતા મને કહ્યું ” અરે
પુત્ર ! તુ મહારા ધરમાથી મારી સારી નસ્તુ નજ તહારા ધરમા
રાખજે ” એમ કહી તેજે પોતાના નામની નાગે મને એ રાજ
માટે આપી છે, માટે તુ તહારા ધર તો સારી સારી નસ્તુઓ મને
આપ ” પછી લાવ પામેની શ્રીએ રાગી જોઈ નિશ્ચય પામી પો
તાના ધરની સારી સારી વસ્તુ તેને આપી, તે વધ મહસ્ત્રમંદને
પુરત પોતાને ઘેર આવ્યો

હરે તનાર પલ થોડો વખત ગયા પછી ધરે આવ્યો, ત્યારે

સ્રીએ તેને પૂછ્યું:-“હે નાથ ! તમે શી રીતે છુટીને ઘેર આવ્યા?”
તેવારે તસારે કહ્યું. “ મને કોણે બાંધ્યો હતો ? ” સ્રીએ કહ્યું. “ રા
જાએ, ” તસારે કહ્યું. “ તને કોણે કહ્યું ? ” સ્રીએ કહ્યું. “ તમે મોઢ
લેલા માણસો, ” તેણે તમારા હાથની વીંટી મને ટેપાડીને કહ્યું કે,
“ તું તહારા ઘરની સારી સારી વસ્તુ આપ, હું મહારા ઘરમાં મૂ-
કું. ” ત્યારે તસારે કહ્યું. “ મને કોઈએ બાંધ્યો નથી અને છોડ્યો
નથી. ” એટલે સ્રીએ કહ્યું. “ સ્વામી ! નિચે તે ધૂતારો આપણ
ને છેતરી ગયો. ” પછી તસારે રાજાની પાસે જઈને કહ્યું. “ મ-
હારાજ ! તે ધૂતારો ચોર મને પણ છેતરી ગયો છે. ” તસારનાં
આવાં વચન સાંભળી રાજાએ કોપ કરીને કહ્યું. “ અરે ! તમે સર્વે
ઉભા રહો, તે ચોરને હું પોતેજ પકડીશ. જો તે પાતાળમાં પેશી
જાય, આકાશમાં જતો રહે અથવા સમુદ્રમાં સતાર્થ જાય તોપણ
હું તેને પકડ્યાવિના છોડનાર નથી. ” તેવારે તસારે કહ્યું:-“ મ-
હારાજ ! આપ પોતે તે ચોરને પકડો એમાં સંદેહ શો ? મેંધ પો-
તે વરસવા લાગે તો પછી દુકાળ કેટલો વખત ટકી રહે ? ”

આ સર્વ વાત લોકોના મોઢથી સાંભળી સહસ્ત્રસમદસની
માએ પુત્રને કહી અને કહ્યું કે, “ હે પુત્ર ! હવે તહારા જીવનરત્નો
શંસય થઈ પડ્યો છે, નારણ રાજાએ પોતે કોઈ પામીને એવી પ્ર-
તિજ્ઞા કરી છે કે તે ચોરને હું પોતે પકડીશ. ’ ત્યારે સહસ્ત્રસમ-
દસે કહ્યું:-“ માતા તમારે જરા પણ ભય પામવો નહીં, તમે મહા
રૂં કામ જીઓ. ”

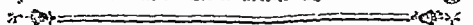
પછી સહસ્ત્રસમદસે રાત્રે બ્રાહ્મણનો વેશ લઈ રાજમંદિરના
આરણ્ય આગળ આત્મ દ્વારપાળને કહ્યું:-“ હે દ્વારપાળ ! તું રા-
જાની પાસે જઈને કહે કે, “ અંગમર્દન કરવામાં ચતુર એવો કોઈ
પરદેશી બ્રાહ્મણ આવ્યો છે, વળી તે વિવિધપ્રકારના શાસ્ત્ર પણ
જાણે છે. ” પછી દ્વારપાળે તે ખમર રાજાને આપી એટલે રાજાએ
કહ્યું. “ તેને ઝટ અંદર લાવ્ય. ” પછી દ્વારપાળ તેને રાજમંદિર-
માં લઈ ગયો, ત્યાં રાજાના પૂછવા ઉપરથી બ્રાહ્મણે કહ્યું:-“ મ-
હારાજ ! અંગમર્દન કરવામાં મહારૂં કળાકૌશલ્ય જીઓ. ” તેવારે
રાજાએ પોતાનું શરીર મર્દન કરાવવા માટે સર્વ ઘરેણાં ઉતારી

બાલુ ઉપા મૂક્યા, બ્રાહ્મણે (વિગતરી મહામંથને) રાજાનું શરાર એવી રીતે મર્દન કર્યા માણ્ય કે રાજાને તુરત નિદ્રા આવી ગઈ પછી રાજાને ઉઘો ગયોનો જાણી સહસ્ત્રમંથન મર્દ ધરેલા લગ્ન બહાર નિઃગી ગયો તેવારે "રાજાનો અગમર્દક જાય છે" એમ ધારી કોણએ તેને આકાબ્યો પણ નહીં સહસ્ત્રમંથને ધરે આવી સર્વ ધરેલા પોતાની માતે આપ્યા

સવારે રાજાએ જાણીને જોયું તો ન દીઠા અગમર્દને અને ન દીઠા ધરેલાને, તેથી તે રાજા વિનક્ષ થઈ ગયો પછી સવાર સમયે ધર્મકૃત્ય કરી સમામડપમા આ-રો મત્રી, સામત વિગેરે સા આબ્યા, એલે મત્રીએ રાજાને પૂછ્યું - "મહારાજા! આજે શા કારણથી આપનો એક ઉતરી ગયોના દેખાત છે" તેવારે રાજાએ રાતની સર્વ નાત કહી પછી મત્રીએ કહ્યું "મહારાજા! આ ચોર કો? ગૃ મુદ્ધિવાળો દેખાય છે, તે કોઈપણ ઠાણે દેખાતો નથી, મારે માં ઉપાય કરો ત્યારે રાજાએ કહ્યું 'શુ ઉપાય મર? મત્રીએ કહ્યું "મહારાજા! કોઈ મત્રના જાણુ પુરુષને યોનાનીએ તે પુરુષ મત્રના બળથી, જ્ઞાનમળથી અથવા દેવમળથી જાણીને કહેશે તેવારે રાજાએ કહ્યું "તેમ કરો પછી મત્રીએ જિતચક્ર નામના એક યેનામરમાધુને યોનાબ્ય, એને મહામુનિ જિતરક્ષિત નામના જ્ઞાનકમલિત રાજાની પામે આબ્યા મુનિએ ધર્મનામ લીધો, એલે રાજાએ વદના કરી આમત આપ્યું, મુનિ તેના ઉપર બેઠા પછી મત્રીએ કહ્યું - "લગવન" કોઈ ચોર વિરતર નગરીને ધૂની જાત છે, મારે તમે પોતાના જ્ઞાનમળથી પ્રગા મરો તેવારે મુનિએ કહ્યું - "એ અમારો આ ચાર નથી" ત્યારે મત્રીએ દૂરી કહ્યું "હે મુનિરાજા! રાજાના નયથી આને અનાચાર પણ કરવો જોઈએ," આ વખતે જિતરક્ષિતધાવડે મહુ 'મહારો પાસે એક મત્ર છે, તે મત્રના મળથી હું તે ચોરને જાણી આપને કહીશ ત્યારે મત્રીએ કહ્યું - "અમારે ચો ને ચોવી કાઢનાવું પ્રયોજન છે, મારે લાને તમે કરો" પછી તેજો રાજા ૧૧ પોતપોતાને સ્થાનકે ગયા

આ વાત લોડના મોકોથી સાલગી સહસ્ત્રમંથની માએ

મનને બધુઓ કહ્યા છે

પછી કપટશ્રાવકે જિનરક્ષિતશ્રાવકનું કહેલું કબૂન મ્યું લો
જન કરી રહ્યા પછી નાતો કરતા કરતા રાત પડી એટલે જિનર
ક્ષિતે કહ્યું -“આજે આપણા ઘરે સૂઈ રહ્યો કપટશ્રાવકે તે કબૂન
કર્યું પછી ધ ની અ ર પવન પથરાની જિનરક્ષિતે કપટશ્રાવ
કને કહ્યું - ‘હું અત્યારે મનજપ કરના બેમુ છું, કારણ રાત્ર
એ મને ચોર શોધી કાઢનાનું કહ્યું છે, માટે તમે આ ધરમા ચુબે
સૂ જાઓ એમ કહી ગેઠ એકાંતે જઈ મનજપ કરના લાગ્યો
પછી બનસર મળ્યો એટલે કપટશ્રાવક (સહસ્સમહન) ધરમાથી
માર સાર વસ્તુ લઈ નાશી ગયો સનારે પોતાના ધરમા ખાતર
પડેનું જોઈ જિનરક્ષિતે રાત્રને કહ્યું, એટલે રાત્રએ મનીને કહ્યું
કે -“ચોરને શોધી કાઢના માટે આપણે જેનો વિદ્યાસ ધરતા હતા
તે આ જિનરક્ષિતશ્રાવક પડે દુ ખી થયો, માટે તેને રાત્ર આપો”
તેનારે મનીએ તેને રાત્ર આપી પછી રાત્રએ વિમનકીર્તિ નામના
દિગબરસાધુને બોનાના વિમનકીર્તિમુનિએ રાત્ર પાસે આની ધ
ર્મનાલ દીધો, એટલે રાત્રએ વદના કરી આસન આપ્યું મુનિ
તે ઉપર બેઠા, પછી મનીએ કહ્યું “હે સાધુ” તમે પોતાની જ્ઞા
નનિવાના બળથી શુભ ચોરને પ્રગટ કરો તેનારે દિગબરમુનિ
એ કહ્યું -“રાત્રીએ જોઇને કહીશ” પછી રાત્રએ સ માન આ
પી તેમને રાત્ર આપી

આ વાત સહસ્સમહને પોતાની માના મહોદધી સાલળી
પછી તે સહસ્સમહન વાનિયાનો નેગ વધ વિમનકીર્તિ મુનિ પામે
ગયો આ વદના કરી આગળ બેઠા મુનિએ તેને ધર્મનાલ દીધો,
પછી મુનિએ પૂછ્યું -“તું કોણ છું? અને કયાથી આવ્યો છે?”
તેનારે સહસ્સમહને કહ્યું -“હું ચેનામરપનાદયો આવ્યો છું, મને
સમારના લયથી ઉદ્વેગ થયો છે, તેથી હું તમારા પામે દીક્ષા લેના
આવ્યો છું તેનારે મુનિએ કહ્યું “તું અમારી તાસે ગિરની પડે
ધોડા દિવસ રહે, એટલે જોશુ પછી સહસ્સમહન ત્યાં દ્યા

હવે રાત્રીને નિરે મુનિએ ચોગની ચોધ કરના મા? મનજ
પ આરવો, અને સધળા ગિર્યો ઉધી ગયા એટલે સહસ્સમહન

ઉપાશ્રયમાં જે કાંઈ હતું તે સઘળું લગ્ન નાશી ગયો. ઘોડા વગન ગયા પછી કેટલાક શિષ્યો જાગી ઉઠ્યા તો તેમણે નવા શિષ્યને દીઠા નહીં, તેથી તે વાત તેઓએ ગુરૂને કહી, એટલે ગુરૂએ કહ્યું, “જુઓ ઉપગરણાદિક સર્વ વસ્તુ છે કે નથી ?” ત્યારે શિષ્યોએ જોઈને ગુરૂને કહ્યું, “ભગવન્ ! આપે જે વસ્તુ આપેલું છે, તે વિના આપની પોરલી, પાટલી, કવલી, પુસ્તક, પાણીનું પાત્ર અને મોરપિંછી એટલી વસ્તુ દેખાતી નથી.” પછી ગુરૂએ કહ્યું, “હું શિષ્યો ! નિશ્ચ આપણે બહુ ઠગાયા છીએ. તે ચોરે આપના દર્શનને પણ વિગોચ્યું. પછી ગુરૂએ ફરી વિચાર કરી કહ્યું, “અરે શિષ્યો ! મહારી ઉપાશ્ર છે કે નહિં તે તો જુઓ.” તેવારે શિષ્યોએ તપાસ કરી પાછા આવીને કહ્યું, “સ્વામિન્ ! તે પણ ગમ્ય.” શિષ્યોનું આ વચન સાંભળી ગુરૂએ કહ્યું, હીંહી કઠેરે ક ઠં નઠેરે સમ વિનંદું. હાય હાય કપરે કપ, મહારું સઘળું નાશ પામ્યું.” આટલું કહી ગુરૂ મૂર્છા પામી પૃથ્વીઉપર પડી ગયા; તેથી શિષ્યોએ ગિનળ ઉપચાર કર્યો એટલે તે સાવધાન થયા. પછી શિષ્યોએ હાથ જોડી વિનંતી કરી કે, “ભગવન્ ! આપને નમસ્કાર થાઓ. આપ અમને કૃપા કરીને કહો કે ચોર શી વસ્તુ ચોરી ગયો અને આપની શી વસ્તુ ગમ્ય કે જેથી આપ મૂર્છા પામ્યા !” ત્યારે દિગંબરઆચાર્યે કહ્યું, “હું શિષ્યો ! ઉપાશ્રમાં વીસ સોનામહોરો હતી તે ગમ્ય. તે પાખી ચોરે ધન હરણ કરતાં મહારા ગાણ હરી લીધા છે.” પછી ગુરૂનો ખેદ દૂર કરવા માટે એક વૃદ્ધ શિષ્યે કહ્યું:—“હું ભગવન્ ! જ્યારે ચંદ્રશેઠનું વહાણ સમુદ્રમાં ભાગી જવાથી સર્વ ધન નાશ પામ્યું હતું, ત્યારે તેના ખેદ દૂર કરવા માટે આપે ધર્મોપદેશ દેતાં જે ગાથા કહી હતી તે કેવી છે ? આપ મને કહો:—

ફલસંપત્તીં સમોણ્યાઈ, તુંગાઈં ફલવિવર્તીં ॥

હિચ્ચયાઈં સુપુરિસાણં, મહાતરુણેવ સિંહરાઈ ॥ ૧. ॥

ભાવાર્થ:—ઉત્તમ પુરુષોના દૃઢ્યો મહોટા વૃક્ષોના અમ્ભાગ

ની પેઠે ફળની સપત્તિને વિષે ઉચ્ચાં હોય છે, અને ફળની વિપત્તિને વિષે પણ ઉચ્ચાંજ હોય છે.

પછી ગરુડે કહ્યું — “હે શિવ ! તે ઠીક સ્મરણ કરાવ્યું, મેં જો ત્યજી લીધો છે, હવે હું રાજદ્વારમાં જાઉં છું ” એમ કહી એક ગિરિને સાથે ત્રણ ગુરુ રાજમંદિરે ગયા, ત્યાં રાજાએ પડનારી આગન આપ્યું ગુરુ તેના ઉપર બેઠા પછી મંત્રીએ પૂછ્યું — “ભગવન્ ! પીછી અને જગપારિના આપ કેમ આવીશો ? ” ત્યારે મુનિએ કહ્યું “તે ચોરે અમને પકડી લેશે, અમારું પણ મધણુ સરને તે નાગી ગયો છે મંત્રીએ કહ્યું “ભગવન્ ! ચોરના નાત કહો મુનિએ કહ્યું “લુઓ તો ખરા, મ્હારું પણ સર્વ ગયું છે તેનારે રાજાએ મંત્રીને કહ્યું “હે પ્રધાન ! એ મુનિને ઝડ રાત્ર આપો પછી મંત્રીએ તેમને નિદાય કર્યા, એટલે મુનિ પોતાને સ્થાનકે ગયા

પછી રાજાએ ચૈત્રનિધાના પાર પામેલા નારાયણનામના દિગંબરબ્રાહ્મણને બોલાવ્યો, તે બ્રાહ્મણ પણ આવ્યો અને બોલ્યો —

કમજાસણો વેશ્મમુહો, ચઠચણો પઠવગગ્રસેમચણો ॥

સચરાચરવિસ્મયિયા, વચાવર્હ જયવ જયવમહો ॥ ૧ ॥

ભાસાર્થ — કમજાના આસનવાળા, વે. છે મુખમાં જેને એના, ચાર મુખવાળા, કમજાના મધ્ય ભાગના સરખા વર્ણવાળા, સચરાચર વિશ્વના પિતા, પ્રજાના પતિ અને જયના પરાક્રમ બ્રહ્મા જ યવતા વેતં છે

આ પ્રમાણે કહેના એના બ્રાહ્મણને નમસ્કાર કરી રાજાએ આસન ઉપર બેસાડ્યા પછી મંત્રીએ કહ્યું “મહારાજ ! જ્ઞાનબળથી ચોરને શોધી આપો ત્યારે બ્રાહ્મણે કહ્યું “મંત્રીરાજ ! મ્હારી પામે મંત્રી છે તેથી જાણીને હું આપને કહીશ પછી રાજાએ સન્માન કરે તો બ્રાહ્મણ પોતાને સ્થાનકે ગયો

હવે સદસ્ત્રમભવન પોતાની માતા મુખથી આ સમાચાર સાંભળી બહુ દુઃખી વે. લઈ નારાયણબ્રાહ્મણની પામે ગયો તેનારે નારાયણે પૂછ્યું — “તું કોણ છું અને કસથી આવ્યો ? ” ત્યારે સદસ્ત્રમભવને કહ્યું “હું સાવત્યોનગરીથી અહિં આવ્યો છું, માંજસોના મુખથી તમને વેદના પાર પામેના જાણી તમારી પાસે વેદ

લણવા આવ્યો છું.” પછી નારાયણઆત્મણે તેને ભોજન કરાવી-
ને કહ્યું. “તહારે અહિંથી બીજે ક્યાંય પણ ન જવું; અહિં જ
રહેવું.” પછી રાત પડી એટલે આત્મણે કહ્યું. “મહારા ધરમાં સૂઈ
રહે.” એટલે સહસ્ત્રમહલે પગમાં પડી “આપનો મહેરો પસાય.”
એમ કહી ધરની અંદર જઈ સૂતો અને નારાયણઆત્મણે “હું” એ
કાંતમાં બેસી બપ કંઈ છું.” એમ કહી બપ કરના લાગ્યો. ધર-
નાં સૌ માણસો સૂઈ ગયાં એટલે સહસ્ત્રમહલે ધરમાંથી સારસાર
વસ્તુ લઈ નાશી ગયો. સવારે ધરનાં માણસોએ ખાતર પડેલું
જોઈ કોળાહુળ કરવા માંડ્યો. નારાયણે પણ પોતાના ધરમાં ખા-
તર પડેલું જાણી તે વાત રાજાને કહી, એટલે રાજાએ તેને પણ
વિદાય કર્યો.

પછી રાજાએ મહાદેવના સેવક એવા શિવધર્મા નામના આ-
ત્મણને બોલાવ્યો.

કેલાસકચ્ચનિશાસં એગચં ચંદસે હયં મુહ્યં ॥

ગંગા ગૌરસમાગય પમુઝ અમુમં સિવં નમામિ ॥ ૧ ॥

ભાવાર્થ:—કૈલાસઉપર વસનારા, એક પોઠીયાવાળા, મુખે
કરીને કપાળમાં ચંદ્રને ધારણ કરનારા, ગંગા અને ગૌરોના સમા-
ગમથી હૃદયિત એવા શિવને નમસ્કાર કરીએ છીએ.

આ પ્રમાણે કહી આત્મણે ઉભો રહ્યો, એટલે રાજાએ નમ-
સ્કાર કરી આસન આપ્યું. આત્મણે તેના ઉપર બેઠો, પછી મં-
ત્રીએ કહ્યું. “મહારાજ ! જ્ઞાનબળથી ચોરને શોધી આપો.” ત્યા-
રે શિવધર્માએ કહ્યું. સવારે જ્ઞાનબળથી જાણીને કહીશ. પછી
રાજાએ સન્માન આપી તેમને રજા આપી, એટલે શિવધર્મા પો-
તાને સ્થાનકે ગયો.

પછી નગરની સ્ત્રીઓના મુખથી સહસ્ત્રમહલની માત્રે આ
સમ્પત્તી સાંભળી તે વાત સહસ્ત્રમહલને કહી, એટલે સહસ્ત્રમહલે
નવીનવેષ ધારણ કરી શિવધર્માઆચાર્યની પાસે ગયો; ત્યાં તેણે
“ૐ નમઃ શિવાય” એમ કહી હાથ જોડીને કહ્યું:—“લગવન !
આજે હું શિવધર્મને ચોગ્ય થાઉં છું, માટે મને દીક્ષા આપો. તે-

વારે ગુરૂએ પોતાના શિષ્યોની અનુમતી પૂરી, જોડે શિષ્યોએ કહ્યું “ભગવન્” એને દીક્ષા આપે કાન્ન નર્મનો ગતિ પેગલા થી છે ” પછી ગુરૂ દીક્ષા આપી ગત્રોએ એકનમા મનજપ કરના લાગ્યા, અને મનમાં ગિરો ઉઘી ગયા જોડે મારસાર વસ્તુ લઈ તે સદુસ્સમત્ર તાથી ગયો મવારે પોતાના સ્થાનમાં ખાતર પડેનું જાળી શિષ્યોએ ગળતી પાસે જઈ કહ્યું કે-“હિ રાજન્” હું પાન ચોરથી કાપો છું ” એમ કહી મન રાત કહી, તેથી રાત્રીએ તેને પાન રાત્રી આપી

પછી મત્રીએ મજિશ્રો તામ્રા આપ્યાચારિત્રે જોલા-પો, તે આપે એને રાત્રીએ નમ્ર ૧૨ કરી આમત આપી મેપારો, પછી મત્રીએ કહ્યું ‘ભગવન્’ જાનત્રાથી ચોરને નોતી કાપે ” ત્યારે મજિશ્રોએ કહ્યું ‘હું ચોરને થોડા નમ્રમા જોતી આપી શા ” પછી રાત્રીએ સન્માન કરવાથી તે પોતાને મનાડે ગયો

જા રાત્રીએ સદુસ્સમત્રને ખમર પાન તેથી ને જોલાદાનના વેર ના મજિશ્રો પામ ગયો અને પાન મત્રી તેમની આગળ બેસે પછી આગામ પ્રયુ-‘હિ આપ’ તમે કરાથી આપો છો ? ” તેણે મદુસ્સમત્રે કહ્યું ‘ભાગન્’ હું કશિનશિયા તરફથી આવું છું મદુગાજા મદુ ૧ જો રિનની સાલગો મદુ ૨ આપે માધુજોને જોલા આપત્ર છે નાપે આપે મદુ ૩ ” પછી આચાર્યે તે કમૂન-યુ જો ને તેને મનરમાસી લાડા, ખાત, જનેથી, ધમર રિગે નાપે મદુ માધુજોને જમાન્યા આથી માધુજો તે કપીઆવકડી ૧ પ્રાપ ના પછી ગત્રીએ આચાર્ય જપ કરવા ગયા જોડે ગિરોએ આ આવકને પૂર્યુ-“આપે તમારે કરા મુત્ર છે ? ” ત્યારે સદુસ્સમત્રે કહ્યું “આપે આપ ના પગતી પામે સુ રહીશ ” શિષ્યોએ હા મદુ પછી મદુ મુર ગયા જોડે મદુસ્સમત્ર તેમનું મધ્યુ વડ પોતાને ઘરે ગયા મવારે પોતાના મ્યાનમાં ખાતર પડેનું જોડે મદુ માધુજોએ જો પામી આચાર્યે કહ્યું મજિશ્રોઆચાર્યે પલ ઉઘે પામી રાત્રી પામે જઈ મન રાત્રી કહી તેથી રાત્રીએ તેને પલ રિતાર મદુ

પછી મત્રીએ કપીનજા એવા પરમદુમ નામના આચાર્ય

ધને જોડાવ્યા. આચાર્ય આવ્યા એટલે તેમને આદરસત્કાર આપી મંત્રીએ કહ્યું. “હે ભગવન્! ચોર પ્રગટ કરી આપો.” ત્યારે આચાર્યે કહ્યું. “સવારે કહીશ.” એમ કહી તે પોતાને સ્થાનકે ગયા.

આ વાત સહસ્ત્રમહલે સાંભળી એટલે તે કુલપુત્રનો વેપ લઈ પરમહસ પાસે ગયો, ત્યાં તેણે સોનાના દુલ્લભી ગુરના પગ પૂજી નમસ્કાર કરીને કહ્યું:—“હે ભગવન્! ધ્યાનતું સ્વરૂપ કહો, તે પ્રમાણે હું કરીશ.” ત્યારે ગુરુએ કહ્યું. “હસ નામનો મહારો શિષ્ય છે તેની પાસે તું પ્રથમ અભ્યાસ કર.” પછી સહસ્ત્રમહલ શિષ્ય પાસે ગયો. તેવારે શિષ્યે કહ્યું. “ધ્યાનનો અભ્યાસ રાત્રીએ થાય છે.” સહસ્ત્રમહલે કહ્યું “બહુ સારું.” પછી રાત પડી એટલે ગુરુ એકાંતમાં જપ કરવા ગયા અને હુંસે સહસ્ત્રમહલને ધ્યાનનો કાંઈ લેખમાત્ર ઉપદેશ કહ્યો. પછી સર્વે સૂઈ ગયા એટલે ચોર સહસ્ત્રમહલ સર્વ વસ્તુ લઈ નાશી ગયો. સવારે પોતાના આશ્રમમાં ખાતર પડેલું જાણી શિષ્યોએ ગુરુને કહ્યું. આચાર્યે પણ રાજની પાસે જઈ કહ્યું કે:—“હે રાજન્! તે ચોર અમને પૂજી ઠગી ગયો છે.” ત્યારે મંત્રીએ કહ્યું. “મહારાજ! આ પ આપને સ્થાને પધારો.”

પછી રાજાએ ભૂતવાદી એવા સુરપ્રિયપાખડિને જોડાવ્યો, તે આવ્યો એટલે રાજાએ કહ્યું:—“આપનો સહભાવ પ્રગટ કહો.” ત્યારે તે પાખડિએ કહ્યું. “હે રાજન્! પુણ્ય નથી, પાપ નથી, છવ નથી, દેવલોક નથી અને મોક્ષ પણ નથી. આ અમારો મત છે.” પછી મંત્રીએ કહ્યું:—“ભગવન્! ચોરને પ્રગટ કરી આપો.” તેવારે તેણે કહ્યું:—“હું મહારાજ્ઞાનબળથી પ્રભાતે નિશ્ચય કરીને કહીશ.” પછી રાજાએ રજા આપી એટલે તે પોતાને સ્થાનકે ગયો.

સહસ્ત્રમહલે આ સમાચાર સાંભળ્યા એટલે તે એક ઉત્તમ રૂપવાળી વેશ્યા પાસે ગયો અને કપુરવાળું પાનખીડું આપી કહેવા લાગ્યો. “હે વેશ્યા! જો તું મહારાજ કામ કરે તો હું તને દશ સોનામહારો આપીશ.” ત્યારે વેશ્યાએ કહ્યું:—“અવશ્ય કરીશ.” પછી સહસ્ત્રમહલે કહ્યું. “જો એમ છે તો હું તને જે કહું તેનો ઉત્તર ન આપતાં ત્યારે સાંભળ્યા કરવું.” વેશ્યાએ તે

મૂન કર્યું પછી વેરવાને સાથે વધ સહસ્ત્રમહા મુરપ્રિયપાખડિની પામે ગયો, ત્યાં તેને નમસ્કાર કરીને કહ્યું “ભગવન્ ! આ મહારી જીવન છે, તે આપના હાથથી દિક્ષા લેનાની ઇચ્છા કરે ॥” તેનારે મુરપ્રિયપાખડિએ કહ્યું - “તે યોગ્ય છે, પરંતુ અમારો દિક્ષાના આચાર એવો છે કે પહેલી દિક્ષામાં પશુને હજુ પડે છે, મધપાન કરવું પડે છે, અમારી સાથે એક પાત્રમાં ભોજન કરવું પડે છે, અમારા ઉપર પોતાના પતિના જેવી બુદ્ધિ રાખવી પડે છે. ત્યારે સહસ્ત્રમહાને કહ્યું “આ મહારી જીવન તે સમજી કરશે” પછી સહસ્ત્રમહાએ સર્વ નિધિ કરી રાત્રિએ મુરપ્રિયપાખડિએ કહ્યું “આ તહારી જીવનની સાથે કાર્ક કારણને લીધે અમારે એકાત્મતા સૂત્ર પડ્યો, મારે આ તહારી જીવન મહારા શિષ્યો સાથે મધપાન કરે ત્યારે પુર્ત સહસ્ત્રમહાને કહ્યું “જેમ શુરુ કહે તેમ. પછી સર્વ શિષ્યોએ તે વેરવાસહિત મધપાન કર્યું બહુ મધપાન કરવાથી સર્વે વિકન બની ગયા, લાન છુની જવાને લીધે લુગડા પૃષ્ઠોઉપર પડી ગયા. સહસ્ત્રમહા આની વ્યવસ્થા જોઈ આશ્રમમાં જે કાંઈ હતું તે લઈ અને જે કાર્ક જોડું કામ કરનારું હતું તે કરી નાશી ગયો. સવારે મધનો નીમો ઉતર્યો એટલે રાત્રીએ પરસ્પર જે કાંઈ જોડું કામ કર્યું હતું તે જોઈ લગ્ન પામતા છતાં આશ્રમમાં પડેલી વેરવાને પૂછતા લાગ્યા “એ તહારો ભાઈ હતો ?” ત્યારે વેરવાએ કહ્યું “મહારે ભાઈ નથી. હાથ હાથ મને કોર્ક ધૂનારો ઠગાને નાશી ગયો. પછી મુરપ્રિયપાખડિએ રાત્રની પામે જઈને કહ્યું “હે રાજન્ ! મહારા આશ્રમમાં ખાતર પડ્યું છે, તેમ મહારા શિષ્યોને પણ કાર્કની ચકાઈ કરી કોર્ક નાશી ગયો છે” પછી રાત્રએ મનીને આજ્ઞા કરી તેને નિકાલ મોકલ્યો મુરપ્રિયપાખડિ પણ પોતાને આશ્રમે ગયો.

આ પ્રમાણે તે સહસ્ત્રમહાએ જે જીવનિઓને માનસ મૂક્યા, ધોળા દિનસમાં તજે સર્વ નગરને છુટી લીધું, એવું કોર્ક રાજમંદિર કે દેવમંદિર પણ નહોતું રહ્યું કે જેમાં તે ધતારાએ ખાતર ન પાડ્યું હોય વળી નિરતર બહુ છોરાની દિક્ષા કરતા છતાં ઇચ્છા પ્રમાણે પરસ્પરીઓની સાથે કીડા કરતો હતો, તથા નિ

રંતર તિર્યંચ અતે નરકગતિ પ્રાપ્ત થાય તેનાં કામો કર્યા કરતો હતો; આથી રાજા બહુ ચિંતા કરવા લાગ્યો અને સર્વે મંત્રીઓ પણ બુદ્ધિ વિનાના થઇ ગયા. આવી રીતે કેટલોક સમય ગયો, પરંતુ તે ગુઠમાયાવીને કોઇ ઝોળળી શક્યું નહીં.

એક દિવસ તે કૌશાંમીનગરીના ઉચ્ચાનમાં વિશુદ્ધ નાગના કોઇ કેવળો સમયસર્યા. તેનારે રાજાને સર્વે નગરવાસીલોકો તેમને વંદના કરવા ગયા. સહસ્ત્રમહલ પણ બુદ્ધો વેપ કર્યાં ગયો. પછી કેવળીલગવાને સર્વે છવોની રક્ષા કરવારૂપ ધર્મદેશના આ રી કે:-“જે પુરૂષ ખીજ છવોની હિ સા કરે છે, જૂઠું વચન બોલે છે, પારકું ધન ચોરે છે અને પરસ્ત્રીઓને સેવે છે, તેમજ જે મહા આરંભ કરે છે તે પુરૂષ મૃત્યુ પામી મહા નરકમાં જાય છે, અને ત્યાં ગાઢવેદના ભોગવે છે.” કેવળીની આવી ધર્મદેશના સાંભળી સહસ્ત્રમહલચોર વિચાર કરવા લાગ્યો-“હાય હાય! ધિક્કાર છે! ધિક્કાર છે! આ સધળાં કર્મો મેં કર્યાં છે, હું નરકનાં દુઃખો શી રીતે સહન કરી શકીશ? મને પાપથી બચાવનાર આ મુનિરાજ છે, માટે હું એમના ચરણનું શરણ લઉં. ” આ પ્રમાણે સહસ્ત્ર મહલ વિચાર કરતો હતો, એવામાં નગરીના લોક ધર્મદેશના સાંભળી પોતપોતાને ઘેર ગયા. પછી સહસ્ત્રમહલે સસારથી ઉદ્ધેગ પામી કેવળીને કહ્યું. “હે ભગવન્! તેવું એકે કુંકર્મ બાકી નથી કે જે મેં નહીં કર્યું હોય. હમણાં તમારા ઉપદેશથી હું સસારથી ઉદ્ધેગ પામ્યો છું, માટે જો હું જિનવિક્ષાને ચેગ્ય હોઉં તો મને વિક્ષા આપો.” ત્યારે કેવળીએ કહ્યું. “હે મુનિ! તું પ્રતિજ્ઞા ન કર, યોગશુદ્ધિ કરી પોતાના આત્માને પવિત્ર કર.” પછી સહસ્ત્રમહલે કહ્યું. “હે ભગવન્! મહારા ઉપર રાજા ક્રોધ પામેલો છે, માટે બાજે કોઇ સ્થાનકે જઇ મને દીક્ષા આપો.” કેવળીએ કહ્યું. “હે ભદ્ર! તું ભય ન પામ. પ્રસાતે ત્હારે અહિં મહારી પાસે આવવું, રા ૧ પણ અહિં આવશે, તે વખતે ત્હારું સર્વ સાડ થશે.”

પછી પ્રસાત થયો એટલે નગરવાસી લોકોસહિત રાજા દ્રી કેવળીને વંદના કરવા માટે ત્યાં આવ્યો, સહસ્ત્રમહલ પણ ત્યાં આવી કેવળીની પાસે બેઠો. પછી કેવળીએ દેશનાનો આરંભ

કર્મો, અને રાજા - મર્મ નોકો ॥ જુન, જાનિ ૧ અને નર્તમાનના
 પાના મગ્ધો જાગ્યા પડી રાજાએ કેવળાને પ્રગ્ધ 'હે ભગવ
 ન્' તે ચો વા છે? ' તેસારે કેવળીએ કહ્યું 'હે રાજા! હમ
 હા ત્હારે કામે પડ્યો બેડો છે, પરંતુ હે મહાનજ' હરે ત્હારે
 એના ઉપર કોવ કયો નહી, મગ્ધ કુર્મ મનાથી એતુ મન પા
 છું કર્યું છે એતુ મન કુર્મરૂપના કાપી ॥ ૧ ॥ ચારિત્રમા
 ચાલ્યું છે, તો મોક્ષમા જના તૈનાય થમેના એ પુત્રને તુ સા
 હાર કો રાજાએ મ્હું "હે ભગવન્' આપ મને ને આ ॥ ક
 યો ત હુ નિશ્ચે મરીમ " પછી રાજામહિન સહસ્ત્રમંત્ર ન પોના
 ને યો ગયો, ત્રાધી મ્હોરા ઉત્સવમહિન પોના તી મા અને રા
 જાને માવે લઈ કરી કેવળી પામે માનો નેત્રે નીક્ષા બીરી પછી
 તેણે કેવળીની પામે વો અભિરુદ્ધ નીરો દેવ હે ભગવન્' આ
 જધી જાનજીવનત મ્હોરે મામે મામે પારણ જુન તે આપની
 માજાયા થાઓ " તે નખને રાજા હે દેવે તેના બહુ વળાચુ
 મ્ના સહસ્ત્રમંત્ર ન પાન બે પ્રધારનો મિજા લઈ મહુકમે જિતેદ્રિય
 થયો એ મના, બે મામે, નહ મામ, એમ અતુકમે તેણે હ મા
 મે પારણ કર્યું આનો રીતે તપ દ્રતા એના તેણે દુર્ગતિના કાગમ
 એના મ્હોરે ક્ષત કરી નાખ્યો વળા એના શુભવાનથી તેના
 કર્મરૂપ ધંધન (નામ્હા) મગી ગયા એને વોનાયોત્તે પ્રનાથ કર
 નાર દેવગજાન ઉપર થયું તે નખને દેવગજાએ ત્રા આની
 કેવળીમહોત્સવ કર્યો, મોનાવ મિહામન રમ્યુ, તે મિહામન ઉપર
 બેગા કેવળીએ ધર્મદેગ ॥ આપો પડી સહસ્ત્રમંત્રમનિગજ પૃ
 થીઉપર નિહાર કરી અતુકમે ચોગનો નિરોધ કરી છાત્ર સનેખ
 ના કીતે મુક્તિ પામ્યા

શ્રી વર્ધમાનરામી ચુવત્તીપિતાનિ આનકને - હે છે કે અ
 હો! વોદર્મનો કરનાર સહસ્ત્રમંત્રન પત્ર જિ નર્મના ઉદ્ધાર પામ્યો,
 માટે હે રાજ્ય તો! તમે પત્ર જાનરી જિનર્મનુ આરાધન કરો.

ધતિ મહસ્ત્રમંત્રની કથા

શ્રી વર્ધમાનસ્વામીના આવેા ધર્મોપદેશ સાંભળી ચુત્તણી-
પિતાશ્રાવકે આણુંદશ્રાવકની પેડે સમ્યક્ત્વમદિન શ્રાવકધર્મ આદ-
ર્યો. પછી પોતાના આત્માને ધન્ય અને કૃતાર્ય માનતો એવો તે ચુ-
લગ્નીપિતા પોતાને ઘેર ગયો અને સ્ત્રીને કહેવા લાગ્યો કે:-“ હે
પ્રિયા! પૂર્વે ક્યારે પણ ન પ્રાપ્ત થએલો એવો શ્રાવકધર્મ આજે
મને પ્રાપ્ત થયેા, માટે તું પણ જિનેશ્વર પામે જઈ શ્રાવકધર્મ પા-
મ.” પછી શ્યામાએ શ્રી વીરપ્રભુ પાસે જઈ શ્રાવકધર્મ લીધો અ-
ને પ્રભુને વંદના કરી પોતાને ઘેર આવી. શ્રાવકધર્મ પાળનાં અનુ-
ક્રમે ચૌઃ વર્ષ ગયાં એટલે ચુત્તણીપિતા વિચાર કરવા લાગ્યો કે,
“ મેં આ કુટુંબનો ભાર આટલા વર્ષયુધો ઉપાડ્યો, હવે હું પડિ
મારૂંપ શ્રાવકધર્મ કરું. કહું છે કે —

કાલક્ષેપો ન કર્તવ્યો, આયુર્યાતિ દિને દિને ॥

ન કરોતિ યમઃ ક્ષાંતિં, ધર્મસ્ય ત્વરિતા ગતિઃ ॥૧ ॥

ભાવાર્થ:—કાળ ગુમાવવો નહીં, કારણ આયુષ્ય દિવસે દિ-
વસે ચાલ્યું જાય છે; તેમજ યમરાજ ક્ષમા કરતો નથી. વળી ધ-
ર્મની ગતિ વેગવાળી છે.

પછી ચુત્તણીપિતાએ પૌષધશાળામાં જઈ ભાવથી સર્વ પ-
ડિમા વહન કરી. એક દિવસ કોઈ દેવતા અર્ધીરાત્રીએ હાથમાં
તરવાર લઈ ત્યાં આવ્યો અને કહેવા લાગ્યો કે:-“ અરે ચુત્તણી-
પિતા! જો તું શ્રાવકધર્મને નહિં ત્યજી દે અને પૌષધવ્રતને નહિં
ભાંગે તો હું ત્હારા મ્હોટા પુત્રને ધરમાંથી અહિં લાવી મારી
નાંખીશ, અને તેના માંસના ત્રણ શૂળ કરી ઉના તેલની ભરેલી
કડાઈમાં પકવીશ; તેમજ તેનું માંસ અને લોહી ત્હારા શરીરઉપર
છાંટીશ. પછી આર્તધ્યાનથી અકાળે મૃત્યુ પામેલો તું હઃખી થ-
ઈશ.” દેવતાનાં આવાં વચન સાંભળ્યા છતાં પણ ચુત્તણીપિતા
નિર્ભયપણે એટા હતો; તેમાં દેવતાએ તેને એજ પ્રમાણે બે ત્રણ
વાર ફરી ફરીને કહ્યું. છેવટ દેવતા તેનું ધર્મને વિષે દૃઢચિત્ત જા-
ણીને કોંઈથી ભયંકરરૂપ લઈ તેના પુત્રને ધરમાંથી ત્યાં લઈ આ-
વ્યો, અને તેને મારી નાંખી તેના માંસના ત્રણ શૂળો ખનાવી ધ-
ગધગતા તેલમાં પકવ્યા; તેમજ માંસ અને લોહીનો ચુત્તણીપિતા

ના શરીરે લેખ કર્યો આ પ્રમાણે ઘેરઉપસર્ગ કર્યો તોપણ ધૈર્ય વત એવો તે ધર્મધ્યાનથી જગપણ ચળ્યો નહીં દેવતાએ ફરી તેના બીજા, ત્રીજા અને ચોથા એમ ત્રણે પુત્રોને મારી તેમના માસ અને લોહીથી સુવર્ણીપિતાના શરીર ઉપર અલિપે કર્યો, આ વો ઘેરઉપસર્ગ કર્યા છતાં તે ધર્મ યાનથી ચળ્યો નહીં, પણ વધારે વધારે ધર્મધ્યાન કરના લાગ્યો.

દેવતાએ ફરી કહ્યું - “ અરે પાપી ! જો તું પોષવનન નહિ લ્યજી દે, તો તું દેવગુરુસમાન ત્હારી માતા બદ્ધને અદિ ત્હારી આગળ માં નાખીશ, અને તેના લોહી મામથા ત્હારા શરીરને મિચન ફીંગ, તેથી તું આર્તધ્યાનમા પડી દુર્નતિ પામીશ ” દેવતાએ આવી રીતે કહ્યું તોપણ તે ધર્મધ્યાનથી ચળ્યો નહા. બીજવાર ત્રીજવાર કહ્યું એટલે સુવર્ણીપિતા મનમા વિચાર કરવા લાગ્યો કે, “ આ પુત્રપ આનાર્થ છે તેથી તે અયોગ્ય કામ કરશે, જે પાપીએ મ્હારા મ્હોરા પુત્રને મારી તેના મામ અને લોહીથી મ્હારા શરીરને લેખ કર્યો, એવી રીતે તેણે મ્હારા બીજા, ત્રીજા અને ચોથા પુત્રને પણ મારી નાખના છે. હવે તે કુદરત દેવગુરુસમાન મ્હારી માતાને મારશે, મારે હું તેને પકડી લઉં. ” આ પ્રભાણે વિચાર કરતો બેઠો છે તેવામા દેવતાએ માતા બદ્ધને તેની આગળ લાવી જેટનામા મારી નાખવાની તૈયારી કરી તેટલામા સુવર્ણી પિતા તેને પકડના મારે કોહ્યો, એટલે દેવતા તુરત વિજળીની ષેઠે આકાશમા ઉડી ગયો સુવર્ણીપિતા કોનાહવ કરતો તેની પાછળ કોહવા લાગ્યો, તેનો કોનાહવ સાબળી બદ્ધા માતા ધરમાથી ત્યાં આની અને પૂછવા લાગી કે - “ અરે પુત્ર ! તું કેમ કોનાહવ કરે છે ? તેવારે સુવર્ણીપિતાએ માતા આગળ સવ વાત કહી, એટલે માતાએ કહ્યું - “ હે પુત્ર ! કોડ દેવ, દાનવ, બ્રૂત, રાક્ષસ, તને ઉપસર્ગ કરતો હશે, ત્હારા ચારે પુત્રો ધરમા સુખે સૂતા છે, તું એને દેવતાનો ઉપસર્ગ જાણ અરે પુત્ર ! તે મન અને પોષધ લાગ્યો મારે ગુરુ પામે જઈ આલોચના લે ”

માતાના આવ્યા વચન સાબળી સુવર્ણીપિતાએ ગુરુ પાસે જઈ આલોચના લઈ તપ આરંભ્યુ અનુક્રમે આજ કલાવકની ષેઠે

અગીયાર પડિમા વહી, છેવટ સંલેખના કરી, સર્વ છવોને ખમા-
વી, અનશન લઈ શુભધ્યાનથી મૃત્યુ પામી તે 'ચુલણીપિતાશ્રાવક
સૌધર્મદેવલોકમાં અરૂણપ્રભાવિમાનમાં ચારપદ્યોપમના આયુષ્યવા
ળો દેવતા થયો.

શ્રી ગૌતમસ્વામીએ શ્રી વર્ધ્ધમાનસ્વામીને પૂછ્યું:-“હે ભ
ગવન્! ચુલણીપિતા તે દેવલોકથી ચવીને કઈ ગતિ પામશે?” તે
વારે પ્રભુએ કહ્યું:-“હે ગૌતમ! ચુલણીપિતા દેવલોકથી મહાવિ-
દેહક્ષેત્રમાં ચવી ત્યાંથી સિદ્ધિપદ પામશે.

શ્રી સુધર્માસ્વામીના મુળકમળથી ચુલણીપિતાનું અદ્ભુત
ચરિત્ર સાંભળી સંવેગ પામેલા જ બૃહસ્વામીએ શ્રી વીરપ્રભુને ન-
મસ્કાર કર્યો.

ઇતિ ચુલણીપિતાનું ચરિત્ર.

ઇતિ શ્રી રત્નલાલગણીના શિષ્ય રાજકીર્તિમુનિએ
ગદ્યબંધ રચેલી વર્ધ્ધમાનદેશનામાં ચુલણીપિતાને
પ્રતિબોધ નામનો ત્રીજો ઉદ્ધાસ સપુર્ણ થયો.

ઉદ્ધાર યોથો.

સૂરાદેવ ચરિત્ર.

હરે શ્રી સુરભાસ્વામી શ્રી જબૂન્વામીને સૂરાદેવ નામના ચોથા શ્રાવણ ચરિત્ર કહે છે

આ જબૂદીપના સરતક્ષેત્રને વિષે વાળારસી નામની ન ગઈ છે, ત્યાં મનોહર મુરપ્રિય નામના યજ્ઞુ ચેત્ય છે, તે નગરી માં નિતશત્રુ નામનો ગગ્ગ રાજ્ય કરતો હતો, ત્યાં સૂરાદેવ નામ નો ચોં રહેતો હતો, તેને ધના નામની સો હતી સૂરાદેવચોં બહુ ધનવત હતો, તેને રેયાગમા ઝડોડ મોનામ્હોરો હતી, પૃથ્વીમા નિધાનરૂપે પણ છઠોડ નાનામ્હોરો હતી, તેના ધરે ગુણોના છ ગોકુળ હતા એની રોતે સૂરાદેવચોં મ્હોદી સમુદ્ધિનાળો તેમજ રાગને બહુ ખાનીતો હતો.

એ દિવસ શ્રી વર્દમાનસ્વામી કુણ્ડચેત્યને વિષે મમન સર્થા, તેવારે દેવતાઓએ સમનસ લ રચ્યુ, ત્યાં આગ પર્વનાઓ એમ્હી થય. પ્રભુને સમનમરેના જાણી સૂરાદેવ વદના કરના ગયો, ત્યાં તે ત્રણ પ્રક્ષિપ્તપૂર્વક વદના કરો યોગ્યઆસને બેઠો પછી શ્રી વર્દમાનસ્વામીએ ધર્મશાના આપી કે - "હે ભગવન્ના ! તમે સર્વ પ્રમારના આદરથી ધર્મ કરો કારણ કે ધર્મથી જીવ સસાર માં મુખી થાય છે મુખની છઠ્ઠાનાળા ખાલમે ધર્મ કરનામા આળ સ્ય કરવી નહીં, સમાગસમુદ્રમા પડેના જીવો ધર્મથી ઉદ્ધારપામી વિદ્યમની પેડે મુખી થાય છે " તેવારે સૂરાદેવે પૂછ્યુ - "હે ભ ગવન્ ! તે વિદ્યક કોણ હતો ? અને તે સસારમુદ્ર તરી મુખમ્થા નને શી રીતે પામ્યો ? " ત્યારે શ્રી મહાતીરપ્રભુએ કહ્યુ - "હે સૂરાદેવ ! મહા આશ્વર્મારી એવા તે વિદ્યમ્ના ચગિને સાનના મનથી સામન -

જિનવર્મની આરાધના ઉપર.

ધિષ્ટકની કથા.

આ જંબૂદ્વીપના સરતક્ષેત્રને વિષે અવંત નામે દેશ છે, તેમાં ધારાપુરી નામની નગરી છે, ત્યાં સૂર નામનો ધનવંત રાજ પુત્ર રહેતો હતો, તેને અતિ ઉચ્ચ અને કડવું બોલનારી ચતુરા મામની સ્ત્રી હતી, તે હમેશાં પોતાના પતિને કડવાં વચનથી હુઝ દેતી હતી, તેથી સૂર મનમાં વિચાર કરવા લાગ્યો કે:—“આ હુષ્ટ સ્ત્રીની સાથે મહારે સુ પ્રયોજન છે? કારણ પુરૂષ હુષ્ટસ્ત્રીને અને વિદ્વંસ કરનારી વિદ્વાને ત્યજી દે છે.” આ પ્રમાણે વિચાર કરી તે બીજી સ્ત્રીની શોધ કરવા લાગ્યો, ગામ અને નગરમાં નિરંતર શોધ કરતો એવો તેને અવતીમાં રહેનારી કોષ્ઠએક વૃદ્ધડાશીની પુત્રીની ખબર પડી, તેથી તે ડાશી પાસે જઈને કહેવા લાગ્યો કે, “તમારી પુત્રીનું મહારી સાથે લગ્ન કરો.” ત્યારે ડાશીએ કહ્યું. “મહારે તે એકની એક પુત્રી છે, તેને વિના મહારી બીજી કંઈ ગતિ નથી, માટે જો તું મને ત્હારે ઘરે લેડી જાય તો હું તને મહારી પુત્રી પરણાવું.” સૂરે તે વાત કબૂલ કરી એટલે ડાશીએ પોતાની સુંદરી નામની પુત્રી તેને પરણાવી. સૂર ડાશીસહિત સુંદરીને પોતાના ઘરમાં લાવ્યો.

પછી ચતુરા શોક્યભાવથી નિરંતર પરસ્પર કલેશ કરવા લાગી એટલે સૂરે તેને બીજા ઘરમાં રાખી, તોપણ ચતુરા તેને ઘરે આવી ખરાબ ગાળો ફાં જાય અને કુકડીની પેટે મતસરથી કલેશ કરે. બન્ને શોક્યો દાંતે દાંતથી, પાઠુ પોઠુથી, તમાચે તમાચાથી, બ્રુકડીએ બ્રુકડીથી અને માથાએ માથાથી યુદ્ધ કરતી હતી. પતિ સૂર એકનું સારું બોલે, અને બીજીને ગાળો દે. જેમ ચંદ્રને વિષે શિતળપક્ષ; સૂર્યને વિષે તેજ, તલને વિષે તેલ અને પુષ્પને વિષે સુગંધી રહી છે, તેમ શોક્યોમાં પણ પરસ્પર કલેશ રહેલો છે. પતિ વિગેરે તે બન્ને જણીઓને બહુ વારે તોપણ તેઓ શાંત થાય નહીં, પરંતુ અધિક અધિક કલેશ કર્યા કરે. પતિએ એક સ્ત્રીને બીજી શરીમાં રાખી તોપણ યુદ્ધ બંધ થયું નહીં, એવડે સૂરે વી

સ ગાઉને છેડે એક ગામમાં મુન્દેરીને તેની માસહિત રાખી પોતે ચતુરાને ઘરે ગહેવા લાગ્યો.

એક દિવસ મૂરે ચતુરાને કહ્યું - “હું મુન્દેરીને ઘેર જાઉં છું” ત્યારે ચતુરાએ કહ્યું - “રનામી ! હા તે મુન્દેરી તમારી સ્ત્રી છે માટે ત્યાં જઈ જાન, માન અને લોભગત કરીને તેને મતોષ પમાડો” એમ કહી ચતુરા મનમાં નિચાર કરવા લાગ્યો, “જો તે ત્યાં જશે તો નિશ્ચય ત્યાં જ રહેશે, અને પછી તે મહારા હાથથી ગથોજ જાણવો.” આની ઠીકે નિચાર કરી ચતુરાએ કાઝ મુજૂ મેળની લાડવા બનાવી પોતાના પતિને લાવ્યું આખી નિદાય કર્યાં. સૂર પડ્યું હર્ષથી મુન્દેરીના ઘર તરફ ચાલ્યો, રસ્તે એક નદી આવ્યો ત્યાં તે લે માફ ઘોષ લાવ્યું બાહુ, પછી તેને ઝાડો થવા લાગ્યો તેથી તે દાડતો દાડતો પાછો ચતુરાને ઘર આવ્યો. ચતુરાએ તેને મજબૂત બાંધ્યો અને માર મારતા કહેવા લાગ્યો - “કહે હવે મુન્દેરીને ઘરે જઈશ ?” એમ કહી તેને મારી મારીને મૂંઝાતેવો કરી નાખી તે પછી છાડ્યો. શરીરે ધણી ધણા પાટા બાંધ્યા ત્યારે તે ધીમે ધીમે કેટલેક દિવસે સારો થયો. પછી એક મહિના થયો એટલે ફરી મૂરે ચતુરાને કહ્યું - “હું મુન્દેરીને ઘેર જાઉં છું, માટે લાવ્યું કર” ચતુરાએ કહ્યું - “જહુ સારું કરી આવ્યું છું” એમ કહી તેણે ખરામ મંત્રલો કરવા કરી આપ્યો, તે લઈ મૂર આવતો થયો અને ફરી તેજ નદીએ આવી પહોંચ્યો, ત્યાં તે જેટલામાં ખાના બેસે છે તેટલામાં કોઈ જટાગારો સન્યાસી આવી પહોંચ્યો તે મન્યાસીએ તેને કહ્યું - “હે મહાબાગ ! હું બે દિવસનો ભુખ્યો છું, માટે મને ખાનાનું આપ” તેનારે મૂરે તેને સમજાવ્યું આખી દીધું. સન્યાસીએ જેટલામાં તે બાહુ તેટલામાં તે ગંધડો બની ગયો પછી તે ગંધડો બૂલતો બૂલતો ચતુરાના ઘરે આવ્યો. સૂર પડ્યું તેની પાઠગ ઘેર આવ્યો અને “મહારી સ્ત્રી એને શું કરશે” એમ ધારી જોના માટે કેહીમાં સતાઈ રહ્યો. ચતુરાએ ગંધડાને દારીનડે મજબૂત બાંધ્યો અને “હવે મુન્દેરીને ઘેર જઈશ ?” એમ કહી મુન્દેરીને ચાળકવતી પારવાર મારના લાગી ગંધડો બૂલો પાડવા લાગ્યો તેમ ચતુરા તેને “અરે ! હવે મુન્દેરીના ઘરે જઈશ ?” એ

મ તિરસ્કાર કરતી મારતી હતી. એવટ મૃત્યુ પામવા જેવો થયો ત્યારે ચતુરાએ તેને જેટલામાં છોડી દીધો તેટલામાં તે માથે જટા વાળો, બે હાથમાં ડાક અને ડમરુવાળો, અંગે લક્ષ્મ લગાવેલો સંન્યાસી થઈ ગયો. ચતુરા સંન્યાસીને જોઈ બહુ ખેદ પામી અને તેના પગમાં પડી. સંન્યાસીએ કહ્યું. “હે મુનિ! એ વચન સત્ય થયું કે જે તે સાથે પાપ તે બહુ વિટબના સહન કરે.” પછી ચતુરાએ સંન્યાસીને ખમાવી તથા બહુ ધન આપી વિદાય કર્યો. હવે ચતુરા મનમાં વિચાર કરવા લાગી કે:-“મહાર્ અરિત્ર મહારા પતિએ જાણ્યું માટે કોઈ ઉપાયથી હું તેને મારી નાંખું; કારણ રક્તસ્નેહમાં સુખ ક્યાંથી હોય?” અમ વિચાર કરી તેણે જ્ઞાન કર્યું, ધોળાં લુગડાં પહેર્યાં, ગાયના છાણથી, ભૂમિ ઉપર મંડલ કરી તેમાં નૈવેદ્ય મૂક્યું. ધી, ગુણ અને કરેણના કુલવડે, અગ્નિમાં એક ઈચ્છાથી હોમ કરવા લાગી. તે વખતે એક રાક્ષસ સર્પરૂપે પ્રગટ થઈ તેને કહેવા લાગ્યો:-“હે ભોળી! તે શામાટે મને સંભાર્યો હતો? હું તારાઉપર પ્રસન્ન થયો છું, માટે વરદાન માગ.” ત્યારે દુષ્ટ એવી ચતુરાએ કહ્યું. “મહારો પતિ પરસ્ત્રીલ પટ છે માટે હું તેને ભક્ષણ કરી જા અથવા તો મારી નાંખ.” સર્પે કહ્યું. “તારો પતિ જ માસને અતે મૃત્યુ પામશે.” પછી ચતુરાએ તેને રજા આપી એટલે તે ચાલ્યો ગયો.

આ સધળી વાત કોઠીમાં સતાઈ રહેલા સુરે સાંભળી તથા દીડી, તેથી તે વિચાર કરવા લાગ્યો કે, “અહો! સીઓતું અરિત્ર બહુ ગહન હોય છે. ખરેખર આ સ્ત્રીએ મહારી વિટબના કરી, તેણે મને ગયેડો બનાવવા કરંબ આપ્યો. સારૂ થયું જે મેં તે ન આપ્યો અને સંન્યાસીને આપ્યો. નિર્દયસ્ત્રીઓ એવું કામ કરે છે કે જેને બ્રહ્મા કળી શકતા નથી, શંકર ધ્યાનથી જોઈ શકતા નથી અને વિષ્ણુ જાણી શકતા નથી.” આ પ્રમાણે વિચાર કરી સૂર જ્યાં સુદરી રહેતી હતી તે હિંડપુરમાં ગયો; ત્યાં તે સુદરીની સાથે નિરતર વિષયમુખ ભોગવતો હતો; પરંતુ મનમાં ચતુરા તરફની બહુ શંકા રાખતો હતો. સુદરી પણ સ્નેહનાં વચન, ગીત, હાસ્ય વિગેરેથી પતિને સંતોષ પમાડતી હતી, પણ સૂરને મરણની

ચિતાથી તે કાઈ સાડ લાગતુ નહોતુ

એક દિવસ વૃદ્ધ મામુએ તેને એમતમા પૂછ્યુ કે, “તમારે મી ચિતા છે?” ત્યારે સૂર કહ્યુ - “હે માતા! અસમર્થના આગમ કુળની વાત કેમ મહેલાય?” સામુએ કહ્યુ - “હે જમાઈ! મહાનમા સામર્થ્ય છે, રાગ જાળ્યા પછી તેનુ ઐવધ કરાય છે” તેવારે સૂરે કહ્યુ ‘ ઇ માસ પછી સાપની માફ મૃત્યુ છે” એટલુ કહી તેણે સપની વાત કહી પછી સામુએ કહ્યુ - “હે પુત્ર! જન ન પામે હુ તમને અને મહારા પુત્રીને મુખ થને તેમ કરીશ, મારે નિન્તર લોગ લોમરો અને મન ન ગમે” પછી સૂર તે સામુના વચ નથી કાપ શાત થયો અને મુખો લોગવના લાગ્યો, પરતુ મનમા મરણના ભયથી શકા પામતા એના તેના દિનમો જતા હતા.

હવે માતા અને પુત્રી એમ બંને જણીઓએ ધરના ખાર જાની ભાત ઉપર જૂના જૂના બે મોર ચિતયા, લોકે તે મોર ચિ તરેના હતા તેપણ પ્રત્યક્ષ ઉડતા જેવા દેખાતા હતા તે મોરની માતા અને પુત્રી બંને જણા પવિત્ર ધણ હમેશા પૂજા કરતા. એમ કરતા કરતા ઇ માસ ગયા

એક દિવસ સૂરે પોતાની સ્ત્રી મુદરીને કહ્યુ - “હે પ્રિયા! આજે મહાડ મરણ થશે” ત્યારે મુદરીએ કહ્યુ, “આમીનાથ! ભય ન પામે, અમારી રક્તિનુ સામર્થ્ય છુઓ” સૂરે પ્રિયાના આવા વચનથી ધીરજ રાખી પછી ગાયના છાલથી સર્પ ધર લીંપી વિશેષ શોભાયુક્ત કરી ધરના મધ્યભાગમા એક આસન નાખ્યુ, તેના ઉપર સૂ ને બેમાર્યો, અને માતા પુત્રી પવિત્ર ધણ, પવિત્ર વસ્ત્ર પહેરી હાથમા ચોખા લઈ મામ તેમ જોતી જોતી ઉભી રહી, એવામા એક કાળો સાપ ધરમા આવતો તેમણે દીઠો પછી માતા પુત્રી બંને જણીઓએ મત્રેના ચોખા પેના બે મોર ઉપર છાલ્યા એટલે તે બંને મોરો ભીંતથી ઠગની મર્પના બે કકડા કરી મુખમા વડકેમગ્ન કરના ક તા આગમમા હી ગયા આ લોક મુગ મનમા વિસ્મય પામી વિચાર કરવા લાગ્યો - “અહો! માતા અને પુત્રીમા કાન મત્રની અપૂર્વગતિ દેખાય છે” પછી તેણે મહાડ મોરો ઠગવ કરવાપૂર્વક કુખી માલગોને કાન આપ્યુ

અને પેતાનો નવો જન્મ માની મનુષ્યલોક સંબંધી મુખે લો-
ગવવા લાગ્યો.

એક દિવસ હિંદોલ ગામમાંથી કોઈ આવેલા માણસને ચ-
તુરાએ પૂછ્યું કે, “હે ભાઈ! ત્યાં મુર શું કરે છે?” ત્યારે તે
પુરૂષે ઉત્તર આપ્યો કે, “જાન આપતો એવો તે મુર મુખે રહે છે.”
તે પુરૂષનાં આવાં વચન સાંભળી ચતુરા મત્સરથી ધોળી ખિસા-
ડીતું રૂપ લઈ મુંદરીને ઘેર ગયું; તેવારે ચતુર એવી મુંદરી અને
તેની માએ પણ કાળી ખિસાડીઓનું રૂપ લીધું. પછી કાળી ખિ-
સાડીઓ ધોળી ખિસાડીની સાથે યુદ્ધ કરવા લાગી. પરસ્પર ઉચે
ઉછળી ઉછળીને પૃથ્વીઉપર પડે અને મૂર્છા પામતી છતી ખરાબ
શબ્દથી બૂમો પાડે. એમ યુદ્ધ કરતાં પરસ્પર એક બીજાને નષ્ટ
અને દાંતના પ્રહાર કરે. પછી ધોળી ખિસાડીરૂપ ચતુરા મંત્રના
બળથી બન્ને કાળી ખિસાડીઓને બહુ મારી અને છતીને આકા-
શમાં જઈ નાચવા લાગી.

આ સર્વ ચરિત્ર જોઈ લય પામેલા મુરે તેઓને પૂછ્યું, “તમે
શામાટે યુદ્ધ કરો છો? અને આ ધોળી ખિસાડી કોણ છે? તે ત-
મારી સાથે શામાટે યુદ્ધ કરે છે? તે એકલીએ તમને બન્નેને પ્રહાર
કરી શામાટે મરણ પામવા સરખા કરી નાંખ્યા? તમારે ને એને
વૈરનું કારણ શું છે?” ત્યારે મુંદરીએ કહ્યું:—“હે સ્વામિન્! આ
ચતુરા સિદ્ધાની ન્હાની બહેન છે, અમે પણ હમણાં વિધાનો
અભ્યાસ કર્યો છે, ચતુરા બહુ મત્રોને જાણે છે, અમારામાં તેના
જેવી મંત્રશક્તિ નથી, તે શોક્યના વૈરથી અહિં આવી યુદ્ધ કરે
છે” આ સર્વ વાત સાંભળી મુર વિચાર કરવા લાગ્યો:—“ધિકાર
થાઓ! ધિકાર થાઓ!! મહા કૂર મહાવાળી શાકિણીઓના વશમાં
હું પડેલો છું. હવે હું શું કરું? અને ક્યાં જઉં?”

પછી એક માસે ફરી ચતુરા ધોળી ખિસાડીતું રૂપ લઈ
મુંદરીને ઘેર આવી, તેવારે મુંદરી અને તેની માતા બન્ને જણી-
ઓએ કાળી ખિસાડીઓનું રૂપ લીધું. પરસ્પર યુદ્ધ કરતાં ધોળી
ખિસાડી કાળી ખિસાડીઓને છૂંટી કરી નાશી ગઈ. તેથી મુરે
મુંદરીને પૂછ્યું, “તે એકલી છતાં મારથી તમને બન્નેને કેમ

મ બ પામના મગખી કરે છે ? ” ત્યારે મુદરીએ કહ્યું “ સ્વામી અમારી મ નશાજી ધોડો છે, માટે તે અમને મારથી મરણ પામવા લેની કરી નાખે છે હે સ્વામી ! તમારા સ્વાધિનમા એ કામ છે, જો તે તમો કરો તો હું તમારા મ્હારા ઉપર સ્નેહ છે તે ખરૂં માત્ર ” તેવારે મુરે કહ્યું “ ભદ્રા ! કહે તે ત્હાડે કામ હું કરીશ ” પછી મુદરીએ કહ્યું “ જ્યારે ધોળી મિનાડી અહિં આવી અમારી સાથે યુદ્ધ કરે ત્યારે તમારે એમ જોનવું કે, “ હે કાળી બિવાડી ! તુ આ ધોળી બિનાડીને માર ” આવી રીતે કહેતો એટલે અમને શક્તિ ઉત્પન્ન થશે, તેથી અમે તેને મારી નાખીશું ” એનામા ધોળી મિનાડી આવી, તેની સાથે બે મળી બિવાડીઓ યુદ્ધ કરવા લાગી તેવારે મુરે કહ્યું - “ હે કાળી બિવાડી ! આ ધોળી બિવાડીને પકડ અને તેને ખાધ જા. ” મુરે આટલું કહ્યું એટલે ધોળી બિવાડી પૃથ્વીઉપર પડી અને કાળી બે મિનાડીઓએ તેને ગળામા પકડી. ધોળી બિનાડીને મરણ પામતી જો, મુર મનમા વિચાર કરવા લાગ્યો “ મ્હારા પવિત્ર વચનમાથી આ ધોળી બિવાડી મરી જશે, માટે જો મ્હારા વચનથી આ બે કાળી બિવાડીઓ મરી જાય તો બહુ સારૂ થાય. અવળું જોનીને આશ્ચર્ય તા જોવું ” આવી રીતે વિચાર કરી તેજે પ્રગટ કહ્યું “ હે ધોળી બિવાડી ! આ બે કાળી બિવાડીઓને મારી નાખ ” તેના આવા વચનથી ધોળા મિનાડીએ બે કાળી બિવાડીઓને મારી નાખી પછી મુર બહુ દુર્લભ થયો અને “ આપણ વિના મ્હારો રોગ ગયો. ” એમ વિચારી તે મરી ગયેલી સ્ત્રીઓની ઉત્તરક્રિયા કર્યાંવિના ત્યાંથી ચાલી નિકળ્યો, અને જ્યાં પોતાનો મ્હોરોભાગ રહેતો હતો તે ગામમા આગ્યો. આ વખતે તેના ભાઈ બીજે કોઈ ગામ ગયો હતો, તેથી તે પોતાની મ્હોરીભાણીને પ્રજામ કરી ત્યાં રહ્યો ભાણી કિયરની બહુ સજિથી એવા કરતી હતી.

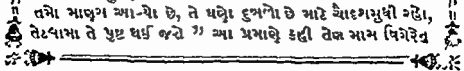
એક દિવસ મ્હોરા ભાણી સ્ત્રી મુગ્ધા માયામા તેના પછી દાક્ષીવર્તે વાગે જોગની હતી, એવામા તેના ખેતરથી એક ખેડુને આવીને કહ્યું - “ હા માત ! આપણે મિત્ર નામનો બગડ

મરી ગયો છે, હવે એક બળદ રહેલો છે, તેથી વખત જાય છે પણ એક બળદથી શું કામ થાય. ” ખેડૂતનાં આવાં વચન સાંભળી કપટી એવી મહોટાભાઈની સ્ત્રીએ મુરના માથામાં કાંઈ ચુર્ણ નાંખી તેને બળદ બનાવી દીધો. પછી દોરીવતી બાંધી ખેડૂતે તેને ખેતરમાં લઈ જઈ હળે જોડ્યો, તેથી તે બહુ દુઃખી અને દીન બની ગયો.

એક દિવસ તે બળદે નાથ તોડી નાંખી, તેથી તે પુરૂષ થઈ ગયો. પછી તે મુર નાશી જવા લાગ્યો. ખેડૂત તેની પાછળ દોડ્યો, પણ મુર વેગથી નાશી ગયો. આગળ જતાં તેને તેનો મહોટાભાઈ સામે મળ્યો, તેણે મુરને જોઈ કહ્યું. “અરે ભાઈ! તું છિદ્રને લીધે જર્જરીતદેહવાળો કેમ થયો છે? તું ક્યાં જાય છે? અને ત્હારે શરીરે શું થયું છે? ચાલ મ્હારે ઘરે મુખેથી રહે.” ત્યારે મુરે કહ્યું:—“હે ભાઈ! તું જા, ત્હારી સ્ત્રી પ્રત્યક્ષ શાકિની છે, તેણે મને બળદ બનાવી આજસુધી હળે જોડ્યો હતો. મારે હે ભાઈ! તું ત્હારે ઘર જા, હું નહિ આવું. ઘર ઘરને વિષે શાકિની હોવાથી હમણાં તો મ્હારે વન એજ શરણ છે.” એમ કહી તે આગળ ચાલ્યો અને કોઈ મહોટા અરણ્યમાં આવી પહોંચ્યો; ત્યાં તેણે છ પુરૂષોને ધાસના ભારા લઈ જતા દીઠા, તેથી મુરે તેમની પાસે જઈ પૂછ્યું કે, “તમે આ માણસવિનાના અરણ્યમાં કોણ છો? તમારું શરીર મણિ, માણિક્ય અને સોનાના ધરેણાંથી શોભી રહ્યું છે છતાં તમે ધાસના ભારાઓ શામાટે વહો છો? તેવારે છ પુરૂષોએ કહ્યું—“હે પુરૂષ! સાંભળ. આ વનમાં વૃદ્ધાવસ્થાથી ગળી ગએલા દેહવાળી એક ડોશી રહે છે, તે ડોશી અમારી પાસે હમેશાં ધાસના ભારાં મંગાવે છે.” પછી મુરે ફરી પૂછ્યું. “ધાસના ભારાનું તે શું કરે છે?” તેવારે તે પુરૂષોએ કહ્યું:—“અરે ભાઈ! તે ડોશી અમને અન્ન, વસ્ત્ર અને ધરેણાં આપે છે, અને પોતે એક જૂના આટલામાં મુક રહે છે. અરે! ત્હારે અમને પૂછવાનું શું પ્રયોજન છે? તે પોતે પ્રત્યક્ષ કલ્પલતા છે.” પછી મુરે મનમાં વિચાર કર્યો કે, “ચાલ હું પોતે ત્યાં જઈ તેનું સ્વરૂપ જોઉં.” આમ ધારી તે ધાસના ભારા ઉપાડનારાની સા-

થે ત્યા ગયો તેવારે જ પુરુષોએ તેને પૂછ્યું - ત્હારું નામ શું છે ?
 ત્યારે મુરે કહ્યું “ મ્હારું નામ વિષ્ણુ છે. ” પછી તેઓએ કહ્યું
 “ ખરેખર આને આપણને સાતમો ભાઈ મળ્યો ” આ પ્રમાણે
 વાતો કરતા કરતા તેઓ વૃદ્ધ ડોંગીને ઘેર ગયા, ત્યાં તેઓ ધાસના
 ભા. ઠેકાણે મૂકી તથા પાણીનું કુંડ ભરી વિષ્ણુસહિત વૃદ્ધો
 શીની પામે જઈ બેઠા તેવારે વૃદ્ધોશીએ તેમને પૂછ્યું ‘ હું
 પુત્રો ! આ સાતમો કોણ છે ? ’ ત્યારે તેઓએ કહ્યું “ હું માત !
 તે અમને વનમાં મળ્યો અને માતાનું દર્શન કરવા માટે અહિં
 આવ્યો છે. ” પછી ડોંગીએ વિષ્ણુના વારામાં હાથ લઈને કહ્યું
 “ પુત્ર તું ભને આવ્યો, તું કોણ છે ? પુત્ર તું મ્હારા ધરે ભોજન
 કર અને ઇચ્છા પ્રમાણે નિરાકર પડે ” તેનારે વિષ્ણુએ કહ્યું. “ હું
 માત ! હું જન્મથી આરણીને દુખી છું, માટે આપની પાસે ર
 હીંગ પછી વૃદ્ધોશીએ તેને ન્હારાવી, માતા રચ્છો પહેરાવી અને
 ઉનમ રમેા કરાવી જમાડ્યો પછી વિષ્ણુ મનમાં વિચાર કરના
 ભાવે કે, ‘ ધાસના ભાગ અને પાણી કયા જાય છે તથા બીજી
 વસ્તુ અહિં ગા રાંતે આવે છે ? તે જોતું ” આમ વિચાર કરતા
 અર્ધી રાત્રી ગા એટલે વૃદ્ધોશીએ રંગર કહ્યું “ કોઈ જાગે છે
 કે નહીં ? ” કોઈએ ઉત્તર આપ્યો નહીં એટલે તે ડોંગી ખાટવા
 માથી નિશ્ચે પડી અને એક કુગત્ર ભણી ઘોડી થઈ પછી ધાસના
 ભાગાઓ ખાઈ તથા પાણી પીને ધરેભાથી મુરોબિત એવી એક
 અત્યંત રૂપવાળી સ્ત્રી બની ગઈ પછી તે ત્યાંથી નિઃશી, એટલે
 વિષ્ણુ તેની પાછળ પાછળ આવ્યો બહુ દૂર ગયા પછી તે સ્ત્રી
 એક ગુફામાં પેઠી, ત્યાં તે ગુફામાં રહેનારી ભોગણીઓ “ હું મા
 ત ! તમે ભલે પધાર્યા ” એમ કહી તેના પગમાં પડી પછી એક
 આસન ઉપર બેસારીને મેવા કરતી એવી સર્વે ભોગણીઓએ પૂ
 છ્યું “ હું માત ! આને તમે તમાગ પુરોનું બળીદાન કેમ ન લા
 વ્યા ? ત્યારે વૃદ્ધએ કહ્યું “ હું પુત્રીઓ ! માત ધાવેા પુ તમા
 રા માટે બહુ પુરુષોને મારી મલ બળી વાવીશ આને એક મા
 તમો માણગ આવ્યો છે, તે ધણે દુખગો છે માટે આદમમુખી ગ્રહો,
 તેવામાં તે પુષ્ટ ધર્મ જરો ” આ પ્રમાણે કહી તેજ મામ વિગેરે

ટલે તે જોપરી બોલી:-“ અરે પુરૂષો ! આ ઘોડાઓ અને એજ સ્ત્રીઓ અમે પણ પૂર્વે ભોગવેલી છે.” જોપરીનાં આવાં વચન સાંભળી વિષ્ટકે પૂછ્યું:-“ હે જોપરી ! આ ઘોડાઓ કેણુ છે ? તે સ્ત્રીઓ કેણુ છે ? અને આ ભૂમિ માણસના માથાથી ઢંકાઈ રહેલી કેમ છે ? ” ત્યારે જોપરીએ કહ્યું, “ એ નાક કપાયલી ડાશી સિદ્ધ શાકિની છે, તેણે આ એક યોજન જેટલી ભૂમિ માણસના માથાથી ઢાંકી દીધી છે, અરે પુરૂષો ! તે શાકિની તમને દેખતી નથી, તેટલામાં તમે નાશી જાઓ ! નાશી જાઓ.” જોપરીનાં આવાં વચન સાંભળી ઘોડાઉપર બેઠેલા સાતે પુરૂષો ત્યાંથી નાશી જવા લાગ્યા.

હવે જ્યારે તે સાતે પુરૂષો બપોરના વખતસુધી ઘેર ન આવી ત્યારે સાતે સ્ત્રીઓ ભેગી થઈ કપાયલા નાકવાળી ડાશી પાસે જઈ કહેવા લાગી કે-“ હે માત ! તે સાતે પુરૂષો અત્યારસુધી ઘેર કેમ નથી આવ્યા ? ” સ્ત્રીઓનાં આવાં વચન સાંભળી કપાયલા નાકવાળી ડાશી હાથમાં ચંગ લઈ ધરના ઉપલા માળ ઉપર ચડી તો તેણે ઘોડાઉપર બેઠેલા પુરૂષોને નાશી જતા જોયા. તેથી ડાશીએ ચંગને કહ્યું-“ હે ચંગ ! તું એ ઘોડાને પાછા વાળ્ય.” એમ કહી ડાશીએ ચંગને વારંવાર પછાડ્યો તેથી ચંગે મહેરો શબ્દ કરી ઘોડાઓને પાછા વાળ્યા. તે વખતે ઘોડાઉપર બેઠેલા પુરૂષો ઘોડાઉપરથી નીચે પડતું મૂકવા લાગ્યા, પરંતુ તેણે બાંધો લીધેલા હોવાથી પડી શક્યા નહીં. પછી તે પુરૂષો કહેવા લાગ્યા, “ હાય હાય ! આપણી શી ગતિ થશે.” આવી રીતે બોલતા તેઓ ભય પામતા છતાં ધરે આવ્યા. તેવારે કપાયલા નાકવાળી ડાશીએ ક્રોધ કરી તેમને કહ્યું, “ અરે પાપીઓ ! મને મૂકીને તમે ક્યાં નાશી જાઓ છો ? અરે વિદ્યાસધાતિઓ ! તમે ક્યાં જવાના છો ? ” પછી યમરાજની જીભ સરખી ચંચળ તરવાર હાથમાં લઈ તે દુષ્ટાએ હાથવતી વિષ્ટકને પકડી અને પૃથ્વી ઉપર પાડી દઈ તેની છાતીઉપર ચડીને કહ્યું, “ અરે ! તું ઘોડા ઉપર બેશીને ક્યાં ચાલ્યો જતો હતો ? હવેણું હું તેને મારી નાંખું છું, માટે તું તારા ઈષ્ટદેવનું સ્મરણ કર, હવે હું તને છોડી

દેનાની નથી. ” તે દુઃખના આના બચકર વચનથી પણ બચ ન હિ પામેના અને સાહુમિકઝોવા ધિષ્ટે કહ્યું -“હે નાક વિનાની! મહારા મનમા એક કોતર છે તેથી હું તને પૂછુ છું કે કયા વીર અને વીરપુત્રે આ તહાર નાક મપી નાખ્યું છે? ” પછી તે નાક કે પાવનીએ પ્રસન્ન થઈ હસી કહ્યું -“હે પુત્ર! સાભળ

આ ભરતક્ષેત્રમા મનોરમા નામનું નગર છે, ત્યાં મનરથ નામનો રાજા ગન્ય કરતો હતો, તેને અણિમાળા નામની રાણી હતી, તે રાણીએ અનુક્રમે સાત પુત્રોને જન્મ આપ્યો હતો. પછી રાણીએ આઠમો ગર્ભ ધારણ કર્યો, તેથી અનુક્રમે હું પુત્રી થા. પાપ ધાનમાતાઓથી લાનનપાનન કરાતી એની હું અનુક્રમે સત કળાઓનો અભ્યાસ કરતી યૌવનાવસ્થા પાળી અને મન શિખવાનો બહુ ઉદ્દાસ હતો તેથી મેં વશીકરણ, મોહન, સ્તબ્ધન, ઉચ્ચાટન, રાક્ષસીવિદ્યા, શાકિનીવિદ્યા, કાકિનીવિદ્યા, મારણવિદ્યા, બલાવિદ્યા, મુર્ધ, ચંદ્ર તેમજ ગ્રહોની આકર્ષણવિદ્યા, પાતાળમા પેમવાની અને સ્વર્ગમા જવાની વિદ્યા, મહામત્રો અને અમૃતસંજીવિનોવિદ્યા વિગેરે બહુ વિદ્યાનો અભ્યાસ કર્યો. હું પુત્ર! એક દિવસ મેં ઇંદ્રનો મત્ર સાધ્યો, તે મન મફત થયો એટલે તે મત્રના પ્રભાવથી હું ઇંદ્રના ભવનમા ગઈ, તે વખતે ઇંદ્રની આગળ હૂંફ, તુબર અને રજા નિગેર નાટકના પ્રદર્શનારોએ આરણ્ય હતું, તે વખતે હું પણ નાટકની વિધિ શિખેતી હતી, તેથી મેં પણ નાટક કર્યું મહારા નાટકથી રજા નાટક કરતી છતી ગાની પામી ગઈ પછી તેની જગ્યાએ હું રહી મેં નાચ કરતા ઇંદ્રને બહુ પ્રસન્ન કર્યો, તેથી તેણે મને કહ્યું કે -“હે સુદરી! હું પ્રસન્ન થયો છું, માટે વરદાન માગ. પછી મેં ઇંદ્રને વિનવતી કરી કે, “હે પ્રભો! જો આપ પ્રસન્ન થયા હો તો આપ મહારા પતિ થાઓ. ” ઇંદ્રે તે કહ્યું પછી ઇંદ્રની માથે મહારો સગ થયો, તેથી હું હરેરાજ દેવોકમા જના લાગી ધરે પણ રોજ આવું એક નિસ માણીએ મને કહ્યું કે -“હે ભદ્રે! તું મને દેવોકમા તેડી જા કે ત્યાં હું પણ તહાર નાટક જોઉં મેં તેને બહુ બહુ વાર્યા, પણ તે વારવાર મને કહેતા લાગ્યો કે, “મને સ્વર્ગ દેખાડ ” પછી મેં

તેને લમગે બનાવી મહારા ચોરલામાં રાખ્યો અને હું સ્વર્ગમાં ગયું; ત્યાં મેં નૃત્ય આરંભ્યું. બહુ વખત નાચતાં માથે ભાર લાગવાથી મેં મહારા પોતાનો હાથ માથે મૂક્યો, તેથી તાલમાં ભંગ પડ્યો; તે વખતે ઇંદ્રે તાલમાં ભંગ પડેલો જાણી “હે પાપણી! તાલમાં ભંગ કેમ પડ્યો.” એમ કહી ક્રોધથી મહારાં નાક કાપી નાંખ્યું અને મને કહ્યું કે, “હે પાપણી! મનુષ્યલોકમાં જ અને પ્રમાદતું કૃત્ત લોગવ.” હે પુત્ર! પછી મેં ઇંદ્રના પગમાં પડીને કહ્યું: “હે પ્રભુ! આ પાપનો અનુમદ ક્યારે થશે?” ત્યારે ઇંદ્રે કહ્યું. “માણસોનું માંસ લક્ષણ કરતી એવી તને જ્યારે કોઈ પુરૂષ એમ પૂછશે કે, “હે કપાયલા નાકવાળી! ક્યા પુરૂષે ત્હારાં નાક કાપ્યું?” ત્યારે તું આપથી મૂકાઈશ.” પછી સ્ત્રી અને ઘોડાઓએ કરીને મેં આ નગરીના સર્વે માણસોને છતરો લક્ષણ કર્યા. અહિં આવનારા પરદેશી માણસોને પણ લક્ષણ કર્યા. એક યોજન જેટલી પૃથ્વી માણસના માથાવડેજ ઢાંકી દીધી. ત્યાં સુધી “હે પુત્ર! ત્હારા વિના મને કોઈએ નાક કપાવાનું પૂછ્યું નહીં. હવે તું આ રૂપવાળી કન્યાઓ, આ ઘોડાઓ અને આ મહેલ લઈ રાજ્ય કર.” એમ કહી તે કપાયલા નાકવાળી સંજીવિની વિદ્યાથી નગરના સર્વે લોકોને જીવતા કરી, નગરને માણસોથી ભરપૂર બનાવી અને ધિષ્ટકને રાજ્ય આપી સ્વર્ગમાં પોતાને સ્થાનકે ગયું. ધિષ્ટક પણ ઉત્તમ પ્રકારે રાજ્ય કરવા લાગ્યો. પેલા છ મિત્રોને મંડલિકપદ આપ્યાં. પછી છ મિત્રોસહિત ધિષ્ટક સુએ રાજ્ય કરવા લાગ્યો.

એક દિવસ તે નગરના ઉદ્યાનમાં અનેક સાધુઓના પરિવારસહિત આચાર્ય સમવસર્યા, તેવારે વનપાળે રાજાની પાસે આવી ગુરૂના આવવાની વધામણી આપી કે, “હે સ્વામી! આપના ઉદ્યાનમાં બહુ સાધુઓના પરિવારસહિત આચાર્ય સમવસરેલા છે.” તેનાં આવાં વચન સાંભળી ધિષ્ટકરાજા શુદ્ધભાવથી ગુરૂને વંદના કરવા ગયો, ત્યાં ત્રણ પ્રદક્ષિણા તથા વંદના કરી યોગ્યસ્થાનકે બેઠો; એટલે ગુરૂએ મધુર વચનથી ધર્મોપદેશ આપ્યો કે, “જે માણસ મનુષ્યભવ પામીને ધર્મ નથી કરતો તે મહાસમુદ્રમાં ચિંતામણિરત્નને નાંખી દે છે.” પછી દેશનાને આંતે રાજાએ ગુરૂને

પૂ.યુ કે - "હે ભગવન્ ! અમે પૂર્વભવને વિષે એવું શુ કર્મ કર્યું હતું કે જેથી અમે શાન્તિના સન્દર્ભમાં પડ્યા ? તેનારે શુ કહે કહ્યું - "હે મહાશય ! જો તને કૌતુક હોય તો સાધન -

પદ્મજાતિના આશ્રમમાં દરિદ્રાશ્રમ નામનો શ્રાદ્ધશ્રમ રહેતો હતો, તે દશેશા શાન્તિનીઓનો આશ્રમ કરવાના મન તત્કાલ કરીને મડલો કરતો હતો, તે વખતે જ પુરુષો ગાનન કરતા હતા આ પ્રમાણે કી તેઓ શાન્તિનીઓને પોતાને સ્થાપિત કરતા હતા પછી કોઈ એક મુનિરાજે તે સાને પુરુષોને ધર્માપદેશ આપી જિનધર્મને વિષે જોડ્યા પછી તેઓ અનુક્રમે સંલેખના કરી શુભસાધનાથી મૃત્યુ પામી દરિદ્રાશ્રમ તુ વિષ્ણુશ્રમ થયો, અને આ જ પુરુષો માડનિય થયા તમે પૂર્વભવને વિષે શાન્તિનીઓને કદ્યના કરી હતી, તેથી આ ભવમાં તમે શાન્તિનીના સન્દર્ભમાં પડ્યા " આચાર્યના વચન માલગી રાજા વિષ્ણુને અને જ માડવીને જાતિસ્મરણજ્ઞાન ઉત્પન્ન થયું તેથી તેઓ દીક્ષા લઈ સ્વર્ગે ગયા

શ્રી વર્ધમાનસ્વામી સૂગંદનચાવળાદિને કહે છે કે - "હે ભગવન્ ! આટલે તમે જિનધર્મને વિષે આદર કરો, કારણ કે તેથી સ્વર્ગ અને મોક્ષના મુખો મુનિ થાય જ વળી ધર્મના પ્રભાવથી પગને પગલે ધણી મમૃદ્ધિ મળે છે એ ધર્મનું મૂળ સમ્યક્ષ છે, એમ જિનેશ્વરે કહે છે, તે સમ્યક્ષનું સદ્ગુણરૂપ છે તે સદ્ગુણ એ પ્રકારની છે તેમાં પહેલી મહત્ત્વા શુદ્ધતા ઉપદેશથી જન અજીવન જાણપણ થયું તે, અને બીજી શુદ્ધતા ઉપદેશ વિના જીવ અજીવન જાણપણ થયું તે જેમ મરુદેરીમાતાને થઈ હતી તેમ કહ્યું છે કે -

સન્વાઽ જિણેસરજાસિયાઈ, વયણાઈ નજહા ફુતિ ॥

જય વુદ્ધી જસ્મ મણે, સમ્મત્ત નિચજ્જ તસ્ત ॥ ૧ ॥

ભાવાર્થ - શ્રી જિનરાજના કહેવા સર્વ વચનો કોઈ પણ રીતે મિથ્યા હોય નહીં, આની રીતનો શુદ્ધ જે માલસના મનમાં હોય છે તેનું સમ્યક્ષનું નિશ્ચય જાણવું વળી

અંતો મુહુત્તમિત્તંપિ ફાસયં હુજ્જ જેહિ સમ્પત્તં ॥

તેસિં અવહુપ્પગ્ગલ પરિયદ્ધો હાહ સંસારો ॥ ૧ ॥

ભાવાર્થ:—જે માણસે એક અંતર્મુદુર્ત પણ સમ્યક્તવને સ્પર્શ કર્યું છે, તે માણસનો સંસાર અર્ધ પુરૂં, લપરાવત થાય છે.

ધતિ ધિષ્ટકની કથા.

શ્રી વર્દ્ધમાનસ્વામીના મુખથી આવો ધર્મ સાંભળી વૈરાગ્ય પામેલો સૂરાદેવશ્રાવક ભાવથી શ્રાવકધર્મ અગિકાર કરી અને બીજા પ્રયો પછી પોતાના આત્માને કૃતાર્થ માનતો છતો પરિવારસહિત ઘેર આવી ઉત્તમપ્રકારે જિનધર્મનું આરાધન કરવા લાગ્યો.

આ પ્રમાણે ધર્મધ્યાન કરતાં ચૌદ વર્ષ ગયાં. એક દિવસ અર્ધી રાત્રે ધર્મધ્યાનમાં બેઠેલા સૂરાદેવશ્રાવકને કોઈએક દેવતાએ પ્રગટ થઇને કહ્યું કે, “હું સૂરાદેવ! તું સ્વર્ગ અને ભોક્ષીની ઇચ્છા કરે છે તેથી પૌષધાદિ વ્રતો કરે છે; પણ અરે, મૂઠ! જો તું પોતાના આત્માનું કલ્યાણ ઇચ્છતો હોય તો આ વ્રતાદિકને ત્યજ દે. જો તું વ્રતને નહિં ભાંગે તો હું તારા મ્હોટા પુત્રને મારી તેના માંસના પાંચ શૂલ કરી કઠાડમાં પકવીશ, અને તારા શરીરે માંસ અને લોહીનો લેપ કરીશ, તેથી તું આર્તધ્યાનમાં મૃત્યુ પામી હર્ગતિ પામીશ.” આ પ્રમાણે દેવતાએ બે ત્રણવાર કહ્યું, પરંતુ સૂરાદેવ ધ્યાનથી ચળ્યો નહીં; તેથી તેના મ્હોટા પુત્રને મારી, પકવી તેના માંસ અને લોહીથી સૂરાદેવના શરીરે લેપ કર્યો. એવી રીતે બીજા, ત્રીજા, અને ચોથા પુત્રને મારી તેજ પ્રમાણે લેપ કર્યો. પરંતુ તે સૂરાદેવ જરાપણ ધ્યાનમાંથી ચળ્યો નહીં. તોપણ તેનું સ્થિર ચિત્ત જોઇ દેવતાએ ફરી કહ્યું:—“હું સૂરાદેવ! જો તું વ્રતથી ચૂકીશ નહીં તો હું તારા શરીરને વિષે કાસ, ઘાસ, ભગંદર, તાવ, દાહ, કુક્ષિશાળ, હરસ, અજીર્ણ, દ્રષ્ટિશૂળ, પુષ્ટશૂળ, અરૂચિ વિગેરે સોળ રોગ મૂકીશ. આવો રીતે દેવતાએ બે ત્રણવાર કહ્યું. એટલે સૂરાદેવ વિચાર કરવા લાગ્યો કે:—“આ કોઈ હુષ્ટ માણસ

દેખાય છે, એણે મહારી નજર આગળ મહારા ચાર પુત્રોને મારી નાખ્યા, અને તેમના લોહીથી મહાર શરીર લીંપ્યું, વળી એ મહારા શરીરમાં સોળ રોગ મૂકનાવું કહે છે, મારે ચાવ હું તેને પ્રથમથી પકડી લઉં આમ ધારી તે જોટવામાં ઉઠ્યો તેટલામાં દેવતા વિજળીની પેઠે આકાશમાં ઉડી ગયો પછી સૂરાદેવ ધરની બહાર આની કોનાહન કરના લાગ્યો, એટલામાં તેની સ્ત્રી ધત્તાએ બહાર આનીને કહ્યું -“હે આર્યપુત્ર! તમે કોનાહન કેમ કરો છો? ત્યારે સૂરાદેવે તેની આગળ સધળો વાત કહી તેનારે ધત્તાએ કહ્યું -“હે દેનામિન! તે તમારા ચાર પુત્રો પાતપાતાના ઠેકાણે મુખે સૂતા છે, તમારા શરીરમાં પણ કોઈ રોગ નાખવું નથી, આતો તમને કોઈ દેવતા ઉપમર્ગ કરે છે, મારે દૂરી આવોચના લઈ, પ્રતિક્રમી મિથ્યાદુષ્ટન આપો પછી સૂરાદેવ ઓના કહેના પ્રમાણે શુદ્ધ પાસે આવોચના લઈ શુદ્ધ થયો પછી જિનવર્મનું ઉત્તમ રીતે આરાધન કરી, અગીયાર પડિમા વહો, વીસ વર્ષ મુધી જિનવર્મ પાળી, સર્વ છત્રોને ખમાનો, એક મામનું અનમન કરી પચપદમેણીવું સ્મરણ કરતા તે સૂરાદેવ મૃત્યુ પામી સૌધર્મદેવોદકને વિવે અરૂણાલ વિમાનમાં ચાર પંચોપનના આયુષ્યનાજો દેવતા થયો

શ્રી ગૌતમસ્વામીએ શ્રી વર્દ્ધમાનસ્વામીને પૂછ્યું -“હે ભગવન! સૂરાદેવ ત્યાથી થતી કઈ ગતિ પામશે? તેનારે શ્રી વર્દ્ધમાનસ્વામીએ કહ્યું -“હે ગૌતમ! તે સૂરાદેવ ત્યાથી થતી મહા નિરોહકોત્રમાં સિદ્ધિ પામશે” આ પ્રમાણે શ્રી મુદ્ધર્માસ્વામીએ જ ખૂસ્ત્રામી આગળ સૂગદેવશ્રાવકનું ચરિત્ર કહ્યું.

ધતિ શ્રી વાચકરત્ન લાલગણીના શિષ્ય રાજકીર્તિ
મુનિએ રચેલી ગવળધ વર્દ્ધમાનદેશનામાં
સૂરાદેવશ્રાવકને પ્રતિબોધ નામનો
ગોથો ઉઘાસ સ પૂર્ણ થયો

ઉદ્ધાસ પાંચમો.

ચુદ્ધગશતક શ્રાવકનું ચરિત્ર.

હવે શ્રી સુધર્માસ્વામી જંબૂસ્વામીની આગળ ચુદ્ધગશતક નામના પાંચમા શ્રાવકનું ચરિત્ર કહે છે:—

આ સરતક્ષેત્રમાં આલભિકા નામની નગરી છે, સર્વ નગરીઓમાં ઉત્તમ એવી તે નગરીને વિષે જિતશત્રુ નામનો રાજા રાજ્ય કરતો હતો. તે નગરીને વિષે નંદનવન સરખું અતિ મનોહર શંખ નામનું ઉદ્યાન હતું, તે આલભિકાનગરીમાં ચુદ્ધગશતક નામનો શ્રાવક રહેતો હતો, તે બહુ ધનવંત હોવાથી તેનું છ કોડ ધન વ્યાજે અને છ કોડ વેપારમાં રોકાયેલું હતું, તેના ઘરે ગાયોનાં છ ગોકુળ હતાં, તેના ઘરની સમૃદ્ધિ કામદેવશ્રાવક જેવી હતી. તે ચુદ્ધગશતકશ્રાવક રાજાને બહુ માન્ય હતો.

એક દિવસ શ્રી વહ્નમાનસ્વામી શંખવન નામના ઉદ્યાનને વિષે સમવસર્યા, તેવારે દેવતાઓએ સમવસરણ રચ્યું, ત્યાં બાર પર્યદા એકઠી થઈ. આ વખતે ચુદ્ધગશતકશ્રાવક પણ પ્રભુને સમવસરેલા સાંભળી પોતાના કુટુંબીઓસહિત વંદના કરવા ગયે; ત્યાં વંદના કરી યોગ્યસ્થાનકે બેઠો. પછા પ્રભુએ ધર્મઉપદેશ આપ્યો કે:—“હે ભવ્યજનો! લોકમાં ચક્રવર્તીની પદવી, દેવેન્દ્રની પદવી, સ્વર્ગનું સુખ, સંપત્તિ, મનુષ્ય સંખંધી સુખ, એ સર્વ ધર્મનું ફળ જાણેા. જિનેશ્વરેએ દેવ અને મનુષ્યની સભામાં દાન, શીળ, તપ અને ભાવનારૂપ ચાર પ્રકારનો ધર્મ કહ્યો છે, તેમાં દાનના પાંચ ભેદ છે. ૧ અભયદાન, ૨ સુપાત્રદાન, ૩ અનુકંપાદાન, ૪ ઉચિતદાન, ૫ કીર્તિદાન. તેમાં સર્વ જીવોને પોતાના સરખા જાણી અભય આપવું તે અભયદાન કહેવાય છે. એ અભયદાનથી મોક્ષ જવાય છે. માટે સર્વ પ્રાણીઓએ અભયદાન આપવું. (સર્વ જીવોની રક્ષા કરવી.) અવસરે સાધુને શુદ્ધ આહાર અને શુદ્ધ વસ્ત્ર આપવાં, તે સુપાત્રદાન કહેવાય છે. જે માણસ

સુપાનદા । આપે છે, તે ધનદેવ અને ધનમિત્રની પેઠે ઉત્તમ મુખે ।
પામે છે તે ધનદેવ અને ધનમિત્રની કથા આ પ્રમાણે છે —

સુપાનદાન ઉપર

ધનદેવ અને ધનમિત્રની કથા

આ ૪ છુટ્ટીપમા સિદ્ધ નામે દ્વીપ છે, ત્યાં મિહનેશ્વર નામનો નામ રામન કરતો હતો, તેને મિહના નામની સ્ત્રી હતી મિહનેશ્વર રાત્રને મિહનસિદ્ધ નામનો પુત્ર હતો એક દિવસ મિહનમિહકુમાર વસતત્કુમા નવને વિરે દિડા કરવા ગયો હતો, ત્યાં તેણે કોડા કરતી એક કુમારીને ' હે તાન ' મુદાર રક્ષત ક રો ' રક્ષત કરો ' ' હે માતા ' હે કુમારી ' હુ અત્યારે કયા ગઈ છું ? ' ' આરો કોનાહન કરતી માલગી પડો બીજના દુખથી દુખી થએલો મિહનમિહકુમાર રિચાઈ કરવા લાગ્યો કે, ' ' જેના કથમા પડેપદાર નથી એવા પુત્રને તેની માતાએ મામાટે જ નમ આપેલો હતો ? ' ' આ પ્રમાણે રિચાર કરી કુમાર લેટનામા આગળ દોડ્યો, તેટલામા તેણે એ કુમારીને હાથોએ પકડેલી હી હી તેવાટે કુમારે કહ્યું - ' અરે ગજનાજ ' એ કરનાને છોડી દે અને ને તદા મા પુરુષાર્થ દોષ તો મુદારા સામે આન ' ' સિદ્ધન સિદ્ધકુમારના આવા વચન માલગી હાથો કુમારીને ત્યજી દઈ કુમાર સામે દોડ્યો, કુમાર પણ એક વચ્ચેનો દડો કરી તેના સામે આવ્યો તેણે લેટવામા દડો હાથો મામે ફેરવેલો તેનામા હાથો તે વચ્ચેઉપર ઘાતના ઘા કરવા લાગ્યો, આ વખતે પેની કુમારી હાથો પાસેની નાશી ગઈ કુમારે પણ હાથોની પીઠઉપર ચડી, પોતાને વશ કરી તેને આવાનસ્થલે બાંધ્યો

આ વાત માલગી ગમ બહુ દર્દ પામ્યો, અને કુમારની નગરમા ચાલે તરફ મિત્ર દેનાઇ પેની કુમારી પણ કુમારઉપર પ્રીતિ થવા વાગી કહ્યું છે કે —

ગુણા કર્મને દૂતત્વ દરેડપિ વમતા સતામ્ ॥

વેતરીગપમાગ્રાનુ સ્વયમાયાતિ પદપટ્ ॥ ૧ ॥

ભાવાર્થ:—ગુણો, દૂર વસતા એવા મત્પુરપોતું દૂતપણું કરે છે. જુઓ કેતકીનો ગંધ લેવા માટે ભમરો પોતે કેતકી પાસે આવે છે.

જે માણસ શરીર, ધન અને વચનથી સર્વેનો ઉપગાર કરે છે, તે આ ભવમાં સંપત્તિનું પાત્ર થાય છે. પછી ધનશેઠ તે ધન વતી નામના પોતાનો પુત્રી સિંહસિંહકુમારને પરણાવી. પછી કુમાર નગરને વિષે ક્રિડા કરતો છતો ભમવા લાગ્યો. નગરની રાી એ પશુ તેને જોઈને વશ થઈ જવાથી તેની પાછળ ભમવા લાગી; તેથી સર્વ મહાજને એકઠા થઈ રાજાની પાસે આવી વિનંતી કરી કે, “હે રાજા! અમારાં સર્વે કાર્યો સિદ્ધાય છે. કારણકે સિંહસિંહકુમાર નગરમધ્યે ફરવા નિકળે છે, તેની પાછળ નગરની સ્ત્રીઓ પણ ભટકે છે, તેથી અમારા ઘરનાં કાર્ય કાર્યો બની શકતાં નથી.” મહાજનનાં આવાં વચન સાંભળી રાજાએ તેમને બહુ માન આપીને કહ્યું:—“હે જનો! જેમ તમારાં કાર્યો નહિ સિદ્ધાય તેમ હું કરીશ.” આવી રીતે કહી બહુમાનથી મહાજનને રાજા આપી. પછી રાજાએ કુમારને નગરમાં ફરવા જવાનો ના કહી, તેથી કુમાર ખેડ પામી દેશાંતરે જવાની ઈચ્છાથી ધનવતીને કહેવા લાગ્યો:—“હે ભાગ્યવાળી! હું પરદેશ જાઉં છું, તું મુખે ધરે રહેજે.” તેવારે ધનવતીએ કહ્યું. “હું તમારા વિના એકલી ધરે રહેવા સમર્થ નથી, માટે હું તો તમારી સાથે આવીશ.”

પછી કુમાર ધનવતીને સાથે લઈ રાત્રે નગરબહાર નિકળી અનુક્રમે સમુદ્રને કાંઠે આવ્યો, તે વખતે એક વહાણ પરદેશ જવા તૈયાર થયું હતુ, તેથી સિંહસિંહકુમાર તે વહાણઉપર ચડ્યો. આગળ જતાં વાયુ અવળો હોવાથી વહાણ ભાગી પડ્યું, પણ જેનું નસીબ અનુકુળ હોય છે, તેને સર્વ ઘટનું થાય છે; અને જેનું નસીબ અવળું હોય છે, તેને સર્વ અઘટનું થાય છે. તેમ આયુષ્યના બળથી ધનવતીના હાથ એક પાટીયું આવ્યું તેથી તે તરીને અનુક્રમે કાંઠે આવી, ત્યાંથી અનુક્રમે કુસુમપુરનગરને વિષે ગઈ. તે નગરની પાસે પ્રિયવેલકતીર્થ છે, તે તીર્થનો પ્રભાવ લોકોના મુખથી સાંભળી ધનવતી ત્યાં ગઈ અને “જ્યાંસુધી મહારા પતિનો મેળાપ મને નહિ થાય ત્યાંસુધી હું અહિં રહી તપ કરું.”

રીશ અને મૌનનત ધારણ કરીશ ” એવો અભિમદ્દ લઈ તપ કરવા લાગી

હવે સિદ્ધનમિ હકુમાર પણ વહાણ લાગી જવાને વખતે પાટીયુ હાથ આનનાથી મમુદ્ર ઉતરી અનુક્રમે રત્નપુર નામના નગરે આવ્યો, તે નગરમા રત્નપ્રભ નામનો રાજા રાજ્ય કરતો હતો, તેને રત્નસુદરી નામની સ્ત્રી અને રત્નવતી નામની પુત્રી હતી જે વખતે સિદ્ધનસિ હકુમાર તે નગરીમા આવ્યો તે વખતે રત્નવતીરાજકુમારીને સાપ કરડ્યો હતો, તેથી રાજાએ બહુ મત્રનાદીઓને એકઠા કર્યા, તે પુરોષોએ બહુ બહુ ઉપચારો કર્યા, પરંતુ કાંઈ પણ શુભ થયો નહીં પછી રાજાએ નગરમા પાસે વગડાવ્યો, તે પાસે સિદ્ધનસિ હકુમારે સ્પર્શ કર્યો, તેથી તેને રાજપુત્રો રાજાની પાસે તેડી ગયા પછી રાજાએ કહ્યું “હે ઉત્તમ પુત્ર ! આ મહારી પુત્રીને સાપ કરડ્યો છે, તેને તું મજી, મત્ર, ઔષધ નિગેરેથી વિનરહિત કર ” રાજાના આના વચનથી કુમારે તેને મત્રના બગથી વિનરહિત કરી તેનારે રાજાએ પ્રસન્ન થઈ તે પોતાની રત્નવતીપુત્રી સિદ્ધનસિ હકુમારની સાથે પરણાવી, પછી રાજાએ રત્નવતી એક સાતમાળના મહેલમા આવી મુચોક્ષિત પલગને વિષે સૂતી, હવે કુમાર સિદ્ધનમિ હે ધનવતીના વિચોગથી એમો અભિમદ્દ લીધો હતો કે, “જ્યામુધી અને ધનવતી મળ નહીં, ત્યામુધી મારે બ્રહ્મચર્યવ્રત પાળવું ” તેથી કુમાર પણ તે મહેલમા આવી જ્યા રત્નવતી પનગમા સૂતી હતી ત્યા પલગની નિચે સૂતો આ વખતે રત્નવતી નિચાર કરવા લાગી કે, “અરે ! એમણે આ શુ કર્યું જે પનગ મૂકી નિચે સૂતા કહ્યું છે કે, “જે માણસ ધરે ફુલપુ છતાં હુઆ ખાય, એસનાને ઘોડા હોય છતાં પગે ચાલીને જાય, સૂવા માટે પનગ છતાં નિચે સૂવે, તે માણસની સ્ત્રી પોતાનો ધણી જીવતા છતાં રોવે છે. તેમ આ મહોદ્ધ આશ્ચર્ય છે, માટે પૂછી લેઉં ” આ પ્રમાણે વિચાર કરી રત્નવતી એ પૂછ્યું - “હે નાથ ! આપ ગયા મૂકી નિચે કેમ સૂતા છો ?” ત્યારે કુમારે “એને શોક્યનો ભય થયો” એવા ભયથી કહિયત વચન કહ્યું “હે પ્રિયા ! જ્યારે હું દગ લેવા નિકળ્યો, ત્યારે

મેં એવી પ્રતિજ્ઞા કરી છે કે જ્યાંસુધી હું દેશની મુગાફરી કરી
 ઘેર આવી માતાપિતાનાં દર્શન ન કરું ત્યાંસુધી મહારે બ્રહ્મચર્ય
 વ્રત પાળવું અને ભૂમિ ઉપર સૂવું.” પતિનાં આવાં વચન સાં
 ભળી રતનવતીએ કહ્યું:—“સ્વામિનાથ! આપને ધન્ય છે, આપ
 ખરેખરા પુણ્યવત છે કે જે તમારી માતાપિતાને વિષે આવી દૃઢ
 ભક્તિ છે.” પછી રાજાએ કુમારને પૂછ્યું એટલે કુમારે પોતાનું
 સર્વ વૃત્તાંત કહ્યું. તેથી રતનપ્રભરાજાએ પોતાની રતનવતી પુત્રીસ-
 હિત સિંહલસિંહકુમારને વિદાય કર્યો, અને તેમની સાથે પોતાના
 રૂદ્રદત્ત નામના પ્રધાનને મોકલ્યો. એક વહાણ તૈયાર કરી તેમાં
 સોનું, રતન વિગેરે ધન ભરી સિંહલસિંહકુમાર પોતાની સ્ત્રી રતન
 વતીસહિત બેઠો, સાથે રૂદ્રદત્તપ્રધાન પણ બેઠો, પછી શુભ, મુ-
 હુર્તે વહાણ સમુદ્રમાં આલ્યું.

એક દિવસ રૂદ્રદત્તપ્રધાને વહાણમાં રતનવતીને દીઠી, તેથી
 તે રાજકન્યાનું સ્વરૂપ જોઈ રાગાંધ થયો અને મનમાં વિચાર કર-
 વા લાગ્યો કે, “આ એક પરદેશીને સમુદ્રમાં નાંખી હું રતનવતી
 ની સાથે વિષયમુખ ભોગવું.” આ પ્રમાણે વિચાર કરી પ્રધાન
 રાજકુમારનાં છિદ્ર જોવા લાગ્યો. એક દિવસ રાત્રીએ વહાણનાં સૌ
 માણસો ઉઘી ગયાં હતાં, તે વખત રાજકુમાર કાયચિંતા માટે
 વહાણની માંચી ઉપર બેઠો, તે વખતે દુષ્ટસ્વભાવવાળો પ્રધાન જા
 ગતો હતો તેથી તેણે માંચીનાં દારડાં કાપી નાંખી સરસસ્વભાવ
 વાળા કુમારને સમુદ્રમાં પાડી દીધો અને પછી તેણે પોકાર કર્યો કે,
 “હાય! હાય!! કુમાર સમુદ્રમાં પડી ગયો.” માંચી ભાગી જવા
 થી પતિ સમુદ્રમાં પડ્યો, એવી વાત સાંભળી વિચોગથી વ્યાકુળ
 બની રતનવતી વિજ્ઞાપ કરવા લાગી. તે વખતે રૂદ્રદત્તે તેને કહ્યું
 કે, “હે કન્યા! વિજ્ઞાપ ન કર, હું હવેમાં તહારો સેવક થઈ રહી
 શ, તું મહારી સ્ત્રી થા.” પ્રધાનનાં આવાં વચન સાંભળી રતન-
 વતી વિચાર કરવા લાગી કે, “નિશ્ચે આ દુષ્ટ મહારા પતિને સ-
 મુદ્રમાં નાંખી દીધો છે, હાય! હાય! હવે એ મહારૂં શીલવ્રત ખ-
 ડન કરશે, માટે એને કાંઈ ઉત્તર દઈ મહારા શીલવ્રત રક્ષણ કરું.”

આવી રીતે વિચાર કરી રતનવતીએ કહ્યું:—“હે પ્રધાન! સમુદ્રને

કાઠે જઈ મહારા પતિની ઉત્તરક્રિયા કરીને પછી તમે જેમ કહેરો તેમ કરીશ ” રતનવતીના આવા નયન સાબળી પ્રવાન હર્ષ પામ્યો. પછી આગળ જતા વહાણ લાગી પડ્યું કહ્યું છે કે “ નિશ્ચયસધાતી, કૃતમી, મિત્રદ્રોહી એના પાપી માણસોને મુખ કરાયા હોય ” હવે પૂર્વના પુણ્યભોગથી રતનવતીને હાથ પાળીયુ આવીયું તેથી તે સમુદ્રને કાઠે ઉતરી અનુક્રમે કુમુદપુરનગરમાં ગઈ અને ત્યાં પ્રિયમેનધર્તિધને નિષે ધનવતીનો પેડે “ પતિજન મળે ત્યામુઘી ન યોનનાનો અભિમહુ ૧૪ તપ કરના લાગી પ્રધાન રૂઢત પછુ પાટીયુ હાથ આનનાથી સમુદ્ર ઉતરી કુમુદપુરનગરને વિષે આવ્યો, ત્યાં તે પુરના યોગથી કુમુદપુરના રાજાનો પ્રવાન થયો મિહુનસિહકુમાર પછુ જેવો મમુદ્રમાં પડ્યો, તેવોજ તેને કોઈ દેવતાએ ઉપાડી તાપસના આશ્રમમાં મૂક્યો. તે આશ્રમના વૃદ્ધ તાપસે કુમારના શરીરે રાજચિહ્ન જોઈ બહુ સત્કારપૂર્વક આવર આપીને કહ્યું કે “ હું કુમાર ! મહારૂ એક વચન સાલળા તુ આ મહારી રૂપવતી નામની પુત્રીને પગથી જેમ હુ ચિતા નિનાતો થઈ તપ કરૂ તેમ કર ” પછી સિહવમિહકુમારે તે વાત કબૂન કરી એટલે તાપસે પોતાની પુત્રી તે રાજકુમાર સાથે પરજાની, હાથવાળો મળાવતી વખતે તાપસે તેને હમેશા સો ટાક મોતુ આપે તેની એક ગોઠડી અને આકાશમાં ઉડે એની એક ખાટવી આપી. પછી રાજકુમાર કુનપતિને નમસ્કાર કરી શ્રીસહિત ગોઠડી લઈ ખાટવીમાં બેઠો અને ધનવતીનું સ્મરણ કરીને એમ કહ્યું કે, “ હું ખાટલી ! જ્યાં ધનવતી હોય ત્યાં જ ” એને ખાટવી તુરત આકાશમાં ધઈ કુમુદપુરનગરના ઉદ્યાનમાં આવી આ વખતે રૂપવતી તરસી થઈ, તેથી તેણે રાજકુમાર પામે પાણી માગ્યું તેવારે કુમાર પ્રિયાની પાસે ખાટવી તથા ગોઠડી મૂકી પાસેના કૂનામાંથી પાણી લેવા ગયો. હવે કુમારે જોઈવામાં કૂનાની અંદર દોરી નાખી, તટવામાં કૂવાની અંદર રહેવા કોઈએ કહ્યું કે “ હું ઉપગારશિરોમણિ ! મને કૂનામાંથી કદાચ ” કુમારે આવા વચન સાલળી જોઈલામાં કૂવાની અંદર જોયું તો તેણે તેમાં માણસની લાપા યોનતા એવા એક સાપને દીઠા પછી કુમારે પો

તાતું લુગડું કૂયામાં નાંખી જેવો તેને બહાર કાઢ્યો, તેવો તે સાથે કુમારના હાથ ઉપર ડંશ માર્યો, તેથી કુમાર તુરત કુખજ બની ગયો. પછી કુમારે સાપને કહ્યું:—“હે સાપ ! વાહ ! તેં બહુ સા રો ઉપગાર કર્યો !” તેવારે સાપે કહ્યું:—“હે કુમાર ! મરણના સંકટમાં પડેલા તને હું ઉપગાર કરનારો થઈશ.” એમ કહી તે સાપ અદ્વચ થઈ ગયો. પછી કુમાર “આ શું ?” એમ વિસ્મય પામતો છતો પાણી લઈ રૂપવતી પાસે આવ્યો, અને “હે મુંદરી ! આ શીતળ પાણી પી.” એમ કહી ઉભો રહ્યો રૂપવતીએ તેના રૂપને જોઈ “આ કોણ પુરૂષ આવ્યો ? એ મહારો પતિ ન હોય !” એમ વિચારી તેના સામું પણ ન જોયું. પછી રૂપવતી એ ત્યાંથી ઉઠી સર્વ ઠેકાણે પોતાના પતિની શોધ કરી પણ તે ક્યાંઈ મળ્યો નહીં, તેથી તે પણ પ્રિયમેલકતીથે જઈ રતનવતીની પેઠે “જ્યાંમુઘી પતિ મળે નહીં ત્યાંમુઘી મહારે કોઝની સાથે જો લણું નહીં.” એવો અભિગ્રહ લઈ તપ કરવા લાગી.

હવે ધનવતી, રતનવતી અને રૂપવતી એ ત્રણે કન્યાઓ પો તપોતાનાં નેત્રો બંધ કરી, મૌનવ્રત ધારણ કરી અને ભોજન ત્યજી કંઈ સુખે તપ કરવા લાગી. પછી નગરના લોકોએ રાજાને કહ્યું કે:—“હે રાજા ! કોઈ ત્રણ સ્ત્રીઓ તપ કરે છે, પરંતુ શાકારણથી કરે છે તે કાંઈ જાણી શકાતું નથી.” તેવારે રાજાએ ત્યાં આવી તેમને બોલાવા માંડી પણ તે બોલી નહીં, એટલુંજ નહીં પરંતુ તેના સામું પણ જોયું નહીં; તેથી ભયભિત થઈલા રાજાએ નગરમાં પડહ વગડાવ્યો કે, પ્રિયમેલકતીથેમાં મૌન ધારીને બેઠેલી સ્ત્રીઓને જે બોલાવશે તેને હું મહારી પુત્રી પરણાવીશ ” આ વખતે કુખજે (સિંહલસિંહકુમારે) પડહને સ્પર્શ કરી, કોરાપત્રની એક પોથી સારા લુગડાથી બાંધી તે લઈ રાજાની પાસે આવીને કહ્યું કે, “જે માતા અને પિતા એ બન્નેથી ઉત્પન્ન થયો હશે તે આ અક્ષરો વાંચી શકશે.” બીજા સર્વે માણસોએ કહ્યું કે, “અ હા ! આ અક્ષરો બહુ સારા છે.” પછી કુખજ કોરાપત્રને વાંચવા લાગ્યો કે:—“સિંહલસિંહકુમાર ધનવતીને સાથે લઈ વહાણે

ચડ્યો, આગળ જતા વહાણ દરિયામાં લાગી પડ્યું તેથી તે સ
મુદ્રમાં પડ્યો હતો બીજી કથા કાને કહીશ ” એમ કહી તેણે
બોનનું બંધ કર્યું પછી પોતાનું ચરિત્ર સાલગ્રી ધનવતીએ ક-
હ્યું - “હે ભાગ્યવતી! આગળ શું થયું, તે કૃપા કરીને કહે ” રા
જાદિ- લોક પણ ધનવતી બોની તેથી વિશ્વમય પામીને કહેવા
લાગ્યા કે- “હે ભદ્ર! તું એનો આશા પૂર્ણ કર ” પછી કુન્જ
કહ્યું “હે રાજા! સિંહલસિંહકુમારને હાથ પાડીયું આવ્યું તેથી
તે અમુદ્ર ઉતરી રત્નપુર નામના નગરે ગયો, ત્યાં પણ તે રત્ન
વતીને પરણી ફરી વહાણમાં ચડ્યો, ત્યાં મહાસમુદ્રમાં જતા રૂ
દ્ર તા મામના પ્રધાને તેને સમુદ્રમાં પાડી દીધો ” આટલું કહી
ફરી કુન્જે પોથી બંધ કરી તે વખતે રત્નવતીએ કહ્યું - “હે ઉ
ત્તમ પુત્ર! આગળ શું થયું, તે કૃપા કરીને કહે ” બહુ આશ્ચર્ય
કર્યો એવે ફરી કુન્જે કહ્યું - “સમુદ્રમાં પડ્યા એના સિંહલસિ
હકુમારને કાંઈએ પકડી નહીં તાપસના આશ્રમમાં મૂક્યો, ત્યાં તે
તાપસની ન્યા રૂપવતીને પરણ્યો, ત્યાંથી તે ગોડા, ખાટવી અ
ને રૂપવતીને બંધ અહિં આવ્યો, તે વખતે રૂપવતી તરસી થઈ
તેથી સિંહલસિંહકુમાર પામેના કૂડામાંથી પાણી લેવા ગયો, ત્યાં
તેને કાંઈ સાથે કરડ્યો ” આટલું કહી કુન્જ મોન રહ્યો એટલે
રૂપવતીએ આગળની વાત પૂછી, પરંતુ તેનો પુસ્તક બાધી રાજા
નો પામે જઈ કહેવા લાગ્યો કે - “હે રાજા! મેં સર્વ કન્યાઓ
ને બોનાવી છે, મારે તમારી કન્યા મને આપો ” પછી સત્યપ
તિજ્ઞાવાળા રાજાએ પોતાની પુત્રી તેની સાથે પરજારી તે વખતે
રાજાના કુટુંબીલોકો તે વિવાહમંડોલસર ઉપર આવ્યા નહીં, તેમ
કોઈ સ્ત્રીઓ ગીત પણ ગાય નહીં, તેથી પેનો ત્રણ કન્યાઓ ગીત
ગાવા લાગી હાથેનાગા વખતે કુન્જે સાળા પાસે કાંઈ વસ્તુ મા
ગી એટલે સાળાએ કહ્યું કે, “સાપ લે ” ત્યારે કુન્જે કહ્યું “સાપ
આપ ” પછી સાળે સાપ લાવી આપ્યો તે માથે ડશ દીધો
તેથી તે પૃથ્વીઉપર પડ્યો. તેનારે પેનો ત્રણ સ્ત્રીઓ વિચાર કર
વા લાગી કે, “જો આ પુરુષ મરી જાય તો આપણને આપણા
પતિની ખજાર કોણ આપશે ? ” આ પ્રમાણે વિચાર કરી તેઓ

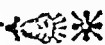
હાથમાં છરી લઈ જોડલામાં મરવા તૈયાર થઈ તેડલામાં, કુમાર દિ
વ્યરૂપ ધરી ઉભો થયો. તે વખતે કોઈ દેવતાએ પ્રગટ થઈ સર્વની
સમક્ષ સિંહલસિંહકુમારનો પૂર્વભવ કહ્યો કે:—

હું કુમાર ! ધનપુરનગરને વિષે ધનંજય નામનો શેઠ રહેતો
હતો, તેને ધનવતી નામે સ્ત્રી હતી, તે ધનવતીએ ધનદેવ અને ધ-
નમિત્ર નામના બે પુણ્યવંત પુત્રોને જન્મ આપ્યો હતો. તેમાં
મોટો ભાઈ ધનદેવ ઉનાળાની ઋતુમાં સાકરસહિત દુધ સાધુને
વહોરાવતો હતો, તે પુણ્યના પ્રભાવથી ધનદેવ તે પોતે હું મોટો
સમૃદ્ધિવંતદેવતા થયો, અને ન્હાનો ભાઈ ધનમિત્ર પ્રાશુક એવો
શેરડીનો રસ સાધુને વહોરાવતો; પરંતુ તે ભાવવિના આપતો,
તેથી તે પુણ્યના પ્રભાવથી તું સિંહલસિંહ રાજકુમાર થયો; પણ
મુનિદાનના પ્રભાવથી તને સમૃદ્ધિસહિત ચાર કન્યાઓ મળી. સા-
ધુને શેરડીનો રસ વહોરાવતાં વચ્ચે ભાવના ખડન કરી તેથી તને
સ્ત્રીઓનો વિયોગ થયો, અને ત્યારે સમુદ્રમાં પડવું પડ્યું. સમુ-
દ્રમાં પડતી વખતે તને મેં ઉપાડીને તાપસના આશ્રમમાં મૂક્યો.
ત્યારા માથે મોટા બળવાન શત્રુ છે, તેથી મેંજ તને કુળજરૂપ-
વાળો કર્યો છે; કારણ તેથી ત્યારા શત્રુઓ તને ઝાળખેડનહીં.”
દેવતા આ પ્રમાણે કહી આકાશમાર્ગે ચાલ્યો ગયો. સિંહલસિંહ
કુમાર પણ દેવતાનાં આવાં વચન સાંભળી અતિસ્મરણજ્ઞાન પામ્યો.

પછી કુસુમપુરના રાજાએ મોટા ઉત્સવથી પોતાની પુત્રી
સિંહલસિંહકુમાર સાથે પરણાવી, અને હાથી, ઘોડા, રથ વિગેરે
આપ્યા, અને કોંઈથી રૂઢદત્તપ્રધાનને કાઢી મૂક્યો. પછી સિંહલ-
સિંહકુમાર પોતાની ચાર સ્ત્રીઓસહિત ખાટલીમાં બેસી આકા-
શમાર્ગે થઈ સિંહલદ્વીપને વિષે ગયો, ત્યાં તેને તેના પિતાએ રા-
જ્ય આપ્યું. પછી સિંહલસિંહભૂપતિએ કંથા (ગાદડી)ના પ્રભા-
વથી સર્વ લોકોનાં દારિદ્ર દૂર કર્યાં; અને જિનધર્મને પાળી પછી
અતે સંલેખના કરી તે સિંહલસિંહરાજા મૃત્યુ પામી છૂટા દેવ
લોકને વિષે દેવતા થયો. આવો મુનિદાનનો પ્રભાવ બધી હે
ભવ્યજનો ! તમે મુનિઓને દાન આપો.

ઇતિ સિંહલસિંહકુમારની કથા.

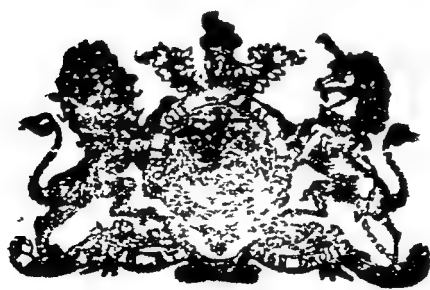
શ્રી જિનરાજના મુખથી આ પ્રમાણે ઉત્તમ ધર્મઉપદેશ મામળો યુગગતકાવચ પદ આજુકાસની પેઠે જિનધર્મ અગિયાર કરી, નવતાવનુ સ્વરૂપ પૂછી અને તેનો પરમાર્થ પ્રાપ્ત કરીને શ્રી જિનરાજને વંના કરી પોતાના ઘરે આવ્યો. પછી જિનરાજે કહેયો ધર્મ પાળતા ચા. વર્ષ ગયા એટલે પદરમે વર્ષે તે પોતાના મહેરા પુત્રને ઘરનો ભાર એાપી પડિમા વહેના લાગ્યો. એક જિનમ રાત્રીએ હાથમા તરનાર ધરી રહેના દેવતાએ પ્રગટ થઈ યુગગતકને કહ્યું કે “અરે! તુ આ નવને ત્યજી નહીં દે તો હું ત્હારા મહેરા પુત્રને મારી નાખી તેના મામતા માત શૂળો કરી તેવની કડામા પકડી ત્હારા શરીરઉપર તેના આસ અને લોહીનો લેપ કરીશ, તેથી તુ ચોક્કસ મુખમા ખૂડયો છતો અકાળે મૃત્યુ પામી દુર્ગતિ ભોગવીશ” આવા શૂળ સરખા દેવતાના વચન કાનને વિરે સાંભળના છતાં પણ તે યુગગતક ભય ન પામતા ચિથરચિત્તાળો રહ્યો. દેવતાએ તેને ચિથરચિત્તાળો જાણી દરી એજ પ્રમાણે બે ત્રણવાર કહ્યું, તોપણ તે ભય પામ્યો નહીં, તેથી દેવતાએ પોકાર કરતા એવા તેના મહેરા પુત્રને ત્યાં લાવી મારી નાખ્યો, અને તેના સાત શૂળો કરી તેનમા પકડી યુગગતક કાવચના શરીરઉપર આસ અને લોહીનો લેપ કર્યો, તેથી તે આવક વધારે ધર્મધ્યાનમા દુઃખયો. પછી દેવતાએ તેના બીજા, ત્રીજા અને ચોથા પુત્રને મારી તેરોજ ઉપસર્ગ કર્યો, તેથી પણ યુગગતક ચડ્યો નહીં, એટલે દેવતાએ તેને ફરી કહ્યું - “હું આવક” અને તેને ત્યજી દઈ ઈચ્છા પ્રમાણે ભોગ ભોગવ, નહિ તો હું ત્હારા અકારકોડ દ્રવ્ય આનંદિકા નગરીમા જુદે જુદે ઠંઠાને ફેંકી દેશ” આ પ્રમાણે દેવતાએ બે ત્રણવાર કહ્યું એટલે તે યુગગતક નિચાર કરવા લાગ્યો કે, “આ કોઈ દુષ્ટબુદ્ધિાળો દેવતા છે, કેમકે એણે મહાન ચાર પુત્રો મારી નાખ્યા છે, અને હુમજા અકારકોડ દ્રવ્ય પણ ફેંકી દેનારુ કહે છે, મારે એ દુષ્ટને પકડી લઉં” આ પ્રમાણે બેટવામા વિચાર કરતો હતો, તેટલામા દેવતા તેના ઘરમા ભી અગરકોડ દ્રવ્ય ત્યાં લાવ્યો. તેવારે યુગગતક આવક તેને પકડના મારે દાડ્યો એટલે તે દેવતા વિજીનીનો પડે

આકાશમાર્ગે ઉડી ગયો. પછી ચુલ્લગશતકશ્રાવકે બહાર આવી મ્હો-
ટા કોલાહલ કર્યો તે સાંભળી તેની બહુલા સ્ત્રીએ બહાર આવીને
કહ્યું:-“હે નાથ! તમે મ્હોટા શખ્તથી શામાટે કોલાહલ કરો
છો?” ત્યારે ચુલ્લગશતકે સર્વ વાત કહી; એટલે સ્ત્રીએ કહ્યું:-“હે
સ્વામી! કોઈ દેવ, દાનવ તમને ઉપસર્ગ કરતો હશે, તમારા પુત્રો
અને ધન મુખે ધરમાં છે, માટે અતિચારની આલોચના લેો.”
પછી ચુલ્લગશતકશ્રાવક આલોચના લઇ શ્રાવકધર્મ કરવા લાગ્યો.
વિધિથી શ્રાવકધર્મ પાળી એક માસના અનશનથી મૃત્યુ પામી
તે ચુલ્લગશતકશ્રાવક સૌધર્મદેવલોકના અરણ્યાલ નામના વિમા-
નને વિષે ચાર પદ્યોપમના આયુષ્યવાળો દેવતા થયો.

શ્રી ગૌતમસ્વામીએ પ્રભુને પૂછ્યું:-“હે ભગવન્! ચુલ્લગ-
શતકશ્રાવક ત્યાંથી ચવી કય ગતિ પામશે?” તેવારે ભગવાને
કહ્યું:-“હે ગૌતમ! તે શ્રાવક દેવલોકમાંથી ચવી મહાવિદેહક્ષેત્રમાં
ઉત્પન્ન થશે. ત્યાં તે સિદ્ધિપદ પામશે.”

ઇતિ શ્રી વાચનાચાર્ય રત્નલાભગણીના શિષ્ય કીર્તિ
વિજયે રચેલી ગદ્યબંધ વર્દ્ધમાનદેશનામાં
ચુલ્લગશતકશ્રાવકને પ્રતિબોધ નામનો
પાંચમો ઉક્તિસ સંપૂર્ણ થયો.

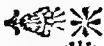
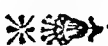
ઉદ્ધાસ ધ્રુવો.

કુંભકોલિક શ્રાવકનું ચરિત્ર.

શ્રી મુખર્ષરનામી જ બૂરવામીને છઠ્ઠા કુડકોલિકશ્રાવકનું ચરિત્ર કહે છે

રમ્યા ભરતદેવના માપિલ્યપુર નામનું નગર છે, તે નગરની પાસે આખાં ઝાડોથી નદનન સરખું મનોહર શિવાર્તિક નામનું ચૈત્ય છે, ત્યાં જિતશત્રુ રાજા રાજ્ય કરતો હતો તે નગરમાં બહુ સમૃદ્ધિનાળો કુડકોલિક નામનો શ્રાવક રહેતો હતો, તેને પૂજા નામની સ્ત્રી હતી. કુડકોનિઃશ્રવકને છ કોડ વ્યાજમા, છ કોડ વેપારમા, અને છ કોડ નિવાનરૂપે ભૂમીમા એમ અઠાર કોડ ધન હતું છ ગોકુળો અને બાજુ પછુ બહુ સમૃદ્ધિ હતી. તેથી ધન ધાન્યાદિકથી સમૃદ્ધિનત એનો કુડકોલિકશ્રાવક પોતાની પૂજાસ્ત્રીની સાથે નિયમમુખ ભોગવતો હતો.

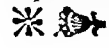
એક દિનમ દેવદાનરોએ નમસ્કાર કરેલા શ્રી વીરપ્રભુ ગૌતમ ગણધર્મિક પરિનારસહિત શિનાનર્તકચૈત્યને નિષે સમનસર્થા તેવારે પ્રભુને આવેના સાખાડી કુડકોલિકશ્રાવક હરિથી મ્હોટી સમૃદ્ધિસહિત પ્રભુને વાનના ગયો. ત્યાં તે ત્રણ પ્રદક્ષિણાપૂર્વક વાનના કરી યોગ્યસ્થાનકે બેઠો પછી પ્રભુએ ધર્મદેશના આપી કે - 'હું ભવ્યજનો! હવિતને કાળના આગલા ભાગ ઉપર રહેવા પાણીના દીપા સરખું, લક્ષ્મીને મમુદ્રના તરંગો સરખી અને પુત્ર તથા સ્ત્રી વિગેરેના રનેહને રમખના સરખો ચચન જાણીને ધર્મ કરે તે ધર્મને તીર્થકરોએ ચાર પ્રકારનો કહ્યો છે, તેમાં શીવધર્મ મુખ્ય છે નરક અને તિર્યચના દુખોના ભયને દૂર કરવા સમર્થ એના સાધુ મુનિરાજને સર્વ સ્ત્રીસગનો ત્યાગ હોય છે, તેમ શ્રાવકોને પણ પરસોત્યાગનું નત હોય છે પરસી સેવાથી માણસને ભવોભન તિર્યચપણ, નપુસકપણ, દૌર્લભ્ય અને દુખોના સ

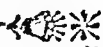
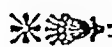
મૂઠ આવી મળે છે. જેણે મન, વચન અને કાયાથી પરસ્ત્રીને ત્યજી દીધો છે તે પુરુષ આ ભવને વિષે અને પરભવને વિષે કુલધ્વજની જેઠ મુખ પામે છે. તે કુલધ્વજની કથા આ પ્રમાણે:—

શીલવ્રત ઉપર કુલધ્વજની કથા.

આ દક્ષિણ ભરતક્ષેત્રને વિષે અયોધ્યા નામનું નગર છે, ત્યાં શાખ નામનો રાજા રાજ્ય કરે છે; તેને ધારણી નામની સ્ત્રી છે. તે ધારિણીને વિષે ઉત્પન્ન થયેલો કુલધ્વજ નામનો કુમાર છે, તે કુલધ્વજકુમાર સંપૂર્ણ કળાતો જાણ હોવાથી કુળને વિષે ધ્વજ સરખો હતો. એક દિવસ તે કુમાર વનને વિષે ક્રિડા કરવા ગયો હતો, ત્યાં તેણે એક ઝાડની નિચે અનેક સાધુઓના પરિવારસહિત બેઠેલા માનવુંગ નામના ગુરૂને દીઠા. પછી ગુરૂને જોઈ બહુ હર્ષ પામેલો રાજકુમાર ત્યાં જઈ ગુરૂને ત્રણ પ્રદક્ષિણા કરી તથા વંદના કરી ચોગ્યસ્થાનકે બેઠો. તેવારે ગુરૂએ રાજકુમારને ધર્મદેશના આપી કે:—“હે ભગવન! સસારસમુદ્રને ઉતરવામાં વહાણ સમાન, નરક અને તિર્યંચના દુઃખોને કાપી નાંખવામાં તરવાર સમાન અને કલ્યાણના મંદિર એવા શીલવ્રતને પાળો.” ગુરૂનો આવો ધર્મઉપદેશ સાંભળી કુલધ્વજકુમારે કહ્યું:—“હે ભગવન! હું સર્વરીતે શીલ પાળવા સમર્થ નથી, તોપણ હું પરસ્ત્રીને તો ત્યજી દઉં છું; કારણ મ્હારે સ્વદારાસંતોષ છે.” રાજકુમાર આ પ્રમાણે ત્રોથુવ્રત લઈ ગુરૂને વંદના કરી ઘર તરફ વળ્યો. રસ્તામાં તેણે બે સ્ત્રીઓને પરસ્પર ક્રોધથી વઢવાડ કરતી દીઠી, તેથી તેણે કહ્યું કે, “હે સ્ત્રીઓ! તમે શામાટે ક્રોધાટ વઢવાડ કરો છો?” આવી રીતે કુમારે બે સ્ત્રીઓને પૂછ્યું એટલે એક સ્ત્રીએ કહ્યું:—“હે રાજપુત્ર! હું હુવારની સ્ત્રી છું, મ્હારું નામ સૌભાગ્યકંદલી છે, હું કૂવેથી પાણીનો ઘડો ભરી ભારથી થાકી ગઈ છતાં ઘેર જઈ છું આ વેળા સુતારની સ્ત્રી કનકમજરી ખાલી ઘડો લઈ કૂવે પાણી ભરવા જતી હતી, એ ખાલી ઘડાવાળીએ મને માર્ગ ન આપ્યો.”

એજ અમારે વડાડ થવાનું મારણ છે વળી વડાડનું બીજું પલ મારણ આખરે “પૃથ્વીમા નેનુ પ્રાણેશદા છે, તે સધળું મહારો પતિ ગણે છે, તેનું કળાનૈશદા (વાનુ) બીજે કાંડેકાલે દખાવું નથી” પણ રાજકુમારે ચાતુરીથી પૂછ્યું “હિ લાગ્યતી! તદાના પતિમા શુ ચાતુરી છે?” તેવારે તે સ્ત્રીએ મ્હું “મહાગજ! માલખો વ દેન નામનો હુવાર મહારો પતિ છે, તેમણે એ લો કાવું માછલું મનાવ્યું છે, તે માનુ ગજની આજ્ઞાથી આકાશમા ઉડી મમુદ્રમા પેસ છે, ત્યાં તે ગાના કિદથી સારા સારા મુ આખો ગળીને દૂરી પેતાને ઠેમણે આવે છે” પણ મુતારની સ્ત્રી મ્હો મરડી, તાળોથો પાડી, હસીને બોલી-“અરે રાજકુમાર! એ ચાતુરીથી શુ મેળવી ગયાય! ચાતુરીતો તેને કહેવાય કે જે મહારા પતિમા છે” તેવારે રાજકુમારે તેને પૂછ્યું “હિ સારા નેન વાળી! તદાના પતિમા શુ ચાતુરી છે તે કહે? તે સાલખી સ્ત્રીએ મ્હું-“આ નગરમા ક પ નામનો મુતાર મહારો પતિ થાય છે, તે લાંબાનો થોડો એવો બનાવે છે કે તે થોડો છ માલ મુધી આમરામા ફરે છે” પણ તે સ્ત્રીઓના વચનથી મનમા વિરમય પામેલા રાજકુમારે ધરે આવી સર્વ વાત પેતાના પિતાને કહી. તેવારે રાજાએ હુવારને અને મુતારને બોલાવ્યા અને તેમને મા છલુ તથા થોડો બનાવના માટે લોક તથા લાંબુ આપ્યું પછી હુવારે પેતાની ચાતુરીથી એક મ્હોડું માછલું મનાવ્યું, તે માછલાના ઉપલા ભાગ ઉપર એક મ્હોડી પેટી બનાવી પછી હુવાર સહિત રાજા માછલાઉપર ચઢ્યો. તેવારે હુવારે માછલાના પાછલા ભાગમા બે ખીલીઓ મારી એટલે તે માછલું પક્ષીની પેઠે આમરામા ઉડ્યું આથી રાજા વિરમય પામી ગામ, નગર અને દેશ વિગેરે જોવા લાગ્યો જેટલામા માછલું સમુદ્રને કિનારે પહોંચ્યું તેટલામા રાજાએ અને હુવારે પેટીમા થેરી બારણ બંધ કર્યું માછલું પાણીમા ગયું અને ત્યાં સારા સારા મુકાદળો ગળી ધુરત પેતાના નગરને વિષે આવ્યું, એટલે રાજા અને હુવાર મા છના ઉપરથી ઉતર્યા પછી હુવારે ખીલી કાઢી નાખી એટલે તે માખી મુકાદળો નિમ્ળ્યા તેવારે ગજાએ વિરમય પામી હુવારને

પુછ્યું. “આ માંછડું આવડું જડું શી રીતે કરે છે?” ત્યારે લુવારે કહ્યું. “મહારાજ ! મેં મિહાયિકાદેવીનું આરાધન કર્યું છે, તેથી તે દેવીએ જવા આવવાના કારણરૂપ બે ખીસીઓ આપી છે. હે નાથ ! તે ખીસીના યોગથી હું આકાશમાં જઈ આવું છું. દેવોની શક્તિ ન ચિંતવી શકાય એવી હોય છે.”

પછી સુતારે લાકડાનો ઘોડો તૈયાર કરી રાજાને દેખાડ્યો અને કહ્યું કે—“હે નાથ ! આ ઘોડાઉપર આપ અથવા કુલધ્વજ કુમાર બેસો. તે વખતે કુમારે કહ્યું:—“મહારાજ ! આપની આજ્ઞાથી આ ઘોડાઉપર હું બેસી પૃથ્વીને જોઉં.” ત્યારે રાજાએ કહ્યું. “તેમ કર.” પછી સુતારે જવા આવવાના કારણરૂપ બે ખીસીઓ કુમારને સોંપી. કુમારે રાજાને નમસ્કાર કરી અને ઘોડાઉપર ચડી બંને ખીસીઓ ઘોડાના પાછલા ભાગઉપર ધાસી એટલે તે ઘોડો માણસોના જેતાં જેતાં આકાશમાં ઉછળી અદૃશ્ય થઇ ગયો. બહુ વાર પૃથ્વીમાં બમ્યા પછી તે ઘોડો એક નગરની પાસેના બગીચામાં ઉતર્યો, ત્યાં કુલધ્વજકુમારે બે ખીસીઓ કાઢી લીધી અને તેનાં લાકડાં જૂઠાં જૂઠાં કરી ભારે બાંધી તે ભારે પોતાને આસીકે મૂકી તે એક ઝાડની છાયામાં સૂતો. બપોરનો વખત થયો તોપણ ઝાડની છાયા જેમ હતી તેમની તેમજ રહી, જરા પણ ખસી નહીં. આ વખતે બાગનો માળી ફરતો ફરતો ત્યાં આવ્યો, તેણે ઝાડની છાયા સ્થિર રહેલી જોઇને વિચાર કર્યો કે, “નિશ્ચે આ સૂતેલા પુરૂષનો પ્રભાવ છે.” પછી માળીએ તે ઉઘી ગયેલા રાજકુમારના પગનો અંગુઠો પકડ્યો એટલે કુલધ્વજ જાગી ઉઠ્યો. તેવારે માળીએ કહ્યું:—“હે સત્પુરૂષ ! આજે મહારાધરના પડછા થાઓ.” આવી રીતે તેણે બહુ આગ્રહ કર્યો એટલે કુમારે કબૂલ કર્યું. પછી માળી કુમારને સાથે લઇ પોતાને ઘેર આવ્યો અને ઘોડાના લાકડાનો ભારો એક બાબૂ ખૂણામાં મૂક્યો. માળીએ ઉત્તમ રીતે કુમારને ભોજન કરાવ્યું. પછી રાજકુમાર સાંજની વખતે નગરનો શોભા જોવા માટે નિકળ્યો. ત્યાં સોનાની પુતળીઓથી સુશોભિત અને મનોહર તોરણોથી દેદીપ્તમાન એવી તે નગરીના શ્રીમંત પુરૂષોના ઘરોને જોતો જોતો તે કુમાર

જે- જિનમદિગ પાસે આવી પહોંચ્યો કુમાર જિનમદિરની અ
 દર નજ અને શ્રી મુનિમુનિપ્રજાને વદના રી જેલવામા સ્તુતિ
 કરવાનો આરભ કરે છે, તેવામા કોણે- શ્રી ત્યા આવી, તે
 શ્રીની આગળ ગહેના મુલકલેકોએ જિનમદિરની અદર રહેવા
 અગા માવ્યોને બહા કાઠા મૂના તેવાટે કુમાર નિચાર કર
 ના વા પો કે, 'જો કોલ છે' અને મદિગની અદર ગહેવા માલ
 યોને ગામાટે કાળી મૂકે છે' આવી રીતે નિચાર કરી તે કોષ્ટ ન
 જાણે એવી રીતે એ- ખૂજામા સતા ગયો પછી કોણ નિચરપ
 ધાનલ કરના રી દેવ-રામમાન ના જિનમદિગની અદર આવી,
 અને જિનમદિગ પૂજન કરી પોતાની મખીઓમદિત તૃપ્ત કરી
 આની ગઈ પછી રાનીને વખતે કુમારે ખૂજામાથી બહાર નિકળી
 કોણ પુરને પૂજુ કે, 'હે સારુકર' એ કન્યા કોણ હતી' ત્યારે
 તે પુરને કહુ 'હે પુરને' આ નામપુર નામનું નગર છે, તે
 મા શ્રી મુનિમુનિપ્રજામીના આર- વિજય-નામનો રાજા નામ
 યે છે, તે નામએ આ મુવર્ત અને ન્તોથી મુજોસિત જિનમ-
 દિગ બવાયુ છે એ નામને જયમાગા રાણીવી તૃપ્ત થયેની
 મુદરી નામનો પુત્રી છે, એ દિવસ રાજા પુત્રીને નિવાહયોબ
 થયેની નેષ્ટ તેના વ નો વિચાર કરના વાગ્યા રાજા અને રાણી
 પુત્રીના યોગવરની નાર કરના હતા એ વાત પુત્રીએ જાણી
 પોતાની સખીઓ આગળ પ્રતિજ્ઞા કરી કે, 'એ પુરને પુત્રીકેપર
 અને આ રામા પોતાના પરા-મથી રેનારો હોય તેજ મહારો
 પતિ થયો, નહિ તો મુદરે અગ્નિ એજ મરણ છે' પુત્રીની આની
 પ્રતિજ્ઞા સખીઓએ તેની માને કહી પછી રાણીએ રાજાને કહી-
 તેવા રાજા પુત્રીનો મનોરથ આગરાપુષ્પની પેટે નિબંધ માની ગો-
 કરવા વાગ્યો' આ પ્રમાણે કહી તે પ્રપ રાજમંત્રિગયો
 પછી કુવેવજકુમાર માળીને ઘરે આની લામગનો ઘોડો તૈ
 યાર કરી ગત્રીએ ખીલીના પ્રોગથી તુગત ગજકન્યા મુદરીના મ
 હેવમા આવ્યો, અને તે કન્યાના પનગકિર ચાટે તરફ અર્ધ
 ચાનેતુ તથોળા ઘણી ને માર્ગથી આવ્યો હતો તેજ માર્ગથી
 માળીને ઘેર આવ્યો યો પછી જાગી ઉઠેની રા પોતાના પ

લંગઉપર ચારે તરફ તળોળ પરેલું જોઈ વિચાર કરવા લાગી કે,
 “અહિં કોઈ દેવ કે વિદ્યાધર આવ્યો હોય એમ દેખાય છે.” આ
 વિચારમાં તે કન્યાને દિવસ વર્ષતૂલ્ય થયો. પછી ખીછ રાત્રીએ
 તે કન્યા કપટનિદ્રાથી સૂતી. કુલધ્વજકુમાર પણ લાકડાના ઘોડાઉ
 પર બેસી ત્યાં આવ્યો, અને જોટલામાં પલંગઉપર તળોળ નાં-
 ખી પાછો વળ્યો, તેટલામાં રાજકુમારી ચુંદરીએ બન્ને હાથવતી
 તેલું લુગડું પકડી લીધું. તેવારે કુમારે કહ્યું:—“હે કન્યા ! હું પૃ
 થ્વીઉપર ફરનારો છું, છતાં આ લાકડાના ઘોડાથી આકાશમાં ફર
 નારો થયો છું.” ત્યારે રાજકન્યાએ કહ્યું:—“હે સત્પુરુષ ! મહારા મનો
 રથ ફળ્યા.” પછી કુમાર હીવાને સાક્ષી રાખી રાજકન્યાની સાથે ગાંધ-
 વર્વિવાહુથી પરણ્યો અને ત્યાંજ વિપયસુઓ ભોગવવા લાગ્યો.

હવે કન્યાના સર્વ અંગ વૃદ્ધિ પામેલા જોઈ દાસીઓ ભય
 પામતી છતી વિચાર કરવા લાગી કે:—“અહો ! આ કન્યાના અ
 કાળે સર્વ અંગ વૃદ્ધિ કેમ પામ્યા ?” પછી દાસીઓએ તે વાત
 જયમાળારાણીને કહી. રાણીએ પણ કન્યાના સર્વ અંગ વૃદ્ધિ પા-
 મેલા જોઈ રજાને કહ્યું કે, “હે પ્રાણનાથ ! નિર્ભય એવો કોઈ પુ
 રુષ તમારા મહેલમાં આવી તમારી પુત્રીને ભોગવે છે.” તેવારે
 રાજાએ કહ્યું. “હે દેવી ! જોણે મહારા મહેલમાં આવી આવું અ-
 યોગ્ય કામ કર્યું તે પુરુષને હું યમરાજના ઘરે પડણા તરીકે ભો-
 કલી દઈશ.” પછી કોઈના વશથી ભ્રૂકુટી ચડાવેલો રાજા તે પુ
 રુષની શોધ કરવાને કચ્છતો છતો સભામાં આવ્યો. આ વખતે સ
 ભામાં એક વેશ્યા આવી હતી, તેણે રાજાની આકૃતિ જોઈ પુછ્યું
 કે, “હે રાજા ! આપને ચિંતાનું કારણ શું છે ?” ત્યારે રાજા
 એ એકાંતમાં પુત્રીનું ચરિત્ર કહ્યું. એટલે વેશ્યા ખોલી કે, “મહા
 રાજા ! ચિંતા ન કરો. એ અન્યાય કરનારા પુરુષને બાંધી હું
 આપની પાસે લાવીશ.” એમ કહી તે વાગુરાવેશ્યા પોતાના ઘરે
 આવી; પછી નાના પ્રકારના ઉપાય જાણવામાં ચતુર એવી તે વે-
 શ્યાએ કન્યાના ઘરની આસપાસ ચારે તરફ સિંદુર વેરાવ્યો. રાત્રી
 એ કુલધ્વજકુમાર ઘોડાઉપર બેસી કન્યાના ઘરમાં આવ્યો અને તે
 સિંદુર વેરેલા ઘરમાં કન્યાની સાથે ક્રિડા કરી સવારે માળીને ઘર

આદરો ગયા સારે વેશાએ કન્યાના ધરમા આપીને જોયુ તે કુમારના પગના પડેના તેના લેવામા આવ્યા પછી વેશના તેને પૃથ્વીઉપર ત્રિચરનારો માણસ જાણી તેની ચોધ માટે રક્ષાવેડોની માથે નગરમા દરતા લાગી જહુ ડેકણે દરતા દરતા વેશયાએ તે વાજ અવસ્થાનાગા કુનંદજીકુમારને મિદુરથી રાતા થએના પગ વાળો દેખી “આજ પુરુષ રાજકુમારની પામે આનનારો છે” એમ ધારી મુલતનોકોને કહ્યું કે, “આ પુરુષને પકડો” પછી મુલતનોકો તેને પકડી રાજા પામે વાવ્યા રાજાએ તેને જોઇ મનમા ખગતા હતા “આ મહુ અન્યાય કરનારો છે” એમ ધારી તેને મારી નાખવાની આજ્ઞા આપી. જ્યારે મુલતનોકો તેને આધીને ચાલ્યા, તે વખતે રાજકુમાર કુનંદજીકુ રનરૂપ જોડ લોકો પર દુપર કહેવા લાગ્યા કે, “આ યોગપુરુષને રાજાએ કેરો અથો અ હુકમ કર્યો છે” નિચે એ કુમારના વિચોગથી રાજકુમારો મુદન મૃત્યુ પામશે જો પુત્રીએ આવુ કામ કર્યું હવુ તો રાજાએ તે જાડેર કરવુ નહોતુ કહ્યું છે કે —

આશુર્વિત્ત ગ્રહગિહ, મત્રમેયુનજેવજય ॥

દાનપાનાપમાનય, મતિપાતપકાશવેત્ ॥ ૧ ॥

બાનાથ — આશુર્વ, ધન, ધરતુ છિદ્ર, મત્ર, મેયુન, આપથ, દાન, માન અને અપમાન એટલા વાતાને જુદિમાન માણસ મ મગા કહે નહીં

લોકોના આવા વચન સાલજતો કુનંદજીકુમાર મુલતોસ દિન માળીના ધરની પામે આવ્યો, એટલે તેણે મુલતોને કહ્યું કે, “હે મુલતો” જો તમે રક્ષા આપો તો આ માળીના ધરે મદાની કુનંદરી છે તેને હુ નમસ્કાર કરી લઉં” ત્યારે મુલતોએ કહ્યું ‘જા જા’ પછી કુમાર માળીના ધરમા જઈ લાકડાનો ઘોડો તૈયાર કરી તેના ઉપર બેઠી સર્વ રાજપુરુષો જોતા જોતા આ દાગમાઈ થઈ । રક્ષાના ધરમા ઉતર્યો. ત્યાંથી રાજકુમારને ઘોડા ઉપર બેમારી દરી આમશમાઈ થઈ જહુ દુર્ગ પામતો હતો મ દાસમુદને કાઢે આવ્યો, ત્યાં ઘોડાઉપરથી નિરે ઉતરી એક ઝાડ ની પામે પાડાના રાધ્યા કરી સૂતો આ વખતે કુમારને જુપ લા

કામ આરંભ્યું છે ? કન્યા કોઈને આપવી તો પડશેજ. આવો વર ફરી ક્યાં મળશે ? ” આ પ્રમાણે વિચાર કરી તેણે પ્રધાનપુરુષને મોકલી કુમારને બહુ માન આપ્યું અને પોતાના પુત્રી તેની સાથે પરણાવી. પછી કુલ્લંવજકુમાર તે વિજયરાજની આજ્ઞા લઈ સીમલિત લાકડાના થોડાઉપર બેઠા પોતાના દેશ તરફ આત્મી નિકળ્યો.

અહિં અયોધ્યાનગરમાં શંખરાજાએ પુત્રતા વિયોગથી છ માસ ગયા એટલે લાકડાનો થોડો બનાવનાર સુતારને મારો નાંખવાની પોતાના મુલદોને આજ્ઞા આપી, અને નગરની બહાર સુતારને બાળી દેવા માટે મ્હોટી ચિતા તૈયાર કરાવી. કહ્યું છે કે—“કો ધ પામેલો રાજા યમરાજ સરખો થાય છે, અને પ્રસન્ન થયેલો રાજા કુબેર સરખો થાય છે.” પછી રાજપુરુષો સુતારને બાંધી ચિતાના પાસે લાવ્યા અને જેટલામાં તેને ઉપાડી ચિતામાં નાંખી દેવાની તૈયારી કરે છે, તેટલામાં રાજાએ પોતાના પુત્રને સીમલિત આકાશમાર્ગથી આવતો જોયો. રાજકુમાર તરત આકાશમાર્ગથી ઉતર્યો. પુત્રતા આવવાથી રાજા બહુ હર્ષ પામ્યો. પછી રાજા કુમારને અને સુતારને વાજત્રેના રાજધથી મ્હોટો ઉત્સવ કરી નગરમાં તેડી ગયો. અનુક્રમે શંખરાજા મૃત્યુ પામ્યો, તેના રાજ્ય સિંહાસને કુલ્લંવજકુમાર બેઠો. પછી ભુવનમંજરોને પટ્ટરાણીપદ આપી તેની સાથે વિષયસુખ ભોગવતો રાજ્ય કરવા લાગ્યો.

એક દિવસ તે નગરના વનને વિષે પરિવારસહિત કેવળજ્ઞાની સમવસર્યા, તે વખતે માળીના મુખથી કેવળીનું આવવું સાંભળી રાજકુલ્લંવજ તેમને વંદના કરવા ગયો; ત્યાં ધર્મ સાંભળી પ્રતિબોધ પામેલા તેણે પુત્રને રાજ્ય સોંપી વિધિથી ગુરૂપાસે દીક્ષા લીધી. પછી તે કુલ્લંવજમુનિ સંસારને બંધીખાનાસમાન માનતા છતા અનિત્યભાવના ભાવવા લાગ્યા. તે આ પ્રમાણે:—

લક્ષ્મી ચપળ છે, મુખ થોડું છે અને શરીર નાશવંત છે, તો હું ધર્મને વિષે શામાટે ઉચ્ચ ન કરું ? મૃત્યુ અવશ્ય થવાનું છે, રેહુંદના ન્યાયથી વારવાર જન્મ અને મૃત્યુનો બહુ કલેશ છે, વિશ્વમાં ભ્રમતા એવા મનરૂપ દુષ્ટ થોડાએ સઘળું વગ કરી લીધું છે, જેણે દુર્જય એવા કપાયો છતાં છે, તે ઉત્તમ છે.” આ પ્ર-

માણે શુદ્ધમત્રથી ભાવિત ચિત્તવાળા તેમને શુકનિધાનથી કેવળ જ્ઞાન ઉત્પત્તિ થયું અનુક્રમે ભવ્યજીવને પ્રતિભેદ પમાડી તે કુલ્લવૃત્તિનું મુકિતપદ પામ્યા

ધતિ કુલ્લવૃત્તિની કથા

શ્રી મહાસીમ્બલ કુડકોલિકઆવન્ને કહે છે કે -“ હે ભવ્ય જનો ! તમે કુલ્લવૃત્તિમારની પેઠે નિર્મળ એના શીવનને પાળી છક મુક્તિમુખ મેળવો ” આગેા ધર્મઉપદેશ સાંભળી કુડકોલિક આનન્દ આરમ્ભકારને આવકધર્મ ધારણ કરી તથા જીનાજીવાદિ નન તર્યોતે જાણી હૃદયથી જિનેશ્વરમુનુને વદના કરી પોતાને ધરે આ વ્યો પછી આચારાદ્વરહિત એવો તે કુડકોલિકઆવન્ ઉત્તમ રીતે જિાધર્મ પાળના લાગ્યો

એક દિનસ અશોભવાડીમા જપોરને વખતે એક શિનાઉપર ઉત્તરાસગ અને નામવાળી વીંટી મૂકી કુડકોલિક મામાયિક કરતો હતો શુભનિધાન કરતો હતો, તે વખતે કોઈએક દેવતા પ્રગટ થઈ તેણે ઉત્તરાસગ અને વીંટી લઈ આકાશમા ગયો પછી તેણે તે આવન્ને કહ્યું કે -“ હે કુડકોલિક ! તાપવીપુત્રનો ધર્મ સારો છે, કારણ તેમા ઉત્થાન, કર્મ, વીર્ય અને પુરુષામ્ભર નથી ઉત્થાન તે તપ સધમ વિગેરે, ગમજ અને લગ્નગદિકમા કર્મ રહ્યું છે વીર્ય તે જીવ તથા શરીરજીવળ અને પુરુષામ્ભર તે પોતાનું કાર્ય કરવામા પ્રસક્ત એ ચાર નિના જીવોના મર્વ કાર્ય સિદ્ધિ થાય છે, જેનાથી સર્વ ભાવો પોતાના સ્વરૂપમા રહેવા છે હે કુડકોલિક ! હવે પછી તારે એમ ન કહેવું કે ઉત્થાનાદિધીજ કાર્મસિદ્ધિ થાય છે.

કહ્યું છે કે -

માત્તવ્યો નિયતિત્તજાશ્રયેણ ચોર્થ,

સોઽવદ્ય જ્ઞવતિ નૃણા શુજોઽનુજોવા,

જૂનાના મહતિ કૃત્તેઽપિ હિ પ્રપત્તે,

ના જવ્ય જ્ઞવતિ ન જાવિનોઽસ્મિ નાશ ॥ ૧ ॥

ભાવાર્થ — પ્રારબ્ધના યોાથી આજીવનને જે કાંઈ સારૂ અ

થવા ખોટું થવાનું છે તે નિશ્ચે થાય છે. પ્રાણીઓ મહોટો ઉદમ કરે તોપણ જે થવાનું નથી તે થતું નથી અને જે થવાનું છે તે થયા વિના રહેતું નથી. વળી

न हि जयति यन्न जाव्यं, जयति च जाव्यं विनापि यत्नेन ॥
करतलगतमपि नयति, यस्य तु जयितव्यता नास्ति ॥ १' ॥

ભાવાર્થ:—જે થવાનું નથી તે થતું નથી અને જે થવાનું છે તે પ્રયાસવિના પણ થાય છે. જે વસ્તુ રહેવાની નથી તે હાથમાં હોય તોપણ જતી રહે છે.

માટે મખડીપુત્ર ગોશાળાનો ધર્મ સારો છે અને વર્દ્ધમાનનો કહેલો ધર્મ સારો નથી. કારણ મખડીપુત્રના ધર્મને વિષે ઉત્થાન, પુરૂષાકારવિના પણ કાર્યસિદ્ધિ થાય છે, અને ભાવો અનિયત છે; માટે વર્દ્ધમાનનો ધર્મ સારો નથી.”

દેવતાનાં આવાં વચન સાંભળી જિનધર્મથી ભાવિત આત્માવાળા કુંડકોલિકશ્રાવકે દેવતાને કહ્યું:—“હે દેવ! તે જે મખડીપુત્રનો ઉત્થાનાદિ ભાવવિનાનો ધર્મ સારો અને શ્રી પીરજિનેશ્વરનો ઉત્થાનાદિ ભાવવાળો ધર્મ ખોટો એમ કહ્યું તે યુક્તિવાળું દેખાતું નથી. ઉત્થાનાદિ વિના કાર્યસિદ્ધિ થતી નથી, અને જે પુરૂષાકાર વિના કાર્યસિદ્ધિ થાય છે તો તે દેવસમૃદ્ધિ શી રીતે મેળવી? જે સયમાદિ વિના પણ દેવસમૃદ્ધિ મળે છે તો સંસારમાં રહેલા અર્વે છવો દેવસમૃદ્ધિવાળા થવા જોઈએ! અરે દેવ! આ સંસારમાં કેટલાક છવો મુખી દેખાય છે અને કેટલાક છવો દુઃખી દેખાય છે, તેનું શું કારણ હશે? જે સર્વે ભાવો પોતાના સ્વરૂપને પામેલા હોય તો નિશ્ચે તે સર્વેના પર્યાયનો ફેરફાર ન થવો જોઈએ. હે દેવ! પૂર્વ ભવે તપ કરી અને સંયમ પાળી તે દેવપણું પ્રાપ્ત કર્યું તો પછી કહે પદાર્થોનું નિશ્ચયપણું શી રીતે રહ્યું? તે ‘શ્રી વર્દ્ધમાન જિનેશ્વરનો ધર્મ ખોટો અને ગોશાળાનો ધર્મ સારો છે.’ એમ કહ્યું તે ખોટું છે. જિનેશ્વરનો કહેલો ધર્મ તત્ત્વરૂપ અને ગોશાળાનો કહેલો ધર્મ અસત્યરૂપ છે. તે બન્નેમાં મેરૂ અને સરસવ જેટલું અંતર છે. તેમ જિનધર્મમાં અને બીજા ધર્મમાં પણ તેટલુંજ

અતર છે હે દેવ! કયો ધર્મ મિથ્યા છે તે વાત તુ પોતેજ નિચારી
લે કારણ તુ અમારાથી વધારે જ્ઞાનવાળો છે કહ્યું છે કે —

વુદ્ધે. ફને તત્ત્વચિત્તારણ ચ, દેહસ્ય સાર ત્રતધારણ ચ ॥

અર્થસ્ય સાર કિલ પાત્રદાન, વાચા ફજ પ્રીતિકર નરાણામ્ ॥

ભાનાર્થ — તારને નિચાર કરવો એ બુદ્ધિનુ ફળ છે, અને
પાત્રનુ એ દેહનુ સત્ત્વ છે, પાત્રને દાન આપવું તે ધનની એટલા
છે અને માન્યને નિરે પ્રીતિ કરી એ પાછીનુ ઝગ છે ॥

ક્રુડકોલિકના નયનથી દેવતા બોલતા બધ થઈ ગ
યો, મનમા શકા પામી ગયો, અને ઉત્તર આપના જરાપણુ મ
મન થયો નહી પડો એનાથી હું હારી ગયો, એના નિચારથી
મનમા એ પામનો તે દેવના નામનાથી વીઠી અને ઉત્તરાસગનુ
હુમકુ એ બંદે વસ્તુ મૂઠી પોતાને સ્થાનકે ચાલ્યો ગયો,

આ વંખને શ્રી વદ્ધેમાનન્દનામી તેજ મપિદેવનગરના શિના
વર્ત્ત નામના ચોરને વિષે સમયમર્યા દેવતાઓએ સમયસરણ
રમ્યુ તે વખતે ક્રુડકોલિક જિને નરને મમયમરેના જાગી વળના
કરવા ગયો, ત્યા તે જિનેશ્વરને નકુ પ્ર ક્ષિપ્તપૂર્વક વહના કરી
ચોગ્યસ્થાનકે બેઠો. ધર્મજ્ઞાનને અતે શ્રી વીરજિનેશ્વરે દેવ કા
નવના સમામા ક્રુડકોલિકને કહ્યું કે — “હે આર્ય! તુ મપેર વ
ખને અશોકનાડીમા શિનાકેપર બેઠો હતો, તે નખરે એક દેવતા
પ્રગટ થયો, તેણે ત્હાન નામનામી વીંગી અને હુમકુ બંદે નસ્તુ
લન જિનધર્મના નિકા કી અને મખનીપુત્રના ધમના વખાણ
કયા, પછો તે યુક્તિરરે દેવતાને બોલનો બધ કરી દીધો અને જિ
નધર્મની સ્થાપના કરી તેથી તુ કૃતાર્થ થયો છું પુણ્યવત્થ થયો
છું, તે એમ અદ્વચ્ચે પકુ મિથ્યાદ્રષ્ટિ દેવતાને જીત્યો ॥ આ પ્રમાણે
તેના નખાણ કરી વીરજિનેશ્વરે સાધુ સાધની મોને પોતાની પામે
બોનારીને કહ્યું કે — “હે મહાભાગ! ક્રુડકોલિકે મિ
થ્યાદ્રષ્ટિ એક દેવતાને પ્રત્યેક કરીને બોલો મન કરી દીધો, બાર
અપના જાણુ સાધુઓ પ્રત્યેક પરતીર્થજીને ઉત્તર આપી શકે
નહી તેના કરી દેનામા સમર્થ થાય છે ॥ શ્રી વીરપ્રભુના તે વ

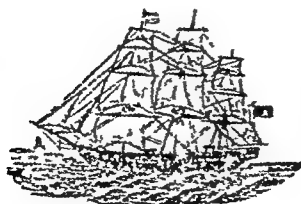

ચનને પ્રમાણ કરી તપ સંયમને વિષે પ્રીતિવાળા તે સાધુઓએ વિહાર કર્યો અને કુંડકોલિકશ્રાવક પણ પ્રશ્નો પૂછી તથા તેના શ્રી જિનરાજના મુખથી અર્થ વિચાર જાણી વંદના કરી પોતાને ઘેર આવ્યો. જિનેશ્વરપ્રભુએ પણ બીજે વિહાર કર્યો.

પછી કુંડકોલિકશ્રાવકે ચૌદ વર્ષસુધી જિનધર્મની આરાધના કરી પંદરમે વર્ષે વૈરાગ્યવંત થએલા તેણે મહોટા પુત્રને ધરભાર સોંપી આશુદશાવકની પેઠે વિધિવડે અગ્નીચારપડિમા વહી છેવટ વીસ વર્ષસુધી જિનધર્મ પાળી, આરાધના કરી, સર્વ જીવોને ખમાવી, શ્રી વીરપ્રભુનું સ્મરણ કરતા અને મુખથી પંચપરમેષ્ઠિનો જપ કરતા એવા તે કુંડકોલિકશ્રાવકે એક માસના અનશનથી કાળ કરી પહેલા દેવલોકને વિષે અરૂણપ્રભવિમાનમાં ચારપદ્યોપમ આયુષ્યવાળું દેવપદ પ્રાપ્ત કર્યું.

શ્રી ગૌતમસ્વામીએ પ્રભુને પૂછ્યું:-“હે ભગવન્ ! તે કુંડકોલિકશ્રાવક ત્યાંથી ચવીને ક્યાં જશે?” તેવારે ભગવાને કહ્યું:-“હે ગૌતમ ! કુંડકોલિકશ્રાવક ત્યાંથી ચવી મહાવિદેહક્ષેત્રમાં સિદ્ધિપદ પામશે.” આ કુંડકોલિકશ્રાવકનું ચરિત્ર સાંભળી જંબૂસ્વામીએ શ્રી સુધર્માસ્વામીને નમસ્કાર કર્યો.

ધૃતિ શ્રી વાચનાચાર્ય રત્નલાભગણીના શિષ્ય રાજ-
કીર્તિગણીએ રચેલી ગદ્યબંધ વર્ધ્ધમાનદેશનામાં
કુંડકોલિકશ્રાવકને પ્રતિબોધ નામનો
છઠ્ઠો ઉદ્ધાસ સંપૂર્ણ થયો.

ઉદ્ધાસ સાતમો.

સદાનપુત્રશ્રાવકનું ચરિત્ર.

શ્રી મુરારીસ્વામી જબૂસ્વામીની આગળ સાતમા સદાન
પુત્રમાનન્દુ ચરિત્ર કહે છે

આ જબૂદીપમા ભરતલેવને વિષે પૌર્ણાસ નામનું નગર
છે, ત્યાં જિતશત્રુ નામનો રાજા રાજ્ય કરતો હતો તે નગરની બ
હાર મહાસેનન નામનું વન છે તે પૌર્ણામનગરમા સદાનપુત્ર ના
મનો કુમાર રહેતો હતો, તે ગોરાળાનો આવક હતો, તેમજ પા
તાના મનમા બહુ ક્રોધ હતો સદાનપુત્ર ગોરાળાએ કહેલો
વર્ષ પાગતો હતો, તે બહુ ધનવાન હતો વ્યાજે, વેપારમા અને
નિવાનરૂપે બુદ્ધિમા તેને એક એક કોડ ધન હતું, તેના ધરને વિષે
એક ગોરાળા હતું, બીજી પણ બહુ સમૃદ્ધિ હતી સદાનપુત્રને
શુદ્ધ માગધી પવિત્ર શરીરવાળી અગ્નિમિત્રા નામની શ્રી હતી
તે સદાનપુત્રની નગરની બહાર વાસણની પાચમે દુકાનો હતી,
તેમા તેના પાચમે માણુમો વેપાર કરતા હતા, નવા વાસણો પણ
બનાવતા અને વેચતા ઇત્યદિ કામો તેના બોબ માણુમો કરતા
હતા વળી તેના બીજા કેટલાક માણુમો વાસણો લઈ લઈ નગ
રમા રાજમાર્ગે બેસીને વેચતા હતા

એક દિવસ સદાનપુત્ર અશોભવાડીમા બેઠો હતો, એવામા
કોઈ દેવનાએ પ્રગટ થઈ તેને કહ્યું -“ હું સદાનપુત્ર ” કાન સવારે
સમગ્ર જ્ઞાન-વૈદના ધારણદાર માં અરિહતપ્રભુ સમવસરમે, તે પાતે
કેવળી, સર્વજ્ઞ અને ત્રણનોકને પૂજ્ય છે, વળી કર્મનિધિ મુક્ત
થઈના છે તો તે વદના કરવાયોગ્ય અને જમતને વિષે પૂજ્ય
એવા પ્રભુને તુ વંદા કરજે, નમસ્કાર કરજે, પાદ, પાદપી, મ
થ્યા વડો વાનુ નિમત્રણ કરજે ” આ પ્રમાણે દેવતા તેને એક
બેવાર કહી અતર્થવાન થઈ ગયા. પછી સદાનપુત્ર વિચાર કરવા

લાગ્યો કે, “ સવારે ઉત્પન્ન થયું છે જ્ઞાન અને દર્શન જેમને એવા મહારા ગુરુ આવશે, એટલે હું તેમની વંદના પૂન કરી પાટ, પાટલી, શય્યા વિગેરે વહોરાવવાનું નિમંત્રણ કરીશ.” આ પ્રમાણે તે વિચાર કરતો હતો એવામાં સવારે શ્રી વર્દ્ધમાનસ્વામી સમયમર્યા રાજાદિ સર્વ લોકો તેમને વંદના કરવા ગયા. તેવારે સદાસપુત્ર પણ જિનેશ્વરને સમયસરેલા જાણી મનમાં વિચાર કરવા લાગ્યો:—“ આ વીરજિનેશ્વર પાસે જઈ હું તેમને વંદના કરું.” આ પ્રમાણે વિચાર કરી, સ્નાન કરી, પવિત્ર લુગડાં પહેરી, પાંડળીમાં બેસી મહોદી સમૃદ્ધિથી જિનેશ્વરપ્રભુ પાસે આવ્યો, અને ત્રણ પ્રદક્ષિણા પૂર્વક વંદના કરી તેમની આગળ બેઠો. પછી પ્રભુએ મહુરવાણીયા ધર્મ ઉપદેશ આપ્યો કે:—“ હે ભગ્યજનો ! વર્ષને વિષે પ્રાતિ કરવી, વિષયોને ત્યાગ કરવા, કષાયને છોડા દેવા, ગુણને વિષે પ્રેમ રાખવો અને ધર્મક્રિયામાં પ્રમાદ ન કરવો; એ સર્વ ઉત્તમ ગતિના ઉપાય છે.” ધર્મ ઉપદેશ પૂર્ણ થયા પછી જિનેશ્વરે સદાસપુત્રને કહ્યું:—“ હે સદાસપુત્ર ! ગયા દિવસે તારી પાસે કોઈએક દેવતાએ પ્રગટ થઈ એમ કહ્યું હતું કે, “ સવારે સર્વજ્ઞ એવા જિનેશ્વર આ હિ આવશે, તે દેવ અને દાનવોને વંદના કરવાયોગ્ય છે, તેથી તું તેમની પાસે જઈ વંદના કરજે, નમસ્કાર કરજે, પાટ, પાટલી, શય્યા, સંધારે આપવાનું નિમંત્રણ કરજે.” આ પ્રમાણે કહી દેવતા ગયો એટલે તું મનમાં વિચાર કરવા લાગ્યો કે, “ તેજ સક્ષ-ણવાળા મહારા ધર્માચાર્ય ગોશાળક અહિં આવશે.” વીરપ્રભુનાં આવાં વચન સાંભળી સદાસપુત્ર મનમાં વિચાર કરવા લાગ્યો કે, “ નાશ્રે વર્દ્ધમાનસ્વામીજ સર્વેજ્ઞ, અર્હંત, જિન અને મહિમાવત છે. દેવતાએ જે કહ્યા હતા તે સર્વ ગુણો આમને વિષે દેખાય છે, તો પુણ્યના હેતુ માટે એમને પાટ, પાટલી, શય્યા વિગેરે વહોરાવાનું નિમંત્રણ કરું.” આવી રીતે વિચાર કરી સદાસપુત્રે વીરપ્રભુને નમસ્કાર કરીને વિનંત્રી કરી કે:—“ હે ભગવન્ ! પોણ્ણાસપુ-રમાં મહારા કુંભારનાં પાંચસેં હાર છે, તો હે ભગવન્ ! પ્રાતિ હાર્ય, પાદપીઠ, શય્યા વિગેરે વહોરો મહારા ઉપર અનુગ્રહ કરો.” તેનાં આવાં વચનથી શ્રી વર્દ્ધમાનસ્વામી તેની પાસેથી પ્રાતિહાર્ય,

શરણા, મથાગે નિગે વહોગે તેને પ્રતિબોધ કરના માટે ત્યાજ રહ્યા એક દિનમ સદાસપુત્ર મથા વાસલો તડકે મૂકતો હતો, એ વામા જિનેશ્વરે તેને પ્રતિબોધ કરના માટે કહ્યું - 'હે સદાસપુત્ર ! તે આ વામલો મો રીને બનાવ્યા ?' તેનારે મજબીબુતોગા જાના ધર્મને રિયે પ્રોતિચળા મદાવપુત્રે કહ્યું - 'હે ભગવન ! આ જથા માટી લાવો તેને પાલીરો પનામી મશળી પીડા કરે છુ, પછી તેને ચાક ઉર ચડારી ઉપગ્નો બામ જૂરા જૂરા કરનો ધડા નિગે વાસલો બનાવુ છુ ' તનારે શ્રી વીરચમુગે કહ્યું - 'હે સદાસપુત્ર ! આ ધડા નિગે વામલો પુરુષાભિમાન અને પરાક્રમ વિના બને છે ?' સદાસપુત્રે કહ્યું - 'હે ભગવન ! આ ધડા નિગે વામલો ઉત્થાનાદિ વિના થાય છે, જેમા ઉત્થાનાદિ થતુ તથી તે પદાર્થ જગતમા શાશ્વતા કરેવાન છે ' પછી ભગવાને કહ્યું - 'હે સદાસપુત્ર ! કોઈ પુરુષ તથા વામલોને ફેડી નાખે, જૂન જૂન ફેડી ને, નમો તડાગ ઉપર નાપ પામેનો કોઈ પુરુષ ત્હારો અભિ મિનાશ્રીની સાથે મહુ ભોગ ભોગવે તો હે મજબીબુતના ભક્ત ! તે પુરુષને છ શુ શિક્ષા કરે ?' ત્યાગે સદાસપુત્રે કહ્યું - 'હે ભગવન ! તે પુરુષને છુ નિરન્ધાર બાધુ, મારુ, ગાળો રઉ, નિર-બના પમાડુ ' નમી ભગવાને કહ્યું 'હે સદાસપુત્ર ! ત્હારી અભિમિનાશ્રીની સાથે કોઈપણ ભોગ ન ભોગવે, વામલોને ફેડી નાખે તર્હી, તેમ ચોરી ગયે રૂં, તોપણ તે પુરુષને છ તિરસ્કાર કર, બાધ, માર અને ગાળો દે તો તે પુરુષમા પરાક્રમાદિ ભાવો અનિવત રહાયી નહી ? જો કેઈ પુરુષ ત્હારા વાસલો ફેડી નાખે આરે અભિમિનાને ભોગવે તો તે પુરુષને છ તિરસ્કાર કર, તાડા કર, બી મહે રે એમ કે હ થા । પુરુષકારાદિભાવો લોકમા અભિયન (મગાધ્યન) છે હે સદાસપુત્ર ! આ ઉપરથી ત્હાર કહેવુ પડે જુડ થયુ જે વસ્તુ થવાની હોય તે થાય છે છતાં છ થય નિગરોઁ હાગ કરના ને આપમવુ અને વધ કરમવુ કહે છે શ્રી !' ત્યુજા આવ્યા વના સાબળી મારવાદી સદાસપુત્રને નિરન્ધારપ મહા અવમાર નામ પામી ગયો, તેથી તે મ નમા વિચાર કરના ડાખ્યો - 'પુરુષાભિમાન અને પરાક્રમવિના

કાર્યસિદ્ધિ દેખાતી નથી. લોકમાં શ્રી વર્દ્ધમાને નિરૂપણ કરેલો ધર્મ સત્ય છે અને ગોશાળાએ કહેલો ધર્મ અસત્ય છે. ” પછી તેણે પ્રતિબોધ પામી જિનેશ્વરને કહ્યું કે:—“ હે પરમેશ્વર ! હું આપના મુખથી શુદ્ધ ધર્મ સાંભળવાનો ઇચ્છા રાખું છું. ” તેવારે પ્રભુએ ધર્મઉપદેશ આપ્યો તે આ પ્રમાણે:—

પુરૂષને ધર્મ અર્થ અને કામ એવા ત્રણ અર્થો હોય છે, તેમાં ધર્મથી અર્થ અને કામ પ્રાપ્ત થાય છે; માટે તે ત્રણમાં ધર્મ મુખ્ય છે. ધર્મથી માણસને સૌભાગ્ય, ઉત્તમ કુળમાં જન્મ, પરોપકાર બુદ્ધિ, નિર્મળ મતિ, ઉત્તમ ભોગો મળે છે. તે ધર્મ જિનેશ્વરોએ બે પ્રકારનો કહ્યો છે. એક સાધુધર્મ અને બીજો શ્રાવકધર્મ. તેમાં તપરૂપ ધનવાળા અને બંધનથી મુક્ત થએલા એવા સાધુઓનો પચ્ચમહાવ્રતરૂપ ધર્મ છે અને શ્રાવકોનો સમગ્રીનમૂવ ધર્મ છે. તે ધર્મ પાંચ અણુવ્રત અને સાત શિક્ષાવ્રત એવા ભેદથી બાર પ્રકારનો છે; એમ જિનેશ્વરોએ કહ્યું છે. એ બન્ને પ્રકારનો ધર્મ દુષ્ટ એવા આઠ પ્રકારના કર્મોનો ક્ષય કરવાતું કારણ છે; એમ જિનેશ્વરોએ કહ્યું છે. તપ પણ બાહ્ય અને અવ્યવસ્થિત એવા ભેદથી બાર પ્રકારતું છે. જે માણસો ભાવથી થોડું પણ તપ કરે છે, તે દામનકની પેઠે બન્ને લોકમાં સર્વ પ્રકારની લક્ષ્મીતું પાત્ર થાય છે. તે દામનકની કથા આ પ્રમાણે:—

તપવ્રત ઉપર

દામનકની કથા.

આ ભરતક્ષેત્રના રાજપુર નામના નગરમાં એક કુળપુત્ર રહેતો હતો, તેને જિનદાસ નામનો શ્રાવક મિત્ર હતો. એક દિવસ જિનદાસશ્રાવક કુળપુત્રને સાધુ પાસે લઈ ગયો, તે વખતે સાધુએ જિનપ્રણિત ધર્મઉપદેશ આપ્યો. કુળપુત્રે તે ધર્મ સાંભળી માંછલાના માંસતું ચુરૂ પાસે પચ્ચખખાણુ લાધું. પછી તે કુળપુત્ર ભવ્યરીતીથી શુદ્ધ ભાવવડે વ્રત પાળવા લાગ્યો. કોઈ વખતે તે દેશમાં દુકાળ પડ્યો, તેથી સર્વે લોક ભૂખથી પીડા પામતા હતા

માઝના બંને મામનુ ભક્ષ્ય કર્યા વાળા ત્યારે કુળપુત્રની મી
જે પોતાના પતિને કહ્યું - 'હું મત્પુત્ર' આ તમારા બાળકો બૂ
ખરી પીળ પામે છે, તેથી તે મૃત્યુ પામ્યા જેના થઈ ગયા છે
તોયજ તમે ગામારે વિશ્વિત થતો મેડા છો? માઝના બંને મામો
દે જેવી તેઓ ભક્ષ્ય કરે " તેમણે કુળપુત્રે કહ્યું "પુત્રો મરે દે
છમે, પ હુ માઝના કાઠા કાઠા નકે " પતે તેને તે
ગામાઓ હાથ પકડે રીતે મડે બંને મના અને હાથમા જાળ
આ રીતે કહ્યું કે, 'માઝના કાઠા' એને કુળપુત્રે પરમાપ્રાપ્તી
દીધા જાળ ના મીતે કાઠે તો તેમા મહુ માઝના આપ્યા, તેને
ધ તેણે બે વ્રજનાર ફરી જાળ પાળીમા નાખીને કાઠી અને ક્યા
થી તે મામા વિચાર કરના લાગ્યો કે, "કુટુંબને માટે કરેલું પાપ
પત્ર પાપ કરનારને નર ના દુઃખમા નાખે છે, અને આ શરીર તો
અનરથ નાશવત છે, આ મહાર શરીર મનમૂત્રને ધારણ કરનાર
છે તો તેને માટે આ દીન દીન માઝનાને શામાટે ફાગડ નાશ પ
માઝ ? જેની રીતે મહારો છત્ર અને વહાનો છે, તેની રીતે મરે
પ્રાણીઓને પોતાનો છત્ર વહાનો છે, તેથી હું પોતાના છત્રને
માટે પરછમેનો ગામારે ધાત કડ ? આ પ્રમાણે વિચાર કરી તે
પુણ્યાત્મા કુળપુત્ર ઘેર આવી અનશન ૫, ચોરાશીનાખ છવોને
ખગાવી, સ્ત્રી પરમેષ્ઠીમત્રનો જાપ કરતા કાળ કરી રાજ દુહનગરમા
મજ્જિયારચોકના ઘરે પુત્રપે ઉત્પત્ત વયો બારમે દિવમે પિતાએ
ઉત્સવ કરીને તે પુત્રવૃદ્ધ દામત્તક એવું નામ પાડ્યું. અત્રમે આ
લનપાનન કમતો એવો તે પુત્ર આઠ વર્ષનો થયો

એકદા તે ચોકના ઘરમા મરકીતો રોગ ચાલ્યો તેથી તેના
ઘરના દામત્તક પુત્રવિના જીજ્ઞાસા મળ્યો મરી ગયા દા
મત્તક પોતાના ધનમાથી નિમ્મી સાગરચોકના ઘડે ગયો, તે પડે
તેને પોતાના ઘર રાખ્યા તેવી તે ત્યાં મુખે રહ્યો એક દિવસ સા
ગરમાને ઘેર બે માધુઓ નદોરવા આ ના ત્યાં મદોરવા સાધુએ તે
દામત્તકને લેઈ ન્દાના માધુને કહ્યું કે, "આ બાળક આ ચોકના
ઘરનો માતૃક થયો" મુનિન આ વચન ઘરના માતૃક માગચોકે
માલગયું, તથી તે બેઠ પાખી વિચાર કરના નાગ્યો કે - "મદોરવા

પુત્ર ગુણવાન અને વિદ્વાન છે છતાં આ બાળક મહારા ધરનો માલીક શી રીતે થશે? જો એ બાળક મહારા ધરનો માલીક થયો તો મહારૂં મહેાદું કુળ ગયું એમજ સમજવું; માટે આ બાળકને કોઈ પણ ઉપાયથી મારી નાંખું.”

આ પ્રમાણે વિચાર કરી સાગરશેઠે એક ચાંડાલને બોલાવી તેને તે પુત્ર મારી નાખવા માટે સોંપ્યો. ચાંડાલ તેને વનમાં દૂર લઇ ગયો અને ઉત્તમ લક્ષણવાળા તે પુરૂષને જોઈ વિચાર કરવા લાગ્યો કે, “આ બાળકે તે શેઠનું શું બગાડયું હશે કે” જે આને મરાવી નાંખે છે. ધિક્કાર છે! ધિક્કાર છે!! તે શેઠને. હું આ બાળકને નહીં મારી નાંખું.” આવી રીતે વિચાર કરી ચાંડાલે તે દામત્રકની ટચલી આંગળી કાપીને કહ્યું કે: “હું બાળક! અહિં”ની નાશી જા, જો પાછો આવ્યો તો જીવથી મારી નાંખીશ.” પછી બાળક દામત્રકે લય પામી વનમાં નાશી ગયો. રસ્તામાં તેને કોઇ ગાવાળે દીઠો, તેથી તેણે તેને પોતાની પાસે બોલાવીને કહ્યું કે, “લય ન પામીશ.” એમ કહી પોતાની પાસે રાખ્યો અને શાંત કર્યો. ગાવાળ અપુત્ર હતો તેથી તેણે પુણ્યના વશથી દામત્રકને પુત્ર કરીને રાખ્યો. દામત્રક પણ સુખે તેના ધરને વિષે રહી ગયો. આરતો અતુકમે યૌવનાવસ્થા પામ્યો.

એક દિવસ સાગરશેઠે ગોકુળ જોવા માટે ગયો, ત્યાં તે દામત્રકને જોઈ વિસ્મય પામ્યો અને વિચાર કરવા લાગ્યો કે, “દેવના સરખું રૂપ ધારણ કરનારો આ કોણ છે?” પછી તેણે ગોકુળમાં રહેનારા માણસને પૂછ્યું કે, “આ કોનો છોકરો છે?” ત્યારે તે ગાવાળીઆઓએ કહ્યું: “શેઠ! એ બાળક અનાથ અને એકલો અહિં આવ્યો હતો, એને તમારા ગાવાળે પુત્ર કરી રાખેલો છે.”

ગાવાળીયાનાં આવાં વચન સાંભળી સાગરશેઠે વિચાર્યું કે, “નિશ્ચે તે બાળક આ પોતેજ હતો.” પછી તેણે મનમાં કાંઈ વિચારી એક ચીઠી લખી દામત્રકને આપીને કહ્યું: “હું ભલા માણસ! તું આ ચીઠી મહારા ઘેર મહારા પુત્રને આપી આવ.” દામત્રકે શેઠની ચીઠી લઈ આણ્યો અને અતુકમે રાજપુરનગરની પાસે આવી પહોંચ્યો; ત્યાં તે થાકી ગયેલો હોવાથી એક દેવમંદિરમાં

સૂતો. આ વખતે સાગરગોળની પુત્રી નિરા દેવપૂજના માટે ત્યાં આવી તે જોઈવામાં દેવપૂજ કરી પાછી વળી, તેનામાં તેણે દા મત્રકને સૂતેનો દીકો, તેમજ તેની પાપડીમાં પોતાના પિતાની લખેની ચીકી પણ દીકી નિરાએ તે ચીકી લઈ નાચી તો તેમાં એવું લખ્યું હતું કે, “હે પુત્ર! આ ચીકી વાચી આ કુમારને (નિર્પ) નિય દેતુ.” ચીકી નાચી નિરા નિચાર કરવા લાગી - “હાય હાય! મહારા પિતાએ આ આડાનકામ શું આરંભ્યું! એને નિરા આપવું થોડું નથી પણ નિરા આપતી થોડું છે.” ક્રોધ ધારી નિરાએ પૂં અક્ષર ઉપર રહેના મીડાને કાગી નાખી પોતાની આ ખના કાજળથી પૂં અક્ષરનો પી અક્ષર કરી દીધો. પછી ચીકી બંધ કરી જેમ હતી તેમ મૂકી તે પોતાને ઘેર આવી થોડીનાર પછી દામ ૧૬ બેગી ઉઠેલો અને તેણે સાગરગોળને ઘેર આવી તેના પુત્રને ચીકી આપી ગોડના પુત્રે થોડું નર બળી તેમજ તે દીવએ શુભ વસ્ત્ર હોનાથી ગીન ગો નાજી રોડા મહોત્સરપૂર્વક તે દામ તકની સાથે નિરાનું વસ્ત્ર મૂકી પછી ચોઠ વેર આલ્ખે તો તેણે દા મત્રકને પોતાનો પુત્રી પરણેલો દીકો તેમો તે નજીથી ધાયન થયા જેવો બની ગયો અને નિરાના જાગ્યો કે, “હાય હાય! મેં ધાર્યું હતું કાર્ડ અને હેને ક્યું કાર્ડ! તોપણ હું એને મારી નાખીશ.” આવી રીતે નિચાર કરી તેણે પોતાના એકોને કહ્યું - “હે શુભ રોડા! આ મહારા જમાને મારી નાખ્યો છે, માટે તેણે કાર્ડ ઉપાય ચોક્કસ રહ્યો.” ગોડનું વચ્ચે શુભગેએ પ્રમાણ કર્યું પછી શુભરોડા ઉપાય શોધવા લાગ્યા, પરંતુ તેણે પુણ્યના પ્રમાણ જાણી ના ઉપાય હાય આવે નહીં.

એક નિવસ મિત્રના ઘેર નાનકે થતું હતું, ત્યાં ૧૫ ૧૬ જેવા ગયો હતો અર્થ રાત્ર પછી તે પોતાને ઘેર આવ્યો તો બાર જા બંધ હતા, તેથી તે બહાર પગસાગમાં ખાનમાં જાગેલો મૂનો હતો ચોક્કસ મુબરો તેને ત્યાં સૂતેનો લોડ પરમ્પર રહેલો લાગ્યો કે, “ચોક્કસ પૂજાને એને મારી નાખીએ.” પછી તેણે પાડી પૂજના માટે ગયા અને ત્યાં જમાની હવીન કરી તેમણે મોડે મધ્ય - “હે શુભરોડા! અર ત્યાં જ” તેને મારી નાખ્યો.” ચોક્કસ રાત્ર ના શુભરોડા

હથીયાર લઈ જેટલામાં ત્યાં આવ્યા, તેટલામાં માંકડ કરડતા હોવા થી ઉંઘ ન આવવાને લીધે દામત્રક ત્યાંથી ઉઠી મિત્રને ઘેર જઈ સૂઈ રહ્યો અને તેની જગ્યાએ અભાગ્યના યોગથી શેઠના પુત્ર નારક જોઈ આવીને સૂતો. તેથી તે સૂતેલા શેઠના પુત્રને મુલરોએ દામત્રક ધારી મારી નાંખ્યો અને પછી તેઓ પોતાના ઠેકાણે ચાલ્યા ગયા. સવારે લોકોએ સાગરશેઠના પુત્રને મારી નાંખેલો જોઈ “હાય હાય ! કોઈએ સાગરદત્તશેઠના પુત્રને મારી નાંખ્યો છે.” એમ કહેવા લાગ્યા. આ વાત સાગરશેઠે સાંભળી તેથી તે અને તેની સ્ત્રી બન્ને જહાં છાતી ફાટી જવાથી મૃત્યુ પામ્યાં. પછી રાજાએ દામત્રકને સાગરશેઠના ઘરનો માલીક કર્યો. પૂર્વે કરેલા તપના પ્રભાવથી તેને સઘળા ભોગસામગ્રી મળી.

એક દિવસ દામત્રક સોનાના સિંહાસન ઉપર બેઠો હતો, એવામાં નાચ કરનારા લોકોએ આવીને તેની પાસે નાચ કર્યો; ત્યાં એક જણે નાચ કરતાં એક ગાથા કહી. તે આ પ્રમાણે:—

અણુપુરવમાવહંત્રાવિ-અણત્યા તસ્ય વદુ ગુણા કુંતિ ॥

સુહૃદુહકઙ્ગમનં નસત કયંનો વહર પલ્લવં ॥ ૧ ॥

ભાવાર્થ:—જેના પક્ષ યમરાજાએ કહેલો છે તે પુરૂષને ઉપર ઉપર આવી પડતા અનર્થો બહુ ગુણકારી થાય છે, તો પછી તેને સુખ અને દુઃખ ક્યાથીજ હોય ? અર્થાત્ નજ હોય.

આ ગાથા સાંભળી પ્રમત્ત થયેલા દામત્રકે તેને એકલાખ સોનામ્હોરો આપી. આવી રીતે તેણે તે નાચ કરનારને ત્રણવાર ત્રણલાખ સોનામ્હોરો આપી. આ વાત રાજાએ સાંભળી તેથી તેણે દામત્રકને પૂછ્યું એટલે દામત્રકે ખરી વાત કહી. પછી દામત્રકને રાજાએ શેડપદ આપ્યું. અતુકને દામત્રક સાધુના વચનથી ધર્મકાર્ય કરી દેવલોકમાં ગયો, ત્યાંથી ચત્રી આ મનુષ્યલવ પામી કેવળજ્ઞાન ઉત્પન્ન કરી મુક્તિપદ પામશે. દામત્રકની પેઠે થોડું પણ તપ કરનારા પુરૂષો આ લોકનાં સુખ ભોગવી થોડા કાળમાં મુક્તિસુખ પામે છે.

ધતિ દામત્રકની કથા.

આ પ્રમાણે જિનેશ્વરના મુખથી જે પ્રકારનો ધર્મ સામળી મનાનપુત્રે જિનેશ્વરને કહ્યું - “હે પ્રસો ! હું પાચમહાનનો ભાર ઉપાડના સમર્થ નથી, માટે મને સમક્ષિસહિત શ્રાવકધર્મ આપો ” પછી તે સદાનપુત્ર આણંદશ્રાવકનાં પેડે ભાનથી શ્રાવકધર્મ આ દરી તેમજ ઇચ્છાપ્રમાણુ ભૂમિ, વ્યાજ અને વેપારમા એક એક હોડ સોનામહોડ તથા એક ગોકુળ એકાદુ મોકળુ રાખી પછી પ્રભુને પ્રસો પૂછી, નનતરતોને દ્રવ્યમા ધારણ કરી અને જિનેશ્વરને નમસ્કાર કરી બહુ પરિનારસહિત પોતાને ઘેર આવ્યો. પછી તેણે પોતાની શ્રી અભિભિનાને કહ્યું - “હે ભાગ્યવતી ! હમણા મેં શ્રી જિનેશ્વરને નિરૂપણ કરેલો ધર્મ અગિકાર કર્યો છે, માટે તું પણ શ્રી જિનેશ્વર પામે જઈ તેમનો ધર્મ મહણ કર ” અભિભિનાએ પતિના નામ પ્રમાણ કરી સારથી લોકોને કહ્યું “રથ વાનો ” પછી ગારથી રથ લાવ્યો એટલે તે સ્નાન કરી ઉત્તમ ધરેણા તથા હુગડા પહેરી દાસીઓમહિત રથમા બેઠો શ્રી વીરપ્રભુ પામે આની ત્યા નમ પ્ર ક્ષિત્રાસહિત વાના કરો તેમનો આગળ બેડો, તે નખને શ્રી વીરપ્રભુને તેને ધર્મઉપદેશ આપ્યો પછી ધર્મ સા ભગનાથો જેના રૂનાડા ઉચા થયા હતા એવી તે અભિભિનાએ કહ્યું - “હે ભગવન ! આ સાર્થનાહ, સોનાપતિ અને રાગતિ સર્વ લોભએ મને ત્યજી દઈ દીક્ષા લીધી છે તેમ હું દીક્ષા લેના સમર્થ નથી ” એમ કહી તે પાચ અણુના અને માત્ર શિક્ષામત્ર સહિત બાર પ્રકારનો મહસ્થાવર્મ મહણ કરી વીરપ્રભુને નમસ્કાર કરો પોતાના ઘરે આવી, અને શ્રી વર્દમાનપ્રભુ પણ સ્વયંજનોને પ્રતિમોત કરતા છતાં ફેરતાએ રથેના નવ કમળોઉપર પગ ધાવણ કરતા બીજે રથએ નિહાર કરી ગયા સદાનપુત્ર પણ કંટક મસહિત ભાવથી શ્રી વીરપ્રભુએ કહેના ધર્મનું પાલન કરના લાગ્યો અને ભાવથી સાધુઓના સેવા કરતો હતો રહેના લાગ્યો.

હવે ગોશાળે સાલણ્યુ કે “સદાનપુત્રે આછવિકાના ધર્મને ત્યાગ કરી વર્દમાનજિનનો ધર્મ મહણ કર્યો ” તેવી તે ગોશાળો મનમા નિચાર કરના લાગ્યો કે, “હાય હાય ! જે બહુ દુર્વથી અગત, પાન વિગેરે પદાર્થોથી અમારી ભક્તિ કરતો તે સદાનપુત્રને

* ❀ *
 પણુ શ્રી વીરે પ્રતિજ્ઞા પમાડી પોતાનો કર્યો; માટે હમણાં જ હું
 પોર્ણાસપુરમાં જઈ યુક્તિવાળા દ્રષ્ટંતથી તેમ બીજા હેતુથી તે સ-
 દ્ધાસપુત્રને પ્રતિજ્ઞા પમાડી મદારા મતને વિષે સ્થાપન કરું. ”
 આવો વિચાર કરીને તે પોતાના શિષ્યોના પરિવારસહિત પોર્ણા-
 સપુરમાં આવી પોતાના સેવકોનો વિશાળાશાળામાં સમવસર્યો.
 પછી તે શાળામાં ઉપાધ્યાયાદિકને મૂકી શિષ્યના પરિવારસહિત
 યુક્તિનો વિચાર કરતો તે ગોશાળો સદાસપુત્રને ઘેર ગયો. સદા-
 સપુત્રે ગોશાળાને પોતાને ઘેર આવતો જોઈ તેના સામું પગ ન
 જોયું તો પછી નમસ્કાર અને ભક્તિ વિગેરેની તો વાતજ શી ?
 સદાસપુત્ર શ્રી મહાવીરપ્રભુની આગળ પાટ, પાટલી, સથારા
 વિગેરેના હેતુ એવા સત્યગુણનું કીર્તન કરતો હતો, તે સારૂ જોઈ
 ગોશાળાએ તેને કહ્યું:—“હે સદાસપુત્ર ! અહિં મહામાહુષ આવે-
 ला છે,” ત્યારે સદાસપુત્રે પુછયું. “મહામાહુષ કોણ છે ?” ગો-
 શાળે કહ્યું. “આ મહાવીર જગતમાં મહામાહુષ કહેવાય છે ?”
 પછી સદાસપુત્રે પુછયું:—“મહાવીર મહામાહુષ શી રીતે કહેવાય ?”
 મંબલીપુત્રે કહ્યું. “ઉત્પન્ન થયેલા જ્ઞાનને લીધે ત્રણલોકમાં પૂજન
 કરવાયોગ્ય હોવાથી અરિહંત જિનને મહામાહુષ કહેલા છે. વળી
 હે ભદ્ર ! આ નગરને વિષે મહાગોવાળ આવેલા છે,” સદાસપુત્રે
 પુછયું. “મહાગોવાળ કોણ કહેવાય છે ?” મંબલીપુત્રે કહ્યું. “વીર-
 જિત મહાગોવાળ કહેવાય છે.” ત્યારે સદાસપુત્રે પુછયું:—“વીરજિ-
 નને મહાગોવાળ કેમ કહેવાય છે ?” ગોશાળે કહ્યું. “જેમ ગોવાળ
 ગાયોના ટોળાંને વનમાં ચારે છે, આમ તેમ જતા એવા તે ગા-
 ચોના ટોળાંને ઘેર લાવે છે, શિકારી પશુઓથી રક્ષણ કરે છે,
 સંધ્યાવખતે વાડીમાં પૂરે છે, તેવી રીતે જિત પણ દુઃખી એવા
 ભવ્યજનોને ઝટ કહ્યાણરૂપે વાડામાં રાખે છે. તેજ શુદ્ધ દંડવટે
 જિનેશ્વર ગોવાળ કહેવાય છે. તેમ હે ભદ્ર ! અહિં મહા સાર્થવાહ
 આવેલા છે.” સદાસપુત્રે પુછયું. “મહા સાર્થવાહ કોણ કહેવાય
 છે ?” ગોશાળે કહ્યું. “જિનચંદ્ર વર્દ્ધમાન મહા સાર્થવાહ કહેવાય
 છે.” ત્યારે સદાસપુત્રે પુછયું. “તે મહા સાર્થવાહ શી રીતે કહે-
 વાય છે ?” તેવારે ગોશાળે કહ્યું. “જેમ સાર્થવાહ સર્વ માણસોના

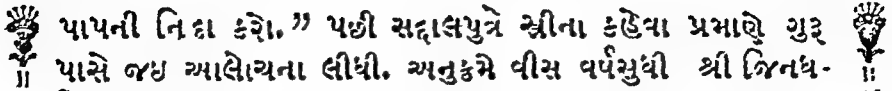
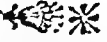
સમુદ્રને પોતાના સાથે નિરે મુકી કો છે, ચોરની ધાકનો ભય દૂર કરે છે, માર્ગ દેખાડે છે, ઇષ્ટ નગરમાં વાજ બાય છે, તેમ વીર જિતેન્દ્ર પણ જ્યાં જોના મિથ્યાત્વને દૂર કરી, સમગ્રિરૂપ રત્ન આપી, શુદ્ધ માર્ગથી કુમાર્ગને દૂર કરી મોક્ષાગર પ્રત્યે પહોચાડે છે, માટે માર્થનાદ એમ કહ્યું છે હે ભદ્ર! આ નગરને નિરે નિર્વામક આવેન છે” મદાનુપુત્રે પુછ્યું “નિર્વામ કોણ કહેનાય છે?” ગાંગાણે કહ્યું “તણ લોકમાં પૂજ્ય એના ત્રિસંવાપુત્ર નિર્વામક કહેનાય છે” પછી સત્તાનુપુત્ર પૂછ્યું “તે નિર્વામક શી રીતે કહેનાય?” મખનીપુત્રે કહ્યું “જેમ નિર્વામક (વહાણ અનાવનારો) સર્વ માણસોને વહાણઉપર ચડારી મગર વિગેરેથી બચાવ કરાતા એવા તે માણસોનું રક્ષણ કરે છે, તથા વહાણનડે સર્વ માણસોને સમુદ્રને કાઠે ઉતારે છે, તેની રીતે શ્રી વીરજિતેન્દ્ર જન્મ મરણરૂપ કલ્તોનથી ખૂટતા એના લાવ્યપ્રાણીઓને ધર્મરૂપ વહાણથી મોક્ષનગરમાં પહોચાડે છે, માટે તે નિર્વામક કહેનાય છે હે ભદ્ર! આ નગરને નિરે મહા ધર્મકથક (ધર્મ કહેનાર) આ વ્યા છે” સત્તાનુપુત્રે પૂછ્યું “ધર્મકથક કોણ કહેનાય છે?” ગાંગાણે કહ્યું “તણ જાતમાં પૂજ્ય અને મિદ્ધાર્થગમના પુત્ર ધર્મકથક કહેનાય છે” પછી સત્તાનુપુત્રે પૂછ્યું “તે ધર્મકથક શામાટે કહેનાય છે?” ત્યારે ગાંગાણે કહ્યું “કુમહરૂપ મગરે ગળેના, દુષ્ટ અને મહા પાપમાં આશાન એના લોકને ધર્મકથા કહે છે, વળી જિનમાર્ગથી ભૂના પડી અનળે માર્ગે જનારા માણસોને ધર્મકથાથી વિસ્તારે છે” મદાનુપુત્ર શ્રી વર્દમાનસ્વામીના આના શુભવર્ત્ત સાંભળી પ્રમત થઈ બોલ્યો “હે ગોશાળ! તું સર્વ શાસ્ત્રના અર્થને જાણનારો છે, સર્વ કળામાં કુશળ છે, ચતુર છે, પડિત છે, જાણ છે, ઉપદેશ આપનામાં ચતુર છે અને જગતમાં પ્રસિદ્ધ છે તો મહારા ધર્માચાર્યની સાથે વિના કર જો તું મહારા ધર્માચાર્યને વાનિનાથી નિરૂત્તર કરે તો હું તહારા મનમાં આવીશ” તેવારે ગોશાળે કહ્યું “હે સત્તાનુપુત્ર! તે જિતેન્દ્ર અનતશક્તિવાળા છે અને હું થોડી શક્તિવાળો છું તેથી હું તેમની સાથે વાદ વિવાદ કરના સમર્થ નથી જેમ કોઈ જુવાનપુરૂષ એવને, કબૂ

તરને, કુકડાને અથવા તેનરને પુછડે અથવા પગે પકડે ત્યારે તે જેમ નાગી જ્યા સક્તિવત થાય નહીં તેમ શ્રી વીર પણ મને અર્થ, હેતુ, યુક્તિ કે પ્રશ્ન પૂછે તે હું તેમને ઉત્તર આપવા સમર્થ થયશ નહીં. કેવળજ્ઞાને કરીને સૂર્યરૂપ શ્રી વીરપ્રભુ મર્વ પદાર્થોને પ્રકાશ કરે છે, તેથી તે ત્હારા ધર્માચાર્યની સાથે હું વિવાહ કરવા સમર્થ નથી. કળહંસનો બાળ જેવી ચાલ ચાલે તેવી ચાલ બન લાવું બચ્ચું ચાલ શકે ખરું? તેમજ જેવી રીતે ચૂર્ચ જગત્નો પ્રકાશ કરે તેવી રીતે દીવો કરે ખરો? અર્થાત્ નજ કરે. ” ગોશાળાનાં આવાં વચન સાંભળી સદાસપુત્રે કહ્યું. — “ હે મંબડોપુત્ર ! તું શ્રી વીરપ્રભુના સત્યગુણોનું કીર્તન કરે છે, માટે હું તને પાટ, પાટડી, શર્યા, સથારો વિગેરે આપું છું, ધર્મનિમિત્તે આપેલો નથી; કેવળ ત્હારા ગુણ જાણી આપું છું. ” પછી ગોશાળો તે સર્વ વસ્તુ લઈ તેની દુકાનોમાં રહ્યો; ત્યાં તે સદાસપુત્રને યુક્તિસહિત હેતુથી પોતાના મનનો ધર્મઉપદેશ આપેલો, પણ સદાસપુત્રનું મન જરાપણ ચળાવવાને સમર્થ થયો નહીં; તેથી સદાસપુત્રને જિનધર્મમાં પ્રીતિવાળો જાણી ગોશાળો ખીજે સ્થાને ચાલ્યો ગયો.

હવે સદાસપુત્રને જિનધર્મનું આરાધન કરતાં ચૌદ વર્ષ ગયાં. પંદરમા વર્ષને વિષે એક દિવસ રાત્રે તેને એવો વિચાર થયો કે, “ હું મ્હારા મ્હોટા પુત્રને ધરતો ભાર સોંપી શ્રાવકની પડિમા વહું. ” પછી તેણે પોતાના કુટુંબને જોડાવી ભોજન કરાવી ધરતો ભાર મ્હોટા પુત્રને સોંપ્યો અને પોતે ધર્મશાળામાં આવી તેને પુછ, ઠાલવું આસન પાથરી, તેના ઉપર બેસી ભાવથી શ્રાવકની પડિમા વહેવા લાગ્યો.

એક દિવસ સદાસપુત્ર પોતાના નાક સામી દ્રષ્ટિ રાખી કાથોત્સર્ગ કરીને રહ્યો હતો, એવામાં હાથને વિષે તરવાર ધારણ કરનારા કોઈ દેવતાએ પ્રગટ થઈ તેને કહ્યું કે:— “ હે સદાસપુત્ર ! તું સ્વર્ગ અને મોક્ષના સુખની ઇચ્છા કરે છે તો આ કષ્ટ કરવું ત્યજ દે. સમકિત, શીલવ્રત, કાથોત્સર્ગ અને તપ વિગેરેને ત્યજ દઈ વિવિધ પ્રકારના ભોગ ભોગવ. જો તું મ્હારું વચન માનીશ

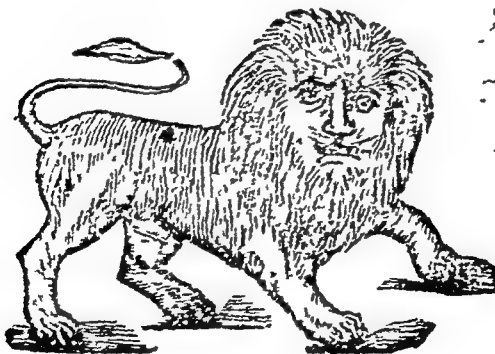
નહી, તો હું ત્હારા મ્હોટા પુત્રને ધરમાથી અહિં લાવી ત્હારી આગળ આ તન્નારનો મારી નાખીશ, તેમજ તેના માસના નવ શૂળા કરી તેનની કઠામા પકારીશ, પછી તે માસ અને તેનનો ત્હારા શરીર ઉપર લેપ કરીશ, તેથી તું આર્તધાનનો અમળે મૃત્યુ પામી દુર્ગતિ પામીશ ” મ, નપુત્રે કાનમા તપાવતું તરતું ડેકના બેડુ આ વચન સાંભળ્યું, તોપણ તે મેરૂપરતનાં પેટે ધ્યાનથી ચાલ્યો નહીં, તેથી તેને ધર્મમા દુચિત્તાળો બહી દેવતા એ તેના પુત્રને ત્યાં નાની મારાં પાખો અને મામના નવ શૂળોની તેનમા પકારી તેને સ, નપુત્રના મારાં લેપ કર્યો તોપણ તે લાચકર વે ના મહન કરતો છો જિનધર્મથી ચાલ્યો નહીં, પરંતુ પૂતની પેટે ઉદ્ભવે એવું ધ્યાન મરના લાગ્યો પછી દેવતાએ તેના બી ન અને ત્રીજા પુત્રને મારી તેમના લોહી અને માસવડે લેપ કર્યો, તોપણ ધર્મથી ચાલ્યો નહીં છેવટે દેવતાએ કોપ કરીને કહ્યું - ‘ અરે મદાનપુત્ર ! તું નવ અને ધર્મને ત્યજી દે મ્હારા વચનથી ભોગ ભોગન, નહિ તો હું ત્હારી સ્ત્રી અગ્નિમિત્રાને મારી તેના માસના નવ શૂળો કરી, પકારી, મામ અને લોહીથી ત્હારા શરીર ઉપર લેપ કરીશ હે મદાનપુત્ર ! તેથી તું હું ખોઈશ મૃત્યુ પામી દુર્ગતિ પામીશ ” દેવતાના આવા લાચક વચનથી પછી પુણામા સદાસપુત્ર ધર્મથી ચાલ્યો નહીં, તેથી દેવતાએ બીજવાર ત્રીજવાર કહ્યું ત્યારે સદાસપુત્ર મનમા નિચાર કરના લાગ્યો કે, “ આ પાપીએ મ્હારા પુત્રને મારી તેમના લોહી અને માસવડે મ્હારા શરીરે લેપ કર્યો છે અને હમણાં તે મ્હારી સ્ત્રીને મારી નાખવાની હમણાં કરે છે, માટે હું તેને પકડી શિક્ષા કરું ” આમ નિચારી તે બેટવામા દેવતાને પકડના માટે દોડ્યો, તેટલામા દેવતા નિજાની પેટે આમશમાર્ગે ઉડી ગયો તેનાર સદાસપુત્રે કો લોહવ કર્યો, તે સાંભળી તેની સ્ત્રીએ બહાર આવીને કહ્યું - “ હે આર્ધપુત્ર ! તમે કોનાહન શામાટે કરો છો ? ત્યારે મદાસપુત્રે તેની આગળ સર્વ વાત કહી, એટલે સ્ત્રીએ કહ્યું - “ હે નાથ ! તમને કોઈ દેવતા ઉપસર્ગ કરે છે, તમારા પુત્રો તો ધરમા સુએ સુતા છે, તમે પ્રાણ ગ ચયા, માટે ગુરૂપાસે જઈ આનોચના લઈ કરેના

પાપની નિદા કરેા.” પછી સદાસપુત્રે ઝીના કહેવા પ્રમાણે ગુરૂ પાસે જઈ આલોચના લીધી. અનુક્રમે વીસ વર્ષમુધી શ્રી જિનધર્મની આરાધના કરી અતે આલોચના લઈ, અનશન કરી તે સદાસપુત્ર સૌધર્મદેવલોકમાં અરૂણપ્રભાવિમાનને વિષે ચાર પદ્યોપમના આયુષ્યવાળો મહા સમૃદ્ધિવાળો દેવતા થયો.

શ્રી ગૌતમસ્વામીએ પ્રભુને પૂછયું:—“હે નાથ ! તે સદાસપુત્રશ્રાવક ત્યાંથી ચલી કઈ ગતિ પામશે ?” તેવારે શ્રી મહાવીરપ્રભુએ કહ્યું:—“હે ગૌતમ ! સદાસપુત્રશ્રાવક મહાવિદેહક્ષેત્રમાં ચલી સર્વ દુખનો અંત કરી ત્યાંજ સિદ્ધિપદ પામશે.” સદાસપુત્ર તું આણું અદ્ભુત ચરિત્ર સાંભળી ગૌતમસ્વામી વૈરાગ્ય પામ્યા.

ધતિ શ્રી વાચકરત્ન લાલગણીના શિષ્ય રાજકીર્તિ
ગણીએ રચેલી ગદ્યબંધ વર્ધ્ધમાનદેશનામાં
સદાસપુત્રશ્રાવકને પ્રતિબોધ નામનો
સાતમો ઉદ્ધાસ સંપૂર્ણ થયો.

ઉદ્ધાર આઠમો.

મહાગતકશ્રાવકનું ચરિત્ર.

હવે શ્રી મુકર્માશ્વામી જ બૂરવામીની આગળ આઠમા મહાગતકશ્રાવકનું ચરિત્ર કહે છે —

રમ્પા ભ તક્ષેત્રમા રાજપુત્ર નામનું નગર છે, ત્યાં ગુણશિન નામનું છેલ્લું છે, તે ગજપુત્રનગરમા જિતબદ્ધ શ્રેણિમહારાજ ગજન કરતો હતો તે નગરમા મહોટા ધનવત મહાગતક નામનો શ્રાવક મહેતો હતો, તેને વેપારમા, વ્યાજ અને નિમાનરૂપે પૃથ્વી મા માત માત કોડ નહતું, તેમજ આઠ ગોકુળ હતા તેને એ ભાગ્યવાળી તેમ રૂપમ પત્નિથી દેનાગનાએને પણ છતના ? રેવતી નિગરે તેર શ્રીઓ હતી રેવતી પોતાના પિતાને ઘેરથી આઠકોડ દ્રવ્ય ગાડા લાગે મહાગતકને ઘર લાવી હતી, તેમ આઠ ગોકુળ લાવી હતી બીજી બાર શ્રીઓ પણ પોતપોતાના પિતાને ઘેરથી એ એ કોડ દ્રવ્ય અને એક એક ગોકુળ લાવી હતી. ઈત્યાદિ મહાગતકને ઘર બહુ મમૃદિ હતી મહાગતકશ્રાવક પોતાની તેર શ્રીઓ સાથે વિવિધ પ્રમાણના નિયમમુજ્જ સોમવનો હતો.

એ નિયમ દેવ અને દાનનોએ એવા કરેલા, આઠ પ્રાતિ હારિથી મુગોભિન, વેળા ઉત્તમ ચામગેથી વિજતા, ત્રણ છંદથી મુગોભિત બનેના અને લેખની આગળ ધર્મચક્ર ચાલી રહ્યું હતું એના, ઈત્યાદિ સમૃદ્ધિથી મનોહર એના શ્રી મહાનીરજિતેશ્વર ગુણશિન નામના ચૈત્યને વિષે મમવમર્યા તેનારે રાજ્ય શ્રેણિ પ્રભુને સમવસરેના જાણી હાવી, પોડા, પાગા અને વાજીત્રોસ હિત મહોટા આઠબરથી માથે છત્ર ધારણ કરતો છનો પ્રભુને વંતા કરવા ગયો આ વખતે બજારમા બેઠેના મહાગતકે કાઝિક માણસને પૂછ્યું કે, “આજે શ્રેણિમહા રાજ મહોટી મમૃદિથી ક્યા બાર છે?” ત્યારે તે માણસે કહ્યું “અહિ શ્રી વીરપ્રભુ મમવ

સરેલા છે, તેમને વસ્ત્રા કરવા જાય છે.” તે માણસનાં આવાં વચન સાંભળી હર્ષ પામીલો મહાશતક સ્નાન કરી, પૂજા કરી, પવિત્ર લુગડાં પહેરી તેર સ્ત્રીસહિત સમવસરણમાં આવ્યો. અને પ્રભુને પ્રદક્ષિણાસહિત વંદના કરી આગળ બેઠો.

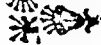
પછી ઇચ્છિત કૃપા આપવામાં કદપવૃક્ષસમાન અને ત્રણ વિશ્વનાસ્વામી એવા શ્રી વર્ધ્ધમાનસ્વામીએ અમૃતવાણીથી ધર્મઉપદેશ આપ્યો કે:-“હે ભવ્યલોકો! આ સંસારમાં સંયોગ, વિયોગ, આપત્તિ, સંપત્તિ, ભોગ, રોગ, સંધન, નિર્ધન, સુખો, દુઃખો, યૌવનાવસ્થા અને વૃદ્ધાવસ્થા વિગેરેથી યુક્ત એવા આ સર્વ લોકને જાણી તેમજ આ લોકના સુખને અશાશ્વત જાણી શાશ્વત એવા સુખનું આરાધન કરો. ભાવથી આકરેલો ધર્મ મોક્ષસુખ આપનારો થાય છે, અને ભાવવિના કરેલો ધર્મ સંસારનું કારણ થાય છે. મોક્ષની ભાવનાએ ચડવામાં ભાવના નિસરણી સમાન છે. જે પુરૂષ ભાવના ભાવે છે તે પુરૂષ અસંમતની પેઠે મોક્ષસુખ પામે છે.” તેવારે શ્રી ગૌતમસ્વામીએ પ્રશ્નયુ:-“હે સ્વામી! તે અસંમત કોણ હોતો? અને તેણે ભાવના શી રીતે ભાવી? તેમજ તે મોક્ષસુખ શી રીતે પામ્યો?” ત્યારે શ્રીજિનેશ્વર પ્રભુએ કહ્યું:-

ભાવના ઉપર.

અસંમતની કથા.

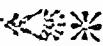
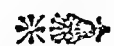
આ ભરતક્ષેત્રમાં રતનપુર નગરને વિષે અરિમર્દન નામનો રાજા રાજ્ય કરતો હતો, તેને સર્વ શાસ્ત્રનો જાણ એવો લલિતાંગ નામનો પુત્ર હતો. તે કુમાર વસંતઋતુમાં કોઇએક દિવસ વનમાં ફીડા કરવા ગયો હતો, ત્યાં તેણે ફીડા કરતાં એક મત્રીની સ્ત્રીને ફીડી, તેથી તેના ચિત્તમાં પ્રીતિ ઉત્પન્ન થઇ. પછી તેણે એક મિત્ર મોકલી તેને કહેવરાવ્યું કે:-“હે સારા ભાગ્યવાળી! આપણે મેળાપ ક્યારે થશે? તેવારે મત્રીની સ્ત્રીએ હર્ષથી કહ્યું. “હે સુંદર! હું ઘરમાંથી બહાર નિકળતી નથી, કારણ મહારો પતિ બહુ ઇર્ષ્યાળુ છે તેથી તે મને ઘરની બહાર જવા દેતો નથી; પરંતુ આપણે મ-

જાના એક કઠીન ઉપાન છે તે એ કે, “મહારા ધરની પાસે એક કૂવા છે, તેમા એક સુરગ ખોલી માલમેને રાખે, પછી હું મહારા કંટુ ખ સાથે કળઓ કરી કૂવામા પડીશ અને સુરગના મહો આગળ ઉભા રહેના પુરુષોની સાથે સુરગના આર્ગથી નિકળી તમારા મિત્ર લલિતાગકુમારને મળોશ” આ પ્રમાણે સંકેત કરી મત્રીની સ્ત્રીએ લલિતાગકુમારના મિત્રને રાખ આપી પછી કુમાર અને મત્રીની, સ્ત્રી પોતાપોતાને ઘેર ગયા કુમાર સુરગ ખોદાનીને અદર માલસો રાખ્યા, એવે મત્રીની સ્ત્રીએ પણ કપટથી ધરમા કળયો કરી કોઈ ન જાણે તેમ કૂવામા પડતું મૂક્યું આ વખતે પડતી એની તે જ્ઞાને સુરગમા રહેવા પુરુષોએ ઝીંપી લીધી અને તુરત લલિતાગકુમારને સોંપી

હવે મત્રીએ પોતાની સ્ત્રીની કૂવામા પડનાની ખબર સાંભળી તેણે માલમેને કૂવામા ઉતારી શોધ કરાવી, પરંતુ કનાઈથી તેનો શોધ મળી નહીં આ વાત નગરમા ફેલાઈ અને છેવટે રાજાએ પણ સાંભળી તેનારે રાજાએ “એ દુષ્ટ સ્ત્રીહત્યા કરી” એમ ધારી તેને બાંધી મગાની ધરબાર છુટી લા તેના કંટુ ખને બંધુકુ ખ આપ્યું

આ પ્રમાણે મત્રીની નિરૂપના જોઈ લલિતાગકુમાર વિચાર કરવા લાગ્યો કે, “આ નિરૂપતાની એના મત્રીની આટલી ખરી નિરૂપતા થઈ તેમા કેવળ મહાગતક અપરાધ છે, માટે મને ધિકાર થાઓ! ધિકાર થાઓ!” એ પરમ્બીને હળી તેથીજ તે સ્ત્રીના પતિને આટલું બધું દુઃખ સહન કરવું પડ્યું હવે પછી મહારે ધરમા વસનાથી સર્થ માખીના પેઠે સ્ત્રીની જાળમા પડેલો કથો પુરુષ નથી બનતો યામનો?” આવી રીતે વિચાર કરી લલિતાગકુમાર જ્ઞાને પૂજ્યાનિના તેને ધરમા મૂકી પોતે યુવરાજપદ ત્યજી નગરથી એકલો ચાલી નિજ જ્યાં વનમા જતા એના તેણે કોઈએક મુનિને દીઠા, તેથી તે મુનિને વનમા કરી આગળ બેઠો પછી વૈરાગ્યનત દૈવચાળા કુમારે મુનિને કહ્યું - “હે ભગવન્” સસારસમુદ્રમા ખૂડતા એના મને પરમાર્થનો ઉપદેશ કરીને તારો” પછી મુનિત્રાણે સાવુર્ત્તનો ઉપદેશ કર્યો, તેથી વૈરાગ્ય પામેલા લલિતાગ

એક કોડ સોનામહેરો અને એક ગાકુળ છે, માટે કોઈપણ ઉપાયથી શસ્ત્ર અથવા વિષનો પ્રયોગ કરી ધારેલું કામ પાર પાડુ.” આવી રીતે વિચાર કરી શોક્યોનાં છિદ્રો જોતી એવી તે દુષ્ટાએ છ શોક્યોને શસ્ત્રપ્રયોગથી અને છ શોક્યોને વિષપ્રયોગથી મારો નાંખી તેમની સર્વ સમૃદ્ધિ ચોતે લગ લીચો. અહો ! વિષયમાં લાલચુ થએલા અને લોભથી આંધળા થએલા માણસોને ન કરો શકાય એવું કોઈ કુકૃત્ય કે પાપ નથી. કહ્યું છે કે:—

અનૃતં સાદૃશં માયા, મૂર્ધ્વત્વમતિ લોજ્ઞતા ॥

અશૌચં નિર્દયત્વં ચ, સ્ત્રીણાં દોષાઃ સ્વજ્ઞાવજ્ઞાઃ ॥૧॥

લાવાર્થ:—બુદ્ધુ યોલવું, સાહસ કરવું, કપટ કરવું, મૂર્ખપણું રાખવું, અનિલોભીપણું કરવું, અપવિત્રપણું રાખવું અને નિર્દયપણું રાખવું એ સાત સ્ત્રીઓના સ્વભાવિક દોષો છે.

પછી પાપી, પાપઆચારવાળી, પાપબુદ્ધિવાળી અને માંસ ખાવામાં લાલચુ એવી રેવતી નિરંતર માંસ ખાવા લાગી. આ વખતે શ્રી વર્દ્ધમાનસ્વામીના લક્ષ્મણ એવા શ્રેષ્ઠિકરાજાએ એવો અમારીપડહ વગડાવ્યો કે, “હું લોકો! સાંભળો. જે માણસ જીવ વધ કરશે તેને શ્રેષ્ઠિકરાજા મહેટી શિક્ષા કરશે.” રેવતી આવે પડહ સાંભળી પોતાના માણસો મોકલો પોતાના ગાકુળમાંથી નિરંતર બે વાછરડાંને મારીને મગાવા લાગી, તે માણસો પણ તેની આજ્ઞા પ્રમાણે કરવા લાગ્યા. માંસ ખાવામાં લોભા થએલી, વિષયમુખ ભોગવવામાં આગ્રહવાળી બનેલી અને મધ પીવામાં લ’પટ એવી તે રેવતી નિરંતર ઐાધધની સાથે માંસને પકાવીને ખાતી અને મધપાન કરતી; ત્યાર પછી તે વિષયમુખ ભોગવતી. આ પ્રમાણે તેનો કાળ જતો હતો.

હવે મહાશતકને બાર વ્રત પાળતાં ચૌદ વર્ષ વીતી ગયાં, પદરમા વર્ષને વિષે એક દિવસ રાત્રે ધર્મજાગરિકા કરતા એવા તેને વિચાર થયો કે, “જે બહુ કોડ ધન મેળવ્યું, સ્વજનોને સંતોષ પમાડ્યા, નિરંતર પાંચ વિષયમુખ ભોગવ્યાં, મુપાત્રે દાનો આપ્યાં, દીન અને, દુઃખી માણસોના ઉદ્ધાર કર્યા, અને મહારા પુત્રો પણ કુટુંબનો ભાર ઉપાડવા સમર્થ થયા છે તો હવે હું

૧૬૭

૧૬૮

આનન્દી પડિમારૂપ તપ કરે " આવી રીતે નિચાર કરી તેણે પોતાના મ્હોરા પુરને કુટુંબનો સાન મેળવ્યો પત્ની પોને પાપરમાળામા નર્મ, પૂછી જ્ઞાન આમન પાથ, તેના દય જ્ઞેશો પડિમાતપ આરંભ્યુ

હવે બહુ મધ્યાન ન્હાયો ઉમત ધમેની, ભમની તેમજ નિષ્કર્મ ગમેના નાગવાળી રેવતી પાપરમાળામા આવી શ્રુગાળ વાળા, નમને લેપત કરનાન અને મોહ ઉપમવનારા નયનો મહાગત ને કહવા વાળી - "હે નાથ! તમે ધર્મને વિશે અતિ ચતુર છો, તેમજ સર્વ અને મોક્ષના મુખની જ્ઞેશ કરો છો, પણ નિરયમુખથી બીજી મ્હોટું મુખ કયું છે? આત્મ નિરયમુખ મળ્યું છે છતાં તમે નહિ મનેના મુખના જ્ઞેશ કરો છો, તેથી તમે મૂકના સરખા દેખાઓ છો તમે આ કોના મારે ધાર તપ કરો છો? તમને સર્વ મુખ મળ્યું છે, તો હવે તમે દેગર તપ કરો છો હે પ્રાણનાથ! જેમા સોભાવ્યને ધારત કરનારી અને પુષ્ટ સ્વામનાળી શ્રીજનથી, જેમા નાદનથી, જેમા ગીતમાન નથી, જેમા કામસોગ નથી, જેમા ખાનાની કે પીનાની વસ્તુ નથી, તે મોક્ષને વિષે શુ મુખ છે તે મને કહો? જેને મારે તમે આરંભ બધું કરો છો કહ્યું છે કે -

જઠ નચ્ચિ તઠ્ઠ સીમતણીઝ પિયગુવણાઝ ॥

તામિ હુનિ અરણણ રાગુમરવો નસો મુરલો ॥૩॥

ભાર્થ - જે ત્યા પ્રિયમુખના સરખા વર્ણવાળી શ્રીઓ નથી અને તેમનું બંધન નથી, તો તે મોક્ષ નિષ્ઠે તેવા મુખનાળો નથી વળી પણ કહ્યું છે કે -

ચિરદ વાર્ષીકા યોપિત્, પચવિશતિઃ પુમાન્ ॥

અનયોનિતરા પ્રીતિ સ્વર્ગરિતાઝિષોપતે ॥ ૪ ॥

ભાર્થ - સોળ વર્ષનો શ્રી અને પચીસ વર્ષના પુરુષનો જે પરસ્પર નાક પ્રીતિ તેજ સર્વ કહેવાય છે

માટે હે નાથ! આ પ્રતિ લેખ કમ મેટુ નિરયમુખ ભોગવો, કાગળ વિરયમુખ ભોગમા દુર્લભ છે ॥

આ પ્રમાણે કહેની, હમતી, હાવશાય અને શ્રુગાર વિગેરે પી કામોને કેમતી એવો તે રેવતી પતિનો આગળ ઉભો રહી

૧૬૯

૧૭૦

સ્ત્રીનાં વચનો સાંભળ્યા છતાં પણ મહાશતક નિશ્ચલમનથી ધ્યાન કરતો હતો, તેથી રેવતી તેને બીજવાર ત્રીજવાર તેમનું તેમ કહેવા લાગી; પરંતુ બેથી મહાશતકનું મન જરા પણ વિકાર પામ્યું નહીં. કહ્યું છે કે:—

જિણવણમુવગયાણં ન હરહ્ દિવ્યયાઈં મહાલિયાકાપિ ॥

ણિચ્છંપિ જાસરૂપા હવિજ્જ જહા જહ્નવવલાયા ॥ ૧ ॥

બાવાર્થ:—(જને)દેવના વચનને પ્રાપ્ત થએલા પુરુષના દૃઢ્યને કોઈ ઉત્તમ રૂપવાળી સ્ત્રી પણ હરણ કરી શકતી નથી.

પછી પતિને દૃઢચિત્તવાળો બાણી રેવતી પોતાને ઘેર ગઈ. મહાશતક પણ પડિમા વહેતો છતો શરીરે ક્ષિણ થઈ ગયો તેથી તેણે સંલેખના કરી આર્ત રોદધ્યાન ત્યજ દઈ અનસન લીધું; અને શુભધ્યાન આરંભ્યું. પછી તેને આણુંદ્રાવકની પેઠે અવધિજ્ઞાન ઉત્પન્ન થયું તેથી તે મહાશતક ચારે દિશા તરફ એકહુબર યોજન ક્ષેત્ર જેવા લાગ્યો. પૂર્વ, દક્ષિણ અને પશ્ચિમ દિશા તરફ લવણસમુદ્રમાં એક હુબર યોજન ક્ષેત્ર, ઉત્તર દિશામાં ચુલ્લિ હિમ વંત પર્વત, પૃથ્વીમાં રતનપ્રભા નામની પૃથ્વીમાં લોલુક નામનો નરકાવાસ જેવા લાગ્યો.

એક દિવસ મધ્યાહન કરી મદોન્મત્ત થએલી રેવતી મહાશતકની પાસે આવીને કામને ઉત્પન્ન કરે તેવાં વચનો કહેવા લાગી કે, “હું નાથ! અમારા સરખાના દૃઢ્યમાં વળ્લના માર સરખું આ તમે આજે શું આરંભ્યું છે? હું પ્રાણનાથ! તમારા પુત્રો નાની ઉંમરના તેમ વિનયવાળા છે; જીવાન અવસ્થાવાળો એવી અને કામ બહુ પીડા પમાડે છે; સ્ત્રીઓની પતિ વિના જરા પણ શોભા નથી; મારે હું નાથ! કૃપા કરી અનસન ત્યજ દો અને મહારી સાથે વિષયસુખ ભોગવો. સ્વર્ગ અને મોક્ષનાં સુખો કોણે દીઠાં છે? હાથમાં આવેલા કામોને ત્યજ દો છો તો હું જાણું છું કે તમે પોતેજ છેતરાયા છો.” સ્ત્રીનાં આવાં વચન સાંભળતાં છતાં જાણે ન સાંભળતો હોય! અને ન જાણતો હોય! એમ મહાશતક ધર્મધ્યાનમાંજ રહ્યો. સ્ત્રીએ ફરી ફરી-બે ત્રણવાર કહ્યું, એટલે કોઈ પામેલા મહાશતકે અવધિજ્ઞાનથી તેનું સ્વરૂપ જાણી કઠોર વચન

થો કહ્યું કે — “અરે પાપિણી દુષ્ટા ! તું બહુ પાપકર્મ કરે છે, માટે તું આજથી સાતમે દિવસે વિશુચિકા (ઝાડા) ના રોગથી મૃત્યુ પામી રત્નપ્રભા નામનો પૃથ્વીમા લોકુક નામના નરને વિષે ચો રાશી હાલર વર્ષ સુધી નારકી થમ્મશા.” પતિના આના વચન સાંભળી ભયભિત થએની રેવતી પોતાને ઘેર જઈ વિચાર કરવા લાગી કે, “હાય ! હાય ! મેં મહાશતકને ધર્મધાનથી ચળાવ્યો, તેથી તે મને કોઈ કુમરપુત્રો મારી નાખશે.” આવા ભયથી આત્મધ્યાનમાં પડેલી તે રેવતી સાતમે દિવસે ઝાડાના રોગથી મૃત્યુ પામી પેહેલા નરકને વિષે ગમ્મ કહ્યું છે કે —

નિચ્ચયારતમમા ચવગગહ ચટ્ઠમૂરકે નલ્લતા ॥

નરયા અણતવિવણા અરિઠ સદાહ વિપયાવ ॥ ૧ ॥

ભાવાર્થ — નિરતર ગાહ અધકારને ચીધે મહા, ચક્ર, સૂર્ય અને નક્ષત્ર નમ્મશરદિત તેમજ અરિષ્ટ સરખા વિનયપાળા ના રકી છવો અનત વેદનાનાળા હોય છે

હવે શ્રી વર્ધમાનસ્નામી પૃથ્વીઉપર વિહાર કરતા કરતા ‘રાજગૃહનગરે સમનસર્થા તેનારે શ્રી એલ્લિન્દરાજા નગરે લોકો વહના કરવા આવ્યા તેઓ શ્રી જિનેશ્વરના મુખથી ધર્મઉપદેશ સાંભળી પ્રભુને વહના કરી પોતપોતાને સ્થાનકે ગયા પછી શ્રી મહાનીર પ્રભુએ ગૌતમસ્નામીને આ પ્રમાણે કહ્યું — “હે ગૌતમ ! આ રાજગૃહનગરને વિષે મહાશતક નામનો આનન્દ છે, તેલું ઉપાશક પડિમાતુ તપ કરતા દેહ ક્ષીણ થયો એટલે મહારૂ સ્થમર છૂ કરતા છતા અનશનનજ લીધું, ત્યાર પછી તેની ઓંએ કામ પ્રગટ થાય તેના વચનોથી તેને બહુ બોનાવ્યો તોપણ તે ધ્યાનથી ચળ્યો નહીં, તેથી ઓંએ બે નણ્વાર કહ્યું, એટલે ક્રોધ પામેના મહાશતકે કહ્યું કે — “હે દુષ્ટા પાપિણી ! આજથી સાતમે દિવસે તું ઝાડાના રોગથી મૃત્યુ પામી રત્નપ્રભા પૃથ્વીને વિષે નારકી થમ્મશા.” હે ગૌતમ ! તેને આવું વચન બોનવું ચાચ્ય નહોતું, કેમકે તે મહાશતકે મર્વ છવોને ખમાવીને અનશન લાધું છ જે નયમ લોકમાં બીજાને પીડા કરનાર હોય તે સત્ય હોય તોપણ અસત્ય બજવું, અને જે સર્વને હિતકારી તથા અનુસરવું હોય તે સ

ત્ય કહેવાય છે. કહ્યું છે કે:—

પ્રિયં પથ્યં વચસ્તથ્યં, સ્મૃતવચનમુચ્યતે ॥

તત્તથ્યમપિ નો તથ્યમપ્રિયં ચાહિતં ચ યત્ ॥ ૧ ॥

ભાવાર્થ:—જે પ્રિય, હિતકારી અને સત્ય હોય તેજ સત્ય વચન કહેવાય છે; પરંતુ જે અપ્રિય અને અહિતકારી સત્ય હોય તે સત્ય ન જાણવું. જે વચનથી બીજા છવ સમૂહો દુઃખ પામે તેવું વચન ધર્માર્થી પુરૂષોએ ન બોલવું. કહ્યું છે કે:—

જેણ પરો દુમિજ્જઈ પાણિવહો જેણ ઝણિણ ॥

અપ્પા પમઈ કિલેસે તેણહુ જંપંતિ ગીયત્થા ॥ ૧ ॥

ભાવાર્થ:—જે વચનથી બીજાઓ દુઃખ પામે છે, જે વચનથી પ્રાણીવધ થાય છે, તેમજ આત્મા કલેશ પામે છે, તેવું વચન ગીતાર્થ પુરૂષો ક્યારે પણ બોલતા નથી. વળી દશવૈકાલિકામાં કહ્યું છે કે:—

મુહુત્તલઃસ્વાત્ત્વંતિ કંઠયા, આત્મયા તેતત્ત સુતદ્ધરા ॥

ચાયા હરુત્તાણિ હરુદ્ધરાણિ વેરાણુવંધામિ મહાપ્તયાણિ ॥

ભાવાર્થ:—લોહાના કાંટાઓ બે ઘડી દુઃખ કરનારા તેમજ તેઓ સુબે કાઢી શકાય તેવા હોય છે; પરંતુ વચનરૂપી કાંટા તો હુ બે ઉદ્ધરી શકાય તેવા, વળી વેરબાંધનારા અને મહા ભયકર હોય છે.

માટે હે ગૌતમ! તુ ત્યાં જઈ તે શ્રમણોપાગક એવા મહા-શતકને કહે કે, “તું પાપની આલોચના કરી મિથ્યાદુષ્ટ આપ.” પછી શ્રી ગૌતમસ્વામી પ્રભુના વચનને અગિકાર કરી રાજશૃદ્ધમાં પૌપથશાળાને વિષે આવ્યા. ગૌતમને આવ્યા જોઈ હર્ષિનમનવાળા મહાશતકે તેમને વદતા, નમસ્કાર, આસન આપવા વિગેરેથી ભક્તિ કરી. પછી ભગવાન ગૌતમે મહાશતકને કહ્યું:—“હે મહા-આવક! શ્રી વીરજિનેશ્વર પોતે મહારા મુખથી તને કહે છે કે અ-નસનધારી પુરૂષો બીજાને પીડાકારી વચન બોલતા નથી, તે પોતે રેવતીને સત્યવચન કહ્યું છે તોપણ તેની આલોચના લઈ મિથ્યાદુષ્ટ આપ અને ગુરૂએ કહેલું તપ કર. કારણ ઉપદેશમા-ળામાં કહ્યું છે કે:—

પાંગમિઅસવ્વસલ્લો, ગુરુપયમૂલંમિ લહ્હં સાહુપયં ॥

આવિમુદ્દસ્મ ન વહ્ઈ ગુણમેદી તત્તિયાઞ્ઞઃ ॥ ૧ ॥

ભાનાર્થ — ગુરૂની પામે સત્ર પાપની આનોયના વેનારો પુરૂષ
માયુપદ પામે છે, અને આનોયના નહિ લેનારા પુરૂષની ગુણપત્તિ
વૃદ્ધિ પામતી નથી, પણ તેટલી રહે છે

શ્રી ગૌતમના નયન પ્રભાસુ કડી મહાશતકે આનોયના લઈ,
ખમારી, કહે ના પાપની ગુદ્ધિ કરી પછી ગૌતમસ્વામી પ્રભુ પામે
ગયા પ્રભુ પશુ દેવતાથી પરવશ હતા ખીજે અ્યાને નિહાર કરી
ગયા મહાગતકશ્રાવક નીસ નઈ મુખી આનકવર્મ પાગી, એક
મામતુ અનમન લઈ મુક્તિવાનથી પચપગ્નેષ્ટાતુ સ્મરણ કરતો
હતો મૃત્યુ પામીને પહેલા દેવનો ને વિરે અરૂમાનત મક વિમાનમા
આગ પડ્યોપમના આયુષ્યનાળો દેવતા થયો ત્યા તે કિન્નરાટક
લેનો, અપ્પમગ્ગોની સાથે ક્રીડા કરતો અને ૦૨૦ પ્રમાણે નિહાર
હતો નિનિવ પ્રમ ના મુ મ બોગવવા લાગે કહ્યું છે કે —

દેવાણદેવજોષ જ મુલ્લ ત નરો મુજણિસંવિ ॥

ત જણઈ વામામેણવિ જમ્મવિ જીહાસય દુજ્ઞા ॥ ૨ ॥

ભાનાર્થ — દેવતાને દેવોડમા ને મુખ હોય છે તે મુખને એ
જીજનાળો મા ભ મો નઈમુત્રી રહે તોપણ કહી શકે નહીં

શ્રી ગૌતમસ્વામીએ શ્રી નીરપ્રભુને પૂછ્યું — “હે ભગવન ! તે
મહાગતકશ્રાવ તાથી ચત્રી કા ગતિ પામરો ?” તેવાદે શ્રી મહા
વીરપ્રભુએ કહ્યું — “હે ગૌતમ ! મહાશતકશ્રાવક ત્યાથી ચત્રી મહા
નિદેહનેત્રમા મતુ પશવ પામી કેવળજ્ઞાન મેળવી મોક્ષ પામરો ”
શ્રી મુખમસ્વામીએ આ પ્રમાણે કહેલા મહાગતકશ્રાવકના ચરિત્રને
સાસગી જબૂસ્વામી વૈરાગ્ય પામ્યા

ઇતિ શ્રી વાયકગ્તન લાભગણીના ગિષ્ય રાજકીર્તિ

ગણીએ ગ્યેલી ગવબધ વર્ધ્ધમાનદેશનામા

મહાશતકશ્રાવકને પ્રતિબોધ નામનો

આકમો ઉદ્ધાર સ પૂર્ણ થયો

ઉક્તિ ૬ નવમો.

નંદિનીપ્રિયશ્રાવકનું ચરિત્ર.

હવે મર્વ સિદ્ધાંતનો પાર પામેલા શ્રી મુખર્માસ્વામી જગ્મુ-સ્વામીને નવમા નંદિનીપ્રિયશ્રાવકનું ચરિત્ર કહે છે.

આ ભરતદેવમાં સાવત્રી નામની નગરી છે, ત્યાં જિત-શત્રુ નામનો રાજા રાજ્ય કરતો હતો; તે નગરીની પાસે કોણક નામનું થેલ છે. સાવત્રીનગરીમાં મહા ધનવંત અને જગતમાં પ્રસિદ્ધ એવો નંદિનીપ્રિય નામનો શ્રાવક વસતો હતો, તેને ભૂમિ માં નિધાનરૂપે, વ્યાળે અને વેપારમાં ચાર ચાર કોડ સોનામહેરો હતી; ચાર ગોકુળ હતો; બીજી પણ બહુ મમુદ્ધિ તેના ઘરને ઘિરે હતી. નંદિનીપ્રિયશ્રાવકને વિખ્યાત કીર્તિવાળી અશ્વની નામની સ્ત્રી હતી, તે સ્ત્રીની સાથે કુટુંબમાં મુખ્ય એવો નંદિનીપ્રિયશ્રાવક મનુષ્ય સંબંધી મુખો ભોગવતો હતો.

એક દિવસ શ્રી વર્દ્ધમાનસ્વામી સાવત્રીનગરીને વિષે સમવશર્યા, તેવારે રાજા વિગેરે બહુ લોકો તેમને વંદના કરવા માટે જવા લાગ્યા. આ વખતે નંદિનીપ્રિયશ્રાવક પણ પ્રભુને સમવસ રેણા સાંભળી બહુ હર્ષ પામી મહોદા આડંબરથી ત્યાં ગયો, અને વિધિ પ્રમાણે વંદના કરી લાવથી ધર્મ સાંભળવા બેઠો. પછી પ્રભુએ ધર્મદેશના આપી કે:-“હે ભવ્યજનો! દેવતાઓ નિરંતર વિષયમાં આશક્ત રહેતા છે, તિર્યંચો વિવેક વિનાના છે અને નારકીઓ નરકની વેદનાથી પીડા પામેલા છે; માટે તમે મનુષ્યભવ પામીને ધર્મ કરો. ધર્મથી મનોહર વિષયો પ્રાપ્ત થાય છે, દેવતાની સમૃદ્ધિ ધર્મથી મળે છે, જગતમાં કીર્તિ અને પોતાના દેહમાં શક્તિ તે પણ જિનેશ્વરની ભક્તિથી મળે છે, ધર્મનું રહસ્ય જિનેશ્વરેજી જાણ્યા કહી છે, જાણ્યા પાળનારા અનંત જીવો મુક્તિ પામ્યા છે, જાણ્યા વિના જીવ સારાં મુખો પામતો નથી, જે પુરુષ

પ્રાણી ઉપર દયા કરે છે તે ભીમકુમારની પેઠે દેવતાને બહુ માન આપવા ચોક્કસ થાય છે” તેવારે શ્રી ગૌતમસ્વામીએ પૂછ્યું - “હે ભગવન! તે ભીમકુમાર કોણ હતો? તેણે જનના શરીરે પાળી? અને તે દેવતાઓમા માન પામવાયોય શી રીતે થયો?” ત્યારે પ્રશ્નએ કહ્યું -

જન્મદયા પાળવા ઉપર

ભીમકુમારની કથા.

આ સરતમેત્રમા કમનપુર નામે નગર છે, ત્યાં નરવાહન નામનો રાગ રાજ્ય કરે છે, તેને માનતી નામની સ્ત્રી છે, તેઓને ભીમ નામનો કુમાર છે એક દિન સનમા કીડા કરના ગએવા ભીમકુમારે એક ઝાડની નિચે બેઠેલા માધુને લીડા, ભીમકુમાર તેમને વંના કરી આગળ બેઠો. પછી માધુએ ધર્મઉપદેશ આપ્યો એટલે તે મમકિતમૂલ આનંદધર્મ અગિયાર કરી પેતાને ઘર આપ્યો અને મુનિશાસ્ત્રે કહેની રીતે ધર્મને પાળવા લાગ્યો.

એ દિનમ કો/એ કાપાલિક હાથમા કુવ કમ લઈ ભીમ કુમારની પામે આવ્યો, અને તેવસ્તુના ભેગ મૂકી બોલ્યો કે, “હે કુમાર! સપ્તરૂપો નામે પજુ પ્રાર્થનાનો ભગ કરતા નથી, તેથી હું પજુ તારી પ્રાર્થના કરૂં છું કે, મેં બાળ વર્ષમુધી વિદ્યાદેવીની આનાવના કરી છે, માટે આ બોલ્યોને દિનમે વિદ્યાનો સાધના કરનાની ઈચ્છા રાખુ છું તુ સર્વ પ્રાણીઓ ઉપર ઉપકાર કરે છે, માટે મહારી વિદ્યાસાવનમા તુ ઉત્તરસાવન થા” પરોપકાર કરવા મા પ્રીતિવાળા કુમારે તે કાપાલિકનું નયન કબૂન કર્યું પછી બોલ્યો દિનમ આવ્યો એટલે તેના મિત્ર પ્રધાનપુત્રે ના કહ્યા છતાં પણ ભીમકુમાર કાપાલિકની પામે જના માટે તૈયાર થયો અને પેતાની તરવાર હાથમા લઈ એકરો અમશાનમા ગયો યો ગા પજુ મકન આલેખો, દેવતાની પૂજા કરી કુમારની શિખા (માથાના વાળ) આવવા ઉભો થયો તેવારે કુમારે તેના દુષ્ટ અભિપ્રાય જાણીને કહ્યું - “હે કાપાલિક! તુ મારી શિખા યદ બાધી

પોતાના ઇચ્છિતકાર્યની સિદ્ધિ કર. તું વિનંતા ન કરીશ, હું દેવ, દાનવ, વ્યતર, યક્ષ મહારી આગળ સમર્થ નહીં થાય.” કુમારનાં આવાં વચન સાંભળી કાપાલિક વિચાર કરવા લાગ્યો કે, “આ ભીમકુમાર બળવંત છે, તો હું તેનું માથું શીરીતે કાપી લઉં! વળી તે વિના કાર્યસિદ્ધિ થવાની નથી; માટે બળાત્કારથી તેનું માથું કાપી લઉં.” આવી રીતે વિચાર કરી તેણે વિક્રાળરૂપ કરી હાથમાં કાતર લઈ કુમારને કહ્યું:—“હું કુમાર! તારા ઇષ્ટદેવનું સ્મરણ કર, હું બળાત્કારથી તારું માથું કાપી વિદ્યાનો સાધના કરું છું.” તેવારે કુમારે કહ્યું:—“અરે મૂઠ કાપાલિક! તું અરેઅરે નાર જોવો દેખાય છે છતાં મહારા જેવા સિહનું માથું કાપવાની ઇચ્છા કરે છે.” પછી બન્ને જણાનું યુદ્ધ ચાલ્યું; કુમાર કાપાલિકને મુઠીનો પ્રહાર કરી તેની છાતીઉપર ચડી બેઠો; પરંતુ તેણે દયાથી કાપાલિકનું માથું કાપ્યું નહીં. કુમારે મુઠી વિગેરેથી કાપાલિકને બહુ માર માર્યો તેથી પીડા પામેલા શરીરવાળા અને બહુ કોલાહલ કરતા એવા તેણે કુમારને પકડી ઢાંતરી પેઠે આકાશમાં ઉઠાવી દીધો; પછી આકાશમાંથી પડતા એવા કુમારને જોઈ તેના રૂપથી મોહ પામેલી કોઈ દેવી તેને ઝીલી લઈ પોતાને ઘેર લઈ ગઈ અને કુમારને આ પ્રમાણે કહેવા લાગી:—“હું સત્પુરૂષ! આ વિદ્યાચલ નામનો પર્વત છે, તેના ઉપર નાના પ્રકારના મણિઓ સુશોભિત એવું આ મહારૂં ઘર છે, હું યક્ષની સ્ત્રી છું, મહારૂં નામ કમળા છે, હું તારા રૂપથી મોહ પામી છું; માટે હું ભાગ્યશાળી! તું મહારા ઉપર કૃપા કરી મહારો પતિ થા.” તે સ્ત્રીનાં આવાં વચન સાંભળી ભીમકુમાર વિચાર કરવા લાગ્યો કે, “આ દેવી મહારા ઉપર પ્રસન્ન થાય કે ક્રોધ પામે, પરંતુ હું પ્રાણાંતે પણ વ્રતનો ભંગ કરીશ નહીં. ચાલ એની આગળ પ્રગટ કરું.” એવો વિચાર કરી કુમારે કહ્યું:—“હું સ્ત્રી! વ્રતનો ભંગ કરવાથી મહારે સસારમાં ભ્રમવું પડે, કામભોગો અનર્થની ખાણ છે અને મુક્તિમુખના શત્રુ છે. કહ્યું છે કે:—

નજાતુ કામઃ કામાનામુપજોગેન શામ્યતિ ॥

હવિષા કુળ્લવર્ત્તેવ ત્તૂપ એવા વિવર્ધતે ॥ ૧ ॥

નહિની પ્રિય જાગરું ચરિત-લીમકુમારની કથા (૨૯૩)

નથી, પરંતુ ધી હોમવાથી અંતિની પેઠે મનુ વ્રદિ પામે છે
 તલ્લે કાપા વિસ વાપા, વાપા આર્નાવિસોવપા ॥
 કામે અપાઝિમાણાવ આકાપા જાને હમર ॥ ૧ ॥
 ભાગ્ય — ભો ૧૧૩૫ છે, મયો વિરૂપ છે અને કામો
 માપના છે જેના છે ૧૧૦ કામો પ્રાર્થના કરનામ બહુ મમ

વાળા માણસો દુર્ગતિને પામે છે
 લીમકુમારના આના વચ ૧ સોંભળોને હું પામીની દેવીએ
 કહ્યું — “હું કુમાર! તું મન્ય અને પુણ્યનત છે, કારણ કે તે આવી
 યૌવનાસ્થામા પાતાના આત્માને વશ કર્યો છે, તે મને યુક્તિથી
 પ્રતિગ્રાહ પમાડી છે” પછી કુમારે કંઠથી સંભળાતા એવા મ
 ધુર અવાજને સાંભળી દેરીને પૂછ્યું “આ શા? કેનો સંભળાય
 છે?” ત્યારે દેવીએ કહ્યું “આ પરવરિતાર ચાતુર્માસ રહેવા મુ
 નિર્જો સ્વપ્નિય કરે છે, તેનો એ શબ્દ સંભળાય છે” દેવીના
 એવાં વચન સાંભળી કુમાર ત્યાં ગયો અને યુનિને વ. ૧ કરી
 પૂછવા લાગ્યો “તમે આ ઘોર અરણ્યમા શામાટે રહ્યા છો?”
 આની રીતે કુમાર જોડવામા પૂછતો હતો તેટલામા એક જુલ (હાથ)
 ત્યાં આની કુમારની તરવાર લઈ આકાશમાર્ગે જવા લાગી, તેનાર
 કુમાર પણ દૈર્ઘ્ય ધરે તે જુલ ઉપર ચડી ગયો પછી જુલ કુમાર
 સહિત કાવિકાદેવીના મંદિરને નિરે આવી, જોડે કુમાર જુલ
 ઉપરથી ઉતરી મંદિરમા ગયો, ત્યાં ધેને યોગી બેઠો હતો તેથી
 જુલએ યોગીના શરીરમા પ્રવેશ કર્યો, અને કુમાર પણ એકા
 તમા સતાર્થ રહ્યો.

હવે કાપાલિકે પ્રથમથી કોઈ મારી આપ્તિવાળા માણસને
 પકડી રાખ્યો હતો, તેથી તેણે તે પુરુષને કહ્યું કે, “અરે! તું ત્હા
 રા મટેદેવનું સ્મરણ કર અને કોઈવ શરણ લે કારણ હમણા
 તરવાર-ડે હું ત્હાર માથુ કાપી નાખુ છું” ત્યારે તે પુરુષ
 કહ્યું — “હારે વિતરમદેવનું શરણ થાઓ અને લીમકુમાર શરણ
 થાઓ, કે જે ત્હારા સરખાથી ગામના બંધ તેવા નથી” તેનાર
 યોગીએ કહ્યું “અરે યુગ્મ! તેના કુપુરનું શામાટે શબ્દ કરે છે,

ભીમકુમાર તો મેં મારવા માંડ્યો તેથી ક્યાંઈ નાશી ગયો છે, હું મણાં તહારા માથાથી હું દેવીની પૂજા કરીશ” આવી રીતે યોગી કહેતો હતો એવામાં કુમારે પ્રગટ થઇને કહ્યું:—“અરે ચાંડાલ કાપાલિક ! તું એને શામાટે મારે છે ?” કુમારનાં આવાં વચન સાંભળી કાપાલિક તે પુરૂષને ત્યજી દઇ ભીમકુમારને મારવા માટે દોડ્યો, અને જણાઓતું ઘેર ચુદ્ધ થયું, છેવટે કુમારે કાપાલિકને પૂકડી પૃથ્વીઉપર પાડી દીધો અને તે ઊભાડીઉપર ચડીને કહ્યું:—“અરે ચાંડાલ ! હું મણાં તુંજ તહારા ઇષ્ટદેવતુ સ્મરણ કર.” પછી કાલિકાદેવી કુમારના સત્વથી પ્રસન્ન થઇને કહેવા લાગી. “હે કુમાર ! તુ મહારા ભક્ત એવા તે યોગીને ન માર અને મહારી પાસેથી વરદાન માગ.” તેવારે ભીમકુમારે કહ્યું. “હે દેવી ! જો તું મહારાઉપર પ્રસન્ન થઇ હોય તો જીવંત્યા પાળ; કારણ સર્વ પ્રાણીઓને પોતાનો જીવ વહાલો છે. કહ્યું છે કે:—

સુખાર્થે હઃસ્વસંતાનં, મંગલાર્થેઽપ્યમંગલં ॥

જીવિતાર્થે ધુન્નમૃત્યું કૃતા હિંસા પ્રયજાતિ ॥ ૧ ॥

ભાવાર્થ—સુખને અર્થે કરેલી હિંસા દુઃખનો સમૂહ આપે છે; મંગળને અર્થે કરેલી હિંસા અમંગળ આપે છે; અને જીવિતને અર્થે કરેલી હિંસા નિશ્ચે મૃત્યુ આપે છે. વળી કહ્યું છે કે:—

મ્રિયસ્વેત્યુચ્યમાનોઽપિ દેહી જીવતિ હઃસ્વિતઃ ॥

માર્યમાણઃ પ્રહરણૈ દારુણૈઃ સ કથં જીવત્ ॥ ૧ ॥

ભાવાર્થ:—“તું મરી જા.” એમ કહ્યાથી પણ પ્રાણી દુઃખી થાય છે, તો પછી દારૂણ પ્રહારવડે મારેલો તે પ્રાણી કેમ દુઃખી ન થાય ? કુમારનાં આવાં વચન સાંભળી કાલિકાએ કહ્યું. “હે કુમાર ! હું આજથી આરંભીને જીવવધ નહિ કરું.” એમ કહી તે કાલિકાદેવી અદૃશ્ય થઇ ગયાં.

હવે કાપાલિક જે પુરૂષને ત્યાં મારી નાંખવા માટે લાવ્યો હતો, તે પ્રધાનપુત્ર હતો તેથી કુમાર તેને ઓળખીને ભેટી પડ્યો અને બોલ્યો કે:—“હે મંત્રી ! તમે જાણતા છતાં આ દુષ્ટને વશ શામાટે પડ્યા ?” તેવારે મંત્રીપુત્રે કહ્યું:—“હે કુમાર ! બ્યારે તમને

કોઈએ ધરમા દીકા નહીં ત્યારે રાજા, રાણી અને બીજા નગરલોકો બહુ ચોક કરના લાગ્યા, પછી એક દિવસ કુળદેવીએ કહ્યું “હે રાજા! શોક ન કર, ચોક્કસ દિવસમાં ત્હારો પુત્ર મેઢાગી સમૃદ્ધિ મહિત આવશે” પછી હું તમારા સમાચાર જાણના મારે ધરની બહાર નિકળ્યો અને તે જાણી જોવામાં પાછો વળ્યો તેટલામાં આ કુટુંબ પુરે અને પકડીને આ ઠેકાણે આણ્યો છે મંત્રીપુત્રે આની રીતે પોતાની વાત કહી અને યોગીએ પચ્છ છાનવાધર્મ અગિ કાઠ કર્યો પછી તેઓ પરસ્પર વાતો કરતા હતા એનામાં કોઈએક મેઢાટો હાથી ત્યાં આની ભીમકુમારને અને મંત્રીપુત્રને મુનડે પકડી પોતાના પીઠકેપર બેમારી આકાશમાર્ગે આણ્યો, અને કોઈએક શૂન્યનગરના કરાજા આગળ તે બંને જણને મૂકી જાય આણ્યો ગયો

હવે ભીમકુમાર મંત્રીપુત્રને નગરનો મહારાજા પોતે ન ગણ્યા ગયો, ત્યાં તેણે નરસિંહરૂપનાળા કોઈએ એક સુદર આકૃતિનાળા માણસને પચડેનો દીકો, તે માણસ કંઠસ્થનરથી રહેતો હતો, તે જ ભીમકુમારને દના ઉત્પત્ત થઈ તેથી તેણે કહ્યું - “હે નરસિંહ! તું એ દી. માણસને મૂકી દે” ત્યારે નરમિંહે કહ્યું - “હિ કુમાર! મને મહુ વખત થયા ખાનાનું મળ્યું નથી તેથી હું ભુખ્યો છું, તો કહે હું તેને શી રીતે તનજ દઉં?” તેવારે કુમારે કહ્યું “ત્હાડ શરીર તો નૈકીય દેખાય છે જા તું માણસને શી રીતે ભક્ષણ કરીશ?” નરમિંહે કહ્યું “હે કુમાર! ત્હાડ કહેવું સત્ય છે, પરંતુ ત્હાડ વચન સાંભળ આ મહારા પૂર્વજવના મનુ છે, મારે હું તેને નિશ્ચે મારી નાખીશ જ્યારે હું એ મહારા મનુને મારી નાખીશ, ત્યારે ત્હાડે કેવળ શાંત પામશે” પછી ભીમકુમારે કહ્યું “કોઈ કોઈનો વૈરી નથી, પરંતુ પોતપોતાના કર્મથીજ સુખ દુઃખ પ્રાપ્ત થાય છે, મારે તું એ ત્રીન માણસને તનજ દે” કુમારે આની રીતે બહુ સમજાવ્યો, પરંતુ નરમિંહે જ્યારે તેને છોડી દીધો ત્યાં ત્યારે કુમારે નરમિંહના શુભથી તે પુરૂષને જાણ્યો, તેથી બંને જ જાને પરસ્પર શ્રદ્ધ આણ્યું, તેમાં કુમારના મહારથી દુખી થયે તો નરમિંહ અદૃશ્ય થઈ ગયો પછી નિર્ભય એવો ભીમકુમાર

તે પુરૂષની સાથે રાજમંદિરે ગયો, ત્યાં રાજમંદિરમાં રહેલી પાંચ પુત્રીઓ કુમારની સેવા કરવા લાગી. એક પાણીનો કળશ ભરી લાવી, બીજી તેના પગ ધોવા લાગી, એક સિંહાસન લઈ આવી, એકે આવીને તેના પગ ધોયા, અને એકે કહ્યું—“હે કુમાર! વિધિથી ઝટ સ્નાન કરો.” બીજીએ કહ્યું. “આ પુરૂષ લઈ જિન-રાજની પ્રજા કરો.” એકે કહ્યું. “હે કુમાર! આ દિવ્યસોજન જમી હયો અને આ દિવ્યધરેણુંવડે પોતાના શરીરને સુશોભિત કરો.” પછી કુમાર તે પ્રમાણે કરી મનમાં વિસ્મય પામ્યો હતો જેટલામાં ઉભો રહ્યો તેટલામાં તેણે પોતાની પાસે ઉભેલા એક દેવતાને દીઠા. તે દેવતાએ કહ્યું—“હે કુમાર! હું તારાઉપર પ્રસન્ન થયો છું” માટે વરદાન માગ.” તેવારે ભીમકુમારે કહ્યું. “હે દેવ! આ નગર શૂન્ય કેમ થયું?” ત્યારે દેવતાએ કહ્યું. કુમાર! સાંભળ.—

આ કનકપુર નામનું નગર છે, તેમાં કનકરથરાજ રાજ્ય કરતો હતો, તે રાજાને સુદત નામનો પુરોહિત હતો, તે સર્વ નગરવાસી લોકોને ઉદ્દેગ કરનારો થયો હતો. પછી કોઈએક પુરૂષ આવીને રાજાને વિનતી કરી કે, “હે રાજા! તમારો પુરોહિત નિરંતર પરસ્ત્રીગમન કરે છે.” પછી કોઈ પામેલા રાજાએ પુરોહિત ને વિટળના પમાડ્યો, તે પુરોહિત મૃત્યુ પામી હું રાક્ષસરૂપે ઉત્પન્ન થયો છું.” હે કુમાર! તે આ નગરનો રાજા છે કે જેને તે મહારી પાસેથી છોડાવ્યો છે, તે વખતે હું બહુ વિસ્મય પામ્યો હતો, આ પુત્રીઓ પાસે તારી સેવા કરાવનાર પણ હું હતો, અદૃશ્યરૂપવાળા મેં આ નગરીના લોકને તુરત અદૃશ્ય કર્યા હતા.”

પછી તે નગરના વનને વિષે કેવળી સમવસર્યા એટલે ભીમકુમાર, મંત્રીપુત્ર અને રાક્ષસ એ ત્રણે જણા તેમને વંદના કરવા ગયા. ત્યાં ત્રણે જણાઓ કેવળીને પ્રદક્ષિણા દઈ વંદના કરી ધર્મ સાંભળવા બેઠા, તે વખતે કોઈ હાથી સુઠને ઉઠાળતો હતો ત્યાં આવ્યો, તે હાથીને જોઈ સર્વે માણસો વ્યાકુળ થયાં. હાથી ભીમકુમારને જોઈ પ્રસન્ન થયો. તેવારે સુનીશ્વરે કહ્યું—“હે જનો! આ ગજરાજ પોતે યક્ષ છે, તે ભીમકુમારને જાણી કાળિકાના મં

વિરથી અહિ આગ્યો છે પોતાના પિાનની રક્ષા કરવા માટે એ
 યક્ષે પ્રથમથી ભીમકુમારને અહિ આણ્યો છે અને પોતાના પા
 નને નક્ષમથી મૂકાવ્યો છે ” ગુરુએ આ પ્રમાણે કહ્યું એટલે યક્ષ
 હાથીનુ રૂપ ત્યજી હર્ષ કહેના લાગ્યો. “ ગુરુએ સત્ય કહ્યું ॥ ”
 પછી કાળિમહેનોએ કેવળી પામે આવીને પ્રથમ ભીમકુમારને અને
 પછી કેવળીને વદના કરી તેવારે શુભએ પૂછ્યું ‘ હે ભગવન્ !
 ફરીએ પ્રથમ ભીમકુમારને અને પછી ત્રણેયોને પૂજનાયોગ્ય એ
 વા આપને કેમ વદના કરા ? ’ તેવારે કેવળીએ કહ્યું ‘ હે રા
 જન્ ! એ ભીમકુમાર જિનવર્ધના દાનથી કાળિકાદેવના ગુરુ થએ
 હો છે, તેથી ફરીએ તેને પહેલો નમસ્કાર કર્યો હ. પછી યક્ષે ક-
 હ્યું “ હે ભીમકુમાર ! ત્હારા માતાપિતા ત્હારા નિયોગથી બહુ
 દુઃખી થયા છે, માટે હુ ત્હારા નગરે જા ” એમ્હુ કહી યક્ષ મુ
 નિને નમસ્કાર કરી નિમાનમા બેસી આદ્યો ગયો. ભીમકુમારે
 પણ ફરીએ કરેલા મહોત્સવસહિત પોતાના નગરમા આવી માતા
 પિતાના પગમા નમસ્કાર કર્યો, તેથી તેમને બહુ હર્ષ થયો.

પછી ભીમકુમારને શુભશુકલે રાત્ર્ય આપી હરિનાહનરા
 જાએ દિક્ષા લીધી તે રાત્રિ પૂર્વે કરેલા કર્મનો ફલ કરી મુક્તિ
 પામ્યા. ભીમકુમાર પણ બહુ કાળમુતી રાત્ર્ય પાળી અને પછી પુ
 નને રાત્ર્ય આપી પોતે દીક્ષા લઈ કર્મનો ફલ કરી મોક્ષ પામ્યો.

ઇતિ ભીમકુમારની કથા

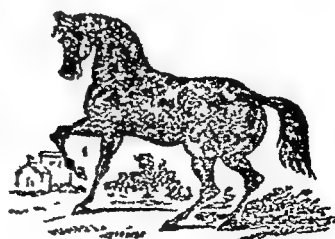
ઈત્યાદિ જિનેશ્વરના મુખથી ધર્મદેશના સાલગી આજુ ક
 આવકની પેઠે નહિનીપ્રિયઆવક પણ શુદ્ધસ્વધર્મે અગિકાર કરી,
 કેટલાક પ્રશ્નો પૂછે, છવાછવાડિ તરવોનો વિચાર બાણી પોતાના
 છનિતને સદગ ગણતો છો, વીરપ્રભુને વદના કરા પોતાના ઘેર
 આગ્યો જિનેશ્વરપદ્મએ પણ બીજે વિહાર કર્યો પછી ત્રીસહિત
 નહિનીપ્રિયઆવ ને જિનેશ્વરધર્મનુ પાનન કરતા ભોદ વર્ષ વીતી
 ગયા, એટલે પદરમા વર્ધને વિષે તેને વિચાર થયો કે, “ જ આ

ટલા વર્ષયુથી ફક્ત કુટુંબની ચિંતા કરી છે, તો હવે હું શ્રાવકની પડિમા તપ કરૂં.” આ પ્રમાણે વિચાર કરી તેણે બીજે દિવસે ભોજનાદિકથી કુટુંબને સતોષ્ય પમાડી મહોટા પુત્રને ઘરનો ભાર સોંપી પૌપદશાગામાં પુજવાપૂર્વક દર્શન આપવા પાથરીને તેના ઉપર બેસી પડિમાતપ આરંભ્યું. વિદિ પ્રમાણે તે તપ પૂર્ણ કર્યા પછી ઉપસર્ગરહિત એવો તે નંદિનીપ્રિયશ્રાવક અનશન લઈ વિપયકપાયને ત્યજી દઈ વીરપ્રભુનું સ્મરણ કરના છતો મૃત્યુ પામીને સૌધર્મદેવલોકમાં અરૂણપ્રભવિમાનને વિષે ચાર પદ્યોપમ આયુષ્ય વાળો દેવતા થયો.

શ્રી ગૌતમાસ્વામીએ પૂછ્યું:-“ હે ભગવન્! તે નંદિનીપ્રિય શ્રાવક ત્યાંથી વધી કઈ ગતિ પામશે ? ” તેવારે પ્રભુએ કહ્યું:-
“ તે મહાવિદેહક્ષેત્રમાં સિદ્ધિપદ પામશે. ”

શ્રી સુંદરમાસ્વામી કહે છે કે:-“ હે જાનૂ! શ્રી ભગવાન્ મહાવીરપ્રભુએ આ પ્રમાણે નંદિનીપ્રિયશ્રાવકનું ચરિત્ર કહ્યું છે.

ધતિ શ્રી વાચકરત્ન લાભગણીના શિષ્ય રાજકીર્તિ
ગણીએ રચેલી ગ્રંથબંધ વર્ધ્ધમાનદેશનામાં
નંદિનીપ્રિયશ્રાવકને પ્રતિબોધ નામનો
નવમો ઉદ્ધાસ સંપૂર્ણ થયો.

તેતલીપિતાશ્રાવકનું ચરિત્ર

ઉદ્ધાસ દસમો.

તેતલીપિતાશ્રાવકનું ચરિત્ર.

હવે શ્રી મુખર્જીનામી ભ યજ્ઞભોજને પ્રતિજ્ઞા કરના માટે શ્રી
જાજીનામીની આમળાસમાં તેતલીપિતાશ્રાવકનું ચરિત્ર કહે છે —

૨૫૫ ભગતજીનામા સાવત્રી નામની નગરી છે, તે નગરીની
પાંચે તાતા પ્રકારના ઝાડોધો મનોહર એક કુટુંબ નામનું ચૈત્ય છે
સાવત્રીનગરીમાં જિતશત્રુ ગામ નામથી રાજ્ય કરતા હોય, તે
નગરીમાં તેતલીપિતા નામનો નમિક આનક રહેતા હોય, તેને
દેશુની નામના શ્રી હતી તેતલીપિતાશ્રાવકને વ્યાજમાં, વેપાર
માં અને નિધાનરૂપે પૃથ્વીમાં ચાર ચાર કોડ મોના મહોરો હતી,
તેને ચાર ગોકુળા હતા, તેમજ બીજી પલ બહુ સમૃદ્ધિ હતી વ
જી રાજને મા ય એવો તેતલીપિતાશ્રાવક મહાપ્રભાતિના ઉત્તમ
ભોજા ભોગવતા હોય

એક નિમ્મ શ્રી વર્ધમાનસ્વામી પૃથ્વીકેપર નિહાર કરતા
કરતા તે નગરીને નિરે મમવસર્યા દેવતાઓએ સમવસરભ રમ્ય
તેમણે જિતશત્રુરાજ નિરે નગરનાસી લોકો જિનેયરને વડના
કરતા માટે સમવસરભ આનના લાગ્યા તેતલીપિતા પણ પ્રભુને
સમવસરેલા ભણી બહુ હર્ષ પામ્યો અને સમવસરભમાં જઈ વ
દના કરી ધર્મદેશના સાલળના બેઠા પછી શ્રી વર્ધમાનસ્વામીએ
દેવ, મનુષ્ય અને તિર્થયને માધારણ એવી ધર્મદેશના આપી કે -
"હું ભગ્યજનો ! આ મહુ પલમ ફલેલ ભણી તમે ફરિતિ આપ
નારી આજમ ન કરો આ લોભ્ય મુખ મુખલ છે, સ્વર્ગનું મુ
ખ અને સપત્તિ પણ મુનલ છે, પરંતુ એકાત મુખ આપનારો
જિનપ્રજિત ધર્મ ફલેલ છે ધર્મથી ઉત્તમ કૃણમાં જન્મ, દિવ્ય
રૂપ, સપત્તિ, કીર્તિ અને ઉત્તમગિદ્ધિ પ્રાપ્ત થાય છે, માટે હું ભ
ગ્યજનો ! પ્રમાણ ૧૫૪ ૬૪ પ્રયત્નથી ધર્મ કરો વગેરે ધર્મનું કારણ

જ્ઞાન જાણી તે જ્ઞાનને વિષે આદર કરો. જ્ઞાનથી પુણ્ય, પાપ, ખાવા ચોખ્ખ, નહિં ખાવા ચોખ્ખ, પીવા ચોખ્ખ, નહિં પીવા ચોખ્ખ, તેમજ આલોક અને પરલોક, સ્વર્ગ અને મોક્ષ જાણી શકાય છે; જ્ઞાનથી કુંભાનિનુ દુઃખ નાશ પામે છે; મોક્ષમુખ પ્રાપ્ત થાય છે; જ્ઞાન સર્વે ગુણોત્તર સ્થાન છે. જેમ સાગરચંદ્રને સર્વ આપત્તિ જ્ઞાનથી સંપત્તિરૂપ થઈ તેમ સર્વને થાય છે ” તેવારે તેતત્રીપિતાએ કહ્યું:—“હે ભગવન! સાગરચંદ્ર કોણ હતો? અને તેને આપત્તિ જ્ઞાનથી સંપત્તિરૂપ શી રીતે થયું?” ત્યારે પ્રભુએ કહ્યું:—“હે તેતત્રીપિતા! તું સાવધાન મનથી તે સાગરચંદ્રનું આશ્ચર્યકારી ચરિત્ર સાંભળ:-

જ્ઞાન ઉપર

સાગરચંદ્રની કથા.

આ ભરતક્ષેત્રને વિષે મલયપુર નગરમાં અમિતચંદ્ર નામનો રાજા રાજ્ય કરે છે, તેને ચંદ્રકળા નામની સ્ત્રી અને સાગરચંદ્ર નામનો પુત્ર છે. તે કુંભારનું રૂપ, ગુણો, સૌભાગ્ય અને ભુજા બળ તે કુંભારને વિષેજ હતું, બીજા કોઈમાં દેખાતું નહોતું. કુંભાર લીલામાત્રમાં મહોદા ગજરાજને વશ કરતો, બળવાન પુરૂષને આકાશમાં ઉછાળી નાખતો અને ભુત પિશાચને સહજમાં સ્વાધિન કરતો હતો. એક દિવસ નગરમાં ક્રિડા કરતા એવા તે કુંભારે હાથમાં લેખ લઇને વાંસ ઉપર બેઠેલા એક પુરૂષને દીઠો, તેથી કુંભારે તેની પાસે જઇને પૂછ્યું:—“હે ભલા માણસ! એ લેખમાં શું લખ્યું છે?” ત્યારે તે પુરૂષે કહ્યું. “આ લેખમાં એક અપૂર્વ ગાથા લખી છે.” તેવારે કુંભારે કહ્યું. “તે ગાથા મને આપ.” એટલે તે પુરૂષે કહ્યું. “આ ગાથાની પાંચસે સોનામહેરો કીંમત થાય છે.” પછી કુંભારે પાંચસે સોનામહેરો આપી હર્ષથી ગાથા લીધી. તે ગાથા આ પ્રમાણે:-

અપ્પઞ્ચિયં ચિયં ન હીં એહં, હં તહ સુહંપિ જીવાણં ॥

તા નુ ચિયતુ સંમોહં, ધમ્મે ચિય કુણહં પમિવદ્ધં ॥ ૧ ॥

ભાવાર્થ:-જીવોને નહિં ધમ્મજીવું દુઃખ અને સુખ શું નથી

તેતલીપિનાશ્રાવણનું ચરિત્ર - સાગરચંદ્રની કથા (૩૦૫)

આની મળતું ? માટે મોહને ત્યાગ કરી ધર્મને વિષે પ્રતિજ્ઞા કરી પછી સાગરચંદ્રકુમાર તે ગાથા લઈ તેના અર્થ મનમાં વિચારતો હતો. જ્ઞાનમાં ગયો અને ત્યાં વિનિમિષમરની કિડાથી જોડનામાં રમતા લાગ્યો તેનામાં કોઈએ ઘર તેને પકડીને સમુદ્રમાં ફેંકી દીધો, પણ સારા પુણ્યના યોગથી કુમારને હાથ પાળી આ યુ તોથી તે નવમે નિરસે અમરદ્વીપ દશે ઉતર્યો. પછી નાજી ઘેર પાણી મરીરે ચોપડાં સારો થયો અને ગાથાનો અર્થ મનમાં સ્મરણ કરવાથી અને ન જાણતો છતાં રૂંદ નિગેરે ખાઈ ને પોતાનો આજીવિકા કરવા લાગ્યો કહ્યું છે કે, “સાગરચંદ્રકુમારે સરને યોગ્ય એવું કાર્ય કરે છે” તે દેશમાં ફરતો એમો કુમાર કોઈએક ઠેકાણે રાત્રી એની સ્ત્રીના સામગ્ર્યો કે, “સાગરચંદ્રકુમારે ગળા જતા તેણે એમો શા સામગ્ર્યો કે, “સાગરચંદ્રકુમારે જાનને વિષે મહારો પતિ થાઓ, તેમજ પરભરને વિષે પણ તેજ મહારો પતિ થાઓ” આ પ્રમાણે કહી તે કન્યા ગળામાં ફાંસો બાંધી જોડવામાં મરના તૈયાર થઈ, તેડનામાં કુમારે જા ત્યાં આની તેના ગળામાં ફાંસો મૂકી નાખ્યો આ વખતે કોઈ વિદ્યાધર ત્યાં આવ્યો, અને તે કન્યાની વાત કુમારને પૂછતા લાગ્યો સાગરચંદ્રકુમારે કન્યાની ગળે ફાંસો નાખતા સમયે સર્વ વાત કહી, એને વિદ્યાધરે કહ્યું હે સાગરચંદ્ર ! તમે આ કન્યાને છવાડી તેથી અમારો જા બહુ ઉપકાર કર્યો છે” પછી કુમારે પૂછ્યું “હું વિદ્યાધર” આ કોણ છે ?” તેનારે વિદ્યાધરે કહ્યું —

હું કુમાર ! આ દ્વીપમાં અમરપુર નામનું નગર છે, તેમાં ભનનભાણું નામનો રાજા રાજ્ય કરે છે, તેને ચંદ્રવદના નામની સ્ત્રી છે, તેમને ચોસઠ કળામાં ફરજ એની કમળનાજા નામની પુત્રી છે, એ પુત્રીએ સાગરચંદ્રકુમારના યુધ્ધ સામગ્ર્યોને નહિ તિજા કરી કે, “આ ભનન મહારો પતિ સાગરચંદ્ર થાઓ, નહિ તો મહારે અગ્નિજ શરણ છે” પછી ભનનભાણું રાજાએ પોતાની પુત્રી કમળનાજાને સબંધ સાગરચંદ્રકુમારની સાથે કર્યો, એનામાં કમળનાજાના રૂપથી મોહ પામેનો યુરસેનવિદ્યાધર જોડવામાં તે કન્યાનું હરણ કરી અહિં લાવ્યો, તેડનામાં તે કન્યાનો મામો આ

મિતતેજવિદ્યાધર અહિં આવ્યો હતો તેણે પોતાની ભાણેજનો વિજાપ સાંભળી બહુ ક્રોધ પામી સુરસેનવિદ્યાધરની સાથે યુદ્ધ કર્યું અને તે વિદ્યાધરને નસાડી મૂક્યો. તેજ આ મહારી કમળમાળા નામની ભાણેજ અને હું પોતેજ તેનો મામે અમિતતેજવિદ્યાધર છું.” આ વખતે અમિતતેજની મા વિદુષ્ણતા પોતાના પુત્રનું યુદ્ધ સાંભળી ત્યાં આવી, તેણે સાગરચંદ્રને ઝોળખ્યો, તેથી તે બહુ હર્ષ પામીને ખોલી કે—

કઃ કલ્પપ દંપો રત્ન નિધિઃ કો વા સુધારસઃ ॥

અનંતફલદો લઙ્ઘો, યાગઃ સત્પુરુષૈર્યદિ ॥ ૧ ॥

ભાવાર્થઃ—જે સત્પુરુષની સાથે અનંત ફળ આપનારો યોગ થયો તો પછી કલ્પવૃક્ષ, રત્નનિધિ અને અમૃતરસ તે શું ? અર્થાત્-કાંઈ નહીં.

પછી વિદુષ્ણતાએ પોતાના પુત્રને કહ્યું કેઃ—“હું અમિતતેજ ! આ અમિતચંદ્રરાજનો પુત્ર સાગરચંદ્રકુમાર છે, જે નદીચરદ્વીપે જતાં એને જોયો હતો.” વિદુષ્ણતાનાં આવાં વચન સાંભળી કમળમાળા બહુ હર્ષ પામી અને પોતાના મનમાં વિચાર કરવા લાગી કે, “અહો પુણ્યનું ફળ આશ્ચર્યકારી છે, ક્યાં એ કુમાર ! ક્યાં હું અને ક્યાં અમારો મેળાપ !! અહા ! દૈવ અનુકુળ હોય ત્યારે શું-શું તથી થતું ?”

પછી અમિતતેજરાજાએ કુટુંબસહિત મહોટા ઉત્સવથી સાગરચંદ્રકુમારની સાથે પોતાની પુત્રીનું લગ્ન કર્યું અને કુમારને પોતાના નગરે તેડી ગયો; ત્યાં તેણે મહોટા ઉત્સવથી જમાઈને નગરમાં પ્રવેશ કરાવ્યો. સાગરચંદ્રકુમાર પણ ત્યાં ઉત્તમ મહેલમાં નિવાસ કરી વિવિધપ્રકારનાં સુખો ભોગવવા લાગ્યો.

એક દિવસ સાગરચંદ્રકુમાર રાત્રીએ પોતાની સ્ત્રીસહિત શય્યામાં સૂતો હતો, તે જ્યારે સવારે જાગી ઉઠ્યો ત્યારે તેણે પોતાને એક મહોટા પર્વતના શિખરને વિષે શિલાઉપર જોયો; તેથી બહુ આશ્ચર્ય પામી વિચાર કરવા લાગ્યો કે, “તે ઘર ક્યાં ? તે કમળમાળા પ્રિયા ક્યાં ? અને તે શય્યા ક્યાં ? તેમજ આ અરણ્ય

કા ? અને આ શિના કા ? આ પ્રભાણે ઘોડીનાર વિચાર કરી
ગાથાનો અર્થ વિચારવા લાગ્યો, તેથી તેને ભુખ તત્સ વિગેરેનું
કાંઈ પણ દુખ લાગ્યું નહીં. પછી ભરકર અરણ્યમાં ફરતા એવા
તે નિર્ભયકુમારે કોઈએ ઠગાણે અગોકવૃક્ષની નિચે કાયાત્મર્ગ
કરોતે રહેના એક મુનિને દીઠા, તેથી વિવેકવત કુમારે મુનિ પાસે
જઈ વદના કરીને પૂછ્યું કે - “ હે ભગવન્ ! છોડાને મુખ શાથી
પ્રાપ્ત થાય ? તેનારે મુનિએ તેને ઘોડપુરૂષ જાણી વર્મનાશ આપી
તેના હિતને માટે કહ્યું કે, ‘ સર્વ મુખની ઇચ્છા કરનારો. છ
જિનધર્મ કરે છે કારણ જિનધર્મ વિના ધર્મ, અર્થ અને કામ કદા
થી મળે ? ધર્મરૂપ કલરુદ્રેણુ દ્વારા સમક્ષિત છે, લોકમાં સમક્ષિત
વિના કરેલો ધર્મ નિર્દુષ્ટ થાય છે, જે છબ દેવ, ગરુ અને ધર્મરૂપ
ત્રણ તત્ત્વને સદૃષ્ટ છે, તેને જિનેશ્વરોએ સમક્ષિત કહ્યું છે. રાગ દ્વે
પને જિતનાર, અહાં દોષરહિત, વધાર્યું સત્ત્વ કહેનાર, અને ત્રણ
લોકને પૂજ્ય એવા જે સર્વજ્ઞ તે દેવ કહેવાય છે સમજાને વિરો
રહેના, પરિમુક્ત જિન, ધર્મનો ઉપદેશ કહેવામાં તત્પર અને કપાય
સહિષ્ણુ ગુરુઓ જાણના દુર્ગતિમાં પડના છોડાનું જે રક્ષણ કરે તે
ધર્મ કહેવાય છે, તે ધર્મ સમજાને કસ લે નાગો છે, એમ જિને
શ્વરોએ કહ્યું છે ” આ પ્રભાણે મમક્ષિતને તત્ત્વ જાણી કુમારે સમ
ક્ષિત અગિયાર મ્હું પછી મુખર જેવામાં ફરીથી મુનિને કાંઈ પૂ
છવા તૈયાર થયો તેવામાં તેજુ મુનિને દીઠા નહીં તેનારે મનમાં
વિચાર કરવા લાગ્યો. “ ઇડાગ ધર્મપુરુ કદા ગરા ? ” પછી ગુરુનો
ઉપદેશ મનમાં સમારનો એવો તે કુમાર જેવામાં વળને વિરોધ
રતો હતો તેવામાં આચિત્તી કાંઈ સેનાએ ગાત્રી તેને ઘેરી લીધો,
અને “ હે મુખટા ! એ પાળી કુમારને મારી નાખો ” એમ ક્રોધ
પામેનો સમગ્રવિજયકુમાર કહેવા લાગ્યો. સાગરચંદ્રકુમાર આવી
ઠોઠા વાણી સાંભળ્યો છોડા પચ ગાથાના અર્થને મનમાં સ્મરણ
કરવાથી ભયને નહિ ગરુનો કોઈ મુખના હાથમાંથી શસ્ત્ર નહ
તે એનાની સાથે યુદ્ધ કરવા લાગ્યો, તેમાં તેણે કેનાક મુખટાને
મારી નાખ્યા અને કેનાક તો તેને બેઠેને નાખી ગયા. કુમારે કા
બમાત્રમાં સેનાને હતી નડોતી બનાવી દીધી વધારે શુ ! પ છ

જેમ સૂર્યનો ઉદય થવાથી અધકાર નાશી જાય તેમ નાગી ગઈ. પછી પોતાની સેનાને લાગી જતી જોઇ સમરવિજયકુમાર યુદ્ધ કરવા તૈયાર થયો. બન્ને કુમારો મહાન્મત્ત હાથીની પેડે પરસ્પર યુદ્ધ કરવા લાગ્યા, તેથી વિજયસક્ષીને પણ ક્ષણવાર વિચાર થઇ પડ્યો કે, “હું કેને વડું?” પછી સાગરચંદ્રકુમારે છળ કરી સમરવિજયકુમારને મૃગની પેડે બાંધી લીધો, તેથી તે કુમારે સાગરચંદ્રના પગમાં પડી પોતાના અપરાધની માફી માગી. તેવારે સાગરચંદ્રે સમરવિજયને છોડી દીધો. આ વખતે કોઈ સ્ત્રી ત્યાં આવી સાગરચંદ્રકુમારને કહેવા લાગી કે:—

હું કુમાર! કુશલવર્ધન નામના નગરમાં કમલચંદ્ર નામનો રાજા રહે છે, તેને અમરકંતા નામની સ્ત્રી અને જિનધર્મથી લાવિત એવા લુવનકાંતા નામની પુત્રી છે; તે લુવનકાંતાએ કોઇના મુખથી ત્હારા ગુણો સાંભળી એવી પ્રતિજ્ઞા કરી કે, “આ લવને વિષે મ્હારો પતિ સાગરચંદ્ર છે, તે વિના બીજા સર્વે પુરૂષો મ્હારા લાઇ સમાન છે.” આ પ્રમાણે પોતાની દૃઢ પ્રતિજ્ઞા પાળતી તે કન્યા રહેવા લાગી. હવે સેલપુરનગરમાં સુરેશન નામનો રાજા રાજ્ય કરે છે, તેને સમરવિજય નામનો કુમાર છે, તે પોતે આ ત્હારો શત્રુ છે. એક દિવસ સુરેશનરાજાએ પોતાના પુત્રને માટે આ કન્યાની યાચના કરી, પરંતુ કમળચંદ્રરાજાએ પોતાની પુત્રી સમરવિજયકુમારને આપી નહીં; તેથી એક દિવસ સમરવિજયકુમાર સેનાસહિત કુશલવર્ધનનગરના ઉદ્યાનમાં આવીને છાની રીતે રહ્યો અને લુવનકાંતારાજકુમારીને હરણ કરી ચાલ્યો ગયો. તે વખતે મોહથી કન્યાની પાછળ દોડતી એવી હું બેટલામાં અહિં આવી તેટલામાં મેં તને જોઈને ઝાળખ્યો છે; માટે હું રાજકુમાર! તું કૃપા કરી આ સમરવિજય પાસેથી મ્હારી પુત્રીને મંગાવી તું લગ્ન કર.” પછી સમરવિજયકુમારે લુવનકાંતાને લાવી પાછી સોંપી, એટલે સાગરચંદ્રકુમાર તેને પરણીને પોતાના સસરાને મળવા માટે કુશલવર્ધનનગર તરફ ચાલ્યો. રસ્તામાં તેણે વીણાના શબ્દ સહિત ગીતગાન સાંભળ્યું, તેથી તે મનમાં વિસ્મય પામી વિચાર કરવા લાગ્યો કે, “અહિં શું થાય છે, ચાલ જઈને જોવું.” આ-

વી રીતે વિચાર કરી તે સાગરચક્રમાર રથસહિત કન્યાને ત્યાં મૂકી હાથમા તરનાર લઈ બહુ દૂર ગયો, તો ત્યાં તેણે એક મેડોટા બરખમા સાત ભૂમિકાથી સુલોલિત એસો એક મહેન દીઠા કું માર તેનાઉપર થતા ગીતમાનના રાજા સાલગી જેટનામા સાતમે માળ ગયો, તેટલામા તેણે ઉત્તમરૂપનાગી પાચ કન્યાઓ દીઠી તે ઉત્તમરૂપનાગી કન્યાઓને જોઈ બહુ વિસ્મય પામીલો કુંમાર “આ ધ ધ કન્યાઓ અહિ કયાથી ?” એમ નિચાર કરતો હતો એટલામા સર્વ કન્યાઓએ “તમે જાને આખ્યા” એમ કહી ઉભા થઈ આસન આપ્યું. પછી કુંમારે તે કન્યાઓને પૂછ્યું “તમે કોગ છો ?” અને અહિ એકની શામાટે રહો છો ?” ત્યારે કન્યાઓએ કહ્યું “હ રાજકુંમાર ! અમારી વાન સાલગો

વૈતાલ્યપર્વતઉપર સર્વ નિધાધરોની મધ્યે ચક્રનાર્તી એવો સિહના નામનો વિચાર રહે છે, તે રાજની અમે પાચ પુત્રીઓ હીએ અમારા કુંમાર, મી, રક્ષા, નિમળા અને તારા એના નામ છે એક દિવસ અમારા પિતાએ કોઈ નિમિત્તિસાને પૂછ્યું કે, “આ પુત્રીઓનો વર કોણ થશે ?” ત્યારે નિમિત્તિસાએ કહ્યું “હ રાજન્ ! આ તમારી પાચે પુત્રીઓનો વર ભૂચર (પૃથ્વીકુંડાર આ લનાર) એના અભિનય દ્રરાજનો પુત્ર સાગરચક્ર થશે, અને તમારી પુત્રીઓને તેના મેળાપ ઘોરદનાર વનમા થશે ” પછી અમારા પિતાએ નિમિત્તિસાને મતેલ પમાડી રાજ આપી અને અમારા માટે આ ઘોરદવાર વનમાં સાત માળનો મહેન ચણાની અહિ રાખી અમારા પુત્રપત્ની નિમિત્તિયાના કહેવા પ્રમાણે તમે જામને ગાની મળા છો, માટે હવે કૃપા કરી અમારી સાથે લમ કરો ” પછી કુંમારે અતિ વિસ્મય પામી ગયાનો અર્થ સ્મરણ કરતા તે કન્યાઓની સાથે લમ કર્યું અને જેટલામા તે ત્યાં નિશ્ચલ થકને રહે છે તેવામા તે સ્વાત માળનો મહેન અને કન્યાઓ અદર ન થઈ ગઈ તેવાં કુંમાર મનમા નિચાર કરના લાગે કે, “મુ મને કોઈ મોહ પ્રગટ થયો છે કે ચિત્તભ્રમ થયું છે ? અથવા તો આ કોઈ દેવનો પ્રભાવ છે ?” ફરી ગાથાના અર્થનુ મન મા સ્મરણ કરતો એવો તે કુંમાર જના રથ અને સુવનકાતાને મૂ

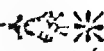
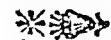

ક્યા હતા ત્યાં આવ્યો તો ત્યાં પણ ભુવનધાંતાને દીડી નહીં; તેથી બહુ ખેડ પામેલો કુમાર ગાથાના અર્થનું સ્મરણ કરતો આ ગળા ચાલ્યો અને મ્હોટા અરણ્યમાં ફરતા એવા તેણે આગળ જતાં ઉંચાં તોરણોથી મુગ્ધાભિત એવું એક જિનમંદિર દીઠું. કુમાર તે જિનમંદિરની આંદર જઈ રત્નમય જિનપ્રતિમાની પૂજા કરી અને સ્નોત્ર પાઠથી સ્તુતિ કરી જેટલામાં ગાથાના અર્થનું મનમાં સ્મરણ કરતો હતો એટલા, તેટલામાં તેના પિતાનો મિત્ર સુધર્મરાજ ત્યાં આવ્યો. તેણે જિનરાજની પૂજા કરી બહાર આવી સાગરચંદ્રને ઓળખ્યો, તેથી તે બહુ હર્ષ પામ્યો. સુધર્મરાજની સાથે તેની સુદરી નામની પુત્રી જિનેશ્વરને વંદના કરવા આવી હતી, તે પણ સાગરચંદ્રને જોઈ બહુ હર્ષ પામી; કારણ તેને કોઈ નિમિત્તિયાએ કહ્યું હતું કે, “ત્હારો પતિ સાગરચંદ્રકુમાર થશે.” આ વખતે સિંહનાદ્યકવર્તી પણ પુત્રીઓસહિત ત્યાં આવ્યો અને જિનપ્રતિમાને વંદના કરી સ્નેહથી સાગરચંદ્રકુમારને બોલાવવા લાગ્યો કે:—“હે પુત્ર! તું મ્હારા પુણ્યથી અહિં ક્ષેમકુશળ આવ્યો છે.” ત્યારે કુમારે કહ્યું:—“હે સ્વામિન! તે પરણેલી કન્યાઓ ક્યાં ગઈ? અને તે મહેલ ક્યાં ગયો?” તેવારે સિંહનાદ્યકવર્તીએ કહ્યું:—“હે પુત્ર! સાંભળ.—

રામુદ્રને કાંઠે અમિતેજ નામનો રાજા રાજ્ય કરે છે, તેને કનકમાલા નામની સ્ત્રી છે, તેમને કમળ અને ઉત્પલાક્ષ નામના બે પુત્રો છે. કમલ ત્હારી સ્ત્રી ભુવનધાંતાને રથમાંથી હરીને ઝટ વૈતાલ્યપર્વતઉપર લઈ ગયો છે, ત્યાં તે સ્ત્રી શીળ પાળની હતી રહી છે, અને ઉત્પલાક્ષે પણ ત્હારી પાંચ કન્યાઓનું હરણ કર્યું, મહેલને અદશ્ય બનાવી લીધો, અને તને પૃથ્વીઉપર મૂક્યો. આ સર્વ મેં વિધાના બળથી જાણી તે દુષ્ટ ઉત્પલાક્ષને મારી હું આ પાંચ કન્યાઓને અહિં લાવ્યો છું.” સિંહનાદ્યકવર્તીનાં આવાં વચન સાંભળી કોઈ પામેલા સાગરચંદ્રકુમારે તે પોતાના સસરાને કહ્યું:—“હે તાત! મને ઝટ વૈતાલ્યપર્વતઉપર લઈ જાઓ કે જ્યાં હું તે દુષ્ટને મારી નાંખું.” પછી સુધર્મરાજએ પોતાની પુત્રી સુદરી સાગરચંદ્રકુમારને ત્યાંજ પરણાવી, પછી સિંહનાદ્ય-

તેતલીપિતાઆવકનું ચરિત્ર - સાગરચંદ્રની કથા (૩૨૨)

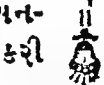
કનકા માગરચ દ્રકુમારને વૈતાલપર્વતઉપર નિમંત્રણપૂરતગરમા લઈ
 ગયો, ત્યાં તેણે પાંચે પુત્રીઓ તેને પરણાવી અને બહુ રૂપ કરવા
 વિનંતી રી રિધા પણ સિખસાડી પછી જીભમગ અને વિવામળથી
 યુક્ત એના તેઓ જીવનકાતાને હાં માટે જતા હતા, એનામા
 અભિતંત્રનિધાયરે ત્યાં આસી સાગરચ દ્રકુમારને જીવનકાતા પા-
 હી આપી અને પોતાના પુત્રા અપરાધની માફી માગી વળી
 તે વિવાધરે સાગરચ દ્રકુમારની પ્રથમની સ્ત્રીઓ આની મગી
 સાસી આપી એ રીતે કુમારને ત્યાં આડે સ્ત્રીઓ આની મગી
 પછી વિવાહરના મહા રાજ સિંહનાની રાજ લઈ સાગરચ દ્રકુમાર
 પોતાની આડે સ્ત્રીઓસહિત અનેક નિવાધરેથી પરનવો હતો
 વ્યવિમાનમા એથી અનેક વાળ નેના રાજસહિત આકાશમાર્ગે
 ધડતે પોતાના મનપુરુષને આવે તેમણે પુત્રની મહોદી સમુ-
 દ્ધિ જોઈ બહુ હર્ષ પામેના અભિનય દરાજએ મહોદયથી પુત્રને
 ગરમા પ્રેશ કરાવ્યો કુમાર પણ માતાપિતાના પગમા નમાને
 પોતાના મહેલમા ગયો, ત્યાં તે પોતાનો આઠ સ્ત્રીઓની સાથે
 વિવિધ પ્રકારના મુખો લોગનના લાગ્યો.
 એ દિવસ તે નગરના ઉવાતને વિષે જીવનના નામના
 કેનળી સમવસર્ધા, તે વખતે રાજ અભિનય દ્ર પુત્રસહિત તેમને
 વડા કરવા માટે ગયો, ત્યાં તેણે ત્રણ પ્રદક્ષિણાસહિત વડાને
 રી ધર્મશાના સાબળી દેખાને અતે રાજએ પૂછ્યું - "હે ભ-
 ગવન! સાગરચ દ્રકુમારનું કોણે હરણ કર્યું હતું?" ત્યારે કેવળી-
 એ કહ્યું - "હે રાજન! તારા પુત્રનું ચરિત્ર સાબળ
 મહાનિરોધકને વિષે ધનનત, ગુણનત, નિવેશન અને નિ-
 પયમા પ્રીતિવત એના જે, ભાઈઓ રહેતા હતા, તેઓ જાતે વા-
 જીવાના પુત્ર હતા મહોદા ભાઈની વહુ પોતાના પતિઉપર બહુ
 સ્નેહવાળી હતી, તેમજ તે ધન, ધર્મ, કમ નિરે કરતી હતી કોઈ
 એક દિવસ મહોદા ભાઈ પરદેશ ગયો એટલે ન્હાનો ભાઈ મહોદા
 ભાઈની સ્ત્રીનો સાથે મરકરીથી વાતો કરતો કરતો બોલ્યો કે, "મહા-
 રા ભાઈને માંગે જતા દુષ્ટ ગોરેએ મારી નાખ્યો હાથા હાથા એ
 શુ થયું?" સીયરના આવા વચન સાબળી મહોદા ભાઈની વ

હું સ્નેહને લીધે તુરત મૃત્યુ પામી, તેથી ન્હાનો ભાઈ પસ્તાવો કરતો હતો બહુ દુઃખી થયો.

કેટલેક દિવસે મ્હોટો ભાઈ ઘરે આવ્યો અને ન્હાના ભાઈને કરેલી મરફરીથી પોતાની સ્ત્રીની મૃત્યુખબર સાંભળી બહુ દુઃખી થયો. ન્હાના ભાઈએ મ્હોટા ભાઈની ક્ષમા માગી, પરંતુ મ્હોટો ભાઈ ક્રોધ નહિ છાડતાં તાપસ થયો અને અજ્ઞાનતપ કરી ક્રોધસહિત મૃત્યુ પામી અમુરકુમાર દેવ થયો. ન્હાના ભાઈએ પણ જિનેશ્વરપ્રણિત ધર્મ સાંભળી વૈરાગ્યવત થઈ દીક્ષા લીધી અને શુદ્ધ ભાવથી ચારિત્રને પાળવાનો આરંભ કર્યો. મ્હોટો ભાઈ જે અમુરકુમાર દેવના થયો હતો તેણે આ ન્હાના ભાઈરૂપ મુનિને ક્રોધથી પકડી શીલાઉપર પછાડીને મારી નાંખ્યો. મુનિ શુભંયા નામો મૃત્યુ પામી પ્રાણદેવલોકમાં દેવતા થયા. તાપસરૂપ મ્હોટો ભાઈ અમુરકુમાર ત્યાંથી ચત્રી સંસારમાં ભળીને ફરીથી પણ અમુરકુમાર દેવતા થયો અને મુનિરૂપ ન્હાનો ભાઈ પ્રાણદેવલોકથી ચત્રીને હે રાજન! આ ત્હારો પુત્ર સાગરચંદ્ર થયો છે. પૂર્વભવના વૈરથી સાગરચંદ્રકુમારને તે અમુરકુમાર દેવતાએ સમુદ્રમાં ફેંકી દીધો હતો; પરંતુ પૂર્વના પુણ્યને લીધે તેના હાથમાં પાટીયું આવ્યાથી તે બહાર નિકળ્યો અને આવી સમૃદ્ધિસહિત ઘેર આવ્યો છે. ફરી પણ તે અમુરકુમાર તેને ઉપસર્ગ કરશે, પણ તે આ કુમારથી પ્રતિબોધ પામશે.”

આ પ્રમાણે પોતાનો પૂર્વજન્મ સાંભળી સાગરચંદ્રકુમારને ભતિસ્મરણજ્ઞાન ઉત્પન્ન થયું, તેથી તે વૈરાગ્યવત થયો. પછી તેણે પોતાના પુત્રને રાજ્ય સોંપી પોતે માતાપિતાસહિત તેજ કેતળી પાસે દીક્ષા લઈ વિચાર કરવા લાગ્યો કે, “એક ગાથા ભણવાથી મને આટલું બધું સુખ થયું છે, તો હવે હું સર્વ જ્ઞાતને ભણવાનો અભ્યાસ કરું.” આવી રીતે વિચાર કરી તે સાગરચંદ્ર મુનિએ આદરથી અભ્યાસ કરવા માંડ્યો અને અનુક્રમે તે ચૈાઃ પૂર્વ ભણ્યા. પછી શુદ્ધ તેમને આચાર્યપદે સ્થાપ્યા. અનુક્રમે ભવ્યજ્ઞાને પ્રતિબોધ કરતા એવા તે સાગરચંદ્રમુનિએ છેવટે અનશન લીધું. આ વખતે પૂર્વના વૈરો અમુરકુમારે પક્ષીનું રૂપ કરી

તે મુનિનુ મરો તોડના માડકુ, પછી સિદ્ધ અને હાથોના રૂપ કરી મુનિને બહુ પીડા ઉપજાવી, પરંતુ તે મહાત્મા જરાપણ દ્વેષ બા પામ્યા નહીં પછી મુનિના પેર જોડેને કોષા એના પજુ તે દેવનામે પ્રતિયોગ પામી ત્યાં મહેરો ઉત્તમ કર્યો. સાગરચદ્રમુનિ કર્મનો દ્વેષ કરી કેવળજ્ઞાન પામી મુક્તિપદ પામ્યા અમિતવદ્રમુનિ ત્રિવેર કેટલાક માણુ સાધનાઓ સ્વર્ગમા ગયા અને કેટલાક મુક્તિ પામ્યા.

શ્રી મહાવીરપ્રભુ તેતવીપિતા ત્રિવેર બબ્બજીવોને કહે છે કે -“હે ભવ્યજનો! જેની રીતે સાગરચદ્રકુમારે જ્ઞાનથી દુઃખરૂપ સમુદ્રનો પાર પામી સમૃદ્ધિ મેળવી તેમ તમે પણ સર્વ સંપત્તિનુ મારણ જ્ઞાન જાણી તે જ્ઞાનને વિષે આનંદ કરો કે જેથી તમે પણ સર્વ સંપત્તિનુ પાન થાઓ.

ઇતિ સાગરચદ્રની કથા

આ પ્રમાણે ધર્મદેશના માલગી તેતવીપિતાઆનંદે આજુઠ આનંકની પેઠે બાર પ્રમાણે આનંકધર્મ આપ્યો, અને પ્રભુને કેટલાક પ્રશ્ના પૂછી, નવતરતોને જાણી, પ્રભુને નમસ્કાર કરી હૃદયથી પોતાને ઘેર ગયો. પછી તે કુટુંબસંહિત શુદ્ધર્માનથી જિનધર્મ પાળવા લાગ્યો. ૫૬૨મે વર્ષે તેને વિચાર થયો કે, “મેં ધનથી દીન અને દુઃખી માલમોનો ઉદ્ધાર કર્યો છે, હવે શ્રાવકની પડિમાતપ કરું.” આની રીતે વિચાર કરી પૌપધશાળાને પૂછી, હવેનુ આ સન નાખી, તે ઉપર બેસી આજુઠશ્રાવકની પેઠે અગિયાર પડિમાતપ કરવા લાગ્યો. બહુ ઉંચ પડિમાતપ કરવાથી તે તેતવીપિતા ફીજી થયો. પછી સંવચનતા કરી, અનશન વર્ધ ભાવના ભાવતા સર્વ જીવોને ખમાવો, વીસ વર્ષમુધી શ્રાવધર્મ પાળીને શુદ્ધ ધ્યાનથી પચપરમેષ્ઠીનુ સ્મરણ કરતા મૃત્યુ પામી સૌધર્મદેવવૈકુન્ટે વિષે અરૂણપ્રસાદિમાનમા ચારપદ્યોપમના આશુવવાગો દેવતા થયો.

શ્રી ગૌતમસ્વામીએ શ્રી રત્નમાનસ્વામીને પૂછ્યુ -“હે ભગવન! તે તેતવીપિતાશ્રાવક ત્યાંથી ચત્રી કથા જાણે?” તેવારે

શ્રી વીરપ્રભુએ કહ્યું:-“ હે ગૌતમ ! તેતલીપિતા દેવભવથી ચવી મહાવિદેહક્ષેત્રમાં મનુષ્યભવ પામીને ત્યાંજ કર્મરૂપ ગાંઠને તોડી નાંખી મુક્તિ પામશે. ”

ધૃતિ શ્રી વાયકરત્ન લાભગણીના શિષ્ય રાજકીર્તિ
ગણીએ રચેલી ગદ્યબંધ વર્દ્ધમાનદેશનામાં
તેતલીપિતાશ્રાવકને પ્રતિબોધ નામનો
દસમો ઉક્લાસ સંપૂર્ણ થયો.

આ આજુ'દાદિ દસે શ્રાવકો શ્રી વીરજિતેશ્વરના શાસનને વિષે કહેલા છે; તેઓ સર્વે દેવ, દાનવ અને તિર્યચોના ઉપસર્ગથી પછુ ક્ષોભ પામ્યા નથી; તેમજ સમકિતને વિષે દુઃ રહેલા છે. સર્વે વીસ વર્ષમુધી જિનધર્મ પાળી સૌધર્મદેવલોકને વિષે દેવતા થયા છે, ત્યાંથી ચવી મનુષ્યભવ પામી કર્મનાં બંધનો નાશ કરી મોક્ષપદ પામશે.

શ્રી મુધર્માસ્વામીના મુખથી આ દસે શ્રાવકોનું ચરિત્ર સાંભળી સમભાવથી ભાવિત આત્માવાળા શ્રી જંબૂસ્વામી ધર્મમાં પ્રીતિવંત થયા.

ધૃતિ શ્રી મ્હેટા ખડતરગચ્છમાં શ્રીજિનભદ્રસૂરિના
અતેવાસી વાચનાચાર્ય શ્રી પદ્મમેરૂગણી, તેમના
શિષ્ય મેરૂતિલકગણી, તેમના શિષ્ય દયાકળશગ-
ણી, તેમના-શિષ્ય અમરમાણિક્યગણી, તેમના
શિષ્ય ક્ષમારંગગણી, તેમના શિષ્ય શ્રી વા-
ચનાચાર્ય શ્રી રત્નલાભગણીના શિષ્ય
શ્રી રાજકીર્તિગણીએ રચેલી ગદ્યબંધ
વર્દ્ધમાનદેશના ભાષાંતરસમાપ્ત.

જૈનધર્મનાં પુસ્તકો.

નરતેશ્વર વાહુવલિવૃત્તિ જ્ઞાપાતર
(આવૃત્તિ બીજી)

કિંમત રૂ ૨-૮-૦ રૂપાંચખર્ચ રૂ ૦=

આ પુસ્તકમાં ૬૭ મહાપુરુષોની તથા ૫૩ મહાસતીઓની મળી કુલ ૧૨૦ કથાઓ નિચે મુજબ આવેલી છે

મહાપુરુષો ભરત, બાહુમણિ, અભયકુમાર, હંહણકુમાર, શ્રીનંદ, અતિકાપુત્ર, તથા ઉદાધરાજ, અતિમુક્તમુનિ, નાગવંતની બે, મેતાર્યમુનિ, રથુનોભદ્ર, વજ્રુદનામી, નરિવેલમુનિની બે, સિ હગિરિ, કૃતપુષ્પકુમાર, મુકોરાગમુનિ, પુંડરીક, કુંડરીક, કેશીગણ ધર, કર્મક, હંદકુમાર, નિહંદકુમાર, મુર્દારનરોક, શાંતમુનિ, મહા શાંતમુનિ, શાંતિજન, ભદ્રમાહુદનામી, દશાલંભદ્રરાજ, પ્રસન્નથ દ રાજર્ષિ, યશોભદ્રમુનિ, જબુદનામી, વક્ત્રુનકુમાર, ગજમુકુમાર, અનતિસુકુમાર, વનકુમાર, ઈનાચીકુન, ચિવાતીપુત્ર, યુગમાહુ મુનિ, આર્યમહાગિરિ, આર્યમુહરિતમુરિ, આર્યરક્ષિતસૂત્રી, ઉંચન ગજર્ષિ, મનમુન, કાવિકાચાચની ત્રણ, શાખકુમાર, પ્રદ્યુમ્નકુમાર, મૂળદેવરાજ, પ્રભાનરેનામી, નિહંદકુમાર, આદ્રકુમાર, દ્વંદ્વદારી, એવાસકુમાર, કુરુષ્ઠમુનિ, શંખભનસુરિ, મેષકુમાર, રેકંદકકુમાર રેકંદકાચાર્ય, હરિકેશીમગમુનિ, ધનદેવ અને ધનમિત્ર, ઉત્તમચરિ ત્રકુમાર, દોમકરમુનિ, મુત્રકમુનિ, કૃપણ, આપાહલુતિ પિંગેરે સહ સહ મહાપુરુષોના તથા મુનસા, ચંનમાળા, મનોરમા, મદનદેખા, દમયતી, નર્મદ, સુદરી, સીતા, નંદા, ભદ્રા, સુભદ્રા, રાજિમતી, ઋષિન્તા, પદ્માવતી, અજના, સુદરી, શ્રીદેવી, જયેષ્ઠા, મુનયેષ્ઠા, સુગાવતી, પ્રભાવતી, ચિત્રેલા, બ્રાહ્મી, સુદરી, રક્તિમણીનો બે, રેવતી, કૃતી, શિનાસતી, જયતી, દેવદી, દ્વૈપદી, ધારિણીની બે, કળાવતી, પુષ્પચૂના, પદ્માવતી, ગૌરી, ગાધારી, કુવદમજા, મુશી મા, જહુવતી, સત્યભામા, વક્ષા, વક્ષદિત્તા, ભુતા, ભુતદિત્તા, સેણા, વેણા, રેણા, શીવવતી, નદયતી, રોહિણી, રતિમુન્દરી, શ્રીમતી ઈત્યાદિક ૫૩ મહાસતીઓના અદ્ભુત ચરિત્રો આવેલા છે. આવા ચરિત્રો વાચવાથી અનહદ આનંદ સાથે બોધ મળે છે.

ત્રીજા ખંડમાં શ્રી તપાગચ્છતી ગુરુઆવળી તેમાં પ્રકરણ
ચેહેલામાં શ્રી મહાવીરપ્રભુની ગાદી (પાટ) ઉપર શ્રી મુધમાસ્વા-
મિ બેઠા ત્યાંથી લેઈને વીસમા શ્રી માનતુંગસૂરિ મુઘીનું વૃત્તાંત.

પ્રકરણ બીજામાં શ્રી માનતુંગસૂરિની પાટ ઉપર શ્રી વીરસૂ-
રિ બેઠા ત્યાંથી લેઈને પચાસમા શ્રી સૌમસુદરસૂરિ મુઘીનું વૃત્તાંત.

પ્રકરણ ત્રીજામાં શ્રી સૌમસૂરિની પાટઉપર શ્રી મુનિમુદરસૂરિ
થયા, ત્યાંથી લેઈને સીતેરમા રાજેન્દ્રસૂરિ મુઘીનું વૃત્તાંત.

પ્રકરણ ચોથામાં શ્રી મહાવીરસ્વામિનાં સ્તવનો, આરતિઓ
અને મંગળદીવો વિગેરે બાબતો દાખલ કરવામાં આવી છે.

પંચપ્રતિક્રમણસૂત્ર અર્થસહિત.

કીંમત રૂ ૦-૧૨-૦ ટપાલખર્ચ રૂ ૦-૩-૦

આ પુસ્તકમાં પંચ પ્રતિક્રમણસૂત્ર અર્થસહિત તથા વિધિઓ
અને પચ્ચખાણું, તથા નવ સ્મરણ અર્થસહિત, છવવિચાર અર્થ
સહિત, નવતત્ત્વ અર્થસહિત, વિગેરે દાખલ કરવામાં આવ્યાં છે.
તે શિવાય પુન્યપ્રકાશતું સ્તવન, મહાવીરસ્વામિના પંચકલ્યાણકતું
દશ ઢાળોતું મોટું સ્તવન, મહાવીરસ્વામિના સત્તાવીશ ભવતું
સ્તવન, તિર્થકરંનાં સ્તવનો અને ચૈત્યવંદનો, થોથો, સજાથો, ગુ-
હળીઓ, તથા લાવણીઓ, હોરીઓ, આરતિ અને મંગળદીવો
વિગેરે ઘણા ભાગ સમાવવામાં આવ્યા છે.

પંચપ્રતિક્રમણ સૂત્ર.

કીંમત રૂ ૦-૧-૦ ટપાલખર્ચ એક આનો.

આ પુસ્તકમાં ત્રણ ભાગ કરવામાં આવ્યા છે. પ્રથમ ભા-
ગમાં પંચપ્રતિક્રમણસૂત્ર તથા બાર પચ્ચખાણું તથા દશ જાતની
વિધિ અને નવ સ્મરણ. બીજા ભાગમાં નવતત્ત્વ, ચોવીસ ઠંડક અને
આઠ કર્મની એકસો અઠવાન પ્રકૃતિઓ અને ત્રીજા ભાગમાં પુન્ય
પ્રકાશતું સ્તવન, ચૈત્યવંદનો, સ્તવનો, થોથો, સજાથો અને ગહુ-
લીઓ વિગેરે દાખલ કરેલું છે. પાકા પુઠાથી બંધાયેલ છે.

રસિક સ્તવનાવલી. જ્ઞામ ૧-૨-૩

(સુંદર ચાર છબીઓ સાથે.)

કિંમત ૦-૪-૦

ટપાલખર્ચ ૦-૧-૦

દેવસિરાઝ પ્રતિક્રમણદિ સૂત્ર

(આવૃત્તિ છઠ્ઠી)

ક્રીમત ૩ ૦-૨-૦ ૨પાવખર્ચ ૦-૦-૬

આ ચોપડી વનના બાળકોને લજ્જામાં બાલુજ મુગમ પડે તેવી છે, શાથી કે દરેક પહેપક લુક પાડી ગુજરાતી, મોઢા અ દરથી છાપવામાં આવી છે આ બુકને મોહનનાનથ મહારાજે તપાસીને શાળાઓમાં વહેવાવવાની સૂચના આપેલી છે.

મુનીપતિ ચરિત્ર જાપાતર

ક્રીમત ૩ ૦-૪-૦ ૨પાવખર્ચ એક આનો.

આ પુસ્તકમાં અને બોધમય ને વૈરાગ્ય તેમજ સસારને અમા રતા જલાવવાની ઉપદેશ કથાઓ આપાતર કરાવી છપાવેલ છે.

ચંદરાજાનો રાસ.

ક્રીમત ૩ ૧-૦-૦ ૨પાવખર્ચ બે આના.

આ ગમ પડિત શ્રી મોહનવિજયજી મહારાજનો રચેલો ચાર ઉદનાસની એમો સાત ઢાળ મહિત ભરપૂર બોધયુક્ત છે.

બાળબ્રહ્મચારી

શ્રી નેમનાથસ્વામિનુ ચરિત્ર.

(નવ લખના વર્ણન માથે)

તથા

ગજેમતિના નવ લખનો સખધ

ક્રીમત ૩ ૦-૪-૦ ૨પાવખર્ચ એક આનો.

સર્વે જાત્રાળુઓને અતિ ઉપયોગી

સિદ્ધાચલના સ્તવનો.

ક્રીમત ૩ ૦-૩-૦ ૨પાવખર્ચ એક આનો.

રમિક સ્તવનાવલી

ભાગ ૧-૪

ક્રીમત ૦-૩-૦ ૨પાવખર્ચ એક આનો.

પજુપણપર્વની કથા.

ક્રિમત ૦—૩—૦

ટપાલખર્ચ ૦—૧—૦

સલોકા સંગ્રહ.

(જુદી જુદી જાતના અગીઆર સલોકાનો સંગ્રહ.)

ક્રિમત ૦—૪—૦

ટપાલખર્ચ ૦—૧—૦

નવ સ્મરણ મૂળ પાઠ.

(શાસ્ત્રીમાં તથા ગુજરાતીમાં.)

ક્રિમત ૦—૨—૦

ટપાલખર્ચ અર્ધો આનો.

પરચુરણ પુસ્તકો.

વિવિધ પૂજાસંગ્રહ ભાગ ૧-૨-૩	૧-૪-૦
જૈન સંઝાયમાળા ભાગ ૧ લો.	૧-૧-૦
જૈન સંઝાયમાળા ભાગ ૨ જો.	૧-૧-૦
રાત્રીભોજન નિષેધક.	૦-૬-૦
રત્નસાર ચરિત્ર.	૦-૩-૦
જૈનગુણ પ્રબોધ રત્નચિંતામણી.	૦-૩-૦
સુધારસ સ્તવન સંગ્રહ.	૦-૩-૦
સામાયક સૂત્ર (અર્થ સહિત.)	૦-૧-૦
પુન્યપ્રકાશનું સ્તવન.	૦-૧-૦
મહાવીરસ્વામીના સત્તાવીશ ભવનું સ્તવન.	૦-૧-૦
મહાવીરસ્વામીના પંચકલ્યાણકનું સ્તવન,	૦-૧-૦
વીરવિજયજીવિત સનાતનપૂજા તથા અષ્ટપ્રકારીપૂજાના દુહા	૦-૧-૦

ઉપર લખેલાં પુસ્તકો શિષ્યાય મુખ્યાધનાં શ્રાવક લીમસીંહ
માણેકનાં સંઘળી જાતનાં પુસ્તકો અમારે ત્યાંથી મળશે.

શા. મગનલાલ હડીસંઘ.

જ્ઞાનપ્રકાશના માલેક.

અમદાવાદ—રામજીમંદીરની પોળ.

